

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

საქართველოს პარლამენტის
აქროველი ბიბლიოთეკა

სარგის თმოგველი
(მთარგმნელი)
ვისრამიანი

სარგის (მთარგმნელი)

თმოგველი

ვისრამიანი

ვისრამიანი

1. დასაწყისი ვისისი და რამინისი

იყო დიდი და მაღალი სულტანი ტულღურბეგ ქვეყანასა ხორასნისა და ადრაბადგანისასა, ლაშქარ-მრავალი, მოვლენილი, მორჭმული და აღსრულებული ყოველსა სპარსეთსა ზედა. აკლდა სამეფოსა მისსა ქალაქი ასპაანისა.

შეიყარნეს ყოველნი დიდებულნი და წარჩინებულნი მისნი, მოაჯსენეს: "ვინაფთგან მაღალი და დიდად განთქმული სულტანი ტახტსა და სამეფოსა თქვენსა ზედა მოვლენით და მორჭმით დაუმკვიდრებიხარ [ღმერთსა] და ნება და გამორჩევა მისი ესე არს, რომელ ყოველი მუსულმანობა ბრძანებასა თქვენსა მორჩილობდეს და მზესა თქვენსა ფიცევდეს, - აწ ჩვენ

ამას ვჰკადრებთ მეფობასა თქვენსა, რომელ შეიყარნეთ თქვენითა ლაშქრითა და მიჰმართოთ ასპანისა ქალაქსა. ვინ-მე იყო არამორჩილი მბრძანებლობისა თქვენისა, რომელმცა არა ძებნა მშვიდობა თავისა და არამცა წამისყოფით დაამონნა თავნი მათნი მბრძანებლობასა თქვენსა?! და უკეთუ ვინმე იკადროს ბრძანებისა თქვენისა ურჩობა, შეუნდობელი რისხვა მივიდეს თქვენგან მას ზედა და აგრეცა იქმნას ნება და წადილი თქვენი”.

მოუსმინა [მეფემან, უჯმო] სამსავე სამეფოსა. მერმე განყო ლაშქარი: და გაგზავნნა ერთნი ქირმანს, ერთნი მუსლის, ერთნი აჰვაზს, ერთნი სომხითს, ერთნი საბერძნეთს. და ყოვლგნით შემოიქცნეს და მოვიდეს ძლევა-შემოყრილნი გამარჯვებულნი.

მერმე მოვიდა მოციქული არსლან-ხანისა მზახალთათვის

და მოიღო ურიცხვი ძღვენი. და მასვე ჟამსა მოვიდა ბერძენთა მეფისა მოციქული და მოართო ძღვენი - ტურფა შესამოსელი და მას ძღვენსა შიგან იყო თვალი ერთი, წითელი იაგუნდი, წონა დრამისა ოცდაექვსისა. იგი შესამოსელი, ბერძენთა მეფისა გამოგზავნილი, ტანსა შეიმოსა ასპანს, და თაყვანისცა ყოველმან მუსულმანმან, კელმწიფეთა უცხოთა და თვით მისთა წარჩინებულთა; და ქება შეასხეს ყოველთა ესრე ყოველთა კელმწიფეთაგან შეპოვნებისა, ძღვნობისა და დარბაზობისათვის.

და თვით სულტნისა მსახურნი და მონანი ესეთნი იყვნეს, რომელ ყოველსა პირსა მიწისასა ეგეთნი არა იყვნეს. და მათგანი იყო ერთი სახელოანი, უხვი, გონება-ბრძენი, კაცობა-სრული, გულოანი, ფრთხილი, მზიარული, სიტყვა-მიუმცდარი, მჯნე და სიმჯნისა მოძებარი, ყოვლითა სიკეთითა სრული, ნატიფი; აქიმობისა კარგად მცოდნელი

იყო, ყოვლისა კაცისა მოყვარე, ღმრთის კაცი და დიდისა ქვეყანისა პატრონი იყო. და ამა ზნეთა [თანა] განაღამცა მძებნელი იყო უცხოთა ამბავთა და შაერთა.

რა სულტანმან ქალაქი ასპაანი აიღო, აიყარა ლაშქრითა, წარმოვიდა და იბდალ-მელიქ-ვაზირი ასპაანს დააგდო. და მგზავრად მივიდა და ჯორჯანელი ნახა და მოეწონა კაცი და ამბავთა ნახულთა დაუწყო თქმა. მას ღამესა მის გვერდით იყო და სმასა შიგან ჰკითხა:

“არა იცია ამბავი ვისისი და რამინისი? დია მინდა ამბვისა მათისა შეტყობა და ადრითგან ვეძებ და მასმია სიკეთე მათი”.

ფახფურ პასუხი მიუგო:

“მე ყველა ვიცი და მასმია სიკეთე და სეფისპირობა მათი,

რომელ კარგი ამო ამბავი ბრძანეთ, მეცნიერთაგან თქმული და შეწყობილი ფალაურითა ენითა; და ფალაური თუ დიდად არვინ იცის, ვერავინ თარგმნის. აწ თუ შენ მიბრძანო, მე გამოვაცხადო ამბავი მათი და ვთარგმნო სპარსულად”.

ესე დაიმადლა მისგან იბდალ-მელიქ-აბუნასარ და იმედი წყალობისა უთხრა. მერმე ფახფურ ეგრე თქვა: ”ვინათგან ესრეთ არს და ამბავი მათი ბუნებად უყვარს და მონდომია, მოვაჯსენო, სიტყვა-შეწყობით ვთქვა და ვთარგმნო. თუცა სახელი მათი დიდია ქვეყანათა ზედა, ჩემიცა სახელი დარჩეს ამისითა მიზეზითა ქვეყანასა”.

2. ამბავი ვისისი და რამინისი და უზუცესისა ძმისა მისისა შაჰი მოაბადისი

იყო დიდი და მაღალი კელმწიფე ადრაბადაგანისა და ყოველთა თემთა და ქვეყანათა მპყრობელი და დიდთა საჭურჭლეთა პატრონი. ჰქონდა ხორასანი, თურქისტანი, ერაცი, ადრაბადაგანი, ქოისტანი, ხვარაზმი; ვმელთა და ზღვათა პატრონი იყო და ყოველსა სპარსეთსა ზედა მორჭმული. და მრავალნი კელმწიფენი ჰყვნეს სვიანნი და შეუფრობელნი და მას ჟამსა შიგან მისი სიტყვისა უმორჩილო არვინ იყო. და ცეცხლისა მსახური იყო თვით მეფე და საკელმწიფო სრული. ესე კელმწიფე ქრისტეს მოსლვასა წინათ იყო და სახელი მისი შაჰი მოაბად. ესვა ძმა ერთი, ერქვა სახელად ზარდი, და ვაზირი იყო შაჰი მოაბადისი.

ვითა წესია სპარსთა, შექმნეს ვაზირობა დიდი და ეგზომ დიდი ნავროზი გარდაიგადიან, რომელ კაცთა გონებისაგან არ მიიწთომვის. ჩვენ ზოგი რამე ვაცსენეთ მათისა ბაირამ-ნავროზობისა ზარი. მას დღესა მოვიდეს

მეფენი, რომელნი მისსა მბრძანებლობასა ქვეშე იყვნეს, და დიდებულნი დედა-წულითურთ მათითა სიხარულად და სამსახურად: შირაზელნი, ასპანელნი, ერაყით, ჯორჯანით, გელანით, არდაველით და ბარდაველითა; შაფურ გელანელი და თვით ზარდი, ძმა-ვაზირი შაჰი მოაბადისი; ყოვლისა ქვეყანისა დიდებულნი დედაობითა მივიდეს შაჰი მოაბადისასა ხორასანს, მარავს ქალაქსა. გამოვიდეს და უბრძანეს თავის-თავისთა ფარეშთა მისთა ველსა დადგმა კარავთა და ოთაღთა: მოკაზმეთ მინდორიო! ამის ყოვლისა სიკეთისა გონება მიუმხვდომარე არს. გამოვიდეს მინდორად, შემოივლნეს სარა-ფარდანი, შეკაზმნეს ფარეშთა და სხვათა მსახურთა წალკოტნი და აავსნეს საქონლითა და საჭურჭლითა. დააშვრეს პილონი და აქლემნი საჭურჭლეთა ზიდვითა. ვითა თვით მისსა კელმწიფობასა ჰხვდებოდა, ეგეთნი გაემართნეს.

უკმნა კელმწიფენი და დიდებულნი მისნი. ვინცა ქვე-
სხდომასა ღირს იყვნეს, ქვე დასხნეს, და სხვანი
რომელნიმე იყვნეს, ზე ადგნეს თავსა კელთა [არგნისა]
მქონებელნი. დედოფალნი და ხათუნნი აწვივნეს,
საპატიოდ დასხნეს. მოასხნეს მრავალფერნი და კარგნი
მუტრიბნი, ცალკერძ და ცალკერძ იმღერდიან, ვარდისა
მიჯნურნი ვარდსა ზედან დასჭიკჭიკებდიან და
მუტრიბთა შეუკმობდიან. დასხდეს მზისა და მთვარისა
მსგავსნი კელმწიფეთა ცოლნი და ხათუნნი. და ჰქონდა
დედათა ორი, ლალისა მსგავსი, ფერი, შვენიერი: ერთი
პირისა და ერთი ღვინისა. დააკმივეს ალვა, მუშკი და
ამბარი და მათ სურნელთა ეგზომ დიდი კვამლი შეიქმნა,
ვითა ღრუბელი, და ფერი – ვითა მათ ხათუნთა თმა.
დავლა და ბედი, ლარი და საჭურჭლე მათი მთისაგან
უმძიმესი იყო და შეჭირვება ბზისაგან უსუბუქე. და
ყოვლისა ქვეყანისა დედანი ჰვრეტად მოვიდეს, მათადლა
სძლისა ჰვრეტად. ახალ სძლისაგანცა უკეკლოუცენიცა

იყვნეს, მათისა შოვნისათვისცა მრავალი სისხლი დაღვრილ იყო. იყო შაჰრო მაჰდუხტ ადრაბადაგანელი, მანომ [მაჰფაიქარ] გურგანელი, ნასლაქით დეჰისტანელი, დინირგეს და ზარნიგეს მთის-ძირელნი; შირინი და გურგესი ასპანელნი, ორნი მზისებრნი კეკლუცნი; აბანოზი და აბანოედ – ორნი კეკლუცნი ქალნი მწიგნობართა ასულნი; ჯულაბი და იასამან – ვაზირისა ასულნი; შაქარლაბ და აბანომ ერაცელი; მონაზი, ადრაგუნი და გულგუნოი შირაზელნი, შაინამ და საიბლა – შაჰი მოაბადის ცოლნი. იყვნეს: ჩინელნი, თურქნი, ბარბარელნი, ბერძენნი, აზნაურისა ასულნი. ამა დედოფალთა [თანა] ხათუნ-ხვარაზმი იყო. ყველა ერთმანერთისაგან უკეკლუცე იყო. მათი ქება არავისგან მიიწთომვის; პირად და ტანად ყოვლითურთ სრულნი და უკლებნი იყვნეს და ყველა სხდა შაჰი მოაბადის წინაშე.

იყო კელმწიფე შაჰი მოაბად დედათა მოყვარული;

უჭვრეტდა, იხარებდა და გასცემდა და მუტრიბთა ამღერებდა; ზოგთა ასპარეზთა აცემინებდა, ზოგთა შუბითა ამღერებდა და კეკლუცთა ქალთა შუმპართა აქნევდა.

კვირასა ერთსა გაიხარნა დიდითა სიხარულითა. რაცა მის სმისა და სიხარულისა მეჯლიშში თვალი, მარგალიტი და საჭურჭლე იყო, ყველა გასცა. აავსო დიდი და პატარა, არავინ დარჩა იქი უშოვარი. ამაზედა პირშვენვარემან შაჰრო მოცინარის პირითა ზმა უთხრა შაჰი მოაბადს. რა ესე ესმა შაჰროსაგან შაჰი მოაბადს, ეგრე არქვა:

”ჰე, ვარდო, მოცინარედ მოუბარო! მიწყითმცა მხიარულად გნახე! რადგან სიბერისა ჟამსა ასეთი გულისა წამღებელი ხარ, ნეტარ სიყრმისა ჟამსა ვითარი ყოფილ ხარ? რადგან ვარდისაებრ ნახევარ დამჭნარი ესეთი ხარ, წინას მნახველთა შენთა სიცოცხლე ანუ

გონება ვით ჰქონებია! აწ რადგან გული დამიბნელო და უიმედო მყავ, ბარე შენისა გვარისაგან ნუ კიდევან-მიქმ; ასული შენი შემრთე, რომელ ნაყოფი თესლისაებრ იქმნას, და ასული შენი შენებრვე არს. ბედი ჩემი და წაღმართი მაშინ უფრო სანატრელი იქმნების, რა შენისა გვარისა, შენებრივე მზე, ჩემსა სრასა შინა ნათობდეს და, თუ ვპოვებ მიწისა მზესა, არ ვეძებ ცისა მზესა!”

პასუხად ეგრე არქვა შაჰრო შვენვარემან:

”ჰე, კელმწიფეთა უკელმწიფესო! შენისა სიძობისაგან უკეთესი ჩვენ არა წაგვეკიდების, თუმცა ღმერთი მწყალობდა და ასული მესვა, გარნა, შენმან მზემან, მე ასული არა მივის და, თუმცა მესვა, მოგაცსენებდი. აქამდინ მე ქალი არა მიშობია და, თუ აწ მომეცეს, უღონოდ თქვენ მოგაცსენებ”.

მერმე შაჰი მოაბად აფიცა:

“შემომფიცე, რომელ თუ ასული მოგეცეს, ჩემგან კიდე არავის შეჰრთო!”

მათითა საფიცითა ყარანის ცოლმან და ვიროს დედამან მტკიცედ ესე შეჰფიცა:

“თუ ქალი-შვილი მომეცეს, შენ შეგრთო და შენი ცოლი არი!”

შაჰროს ქმარი ყარან იყო. მაგრა შაჰრო უფრო გვარიანი იყო ყარანისაგან. ჯიმშედ მეფე რომელ ადამს აქათ მეხუთე კელმწიფე ყოფილა, შაჰრო მისი ნატამალი იყო.

მუშკი ვარდისა წყლითა შეზილეს და მით საფიცი წიგნი დაწერეს და პაემანი შეუქმნეს ერთმანერთსა: ”შაჰროს

ასული მიეცეს, - შაჰი მოაბადის ცოლი იყოს”.

ნახელა, თუ რა ჭირი ნახეს ორთავე: მან უშობელი შეირთო,
და დედამან უშობელი გაათხოვა!

ჰუჟუმათი– განგება ღმრთისა და შეგონება:

საწუთროდსა საქმე და მუხთლობა დაუთვალავია;
საწუთრო ასრე ნასკვითა შეჰკრავს, რომელ ათასი ცნობა
და გონება იყოს, ველარ გაჯსნის. აგრე გამიჯნურდა შაჰი
მოაბად, რომელ უშობელსა შეირთვიდა.

შეგონება: ცნობამან ესე ხვაშიადი მისისა გულისაგან [არ]
გამოაცხადა, რომელ დედისაგან მისი ფათერაკი
იშობებოდა.

3. [დაბადება ვისისი და რამინისი და მათი აღზრდა]

რა ორთავე დაასკვნეს, საფიცი წიგნი და სიმტკიცე მზახობისათვის მისცეს, საწუთრომან დაიწყო მისებურად ზლათვა, საკვირველებასა ზედა საკვირველებისა მომატება.

მათსა პაემანსა ზედა გარდაიარა მრავალი წელიწადი და ყოველსა კაცსა დაავიწყდა მათი ამბავი, დაძველდა მათი საქმე, აღარავის მოეგონებოდა. ამაზედა მოესმა შაჰი მოაბადს დაორსულება მეოცდაათესა წელსა შაჰროსი მის ძვირფასითა მარგალიტითა. რა ცხრა თვე გარდავიდა, მისგან გამოვიდა ელვარე მთვარე. არ მუცელი იყო, გარნა აღმოსავლეთი იყო, და მისგან გამოვიდა მნათობი მზე. ესეთი ასული შობა შაჰრომან, რომელ მისითა შობითა ბნელი ღამე ნათლად შეიქმნა. გარდაიჭადეს ძეობა და დაარქვეს მას მნათობსა სახელი ვის და მაშინვე მიაბარეს კაი გვარიანს გამდელსა გასაზრდელად.

ესვა მოაბად კელმწიფესა ძმა, სახელად რამინ, ვისისავე
ჟამთა შიგან დაბადებული. უყვარდა მოაბად მეფესა
შვილად და წაღმართად მას ჰხედვიდა. და საზრდელად
ხუზისტანსავე გამოგზავნა ჰაერისა და ქვეყანისა
სიკეთისათვის. ვისი და იგი ერთსა ქვეყანასა შიგან
იზრდებოდეს, ვითა ერთსა ბაღსა შიგან ორნი ყვავილნი -
ადრაგუნი და ნასრანი.

ვინ იცოდა, თუ ამათი საქმე სად მიაწევს! რა არს ესე, ანუ
ჟამი წინა, ანუ რას მიუდებს?! ვინ მოისმინნეს ესე
ამბავნი, ცნეს სოფლისა ამის აუგნი, უხანობა და
მუხთლოობა, რომელ არცა ჭირსა, არცა ღვინსა არავის
გაუსრულებს. მისი ჭირი და ღვინი წამ-ერთ არის. ცოტასა
ყმასა ჰგავს, სხვითა გაიცინებს და მოგვცემს რასმე;
ატირდების და, რაცა მოეცეს კელთავე მოგთხოვს. ვის-
რამინს ყვედრება არ უნდა, მით რომელ ღმრთისა

განგებისა გზა სიბრძნითა არ შეიკრვის.

ესე რამინ იზრდებოდა და, რა მოიწიფა, ამას იტყოდეს: არა არს პირსა ქვეყანისასა რამინისებრიო. ქება გაგაგონო, რომელ ენა-გონება კეთილ-მთქმელი უკლებობათა თანა ცოტა რამე გამოვაჩინო: სახე უმსგავსოდ ტურფა ჰქონდა ყოვლისა თანა საჯამსოდ; პირად მზესა ჰგვანდა, თვალ-წარბ-შავი, თმანი მდიდარნი და გრუზნი, შავნი წვერნი – მერცხლის ბოლო; ტანად საზომიერი, ერთი მისებრი არცა მხატვართაგან დაისახოდა; ძალად და გულად ვითა ლომი, სიფიცხედ ვეფხისაგანცა უფიცხესი; ცხენოსანი, მონადირე, მონავარდე, მოჭადრაკე, მზიარული, საწადისი, ძალისა ჳმისა ყველასი უებროდ მცოდნელი იყო; მშვილდსა მისსა ვერვინ მოჰზიდვიდა, შუბითა და ასპარეზითა მისებრ ვერავინ იმღერდის, ესრე რომელ ჳვრეტასა მისსა შეექციან; მის გვერდით მომღერალნი და მსმელნი არად გამოჩნდიან; ამას ყველასა ზედა წყალ-

ჯავარი, თუ სთქვა, იმასა აქვს ყოვლისა სოფლისაო. არცა ვინ მათ ჟამთა შიგა მისი შემბმელი კაცი იპოვებოდა. მისისა მნახველისა ჯალაბი ესეთი შეიქმნის, რომელ იგი მიდამო ველი და ფოლორცნი ველარ იტევდიან და ყველა კელ-აპყრობით მისსა მზეგრძელობასა ღმრთისაგან ითხოვდიან. რა რამინის ესეთი მოწიფება ესმა შაჰი მოაბადს, ვითა მართალი იყო, ეგრე გაეხარნეს, ღმერთსა მაღლი მისცა და გლახათა ზედა ღია გასცა. გამოგზავნა საპატრიონი დიდებულნი ხუზისტანს და წაიყვანეს შაჰი მოაბადის ძმა რამინ და მას წინაშე მარავს მივიდეს.

4. აქა ვისის ძიძისა წიგნი შაჰროს, ვისის დედას თანა, მიწერილი

მიუწერა, ვითა: ”ესე მიკვირს, მუცლითგან რომელ რა გიშობია და ჩემდა საზრდოდ მოგიცემია, არცა გინახავს, არცა გიკითხავს და არცა ჩემად რა გიბოძებია. არცა ძიძასა

მისსა მოიგონებ, არცა საყვარელსა შვილსა ექცევი და არცა უებროძსა პირისა მისისაგან იქადიო? ვითა ეგების ესეთი გულ-ქვიანობა, რომელ ესე დაივიწყო, რა გიმობია და ჩემად მოგიცემია, მისსა შესაფერსა აღარას ღირსსა ქცეულ ხარ? აწ გაზრდილა მრავლითა ნებიერობითა და შავარდნისა მართვესა ამაღლება დაუწყია. აწ ამისა მეშინიან, ესრე ამაღლდეს, რომელ ესე ბუდე აღარა მოეწონოს, ანუ წავიდეს სადმე და თავისაებრი ძებნოს. უებრობა და სიმარტოე ძნელია.

მრავლითა ნაზობითა გამიზრდია და აწ ჩვენი აღარცა ტანისამოსი მოეწონების, არცა სასმად-საჭამადი, თუმცა ყველა თანაშეწევნითა ღმრთისაჲთა ჩვენ გვაქვს, გარნა ამის ნებიარობასა ჩვენი ძალი ვერ გასძლებს. რაზომცა უსწორო ტანისამოსი შეუკერო, სამოცსა ფერსა აუგსა დასდებს: ყვითელი თუ მივართო, ამას იტყვის: ”ეგე სნეულთა სამოსია”; თუ წითელი მოვიღო: – ”ესე

საბოზოაო”, ლურჯი – ”მგლოვიარეთა ჰფერობსო”,
თეთრსა – ბერთა სამოსად იტყვის და ორფერსა –
მწიგნობართად. რა დილასა გაიღვიძოს, მონათა და
მკევალთა ითხოვს სამსახურად და ჰარირისა
ტანისამოსსა; რა შუადღე იქმნას, ოქრო-ქსოვილსა
ითხოვს და საღამოდ ოქსინოსა, წამსა და წამსა
თვითოფერსა ითხოვს და ათასსა მანავსა ხარასა. პურისა
ჭამისა ჟამი იყოს, ჟამსა და უჟამოსა ოქროდსა ჯამ-
ტაბაკითა მოითხოვს მკევალთა კეკლუცთა და მონათა
სამსახურად, ორმოცდაათ-ორმოცდაათითა ოქროდსა
სარტყლითა და ატლას-ოქსინოდთა მოსილთა; ნადიმად
ოთხმოცი ქალი გვარიანი კეკლუცი მოუნდების: ამის
უმცროსნი არ მინდაო.

მე ამის მეტად ველარ გავძლებ მისსა ნებიარობასა და
ვერცა სით მოვართომ, რასაცა მთხოვს. მე ვინ ვარ, რომელ
კელმწიფისა ასულსა ვზრდიდე, ვითა მას უნდეს? აწე რა

ესე წიგნი წაიკითხო, ადრე თათბირი ქმენ და ქვეყანისა დამაშვენებელი შენი ასული წაიყვანე.

არაკი: ათისა თითისაგან ერთისა თავისა ოდენი საცმრობა არა გამოვა, არცა ათასისა ვარსკვლავისაგან ერთისა მზისა სინათლეო”.

მისცა წიგნი [ფაიქსა] ფარანდასა და გაგზავნა შაჰროს თანა. რა წიგნი ძიძისა მივიდა ვისისა დედას თანა და ცნა ასულისა ქება და გაზრდა, მწიგნობარსა ოქროდსა თაჯი მისცა და სხვა საქონელი დიადი და ესრე გაამდიდრა, რომელ საქონელი შვილი-შვილთამდე ეყოფოდა. მერმე გაუგზავნა შაჰრო ასულსა, ვითა კელმწიფეთა წესია, ეგრე ზარიანად [მაჰრანით] კუბო ოქროდთა, თვალითა და მარგალიტითა შეკაზმული, მრავალნი ხოჯანი, მკვევალნი, მსახურნი. ეგზომი საქონელი და ოქრო გაუგზავნა ძიძასაცა, რომელ აქლემნი და ჯორნი საჭურჭლესა ქვეშე

დაშვრეს. და ხუზისტანისა ქვეყანით საყვარლად და ნებიერად ეგრე მოიყვანეს ჰამიანის ქალაქს.

5. აქა ხუზისტანით მოიყვანეს ვისი ჰამიანის ქალაქსა

რა მოიყვანეს და შაჰრომან ნახა, შვილობისაგანცა უფრო საყვარელი პირი და ტანი მისი ასულისა გაიცადა, კელ-პყრობით მადლი მისცა ღმერთსა და მისითავე სახელითა შეულოცა და პირსა შეჰბერა, რომე თვალი არ ეცესო. მერმე გლახათა ზედა ურიცხვი ოქრო და საქონელი გასცა და თავისა წინა ტანტსა ზედა დასვა. შაჰრო უჭვრეტდა, მზესა და მას შუა საცილობელი შეექმნა, თუ რომელი რომელიაო, და ვითა მოყვარულისა მშობლისა წესია, ეგრე დაუწყო კაზმა: სცხო მუშკი-ამბარი და მრავალფერი სურნელი და შემოსნა ოქრო-ქსოვილიანნი შესამოსელნი, აღვა და მუშკი უკმივა და ესრე შეკაზმა, ვითა მანი ჩინელისა სახე; რაზომცა უაუგო, სრული და კეკლუცი

იყოს და ვინცა ნახოს, ყველასა მოეწონოს და, რა კაზმა დაუწყონ ოქროდთა და მარგალიტითა, დაშვენდებისო, და ვისის ფერის მიცემისაგან ოქრო გაწითლდების.

რა დედამან ესრე შვენება-მოჭარბებული ნახა ასული, ეგრე არქვა:

”ჰე, ყოვლისა ქვეყანისა მაშვენებელო! შენი [მამა] – კელმწიფე ხვასროვია და შენი დედა – კელმწიფე დედოფალი გვარიანი, – შენ ესეთი უებრო იყო, და მე შენი შესაფერი ქმარი მიწასა ზედა არა ვიცი; და რადგან შენი სწორი, შესაფერი ქვეყანასა ზედა არავინ არის, ჩემგან უფეროსა ზედან შენი გაცემა არ ეგების. არა რომელსა ქვეყანასა არის შენი ჯუფთი და სწორი ჩემისა ძისა ვიროსაგან კიდე. შენ ეცოლე მას და ნატამალი გაგვიმრავლე და ამა მზახობისაგან მე გამახარენ. ვიროს ცოლი იყავ – საქებარი დაი მისი, სძალი ჩემი იყავ –

შვენიერი ასული ჩემი. ჩემსა საწუთროსა ჩემთვის სისრულე და სიამე მაშინ აქვს, რა ჩემისა გულისა სანდო სანდომსა შევჰროთო და შევჰვედრო”.

რა ესე სიტყვა ესმა ვისისა, დიდისა სირცხვილისაგან გაწითლდა და გულსა ცეცხლი ჩაეგზნა ძმისა სიყვარულისათვის და პასუხი აღარა გასცა, მინდა თუ არაო. უგრძნეს სხვათა დედათა და ვისის დედასა არქვეს, შაჰროს, ვითა: ”სულისა დაღება ქალისაგან ნდომისა ნიშანი არისო”. დედამანცა შეუტყო მით, რომელ ბერი მონაზული დიაცი იყო და სიყრმესა მისსა იგივე საქმე წაჰკიდებოდა ქმრისა შერთვისა ჟამსა.

რა დაუდასტურდა ქალისაგან ნდომა ვიროსი, მასვე წამსა უკმნა, რაცა მისსა ბრძანებასა და ფარმანსა ქვეშე მუნეჯიმნი და მეცნიერნი იყვნეს ჰამიანით, გორაბით და ყოველგნით, მათისა ეტლისა და საწუთროდსათვის, თუ:

რა წაეკიდების, ანუ ვით გაიხარებენ ასული ჩემი და ძე ჩემი ვირო მათისა ქორწილისაგანო? გამოარჩივეს მუნეჯიმთა კარგი დღე და ყოველნი ერთგან დასხდეს. ძებნეს და გამოარჩივეს, ნახეს ბედი და ეტლი მისისა ასულისა ვისისი და ძისა მისისა ვიროსი და სვიანი დღე უპაემნეს. და მათსა ეტლსა და პაემანსა ზედა მივიდა შაჰრო და უჯმო ძე თვისი ვირო და ასული ვისი. დარბაზსა მისსა ზედა კოშკი იყო აგებული და მას კოშკსა შიგან სხდეს სამნივე: დედა-სიდედრი, ძე-სიძე, ასული-სძალი. დედამან-დედამთილმან გამოუღო ვისის კელი და ძმასა მისსა ვიროს კელსა ჩაუდვა და შეჰვედრა, ვითა მათი წესი იყო, დალოცნა და ცოლად შეჰრთო და ეგრე არქვა:

”თქვენ არცა უცხონი ხართ და არცა უმეცარნი ერთმანერთისანი. არცა სძალსა შეკაზმა უნდა – თვით ღმერთსა შეუკაზმავს; არცა მზითევი უნდა. თქვენ ორნი ერთნი ხართ: არცა ვინ მოწამე გინდა, არცა –

შუამდგომელი, ღმერთი კმა თქვენად მოწმად და ანგელოზნი მისნი”.

შეჰვედრნა მან მარტომან ერთმანერთსა, დალოცნა და ეგრე უთხრა:

”ღმერთმან დამბადებელმან განგახარნეს ერთმანერთისაგან და მრავალი თქვენი შვილი მიჩვენოს და გამაზრდევინოს, ვითა მე მინდაო”!

6. აქა ქორწილი ვისისი და ძმისა მისისა ვიროსი და მოაბადის ძმისა ზარდის მოციქულად მოსლვა

ხე რა მართლად არა დანერგულ იყოს, სიმრუდე მაშინვე აჩნია. ბოლოსა ჟამსა საქმე რა გაირყვნებოდეს, თავსავე ზედა გამოჩნდების.

არაკი: რა ავი წელიწადი გვალვისა მოვიდოდეს, ზამთარსა შეეტყვების და დააჩნდების.

შეგონება: ისარი რა არმართლად მივიდოდეს, მშვილდისა მოზიდვასა შეეტყვების. რა ხესა ზედა ნაყოფი ცოტა გამოვიდოდეს, გაზაფხულ მისსა აყვავებასა ზედა გამოჩნდების.

აგრეთვე ვისის საქმე მასვე დღესა გამოჩნდა, სიმწარე და არსვიანობა, ამად, რომელ, რა დედამან მათმან შაჰრომან კელი ერთმანერთსა ჩაუდვა და საქორწილოდ კაზმა დაუწყო და შეყრილ იყვნეს ყოვლის ქვეყანისა დიდებულნი და ლაშქარნი და პურისა ჭამასა ჰლამოდეს და სმასა და სიხარულსა, ანაზღად მასვე წამსა ზღვისაგან შავი ღრუბელი გამოვიდა. ნათელი დღე იყო, მზიანი, ამო და მაშინვე თუ სთქვა, შელამდა, ასრე დაბნელდა ქვეყანა

და ქარი დიდი ადგა და მტვერი დიდი შეიქმნა, რომელ ერთმანერთსა ველარ ჰხედვიდეს. მექორწილენი აიშალნეს და აიყარნეს.

მასვე ჟამსა გზასა ზედა მოვიდოდა კაცი შავითა შეკაზმული, შავსა ცხენსა ზედა მჯდომი, უნაგირი და აბჯარი მისი შავივე იყო და სახელი ზარდი იყო. და კუბო მოეტანა ისფრითა შეკაზმული და შაჰი მოაბადის წიგნი. თუცა მოციქული იყო, მაგრა ძმა და ვაზირი იყო მოაბადისი. წამოუდგა ვიროს ზედა და შაჰროსა ცხენიდაღმა მისცა წიგნი დაბეჭდული ოქრო-ბეჭდითა. და მოციქულმან შენდობა ითხოვა ცხენითა მოდგომისათვის და ეგრე მოაგსენა:

”მე ბრძანება შაჰი მოაბადისაგან ასრე მაქვს, დღე და ღამე მივლია, არ მძინებია, მრავალი ცხენი დამიყენებია მოსწრაფებისათვის და სხვა წიგნმან მოგაგსენოს”.

რა ბეჭედი აიღეს, გაჯსნეს წიგნი. თუცა ამონი სიტყვანი ეწერნეს, შაჰრო ეგრეცა, ვითა მოკართული ვირი ტალახსა შიგან, აგრე სირცხვილისა და შეჭირვებისაგან თავისა გზა-გაუღებელი დარჩა, ამით რომელ მისგან დაწერილი საფიცი მოაბადის წიგნსა შიგან იცნა, თავისა დაწერილი, და ეგზომი ფიცი, რომელ პირველ სახელი ღმრთისა, სამართლისა მოქმედისა, ეწერა, რომელი მიწყით სამართალსა იქმს და სამართალსა უბრძანებს კაცთა. ცა და ქვეყანა დაბადა სიმართლედ, ერთისა თმისოდენიცა სიმრუდე არა დაგვატანა. ვითა ქვეყანა სიმართლითა შეამკო, კაცთაგან ეგრევე მართლისა ქმნა და თქმა ითხოვა. ვინცა სიმართლით მატებასა ეძებს, გამარჯვება მიწყით წინამძღვარ ექმნების. სიმართლისებრი ქვეყანასა ზედა არა არის, მით რომელ სიმართლისა მატებასა დაკლება არა აქვს.

”შაჰრო, მე შენგან სიმართლესა ვეძებ, რომელ მიწყით სიმართლესა იქმოდე და მართალსა ეძებდე. ჩვენ ორნივე სიყვარულისა პირსა ზედა და მზახობასა ზედა ვიფიციენით. ღმერთი და ანგელოზნი მისნი შუამდგომლად დაგვიყენებიან, დაგვიფიცავს, წიგნი დაგვიწერია საფიცი, – აწ რად დაივიწყე ღმერთი და აღთქმა გამიტეხე? მე შენი ასული მაშინ შემირთავს, რომელ მეოცდაათესა წელსა გიშობია. ასული ღმერთმან თვით ჩემსა ბედსა ზედა მოგცა, თვარა შენ კვლა ასული არა გიშობია. აწ მე დია მხიარული ვარ, რომელ შენ ქალი შობე. დია საქონელი გამიცემია გლახაკთათვის, ამით რომელ ღმერთმან შეგიწყალა და ჩემი იმედი, რომელი მისითა მოწყალეებითა გქონდა, გაასრულა.

აწე რადგან ღმერთმან ეგე მთვარე მე მიბოძა, თუ ჩემი არის, მე მაგისი მანდა ყოფა აღარ მწადიან, ამაღ რომელ თქვენსა ქეყანასა უფროსნი ბერნი და ყრმანი ყველანი

დედათა მოყვარულნია; თავსა და სულსა გასწირვენ მათ ზედა; მიწყით თქვენებურნი კაცნი დედათა მალორებელნია და უკანა უდგებიან; ლამაზად კელად უჩნსვე ამის ქმნა. ღმერთმან ნუ რომელსა დიაცსა უჩვენოს მაგისი პირი, რომელ მათივე ავი ზნე არ ასწავლონ. დედანი გულ-ნაზუქნი და გულ-ჩვილნი არიან და, ვითაცა ვინ გაზარდოს და დააჩვიოს, აგრე დაეჩვევის. გაიზრდებიან დედანი გულ-მართლობითა, მამათა საუბარსა დაიჯერებენ და ამოძთა სიტყვითა თავსა მათ მისცემენ. დიაცი რაზომცა ფრთხილი და გონიერი იყოს, ეგრეცა ამოძსა კაცისა ენითა ძაბუნნი იქმნების. დედათა ფათერაკი ამით არის, რომელ ეგრე შვენვარე და კეკლუცი ვიშოვო: "მიჯნურობისა და სიყვარულისაგან ვკვდები, დღე და ღამე ვტირი დაღრეჯილი, ვითა შმაგი და მტერიანი, ვცურავ შენისა გონებისაგან. თუ არ შეგებრალე, მოვკვდები და მას საუკუნესა კალთასა მოგეკიდები. რად არ შეგებრალე? შენებრვე ყმა კაცი და

ადამის შვილი ვარ”. ამაზედა დიაცი რაზომცა მოღმრთე და პატიოსანი იყოს, ამით, ამა სიტყვითა, მოღორდების და ვერ გაიგონებს, თუ უკანის მოვიყივნოო. აწე, რაზომცა ღირსი, წმიდა და პატიოსანი იყოს, ამა საქმისათვის მოშიშარ ვარ, ნუ დაიჭირავ მაგას მანდა და მარავს გამომიგზავნე დაუყოვნებლად და მხიარულად.

ნუ შეიჭირვებ მზითევსა, ოქროსა, თვალსა პატიოსანსა და მარგალიტსა, მით რომელ მე ეგე მინდა არ მზითვითა. მაგას ერთსახე ნებურად გავზრდი და დავიჭირავ. და ყველასა ჩემისა საჭურჭლისა კლიტესა კელთა შევჰვედრებ და შენცა ეგზომსა თვალსა, ოქროსა და მარგალიტსა გამოგიგზავნი, რომელ, თუ გწადდეს, ერთი ქალაქი ოქროდსა ააგო და ზღუდენი თვალისანი. შენ თვით განალამცა საპატიოდ დაგიჭირავ და თქვენს ქვეყანასა მამულობით, მორჭმით და აზატად დაგიწერ. ვიროს ძმისაებრ დავიჭირავ და ჩემის გვარისა ცოლსა

მივსცემ და მას ეგრე ვემზახები, რომელ საუკუნემდი თქვენისა სახელისა საცსენებელი იყოს”.

შაჰრომ რა ესე წაიკითხა და მისი ცოლისა ძებნა ცნა, ათროლოდა და თავს ბრუ დაესხა, თავი ჩამოაგდო და ზე აღარა აიხედა სირცხვილისაგან და ყელსა იგრეხდა, ვითა დაკოდილი გველი. შეშინდა ღმერთისაგან და მოაბადისაგანცა და გულსა შიგან ეგრე თქვა: ”მე ვითა რა მიქმნია? პირველ ღმერთი გამიწირავს და ფიცი გამიტეხია და მერმე ასეთისა დიდისა კელმწიფისათვის ცოლი წამირთმევია და გამითხოვებია! ზენაარისა გამტეხი კაცი ყველა ასრე გაწბილებული და ენადაბმული იქმნების, ვითა აწ მე ვარ დაღრეჯილი და უჭკუო!”

რა ვისმან შემოხედა და თავისა დედა ნახა ათროლოებული და გაყვითლებული, გაუწყრა დედასა და ეგრე უთხრა:

ნეტარ აგეთი რა წაგეკიდა, რომელ ფერი წაგსლვია და გული აღარ გიც, ან ღმერთმან ეგრე ცნობა ვითა წარგილო, რომელ წახვედ და უშობელი ასული გაათხოვე? ცნობილსა კაცსა შენი ნაქმარი არ მოეწონების. ჯამს, რომელ ყოველი კაცი შენ ზედა იცინოდეს”.

მერმე ზარდის, მოციქულსა, ძმასა და ვაზირსა შაჰი მოაბადისასა, ეგრე არქვა, ვითა: ”შენ სით მოხვალ, სახელი და გვარი შენი რა არსო?”

ზარდმან ეგრე უთხრა:

”მე ნატამალი ვარ შაჰი მოაბადისი, მას წინაშე საპატიო ვარ და, სადაცა მივიდოდეს, წინამძღვარი მე ვარ მისთა ლაშქართა; სახელად ზარდი მქვიაან”.

რა ვისმან მოისმინა მისგან პასუხი, გული გაუფიცხდა და ეგრე ჰრქვა:

”ყვითელმცა არის, ვის გამოუგზავნიხარ ეგზომ საკვირველი და მაგალითი! ეგე თქვენი წესი არის საძაგელი და მოსაყივნებელი, რომელ გათხოვილსა ცოლსა შეირთავთ. ბრმა ხარ, ვერ ჰხედავ მაემანსა და სმასა ქორწილისასა, რომელ მუტრიბთა მღერა და ჳმა ცად გაიწევის და ყოვლისა ქვეყანისა დიდებულნი, აზნაურნი და ლაშქარნი აქა შეყრილან? დარბაზი ასრე შეკაზმულია და ყოველი კაცი ამას გვილოცავს: სვიანმცა არის ესე ქორწილი, რომელ სძალი ასული არის და სიძე - ძე! აწ რა ესე ჩვენი ქორწილი ნახე და მუტრიბთა ჳმა გესმა და სიძისა და სძლისა ქება მუტრიბთაგან მოისმინე, - რად არა შეიქეც? აწ სით წამოსრულ ხარ, მუნვე წაედ და ჩემითა იმედითა კვლა ნუ მოხვალ, მით რომელ შენისა იმედისა ჳელი ჩემისა წაყვანებისათვის დია მოკლე არის.

ნუცა წიგნითა და ქადილითა გვაშინებთ. თქვენი ქადილი, წიგნი და ქარი ჩვენ სწორად გვიჩნს. აქა რაღასა დგახარ? ასრუა: ჩემი ძმა და ქმარი ვირო აწვე ნადირობით მოვა, გნახავს და მე დამემდურვების და შენ დაგემტერების. ადრე წადი, რომელ არცა მდურვა იყოს და არცა მტერობა. მაგრა ჩემმაგიერ ეგრე მოაჯსენე მოაბადს, ვითა: "შენებრ ფრთხილი არავინ ეგების, სიბერისაგან ტვინი წაგსლვია და შენისა დარჩომისა დღე გარდასრულა. დამჰალო ბერო! თუცა ყოლა ცნობა გქონდა, სიბერისა ჟამსა არ ესე გმართებს, რომელ შენ ბერი გარდასრული ყრმასა ცოლსა ეცილებოდე. თუცა კაცი იყავ, საუკუნოსა საგზალსამცა იურვოდდი სიბერითა, - არა ყრმასა ცოლსა. ჩემი ქმარი ვირო არის ლომი ახალმოწიფული და შაჰრო - დედა ჩემი. მე ვირე აქა ამას თანა ვიყო, მარავი და მოაბადი გვიანად მომაგონდების. ვირემდი ვირო ჩემი გვერცა მწოლია, ჩემი თავი და პატრონია, მოაბადს და მარავს გვიანად დავნატრდები.

ჰუქუმათი: ვირე მაქვს ნაძვი ნაყოფიანი, არ ვეძებ ანწლსა მყრალსა, დამპალსა და დამჭნარსა.

ღარიბობისა დამთმო მისი გული არის, ვისიცა საქმე შინათ გაუმართავ-მორჭმული იყოს. მე, ვითა ჩემი სიცოცხლე, მიყვარს ჩემი ვირო და, ვითა თვალი, არ გამეშვების ჩემი შაჰრო. ამათ დავემორჩილები, ვითა შაქარი შევეტკობი, არ მომინდების ღარიბობასა შიგან ბერი მოაბად”.

რა ესე სიტყვა მოისმინა ზარდმან ვისისაგან, მასვე წამსა პირი მარავისაკენ ქმნა და ცხენსა მათრაჯი ჰკრა. ასრე ფიცხლად წავიდა, რომელ მტვერსა მისსა ნიავი ვერ მიეწევოდა. დღე და ღამე იარა. მოაბად მიელოდა და აგრე თქვის: ”ნეტარ აწ ჩემი ზარდი სად არის, ნეტარ აწ რა უქმნიაო?” ჰქონდა თვალი და ყური ზარდის გზისაკენ.

ანაზღად მტვერი გამოჩნდა, გამოვიდა ზარდი მტვერისაგან აღშფოთებული და მაშვრალი. გახლებულ იყო, რომელ სიკუმტითა ავსა კარგისაგან ვერ გამოარჩევდა. მასვე წამსა მოვიდა და მოეგება მოაბად ზარდსა. ეგრე ჰრქვა:

”ზარდო, ლომი ხარ ანუ მელი?”

ზარდი ცხენიდაღმა გარდაცდა, თაყვანისცა და მას წინაშე მიწასა აკოცა; ეგრე მოაგსენა:

”ღმერთმან ბევრ-წელ გყოს, ღმრთისაგან და ბედისაგანმცა მხიარულნი ხართ და თქვენნი მტერნი თქვენითა ვრმლითა მოკლოულნი და დამონებულნია! და მიწყვიცმა მათსა ქვეყანასა პურ-ძვირობა და სეტყვაა, მათიმც ქარი ჭირისა, და მთვარე ბოროტისა, და მზე მათი სიკვდილისა, და ღრუბელი უწვიმო და მათი მიწა

უნაყოფო! მივედ და ვნახე მათი ქვეყანა შემკობილი და
შეკაზმული, ვითა სამოთხე, და ყოვლისა ქვეყანისა
დიდებულნი ლომნი ჭაბუკნი და მათი ცოლები, ვითა მზე
და მთვარე; და სიკეკლუცითა მათი დარბაზი ესრე
შეკაზმული იყო, ვითა ცა ვარსკვლავითა, და ვისი მათ შუა
ჯდა დედოფალი, ვითა ვარსკვლავთა შუა მთვარე
გავსილი. ჰქონდა ქორწილი და სიხარული, რომელ
ერთიცა კაცი მათსა ქვეყანასა შიგან არა იყო დაღრეჯილი,
ყველა მხიარული და მოცინარე. ამღერებდეს მუტრიბთა
და მგოსანთა ჳმა-მაღლად ამოძოთთა ჳმითა. და მე,
თქვენმან კეთილმან მზემან, მათი ქორწილი ზრუნვად
მიჩნდა და მათი სიმღერა მოთქმად და ტირილად. მისისა
სიძობისაგან თქვენი სახელი და ნატრა ოდენ დაგრჩომია.
და ვისის გვერდით სხვა ვინმე ზის და მისგან სხვა ვინმე
გაიხარებს. რუ სთხარეთ, ჭირი თქვენ ნახეთ, მაგრა წყალს
სხვანი ვინმე სმენ.

არაკი: დიდი და მცირე სწორად უჩნს უმეცარსა, ვითა ბრმისა თვალსა დღე და ღამე სწორი არის.

ამად უქმნია მათ ესე შეუწონელი საქმე, რომელ თქვენგანცა მათ არა შინებოდა. მაგრა ვირემდინ მათ თქვენგან ავი არ წაეკიდების და არ გარდააყდევთ, ჩვენ მათგან აუგსა და მოყივნებასა შიგან ვართ. რომელთაცა უხუცესი და უფროსი ვიროა, სირეგვნითა და ამპარტავნობითა ეგრე ჰგონია, თუ წვრილნი მთანი მე დამიბადებიანო, და მუნ თავისა სახელი შაჰი უყმია და შაჰი კელმწიფესა ჰქვიანო. ზოგნი მუნებურნი თვით თქვენ არ გიცნობენ და ყოვლისა ქვეყნისა პატრონი ვირო ჰგონიათ, და არცა თვით სხვა კელმწიფე ჰგონიათ. თქვენ ზოგნი დამპლობით გიყივიან, ზოგნი მოაბად ყოფილობით”.

რა ესე ამბავი მოაგსენა შაჰი მოაბადს ზარდმან,

გაყვითლდა პირი მეფისა და გაწყრა. პირსა მისსა, ძოწისა მსგავსსა ზაფრანის ფერი დაედვა წყრომისა და სიმძიმისაგან და მტერობისა და ჯავრისაგან ათროლდა, ვითა ქარისაგან ძეწნი და ვითა წყლისაგან მზისა შუქი. ჰკითხა ძმასა:

”ესე რომელ მიაშობ, შენ გინახავს შენისა თვალითა ანუ ყურითა მოგისმენია სხვაგან? იგი მითხარ, რაცა გენახოს, და არ იგი, რაცა გასმიოდეს.

ჰუქუმათი: ამბავი დასტურს არა ჰგავს და არცა ნახვა – საეჭვსა.

ნასმენსა ნურას მითხრობ და, რაცა ცხადად გინახავს, იგი მიაშბე”.

ძმამან ეგრე მოავსენა:

”მაღალო კელმწიფეო! მე არა იგი ვარ, რომელ რაცა არ მენახოს, მოგაცხენებდე და მეტსა ვმოუბარობდე. ჩემითა თვალითა მინახავს, რაცა მომიცხენებია, და ყურითა ჩემითა ნასმენი თქვენგან დია დამიმალავს. აქამდი შაჰრო ჩემად დედად მიჩნდა და აგრეთვე ვირო – ჩემად ძმად. და თვალნი არ მისხენ მათნი შესახედავნი, მით რომელ თქვენითა გზითა ვემტერები. თავსა და ტანსა ჩემსა სული არ მოუნდების, თუ გულსა ჩემსა თქვენი სიყვარული და მონობა მოაკლდეს. თუ მიბრძანებ და გწადიან, შემოგფიცავ ღმრთითა და მზითა თქვენითა, რომელ ქორწილი თავისა თვალითა მინახავს, მაგრა მუნ არცა მიჭამია და არცა მისვამს, მით რომელ მათი აწინდელი სმა, სიხარული და სიმღერა მე ჩემად ომად მიჩნდა და მათი სამოთხისაებრი შეკაზმული დარბაზი მე, თქვენმან მზემან და კეთილმან, ბნელად საკნად მიჩნდა, მუტრიბთა ვმა წყენისაგან გინებად შემესმოდა. და მე

რაცა მინახავს, იგი მომივსენებია და, თქვენ ვითაღა ბრძანოთ და გამოარჩიოთ, ჩვენ მონანი და მიწანი ვართ, მბრძანებლობისა თქვენისა მომსმენელნი და მიმყოლნი”.

რა მეორედ მოდასტურებით ესე ამბავი ესმა შაჰი მოაბადს, მოემატა ზურგსა შეჭირვებისა ტვირთი ტვირთსა ზედა. ზოგჯერ, ვითა გველი თავ-დანაყილი, იღვლარჭნებოდა და ზოგჯერ ტკბილისა ჭურისაებრ გული აუდუღდებოდა.

დიდებულნი, ვინცა მას წინაშე იყვნეს, შეჭირვებითა ყველანი კბილთა იღრჭენდეს და იტყოდეს: ”შაჰრომან ვით იკადრა ესე, რომელ ეგზომ დიდისა კელმწიფისა ცოლი სხვასა კაცსა შეჰრთო, ანუ თვით ვირო შეჰმართა შერთვაო?!” - სჩურჩვნიდეს ერთმანერთსა დიდებულნი.

შეიქმნა ლაშქართა შიგან საუბრად, ვითა: ”აქათგან

აოჯრდების შაჰროს, ყარანის და ვიროს სახლი, აქათგან აღარ ნათობს მათსა ქვეყანასა მზე და მთვარე. აწ ასრე მოსძულდეს შაჰროს ვირო, რომელ მესისხლედ უჩნდეს, აღარა შვილადო. დაეცა თვალი ყარანისი და შაჰროს სახლისა და საყოფელისაო”. და ჰქონდა-ყე ზვაშიადი მოაბადისი დიდებულთა და იტყოდეს: ”არ მათი ოდენ აოჯრდებოდენ სახლი და საცხოვრებელი, მაგრა მრავალი დიაცი სხვაცა დაქვრივდების. შაჰი მოაბადის წყრომა მათ ესრე დასწვავს, რომელ მტვერი და ნაცარიცა აღარა დარჩეს მათიო. აგეთი ღრუბელი დადგეს მათსა ქვეყანასა ზედა, რომელ მისისა წვიმისა ღვარი სიკვდილი იყოს. მუნ ეტიკმან იყივლა ღმრთისა განგებისაგან მათ ზედა, ვითა: ”ვაამანის საქონელი ვაამანისა არისო”. ფათერაკისა წვიმა მივა მათსა ქვეყანასა. ნეტარძი ვინცა არ ახლავს მათ! მრავალი სისხლი დუღს მათთა ასოთა შიგან და მრავალსა უფეთქს გულიო”.

ესეგვარსა რასმე უბნობდეს ერთმანერთსა თანა მოაბადის დიდებულნი და ლაშქარნი. და მოაბადის გული საგონებელისა ცეცხლითა იწვოდა და ვერ დაიდგმიდა ადგილსა. და უკმნა მასვე წამსა მწიგნობარნი და გულისაგან ნავლლისაებრი სიტყვა ამოყარა. და მიუწერა ყოვლგან ყოველთა კელმწიფეთა და დიდებულთა წიგნი და შესჩივლა შაჰროსაგან, ვითა: რჯული დააგდო შაჰრომან და ზენაარი გატეხაო.

და გაგზავნილნი წავიდეს ქარისაგან უფიცხესად ყოველგან [და იტყოდეს], ვითა: ”შევკიყრებით, შევეკაზმებით მათ ზედა მისავლად ტაბარისტანით, ჯორჯანით, დეისტანით, ხვარაზმით, ხორასანით, ქოისტანით, სინდით, ჰინდოეთით, თობითით, ჩინით-მაჩინით, სულდით და თურანიითაო”. ამაზედა მარავის მინდორი ესრე გაკდა ლაშქრისაგან, რომელ საუკუნოჲსა განკითხვისა დღესა ჰგვანდა კაცისა სიმრავლითა და

ზარიტა.

7. აქა შაჰი მოაბადისაგან საომრად გამართვა ვიროზედა

ცნა ვირომან ამბავი შაჰი მოაბადისი, ვითა მასცა
ემტერების და შაჰროსაცა და ყოვლისა ქვეყანისა
დიდებულნი და ლაშქარნი მივიდეს მისსა შეყრილნი.
ვიროსასცა მრავალნი სახელოანი აზნაურნი
საქორწილოდ მისრულ იყვნეს: ადრაბადაგანელნი,
რაელნი, გელანელნი, ხუზისტანელნი, ასტაბახრელნი,
ასპაანელნი. ესე ყოველნი დიდებულნი ამა ქვეყანათა
პატრონნი ვიროსსა იყვნეს სტუმრად და ამათი ცოლები
შაჰროსსა იყვნეს. ჰქონდა სიხარული და სმა.

რა მოაბადისა ამბავი მიესმა და შეყრა ცნეს, დიდებულთა
ყველამან წიგნები გაგზავნეს და თავის-თავისი ლაშქარი

უკმეს. და ეგზომი ლაშქარი შეიყარა ვირომან სხვა, რომელ მინდორი და ველი ვერ იტევდეს. ყოვლისა ქვეყნისა ჭაბუკნი მივიდეს ქვეითნი. დელამი და არაბი ცხენოსანი ეგზომი შეიყარა მისსა, რომელ ქვიშისაგანცა უმრავლე იყვნეს; და ყოვლით ქვეყნით ბერი-კაცები, მონახულნი და მეცნიერნი ომისანი, მოიყვანნა. შეიკაზმნა ლაშქარნი, წინამავალნი ლაშქართა მისთანნი გააჩინნა ვირომან.

მუნით აგრევე შაჰი მოაბად შეკაზმნა ლაშქარნი და გამოემართა მარავით. რა მისთა ლაშქართა სიარული დაიწყეს, მიწამან ძრვა დაიწყო, მათ ქვეშე სიმძიმითა მათითა და სიმრავლითა. მათი მტვერი ასრე ამაღლდა, რომელ ჰგვანდა, თუ მთვარე და მტვერი ხვაშიადსა იტყვიან ერთგან. ლაშქარნი მისნი მტვერსა შიგან ასრე ჩნდეს, ვითა თხელსა ღრუბელსა ზედადთ ვარსკვლავნი; ესეთი ღვარი მოვიდოდა ხორასნით, რომელ მზე და მთვარე მისითა შიშითა ცასა ზედან დამალულ იყვნეს.

ეგზომ ჯავრით მოდიოდეს მოაბადის ლაშქარნი, რომელ მთა მინდვრად შეექმნა და მინდორი მთად. ასრე მოდიოდეს ლაშქარნი აღშფოთებულნი და კელმწიფე გულ-მწყრალი. ორნივე ლაშქარნი დაეპირისპირნეს ერთმანერთსა და ჭაბუკნი გულოანნი აღშფოთებულ იყვნეს, ვითა დიდისა და ძლიერისა ქარისაგან ზღვა.

8. აქა ომი შაჰი მოაბადისი და ვიროსი დიადი

რა აღმოსავლეთით გამოვიდა მზე, რომლისა ვაზირია მთვარე და საჯდომი ცა, დილასა ადრე ორთავე ლაშქართა რაზმი აწყვეს და ორთა კელმწიფეთა წინაშე ორთავე ლაშქართა მოდენა დაიწყეს ომად და გასაჩვენებელად. ორგნითვე დაიწყეს ცემა ქოსთა და ყვირილი ბუკთა და ყვირო-სტვირთა ჳმა იყო, თუ სთქვა, ეშმათა ჳმა არისო, რომელ ვისცა იგი ჳმა ესმა, ყველა ერთმანერთსა

დაემტერა მისითა მოსმენითა. იყო ეგეთი ზარი, რომელ ძველნი მკვდარნი მიწა-ქმნილნიცა ათრთოლდებოდეს მიწასა შიგან მათითა შიშითა.

შეუტევეს ერთმანერთსა და მათი შეტევება ჰგვანდა შემოდგომათა ქართა, რომელ ხეთაგან ფურცელთა ჩამოჰყრის. ორი ეგზომი მათისა შეტევებისაგან შეკაზმული კაცი ჩამოიჭრა და ორგნითვე ქოსი და ბუკი ამას ყვიროდა: "ისწრაფეთ, ჰე, სულისა წამლებელნო!" იცოდა თურე ბუკმან მათი სიკვდილი, წინასვე მათ ზედა მით ტიროდა. და მეომართა კელთა შიგან მახვილი ჯრმლები იცინოდა ელვისაებრ მათსავე სულსა ზედა. გულოანნი მინდორთა შიგან ლომთაებრ იყვნეს და მათათა შიგან ფიცხელისა ვეფხისაებრ იყვნეს და, რომელიცა მათ შუა ცნობილი კაცები იყო, ომსა შიგან იგინიცა გახლებულ იყვნეს, უცილოდ შმაგნი და მტერიანნი იყვნეს, რომელ არცა ცეცხლისაგან ეშინოდათ და არცა

წყლისაგან, არცა ვრმლისა, შუბისა, ლახტისა და ისრისაგან, არცა ლომთა და პილოთაგან. მას ომსა შიგან ეგეთი ჭაბუკები იყვნეს, რომელ სახელისათვის ტკბილნი სულნი გაეწირნეს და სიკვდილისაგან არ ეშინოდათ. აუგსა და გაქცევას ეკრძალვოდეს. ჰაერი ტყესა ჰგვანდა შუბისა და დროშისა სიმრავლითა, ქვეყანა ნაძვისა ტყესა ჰგვანდა მრავალფერისა დროშისაგან. ზოგსა ზედა ლომი ზის, ზოგსა ფარშამანგი, ზოგსა არწივი და ზოგსა ორბი. მიწა ერთობით მტვერ-ქმნილ იყო. ცად გასრულ იყო და ლაშქარსავე თავსა ჩამოსდიოდა. მრავალი ყრმა კაცი დაბერებულ იყვის და შავი ცხენი გაჭარმაგებულ იყვის. ჯაბანი და გულოანი ამით გამოჩნდებოდა, რომელ ჯაბანი დაღრეჯილ იყვის და გულოანი მზიარულ. გულოანსა პირი ბროწეულისა ყვავილსა უგვანდის და ჯაბანსა სიყვითლითა – ღრიანკალსა.

ორთავე ლაშქართა ერთმანერთსა შეუტევეს, თუ სთქვა,

ორნი მთანი ბასრისანი ერთმანერთსა შეეტაკნესო. მათ შუა მოციქულად ქორაფისა ისრები არწივისა ფრთოსანი, პირ-ბასრნი, მიდიოდეს და მოდიოდეს; ეგზომ საყვარელნი მოციქულნი იყვნიან, რომელ გულსა შიგან დაესობოდიან და თვალთა ზედან; სხვა ადგილი არ მოეწონებოდა და, რომელსაცა სახლსა შიგან მის თანა მოციქული მივიდოდის, მის სახლისა პატრონსა და მასპინძელსა კიდე წაიყვანდის. ასრე გაძნელდა ომი, რომელ საუკუნო თვალად ნახეს ცხადად. ძმა ძმისაგან აბეზარ-იქმნა და მას ჟამსა თავისა მკლავისაგან კიდე მწე და მეშველი არავინ იყო. ვისცა მკლავი ძლიერი ჰქონდა, მოიჯმარა ვრმალი თავისა წადილისაებრ, მეომარნი უენოთა ჰგვანდეს, ომისა ქოსისა და ბუკისა ვმისაგან სხვა არა ისმოდა. ზოგჯერ ჯაჭვსა შიგან ვრმალი შევიდის ვითა წყალი, ზოგსა თვალთა შიგან ისარი შეეპარის ვითა ძილი, ზოგსა გულსა შიგან შუბი შეეპარის ვითა სიყვარული, ზოგსა თავსა აფთი შევიდის ვითა ტვინი. თუ

სთქვა, ჳრმალმან იცოდა, თუ ღმერთმან სული კაციისა ტანსა შიგან სადა დაამკვიდრა. მასვე კვალსა მახვილი შევიდის და მის კვალისაგანვე სული გამოვიდის. ღრუბელსა ჳგვანდა ლურჯსა ბასრის ჳრმალი, მაგრა წვიმდა და ღვარი მისი წითელი იყვის. ომსა შიგან ისარი მკერვალსა ჳგვანდა, მკერვალისაებრ შეაკერის ჳორცი უნაგირსა.

საღამომდინ გაუგრძელდა ორთავე ლაშქართა ომი. მას ომისა სიჯშირესა შიგან ერთი ავაზად იქმნა და ერთი ველურ თხად. საყვარელისა ვისის მამა ყარან მოკლეს მტერთა მისთა და ყარანის მიდამოსა მოკლეს სხვა დიდებული ჳაბუკი ასოცდაათი ვიროსი. თუ სთქვა, წვიმდა, წვიმისა ცვარი სიკვდილი იყო. ეგზომი კაცი მოკლეს, რომელ მკვდრისა გორი გორსა ჳედა იდვა და მას გარეშემო დიოდეს სისხლისა ღვარნი.

რა ვირომან ნახა მამა მისი ყარან მოკლოლი და ეგზომი დიდებული მისსა მიდამოსა სულ-განწირული, არქვა თავისა დიდებულთა:

”ძმანო! გულოანთაგან ომსა შიგან სიზანტე, დუხჭირობა დია აუგი არის. თქვენ არა გრცხვენიან ეგზომთა ნატამალთა თქვენთაგან, რომელ დაჯოცილან და მტერთა გახარებია? ყარანისაგან არა გრცხვენიან, რომელ თეთრი წვერი მისი გაწითლებულა სისხლისაგან და ასეთი კელმწიფე ბედითად მოკლოლი ძეს? ეგზომთა ლაშქართა მისთაგან სისხლისა მძებნელი არვინ არის. ჩაივსო მზე ჭაბუკობისა და სახელისა ძებნისა, რომელ აღარვინ სახელსა და არცავინ ჭაბუკობასა ეძებთ! მე ჯერეთ მისი სისხლი არ მიძებნია და მტერთა მისთა ზედა არა გამიხარებია. აწვე ზედა შელამებულა და დაბნელდების. ლაშქარნი უკუიყრებიან. თქვენ დილანდლითგან დია ჭაბუკობა და ომი გარდაგიხდია და აწ მე შეუტევებ და

თქვენი გოლიათობა აწ მოიჯმარეთ და მიშველეთ მამისა ჩემისა სისხლისა ძებნასა. და ყველა ვეშაპთა დაემსგავსენით სისხლისა ძებნითა და სიგულოვნითა, ამით რომელ ჩემსა გვარსა მე არ მოვაყივნებ. აწვე ჩემისა ჯრმლისაგან სიკვდილისა დღენია. თვალად უჩვენებ საწუთროსა და ქვეყანას აუგისაგან და მოაბადის დამპლისაგან დავკსნი და ჩემისა მამისა სულსა გავახარებ მისითა სიკვდილითა!”

რა ესე თქვა, ერთობით მისითა დიდებულითა, მონითა და ხასაგიანითა შეუტევა, ვითა ცეცხლი მოედვა და თავ-უწევარ ქმნა მოაბადის ლაშქარნი. მთისაგან მიმავალსა ღვარსა ჰგვანდა ჩაღმართსა შიგან, რომელ არღარადთ ღონითა არ შეიფარვოდა. მათი ალერსი შუბი, ჯრმალი და ისარი იყო. ერთმანერთისა მოკლვისათვის მოყვარე მტერსა უარე იყო, მამა ძისაგან აბეზარ-იქმნა და ძე მამისაგან და მოყვარე მოყვრისაგან. ვინცა ვის მიჰხვდის,

საკლავად არ შეიწყალის. ასრე დაბნელდა, რომე თვალთა წინა აღარა ჩნდა. ძმამან ძმა მოკლა და მამამან შვილი. შუბები შამფურსა ჰგვანდა, მწვადისა ნაცვლად კაცი ეგის და მიწა სისხლისა მდინარეობითა საწნებელსა. თუ სთქვა, სიკვდილი ძლიერი ქარი იყო, რომე კაცისა თავსა, ვითა ხისა ფურცელსა, ჩამოჰყრიდა; და მეომართა თავი ბურთსა ჰგვანდის მოედანსა შინა და მათი ტანი ტევრთა შიგან წაქცეულთა ხეთა. რა მზე ერთობ ჩაივსო, თუ სთქვა, მოაბადის ბედი ჩაივსო მზესავე თანა და საწუთრომან იმედი გარდასწყვიტა მოაბადის კელმწიფეობისაგან.

გაიქცა მოაბად ისპანისა და ხორასნისაკენ. და რა მისთა ლაშქართა იგი გაქცეული ნახეს, ყველა გაიქცა. უფროსი მისთა ლაშქართა დაიჯოცა და, თუცა არა შელამებულ იყო, ვერცა მოაბად დაეჯსნებოდა. მაგრა ვირო და მისთა დიდებულთა არღარა სდივეს. ეგრე ეგონა, თუ მოაბად

გაიქცა და, ვირე ცოცხალ იყოს, მათ ზედა არღარა
ილაშქრებსო.

მისი საეჭვი სხვაებრი იყო და ღმრთისა განგება სხვაებრი.

რა ვირომან მოაბად გაქცეული ნახა, გაიხარნა. და ჯერეთ
ცხენისაგან არ გარდასრულ იყო, დაესხნეს ვიროს
დელამნი და გელანნი და ქიამანნი, უთვალავნი ვითა
ქვიშანი, და პირუტყვთა თმა და წვიმა და ხეთა
ფურცელნი. ვიროს ლაშქარნი და, თუ გარეგანნი ვინ ჰყვა
უცხო, ყველანი გაიქცნეს გელანთა და დელამთა
შეუბმელნი, მით რომელ იგინი საკვირველად მრავალნი
იყვნეს და მათნი პატრონნი ჭაბუკობითა გამოჩენილნი.
რა ვირომან ცნა მათი მოსლვა და თავისა ლაშქართა
გაქცევა, გაუკვირდა საწუთროდსა საქმე, რომელ უხანო
არის, მისი სიმძიმელი და სიხარული ჯუფთნია, ვითა
დღისა სინათლე და ღამისა სიბნელე. საწუთროსა შიგან

შეჭირვება ლხინთაგან უფრო არის და ბრძენ-გონიერთა გული მისთა კელთა შიგან ძაბუნი არის. რა მოაბადს ზედა გაახარნა საწუთრომან, სხვითა მტვრითა მანვე საწუთრომან დაღრიჯნა. ჯერეთ პირი ოფლიანი და მტვერიანი ედგა და ვრმალი მისი სისხლიანი ქარქაშსა არა ჩაეგო, ჩაუგებელითავე ვრმლითა დელამთა მეფისა ომად მიჰმართა ცოტადთა ლაშქრითა.

რა მოაბადს ესე ამბავი ესმა, ვითა ვირო მიჰმართა დელამთა და გელანთა, მასვე წამსა გარეშემოიქცა და, რომელი სიმაშვრალითა ვერ იძრვოდა, ასდენ ფიცხლად შემოიქცა, რომელ ქარი მისსა მტვერსა ვერა მიეწეოდა. და გორაბს მოვიდა ლაშქრითა, სადა ვისის სახლი და სადგომი იყო.

9. აქა მოაბადისაგან ვიროს ციხის გარშემოდგომა და ვისის საუბარი

რა ვისმან, ყოველთა კეკლუცთა პატრონმან, თავისი თავი ნახა ბადითა დაბმული, მამა მოკლული, ძმა სხვაგან ომად წასრული, დარჩა ღვიძლ-დამწვარი და გულწყლული. ფრჩხილითა პირსა იგლეჯდა და ტირილი და ზახილი დაიწყო და მტირალი ძიძასა ეუბნებოდა:

”დღეს ლურჯსა ცასა ქვეშე და შავსა ქვეყანასა ზედა ჩემგან უფრო საბრალო და გულწყლული არავინ არის და არ ვიცი, თუ ჩემი ჭირი ვის მოვაგსენო, ანუ ჩემი ღონე ვისგან ვძებნო. ასეთსა ჟამსა სამართალი ვის ვთხოვო და უსამართლოდს მოქმედის საწუთროდსაგან ვის შევჩივლო? თავი ჩემი ვიროს თანა ვით მივაწიო და ბერისა დამპლისა მოაბადისაგან ვით ვიგსნა? რას დღესა და რაფთა ეტლითა მშობა დედამან, რომელ, რა დაბადებულ ვარ, ჭირსა შიგან ყოფილ ვარ!.. რად არ მოვკვედ მამისა ჩემისაგან წინათ, რომელ იგი მტერისა

კელითა მოკლული ვნახე? მამა მომიკლეს, ძმა მომშორდა და დავრჩი მე ესეთი უღონო-ქმნილი, სნეული გულ-მტკივნეული. თუ ავტირდე და ვიკვნესნე, კვნესასა და ტირილსა ჩემსა არავინ მომისმენს, არცავინ მეშველი-მწე და მარგებელი მიჩნს. რა შობილ ვარ, ჭირი და ფათერაკი ბოროტი დია მინახავს და წაღმართისა თვით არა ვიცი რა, თუ რას ვნახავ. ამის უარესი არა წამეკიდების, რომელ უნებლივ კელითა მივჭხვდე ჩემსა მტერსა და მესისხლესა. თუ მოაბადს მივჭხვდები და ყოვლისა გულის ნებისაგან კიდევან-ვიქმნები, მტერთა მივჭხვდები და მოყვართა მოვშორდები”.

ესეგვარსა ეუბნებოდა ვისი, კეკლუცთა დედოფალი, ძიძასა და წითელთა ღაწვთა მარგალიტისებრთა ცრემლთა ღვარულებრ ადენდა.

მივიდა მას თანა მოციქული შაჰი მოაბადისი და

შეთვლილობა ესე ჰქონდა: ”დადევი გული, ჰე, მზეთა მზეო და ყოველთა ცისა მნათობთაგან უნათლესო! ღმრთისა განგებასა ვერსით აჰყდები და, რაცა ეტლსა გიწერია, მას ვერ დაეცსნები. ნუთუ გულსა საეჭვი ჩაიგდო, რომელ მოვერევი ღმრთისა განგებასა? თუ ღმერთმან და ბედმან ჩემმან შენი თავი მომცეს, შენ ღმრთისა განგებასა ბრძოლა არას მოგეკერძების. ღმრთისა განგება იქმნა ესე და დაიწერა შენსა თავსა ზედა. და აწ შენი ღონე დათმობისაგან კიდე არა არს. მე შენითა გზითა მოსრულ ვარ აჰ, ამით რომელ შენისა სიყვარულისაგან თმობა არა მაქვს. თუ მემორჩილო და უნებელი ჩემი არ იყო, მე მრავალი გულის-ნება აღგისრულო, ასრე აღგავსო თვალითა პატიოსნითა და სამკაულითა ფას-დაუდებელითა, რომელ მზესა და მთვარესა ჰშურდეს შენი შვენება. ჩემისა სულისა და გულისა წამალი შენ იყავ და ჩემისა დარბაზისა და ქვეყანისა დედოფალი ნებიერი. მე შენგან ნება

ამისრულდეს და ჩემგან შენ სახელი და დიდება ჰქვოდ. ვირე ტანსა შიგან სული მედგას, შენ და სული ჩემი სწორად მიჩნდეო”.

რა გულისა-წამლებელმან ვისმან ესე გაიგონა მოაბადისაგან შეთვლილობა, – ვითამცა ყველა თრევად და გინებად სმენოდა, – თავსა მიწა და ნაცარი ისხა, ორისავე მჯილვითა პირი და მკერდი ლილისფერად გაიჭადა, საყელონი გარდაიხივნა, მკერდი ბროლისა გამოუჩინდა და ასრე აშფოთდა და გახელდა, რომელ არცა მოციქულისაგან შერცხვენდა, და ბაგითა შაქრისაებრ ტკბილითა ნავლლისაებრ მწარე პასუხი შეუთვალა და სიყვარულისა ნაცვლად მტერობისა ლახვარი ჰკრა. და ეგრე უთხრა მოციქულსა:

”აწე ასე ავი შეთვლილობა მოვისმინე, გემოდ გველისა ზარსა ჰგავს. შენ წაედ და დამჰაღს მოაბადს, უტვინოსა,

ეგრე უთხარ ჩემმაგიერ, თუ: ”ფათერაკისა მოედანსა შიგან ნუ ჩაიგდებ ბურთსა ჩემითა იმედითა. უსარგებლოსა ჭირსა ნუ ნახავ და შენსა საჭურჭლესა ცუდსა საქმესა უკანა ნუ წააგებ. შენისა საქმისაგან შენი კაცობა მიცნია და შენი ნივთიანობა შემიგნია და ნუთუ შენ ესე გეგონოს, თუ ვისის ამა ციხისაგან ცოცხალსა ჩამოვიყვანო, ანუ მოვიკვლებ? ანუ დღეთა შენთა შიგან ჩემგან რას გაიხარებ? თუ ყოველთა გრძნეულთა ოსტატი შენ ხარ, ვირო ჩემი პატრონი და ქმარი არის, ნაკვთად ნაძვი და პირად მთვარე. ამა საწუთროსა შიგან შენ ჩემგან ვერას გაიხარებ და ვერცა რას მისებრსა მე ვნახავ. მის უკეთესი სხვა ვინ გამოვირჩიო? დღეთა შენთა შიგან შენ ჩემგან ვერას გაიხარებ, თუ უკუნისამდისცა აქა დადგები, მით რომელ, რა ჩემისა ძმისა ვიროსდა შეყრილ ვარ, ყოვლისა კაცისა სიყვარულისაგან აბეზარ-ქმნილ ვარ. მე ვირე მქონდეს ნაძვი მართალი, არ ვეძებ ტირიფსა მრუდსა. თუმცა ვირო ჩემი ქმარი არ იყო და გაუთხოველი

ვიყავ, შენი ცოლობა და სიყვარული არცა მაშინ ეგების ჩემგან, ამით რომელ მამა ჩემი ყარან მოჰკალ უწყალოდ და არ შეგებრალა საპატიობისა და სიბერისათვის. ჩემი პატრონი, ჩემი მამა შენ მოჰკალ და აწ ჩემი ცოლად ძებნა შენგან ხელური არის. შენი ქმრობა ვით მინდეს მე, რომელ, ვირე სულნი მედგნენ, შენისა ნახვისაგან შეჭირვებული ვარ? ვიროსებრი მე არავინ მივის საწუთროსა შინა და შენთა საქმეთაგან და ჩემისა მგლოვიარობისაგან არცა თავი მისდა მიმიცემია. აწ შენ ვით მოგცე თავი ჩემი, სიბერითა დამჰალსა და საპყარსა? მე ამა ჩემითა სიყმაწვილითა ღმრთისაგან საუკუნოჲსათვის მეშინიან. შენ შენითა სიბერითა ღმერთსა რად დაივიწყებ? მე ტანისამოსი, თვალი, მარგალიტი, ქალაქი და ქვეყანა ღია მაქვს; ღმერთსა ჩემთვის უამრავი უბოძებია ყველას თანა. შენი არა მინდა და თვით, ვირე მამისა ჩემისა ყარანისა სიკვდილი მომაგონდების, მე თვალსა, მარგალიტსა და სამკაულსა

ველარას კელსა ვჰყური და არცა რად მოვიჯმარებ. მერმე დედოფლობა თვით სიდაღმა მშვენის, თუ შენი სტავრა, თვალი და მარგალიტი მომადლორებს? ანუ ესე რად მიჩნს, რომელ მაქვს და მიკვირს: რად არამცა ჩემისა გვარისა შვილი ვარ? აწ ნუ ხარ ჩემგან იმედიანი, ამით რომელ შენი იმედი ჩემგან ნაყოფსა არ გამოიღებს. თუ სხვისა საქონელისა იმედითა სძებნი, უიმედობისაგან დიდი უპატიობა წაგეკიდების. ჩემისა ნახვისათვის ნურად ისწრაფი, შენ ერთობ გვიანად მომიკვლთებ. და თუ საწუთრომანცა მიმუხთლოს და უნებლივ ჩემი თავი შენ მოგცეს, ნაყოფსა ვერცა ეგრე აიღებ და არცა წამსაცა ერთსა ჩემს გვერდით მხიარული დაჯდები. გამორჩეული ძმა და ქმარი ჩემი რომელ არის, ჯერ მას ჩემგან გულის-ნება არ უპოვნია, შენ ნებასა ვით ეძებ?! თუ მზეცა ხარ, ტანი ჩემი უზადო ძმისად არ მიმიცემია, რომელ მე და იგი ერთსა დედასა უშობივართ. შენ ბერსა და მოდრეკილსა ვით მოგცემ, რომლისა კელითა ჩემი სახლი აოჯრებულა? რა

შენსა სახელსა მოვიგონებ, ავთროთოლდები. ამა სიყვარულითა შენ ჩემგან თავისა ნებასა ვით ეძებ? რაზომცა კელმწიფე და ნებასა ზედა მოვლენილი ვარ, მტერისაგან მოყვრისა შექმნა არა შემიძლიაო.

არაკი: მწარისა ხისაგან მწარე ნაყოფი გამოვა, თუ ჩვენცა შაქრისა წყლითა ვრწყევდეთ.

მოყვრობა [და მტერობა] ერთმანერთსა არ გაერევის, მით რომელ ერთი ჭიქა არის და ერთი რკინა. სიყვარულითა მე მაშინ დაგემორჩილები, რა ქორნი და კაკაბნი ერთმანერთსა დაემორჩილნენ. ამა გულითა სიყვარულისა ძებნა ნავლლისა ჭამისა სწორია.

ესე შეგონება შენ გემწარების და, თუ მოისმინო, მისი ნაყოფი შაქრისებრია. თუ ბრძენი ხარ, გაიგონე და დაისწავლე, რომელ ჩემი ნათქვამი აგრე მოგეგონოს; რა

შენმან ავცნობობამან ავი გიყოს, უკანის ნანვა არას გარგებს””.

რა შაჰინშას კაცმან ესე მოისმინა, ვისისგან სიყვარულისა ნიშანი არა პოვა მას თანა. მივიდა, მისი ამბავი და გულ-გრილობა წვრილად მოაგსენა მოაბადს, რაცა მისგან ასმიოდა. და მოაბად კვლა უფრო გახელდა მისისა სიყვარულისაგან და შემოთვლილობა მისი ყველა უკვდავებად მოისმინა და ყოვლისა საქმისაგან ესე უფრო იამა, რომელ ვისის ეგრე ეთქვა, თუ: ”ჯერეთ ჩემგან ძმასა გულის-ნება ვერ უპოვნიაო”, და გაეხარნეს, რომელ ჩემი ცოლი ქალწულიაო.

და მათი საქმე ეგრე იქმნა, რომელ: მას ღამესა, რომელსა მათი ქორწილი იქმნა, ვირო იყო მზიარულად ერთგან დაწოლისა ჟამსა ღმრთისა განგებისაგან. რა ვისმან საწოლსა მიჰმართა, მასვე წამსა დიაცობისა საქმესა ზედა

დადგა. დანალვლდა ვიროს ახალ-სიძობა, მაგრა ღონე არა ჰქონდა, მით რომელ წესი არის ცეცხლის-მსახურთა: რა დიაცი არა-წმიდა იყოს, ქმარი მისგან აბეზარ-იქმნების ჟამამდი და ურიისებრ თანა არა დაეკარების და, თუ დიაცმან დაუმალოს, ცოლ-ქმრობისაგან გაიყრებიან. ამის მიზეზითა ერთმანერთისაგან კიდევან დარჩნეს. და მერმე მოაბადის ლაშქარნიცა მოვიდეს გილანელნი და დელამნი.

რა ცნა მოაბად მისი ქალწულობა, უჭკუოდ შეიქმნა და ისწრაფდა დაუთმობლად მისისა მოკვლებისათვის და ეძებდა ყოველსა ღონესა, თუ ვით გამოიყვანოს ვისი. თუცა სძალი მეტისმეტად კეკლუცი იყო, ქორწილი მოაბადისი ღია მწარე იყო, და ეგრეთვე ვიროსთვის მწარე იყო, რომელ გულის-ნება ვერ ეპოვნა. და საწუთრომან ომი ომსა, ბრძოლა ბრძოლასა და ჭირი ჭირსა მოუმატა. ვერ გაისვენა წამი ერთი. მისსა ახალ-მოწიფულობასა შინა ეგზომი დაეჭირა, რომელ მეფობაცა დაავიწყდა. ვიროს და

ეგრეთვე მისთა ლაშქართა მისჭირდა. ყველამან თავისა სიხარული დაივიწყა, თუ სთქვა, ვიროს სიხარული ანთებული სანთელი იყო და ანაზღაოდ ქარმან დაავსო.

რა დაუდასტურდა მოაბადს ვისის ქალწულობა, თავისა გზა ველარა შეიგნა მიჯნურობისაგან.

ძმანი უსხენ მოაბადს: ერთსა რამინ ერქვა და ერთსა ზარდი, ორნივე უცმნა, თავისა წინა დაისხნა და უამბო მათ ვისის საქმე.

რამინ სიყმაწვილითგან მიჯნური იყო ვისისი: ოდეს ორნივე ხუზისტანს იზრდებოდეს ძიძისასა, მაშინ ყმაწვილსავე შეჰყვარებოდა ვისი, მაგრა ვერ გამოეცხადა და გულსა შინა ჰქონდა. სიყვარული მისი და სურვილი გვალვისაგან გამჭმარსა ყანასა ჰგვანდა, ნაყოფისა არმოსლვისათვის იმედ-გარდაწყვეტილსა. რა მეორედ

ძმისა გვერდით გორაბს მოვიდა რამინ და ვისის სახელი ესმა, კვლა მოირწყო მისი მიჯნურობა და, ვითა გამკმარი ყანა წყლისაგან, გამწვანდა და რამინ იმედოვნად შეიქმნა ნაყოფისა ჭამისათვის. დია გაუყრმდა გული და დაბერებული სიყვარული ვისისათვის, გაუახლდა მიჯნურობა რამინს. ვერცალა ენამან დაუთმო უთქმელობა და ფიცხელი სიტყვა მოაგსენა ძმასა მისსა შაჰი მოაბადს.

არაკი: ვისსცა გულსა შინა სიყვარულისა ცეცხლი ეგზებოდეს, ველარცა ენასა დააბამს, წასძლევს სათქმელად. გამოუცხადა ენამან საპატიმრობისაგან ზვაშიადი. პატრონისა უნებლივ ღმერთმან ნუვინ განადოს, ამით რომელ დიდი აუგი ჰრთავს ამას. ენისა შემნახავი გულია და საწუნელი სიტყვა უგულოდ არ ითქმის.

რა რამინს გული აუდუღდა ვისის სიყვარულისაგან,
კუმტად ეგრე მოაჯსენა ძმასა მოაბადს:

”ჰე, კელმწიფეო! რად იჭირვი ეგზომსა ვისის
ძებნისათვის? ნუ წააგებ საჭურჭლესა უსაქმოდ ცუდისა
საქმისათვის, ამით რომელ დიდსა ჭირსა ნახავ და
პაშტასა საჭურჭლესა უსაქმოდ გაანქრევო.

არაკი: რაცა მლაშესა ადგილსა დასთესო, თესლისაგანცა
უნაწილო დარჩე და ნაყოფისაგანცა.

ვერცა ოდეს ვისის შენ შეუყვარდე და არცა შენსა საქმესა
წაღმართი ჰქონდესო.

შეგონება: თვალსა პატროსანსა ეძებდე, რაზომცა დიდად
სძებნო, ვერ ჰპოებ, თუ ადგილსა მისსა არ მიხვიდე.

აწ ვითა ეძებ სიყვარულსა და მზახობასა მისისა შვილისაგან, რომლისა მამა შენ მოგიკლავს? არცა შეშინდების ვისი ლაშქრისა სიმრავლისაგან და არცა მოღორდების თვალითა და მარგალიტითა და სამკაულითა. დიდითა ჭირითა ჰპოო ვისი შენ, მაგრა, მისგან ჭირი რომელ შენ ნახო, ვერ გასძლო. რა თავისა სახლსა შიგან მტერი გიჯდეს, ვითამცა საჯელსა შიგან გველი გიზის. წყალი თუ გარეთ შემოგივიდეს, მისი რგება ეგების, მაგრა თუ შინათ აღმოჰყდეს, მისი რგება აღარ არის. უარესი საქმე შენი და ვისისი ესე არის, რომელ შენ ბერი ხარ და იგი ყრმა. თუ ცოლსა შეირთავ, სხვა ვინმე შეირთე. ყრმისათვის ყრმა თქმულა და ბერისათვის ბერი. ვითა ბერსა ყრმა მოუნდების, აგრევე ყრმასა ყრმა მოუნდების.

არაკი: შენ სთველი ხარ და ვისი გაზაფხული, და თქვენი ერთგან შეყრა ძნელი საქმეა. თუ მისად უნებლად მის

გვერდით სჯდე, გულსა ჩაითხარ, რომელ მისგან სიხარულსა ვერა ნახავ, მიწყივ თავისა საქმისაგან ინანდე. თუ გახლვიდეს, ჭირსა და ბოროტსა მისსა ვერ გაუძლებდე და, თუ გშორვიდეს და კიდევნად იყო, არცა მისი ღონე და გაძლება გქონდესო.

შეგონება: სიყვარულისა არაკი ზღვისა მსგავსია. მისი ძირი და ნაპირი არა ჩანს. თუ გწადდეს, ზღვასა ადვილად შეხვალ, მაგრა თუ აღარა გწადდეს, ძნელად დაეცხნები.

ჰუჭუმათი-შეგონება: აწ შენისა თავისათვის შენ აგეთსა სიყვარულსა ეძებ დღეს, რომელ ზვალე შენთვის ფათერაკად მოჰხდების, და თუ იცი, რომელ მე მართალსა ვიტყვი, ამა ჩემისა ნათქვამისაგან შენსა სარგებელსა ვეძებ, - მოისმინე ჩემგან ესე შეგონება და, თუ არა მოისმენ, შენ შენთვის იქმ ზიანსა”.

მოაბადმან რა რამინისაგან ესე სიტყვა მოისმინა და შეგონება, ემწარა, სნეულებისაებრ იყო ხელი მიჯნურობისაგან, რომელ პირსა შიგან შაქარი ემწარებოდა. თუცა რამინის მცნება სიყვარულისა წამალი იყო, შაჰინშას მისისა შეგონებისაგან სიყვარული მოემატა. მიჯნურობითა გატენილი გული შეგონებასა არა მოისმენს, ფათერაკი ღზინად უჩნს ნებისა ძებნასა შინა. რა კაცსა უყვარდეს ვინმე, რაზომცა ვინ აძულვებდა, უფრო და უფრო შეუყვარდების. ვითა დაბერებითა გველი ვეშპად შეიქმნების, აგრევე მიჯნურობა რა განანიერდეს, გაძნელდების. კაცთა ყვედრება თუ მახვილიცა ჳრმალი იყოს, კაცი-მიჯნური ფარად ღვიძლსა მიუპყრობს; თუ მიჯნურობასა ზედა შავი ღრუბელი დგეს, თავსა მისსა ყვედრებით ქვა წვიმდეს, არცა მაშინ შეშინდების მიჯნური. ყოველსა საქმესა შიგან კაცსა ზიანი დაუმძიმდების, მაგრა მიჯნურობისაგან გაეხარების. რაზომცა აუგი უთხრან მიჯნურსა

მიჯნურისა, მიჯნურობასა მისისა გულისაგან ვერცა ეგრე აღმოიღებენ. არ უნდა მიჯნურსა კაცსა ყვედრება. ვინცა მიჯნური არაა, არცა კაცია.

მოაბადის გული ასრე აღვსილ იყო ვისის სიყვარულითა, რომელ რამინის შეგონება შაშრად უჩნდა. მალვით მეორესა ძმასა ზარდსა ჰკითხა:

”ძებნე, თუ ღონე ჩემი რა არის ვისის მოჯელებისათვის. რა ვქმნა, რომელ ჩემი გულის-ნება ვპოო და სახელიცა ჩემი არ წაჰდეს? თუ უვისოდ ამა ციხისაგან გარეშევიქცევი, მოვყივნდები ამა ქვეყანასა შიგან და საარაკოდ გავხდებიო”.

ძმამან ზარდმან ეგრე მოაჰსენა:

”ჰე კელმწიფეო, ღონე ესეა, რომელ დიადი საქონელი –

ოქრო, სამკაული და ყველასთანა შაჰროს გაუგზავნე და საქონლითა მოაღორე და სხვაცა ურიცხვი უქადე და ენითა ამოძთა მით საუკუნოდთაცა შეაშინე და ეგრე უთხარ: ”შაჰრო, იცოდე, რომელ საუკუნო არის სამკვიდრო კაცისა და მას საუკუნოსა განკითხვა იქმნების, რაცა ვის აქა ავი ექმნას. შენ ღმერთსა რას პასუხს გასცემ, თუ შეცოდებული იყო და ზენაარისა გამტეხელი? თუ ღმერთმან გკითხოს, თუ: ჩემი ღმრთეება შეჰფიცე მოაბადს და გაუტეხე ფიცო, – რას პასუხს გასცემ? მაშინ არ გაწბილებული დარჩები ღმრთისა წინაშე? არცალა შვილი მოგეკარების და არცავინ სხვა-თქვა”. ესეგვარი სიტყვა შეუთვალე! ფრთხილნიცა მოღორდებიან ოქროდთა და ტკბილისა სიტყვითა”.

იამა საუბარი ზარდისი შაჰინშასა და მასვე წამსა უკმო მწიგნობარი და მიუწერა შაჰროს წიგნი, მრავალფერი ქება შეასხა და საღორებელი სიტყვა მიუწერა.

10. მოაბადის წიგნი შაჰროს თანა

”ამა უხანოღსა ნათხოვისა საწუთროღსათვის ნუ ჩაიგდებ შენსა თავსა აუგსა, ამა საქმისათვის ღმრთისაკე ზურგსა ნუ იქმ და პირსა დევისა საწადლისაკე. ნუ ხარ ზენაარისა გამტეხელთა თანა, რადგან ღმერთი ზენაარისა შემნახავთა [თანაა]. თვით შენ იცი, ვითა სიყვარულისა პირსა ზედა ვიმზახენით, ვითა ვიფიცენით ღმრთითა და ანგელოზითა. შენ შენი ასული განალა მაშინ შემრთე, რომელ ოცდაათი წელიწადი გამოვიდა და მაშინ შობე. ღმერთმან იცის, არა სააუგო სიძე ვარ, სასახელო ვარ და ესრე ჩემგან რად აბეზარ-იქმნები? ჩემთა მტერთა რად მიერთვი? თვით ჩემსა ბედსა ზედა გიშობია, რად შერთე სხვასა ვისმე? ასრე ჩემისა ბედისაგან ქმნილა, რომელ სიძემან მაგისგან გულისა ნება ვერ პოვა. ღმრთისა

მოსამართლეობისაგან არ საჯამსო იქმნებოდა, თუცა სხვასა ვისმე აეგო ნება. თუ კარგად გაიგონებ, შეიგებ, რომელ ესე ყოფილა განგება ღმრთისა, შემრთე შენი მზისა მსგავსი ასული და დაჯსენ მტერობისაგან შენი ქვეყანა. რაზომიცა სისხლი ქმნილა, მას საუკუნოსა ყველა შენ გეკითხვის და, თუ, რა უჩნს, ეშმა შენდა არ მორეულა და ყოლა ღმრთისაგან შიში გაქვსლა, ესე სჯობს, რომელ მტერობა დააგდო და ერთი დიდი სამეფო ერთითა დიაცითა იყიდო. თუ არა და მაჰისა ქვეყანა ჩემითა მტერობითა აოჯრდების და ღმრთისა პასუხისა გაცემა შენ გინდა. სირეგვნითა ჩემი მტერობა ცოტა ნუ გგონია! აწ მტერობისაგან სიყვარულად მოიქეც და შენს შვილს ვიროს დიდსა კელმწიფობასა მივსცემ, და ქოისტანისა სრულისა დედოფალი შენ იქმნები და ხორასანისა სრულისა დედოფალი – შენი ასული ვისი. და ყოლა რაზომნიცა დღენი გისხენ, ესე საწუთრო ამოძთა და სიყვარულითა გარდავიჯადოთ. ყოველნი ქვეყანანი

ჩვენგან მორჩმით იყოს და ლაშქარნი და ქვეყანანი დაწყნარდეს, რადგან ქვეყანა ამოდთა იჭმების, უმეცრობა არის ყოვლისა კაცისაგან მტერობაო”.

რა შაჰინშა ამის წიგნისაგან მოიცალა, საჭურჭლე ლარისა და ოქროდსაგან დაცალა. ეგზომი საქონელი გაუგზავნა შაჰროს, რომელ თვით კაცისა ენისაგან არ ითქმის: ასი აქლემი კუბოდთა შეკაზმული, სამასი აქლემი ლარ-კიდებული, ასი ტაიჭი ცხენი და სამასი თუხარიგი, ყველა სრულითა აკაზმულობითა შეკაზმული, ხუთასი ჯორი კიდებული, ყველა თვალითა და მარგალიტითა და გვირგვინითა შეკაზმული. იყო ძღვენსავე თანა თავსაბურავი ოქრო-ქსოვილი, ორასი ზანდუკი და დიდი ერთი ზანდუკი ოქროდსა ფას-დაუდებელითა სამკაულითა გატენილი, იყო ჯამი ბროლისა შვიდასი, ყველა ეგზომ შვენვარე, ვითა ცათა შიგან ვარსკვლავი, იყო ბერძულისა სტავრისა თვითოფერისა სხვა საპალნე

ორმოცი, ამისგან კიდე სხვა მრავალი ფერი რამე იყო საკელმწიფო, რომელ სიუცხოფთა კაცთაგან არ ითქმოდა. ჰგვანდა, თუ ყოვლისა ქვეყანისა თვალი და მარგალიტი ყველა მოაბადს შაჰროსათვის გაუგზავნია და სხვაგან აღარსად არისო.

რა შაჰრო ნახა ეგზომი თვალ-მარგალიტი, ოქრო და ყველასთანა საკელმწიფო ძღვენი და ეგზომ მრავლად კიდებულნი აქლემნი და ჯორნი ლარითა, მთრვალისაებრ ცნობა წაუვიდა და დაავიწყდა ძეცა და ასულიცა. რა შელამდა, ციხისა კარი გააღო და ელვარე მთვარე მოაბადს კელთა მისცა, ღმრთისაგანცა შეეშინდა და მოაბადისა წიგნისაგანცა ბუნება მოექცა. მას ციხესა ზედა დაიწყო საწუთროულად ქცევა ჰაერმან. შაჰროს ესწავლა ეტლთაგან წამსა და წამსა სხვაებრად ქცევა. რა კარი გააღო ციხისა, მოაბადს ქალი კელთა მისცა, სიბნელითა წეროს ფერად შავი იყო. მოყვარულთა გაყრა დია მწარეა.

ცასა ზედა მთვარე და ვარსკვლავნი აღარა ჩნდეს, ქვეყანა
ლილის ფერად ქმნილიყო, ცა შავსა ფარდაგსა ჰგვანდა,
მთვარისა საფარად ამოკრულსა. ჰაერმან, თუ სთქვა,
საგლოელი შეიმოსა მისისა საქმისათვის; მზემან და
მთვარემან თავისა ლაშქრითა დასავლეთისაკე ილაშქრეს
და მუნვე დაიმალნეს და უჩინო იქმნეს; ლაშქარნი თავის
თავისთა ადგილთა განიადაგდეს; ეტლნი რკინისა
კლდეთა ჰგვანდეს და ვარსკვლავნი – მათგან აბეზარ-
ქმნილთა; ვერძნი და მოზვერნი დაღრეჯით დამალულნი
თრთოლდეს ლომისა შიშითა და თვისი ადგილი დაეგდო;
თუ სთქვა, ლომი უსულო დგა და მეტყუებარი ორთა
მოყვარეთაებრ მწოლთა დაჭედით უძრავ-ქმნილ იყვნეს;
კირჩხიბი გამწყრალი, კუდ-ამობზეკილი, ლომისა ჭანგთა
ქვეშე იყო; ქალწული დიაცისაებრ დგა, ველთა ტევანნი
დაეჭირნეს; სასწორი დაშლილი და დახლართული უცმარ-
ქმნილ იყო; ღრიანკალი ერთგან მოდრეკილ იყო, ვითა
გველი გაცივებული; მშვილდოსანსა, ვითა კერპსა,

მშვილდითა ომი არ შეეძლო; თხა ისრისაგან უშიშრად ქვე დაწოლილ იყო; წყლის-საქანელი- ჭასა შიგან ჩაჭრილი და მისი მზიდავი ბედით მომცდარი; თევზი, ბადისაგან დაბმული და, ვითა ჳმელთა ზედა გაჭრილი, დარჩომისაგან უიმედო-ქმნილ იყო. ასეთითა ავითა ეტლითა და უბედურითა ნახა შაჰინშა თავისა ცოლი. ღმერთმან სხვასა ნუვის ზედა მოიღოს ესეთი ეტლი.

რა ციხესა შიგან შევიდა მოაბად და ამა ეტლითა ნახა, ღამისა სიბნელისაგან თვალთა წინა არა ჩნდა რა, მაგრა ვისის პირისა სინათლემან და სურნელეზამან აპოვნინა უებროდ მოსაწონელი ცოლი. მივიდა და მოეკიდა ჳელთა ბროლისა მსგავსთა და ციხისაგან თრევითა ჩამოიყვანა, ამით რომელ ნებით არ მოჰყვებოდა და იგი ქვე აღარ დააგდებდა. ჩამოიყვანა და შეჰვედრა თავისა მისანდოთა კარგთა მებაჰრეთა და ხოჯათა. მასვე წამსა შესვა კუბოსა და გამოემართა ესრე ფიცხლა, რომელ ვერცა ქარი ეწეოდა.

კუბოძსა მიდამო ეჭირა ხასაგიანთა ხოჯათა. სცემდეს ბუკთა და ქოსთა და მიჰმართეს ხორასანს, მარავს ქალაქსა, სამყოფსა შაჰი მოაბადისასა. ესრე მზიარულად იყო მოაბად, ვითარ მშეირმან ლომმან კანჯურისა ჯოგი დაინახოს, ანუ ვითარ გლახამან კაცმან საჭურჭლე პოოს და სიხარულსა მართალ იყოს. რადგან მისი ნანადირები ქვეყანასა ზედა ცისა მზისაგან უკეკლოუცე იყო, ვამდა მისთვის დიდის ჭირის ნახვა, ამით რომელ ანაზდად შვენებისა საჭურჭლე პოვა და მაშიგან მოცინარე იაგუნდი.

11. ცნობა ვიროსაგან ცოლის წაგვრისა და ტირილი

რა ვირომან ცნა მოაბადის საქმე და ცოლისა მისისა მისგან წაგვრა, საყელონი გარდაიგლიჯნა, თავსა ველნი იკრნა და უცნობო იქმნა. რა ბუნებად მოვიდა, მასვე წამსა შემოიქცა თერამით. რა შინ მოვიდა, შაჰინშა წარსრულ იყო და

ღონითა ცოლი მისი მას წაეყვანა; ასი ათასი თვალი
პატიოსანი დაეგდო და მისად ნაცვლად ფას-დაუდებელი
თვალი წაეყვანა; შაჰროს ზენაარი გაეტეხა და არა
შებრალებოდა ვიროჲს საქმე და ვიროს მგზებარე ცეცხლი
მოედვა გულსა და, თუცა ვერას ჰკადრებდა დედასა,
უწყრებოდა და ემდურვოდა დასცა. ნაყოფისა იმედი
მისისა ხისაგან გარდასმულ იყო; საწოლისა მისისაგან მზე
მიწისა წარსრულ იყო. ციხისა კარი დაკლიტული ნახა და
ციხისა მაშვენებელი მგზავრ-ქმნილი. თუცა სადაფი მისი
მარგალიტისაგან ცარიელი იყო, თავისა თვალისაგან
ათასი გრივი მარგალიტი გარდმოყარის; ზოგჯერ სისხლი
გარდმოსდიოდის თვალთა მისთაგან და ზოგჯერ გული
მისი შეჭირვებითა დაიწვის. ასრე გაყვითლდა და ფერი
წაუვიდა, რომელ უსულოსა ჰგვანდის. დასწყია საწუთრო
და მისი მუხთლობა, რომელ წამსაცა ვერ გაიხარნა თავისა
სიყრმისაგან.

თუცა მას დაამძიმა საწუთრომან, შაჰი მოაბადს ღია გაახარნა: ერთსა წაუღო გულისა წამლები და მეორესა მისცა და აღარცა მას შეარჩინა, სხვასა ვისმე მისცა და გაახარნა; ერთსა დარბაზი შეუმკო სიხარულითა და მეორესა ბაღი გაუჯმო უვარდობითა; ერთმან ქვა აიღო და მკერდსა იცემდა და მეორემან ჭიქა აიღო და ნებისაებრ სმიდა.

და გაუნათლდეს მოაბადს თვალნი ვისის წაყვანითა და ზორასანს მიჰყვანდა მზე და გზა-გზა მიმავალი მოაბად მხიარულობდა და ყოველი ჭირი, რაცა ენახა, დაავიწყდა. მივიდოდის და, რა ნიავი შეიძრის, ვისის კუბოძსაგან ქვეყანა გასურნელდის. თუ სთქვა, კუბო ვისისი კოშკი იყო ოქროძსა, მუშკითა და ამბრითა გატენილი, და შიგან მზე ჯდა, ოქრო-ქსოვილი ოქსინო ჩამოებურა. ზოგჯერ ვისის პირისაგან ვარდი ჩაცვივდის, ზოგჯერ მუშკი და ამბარი. კუბო მისი სამოთხესა ჰგვანდა და ყოვლისა

კაცისაგან აგრევე სანატრელი იყო. მოეწია რამინს განგება ღმრთისა, რომელ დაელიოს ლხინი და სიხარული და მოემატოს ჭირი.

12. რამინისაგან ვისისთვის გამიჯნურება

მივიდოდეს მოაბად და მისნი ძმანი და ლაშქარნი და ვისის კუბოსა ხოჯანი მიჰყვებოდეს. ანაზდად ღმრთისა განგებისაგან ადგა დიდი ქარი და მოჰგლიჯა კუბოდსა სახურავი ფარდაგი. თუ სთქვა, ღრუბლისაგან ელვა გამოჩნდა, ანუ ანაზდად მზე ამოვიდა: გამოჩნდა ვისის პირი. და მისისა გამოჩენისაგან დატყვევდა რამინის გული. თუ სთქვა, გრძნეულმან მოწამლა რამინ, რომელ ერთითა ნახვითა სული წაუღო.

რა რამინ ვისის პირი ნახა, ვითამცა გულსა უტევანი ისარი სცემოდა, ცხენისაგან ფურცელის ოდნად სუბუქად

ჩამოიჭრა, მოედვა მიჯნურობისა ცეცხლი გულსა, დაუწვა ტვინი და გონება წაუღო; წამსა თვალისასა დაუმკვიდრა მიჯნურობა; წაუღო სიყვარულმან სული, გული. მისისა მიჯნურობისაგან ხე ესეთი გამოვიდა, რომლისა ნაყოფი ველად გაჭრა და გახელება იყო. და რა ცხენისაგან ჩამოიჭრა, დაბნდა და დიდხან უჭკუოდ იდვა. პირი მისი, ვარდისა მსგავსი, ზაფრანად გარდაექცა და ბაგე, წითლისა იაგუნდისა მსგავსი, ცის-ფერად შეექმნა; სიცოცხლისაგან უიმედო იქმნა. ვინცა დიდებულნი და მოყმენი იახლნეს, ქვეითნი და ცხენოსანნი, მოეხვივნეს რამინს, ზედა უჭვრეტდეს და ვერავინ შეატყვა, თუ ესრე უგრძნეულოდ რა წაეკიდაო. მისისა ასრე გასლვისათვის ყოველი კაცი ტიროდა და მისისა ჭირისათვის ყველა მისგან უძნელე იყო.

რა დიდხან აგრე უსულო-ქმნილი იდვა, არცა ყივილი შეესმოდა, არცა სურნელთა კმევა და ვარდის-წყლის სხმა

ერგებოდა. მერმე შეიწყალა ღმერთმან და ცოტად ცნობად მოვიდა; და ენისა ჳმარებისა ძალი არა ჳქონდა და ცრემლნი სდიოდეს. მერმე ჳელი უკუ-ივლო და კაცთა სირცხვილითა კვნესა დაიწყო. მოახლე-მნახავსა ყველასა ასრე ეგონა, უღონოდ მტერიანი იყო რამინ და აწ მტერმან დასცაო. რა კვლა რამინ ცხენსა შეჳდა, მეტისა გონებისაგან ებნელებოდა ნათელი დღე. გზა-გზა მივიდოდა ხელივითა, გული მისი ეშმაკსა ეხუთა და თვალნი მისნი ვისის კუბოღსაკენ დარჩომილ იყვნეს, ვითა მჳარავი, რომელი მიწყითა უკეთესსა ლარსა უმზერდეს. სულთქმით ცრემლიანი ამას იტყოდა:

”ნეტარძი ჩემთვის, თუმცა ერთხელ კვლა ვნახე მისი პირი. და ანუმცა ღონე იყო, მეკუბოლობა მისი ამასა გზასა მე მომხვდებოდა!

აჳა, იქმნებოდამცა და ერთხელ ჩემი კვნესა ესმა და წამსა

შემომკრნა თვალნი და შემომხედნამცა!

აჰა, იქმნებოდამცა და მწე ვინ შემექმნებოდა მადლისა მძებნელი, და წვრილად ჩემი საქმე ვისსა გააგონა და სალამი ჩემი მას მოაგსენა!

აჰა, იქმნებოდამცა და სიზმრად ვეჩვენე და კალთა ჩემი ჩემისა სისხლისაგან შეღებული ნახა, ნუთუმცა მაგარი გული მისი ჩემთვის მო-რე-ლბა და ჩემისა მიჯნურობისა ცეცხლსა ზედა მო-რე-ტფა!

აჰა, იქმნებოდამცა და იგიცა ჩემებრ გამიჯნურდებოდა და მე, ვითა მისისა სიყვარულისაგან ვარ, იგიცა ნახევრად ჩემთვის იყოს, ნუთუ, რა მიჯნურობისა ჭაშნიგი ნახოს, არ უწყალოდ ამპარტავან მექმნას!”

ზოგჯერ რამინ ესრეგვარსა იგონებდის და ზოგჯერ

სულდაღებული დაღრეჯით იყვის, თავ-ჩამოგდებით, და დათმობა გამოარჩივის და ეგრე თქვის:

”ვაი, გულო ჩემო, რა წაგეკიდა რასა მოედები და უსარგებლოდსა ნატრისაგან პატიჟსა იმატებ? რასა მოელი ანუ ეგზომსა რას იჭირვი მის მთვარისა სიყვარულისათვის, რომელსა ყოლა შენ არ მოეგონები? რად მოელი ვისის შეყრასა? მუნით აქამდინ ჯორციელი მზესა თანა ვინ შეყრილა? რად უმეცრულად იმედიანი ხარ მისგან, რომლისაგან ღზინის საეჭვო ყოლა არა გაქვს?

არაკი: შენ გწყურიან და წყლისა მძებნელი ხარ, მაგრა რას გერგების, რადგან ჯმელსა მინდორსა შიგან ხარ. შე-მცა-ებრალეები შენსა დამბადებელსა, მით რომელ დიდად ძნელად არის შენი საქმეო».

რა კარგად მაგრად დაება რამინ მიჯნურობისა ბადესა და

გაჯდა უიმედოდ გულგატეხილი და გულწყლო, არცა თავისა ნებისა ძებნა შეეძლო და არცა დათმობისაგან კიდე სხვა ღონე იცოდა. უნდოდა თუ არა, გული დადვა და მგზავრობა დაიწყო მათვე თანა უნებლივ. და მუნ ყოფისაგან ამის მეტი სარგებელი არ მიჰხვდის, რომელ ხანდახან ვისის კუბოძსაგან სურნელი სული ეცემოდის, თუცა სული და გული მისი ვისის პირი იყო, და იგი მისისა კუბოძსა ჭკრეტითა დაჯერებულ იყო.

მიჯნურობისაგან უარესი არა არს საქმე, მიჯნურისაგან უფრო საბრალო არავინ არის!

შეგონება: თუ კაცსა გააცნობებს, მისად ნახვად მივლენ და გაცნობებისაგან მისსა სიკვდილსა იშიშვიან, და მიჯნურისა გული წელიწადითა წელიწადამდის ცეცხლსა შიგან იწვის და მისად კითხვად არცავინ [მივა და არც არავინ] გაიკვირვის. ჰე ცნობილო! ამის უფრო

უსამართლო რა ეგების, რომელ მიჯნურსა კაცსა მიჯნურობისაგან წაეკიდების? სჯობს, თუ ყოველსა კაცსა მიჯნური ებრალებოდეს, მით რომელ დაუშრეტელი ცეცხლი ეგზების გულსა.

არაკი: მიჯნურსა ჭირად ესე ეყოფის, რომელ მიწყით ჭირსა შიგან არის და მოყვარისა ნატრასა. ნიადაგ ხვაშიადსა გულსა შიგან შენახვა უნდა, ვერვის გლახ მიანდობს თავის გულისა სიტყვასა.

ვითა იყო სიყვარულისა მომმატებელი რამინ, ეგრე ჰგვანდა ქორის ჭანგთა შიგან მყოფსა ზურგ-დაკოდილსა კაკაბსა: არცა ცოცხალი იყო და არცა მკვდარი. სახე ოდენ იყო: უსულოდ მიმავალი, მთისა ოდენისა ტანისაგან ნიშანი ოდენლა დარჩომილ იყო და ნაძვისა ნაკვთიანობისაგან - მშვილდი. ამა ულხინობითა და შეჭირვებითა, რომელ მითქვამს, მოიმგზავრა და

ერთობით გზა მისი საკნად უჩნდა.

13. აქა ქორწილი მოაბადისი და ვისისი

რა მოაბად მარავს შევიდა, იყო მას თანა დედოფალი, მზე ვითა, ვისი. მარავი ქალაქი შეეკაზმა ერთობით და ცისა მნათობთა მსგავსნი მჭვრეტელნი ბანთა ზედა წამოდგომილ იყვნეს. დიდებულთა მათთა ოქრო, თვალი და მარგალიტი თავსა გარდააყარეს და უმცროსთა – ვეცხლი. საწუთრო სიხარულითა სრულ-ქმნეს და მიწისა ნაცვლად ყველა ოქროსა ზედა იარებოდეს. სამოთხე მას დღესა მარავი ქალაქი იყო, რომელ შიგა თვალსა და მარგალიტსა წვიმდა წვიმა. ყოველთა ბანთაგან ეგზომთა კეკლუცთა პირი ელვიდა, რომელ ამას ვერ შეატყობდეს, თუ არ ცისაგან ვარსკვლავნი ელვენო. მუტრიბთა მრავალფერთა სიმრავლითა და კეკლუცთა ჭვრეტითა კაცი გამხიარულდის და ჭვრეტითა თვალთა ბრუ

დაესხის. რა ლაშქარსა შიგან ესეთი ნიშანი იყო, შაჰინშას დარბაზისა, თვით იცი, ვით იქმნების: სიდიდითა მინდორსა ჰგვანდა დარბაზი, სიმაღლითა ცასა – კოშკი მისი, რომელ მჭვრეტელად ვარსკვლავნი სხდეს მისსა ბანსა ზედა: კარი და კედელნი ყველა ოქროფთა მოხატული იყო – სიამოვნითა, ვითა ბედნიერთა ბედი, და სიმშვენვართა – ვითა ვისის პირი. შაჰინშა ჯდა ტახტსა ზედა მხიარული, გულ-დაღრეჯილობისაგან გამოწმედილი, ვითა გამოწურვილი ვეცხლი. მისნი დიდებულნი აზნაურნი და ხასაგიანნი ნებისა ღრუბლისაგან ოქროსა და მარგალიტსა აწვიმებდეს. ეგზომი ოქრო და მარგალიტი შემოეყარა, რომელ მარგალიტისა აკუმი მათათა ოდენი შექმნილ იყო. იხარებდა მოაბად, სმიდა და გასცემდა.

შეგონება: გაიხარენ, სვი და ჭამე! გაეც, რომელ სახელი დაგრჩეს!

ჯდა დედოფალი ვისი სადედოფლოსა შინა და იგი დარბაზი წალკოტ-ქმნილ იყო მისისა პირისაგან. თუცა შაჰინშა მხიარულობდა, ვისი დედოფალი ღია დაღრეჯილი ჯდა ზრუნვად, დღე და ღამე ღრუბლისაებრ მტირალი იყო, რომელ ვინცა ეგეთსა ნახვიდის, მისოდნადვე იტირის მის თანა. იგი ზოგჯერ დედისა სიშორისათვის ტიროდის და ზოგჯერ ვიროდს სიყვარულისათვის, და წილნი ყარნის: ზოგჯერ სულ-ღებით თვალთაგან სისხლისა ცრემლთა იდენდის, ზოგჯერ ხელთაებრ ზახილი დაიწყის. არცა სიტყვა თვით თქვის და არცა პასუხი გასცის, ვინცა რას ეუბნებოდის. თუ სთქვა, წამსა გულისა მისსა შიგან შეჭირვებისა ქარავანი მოვიდის. სიმჭლითა ნემსისაებრ გაწვლილდა და შეჭირვებითა ზაფრანისაებრ გაყვითლდა. კელმწიფეთა და დიდებულთა ცოლნი ყველანი მისდა ნახვად მოდიოდეს და მას გვერდით სხდიან,

მოზრუნავთაებრ ექენებოდინ და ამოდ ეუბნებოდინ ვითა: "ზენარ დაწყნარდი, ცოტად გამოისვენე და ნუსტირო!" მან არათ ღონითა სული არ დაიღის, არცა პასუხი გასცის და, ოდეს მოაბად შორით დაინახის, საყელოდს დახვევისა ნაცვლად პირი დაიხოჭის. არცა მისი საუბარი მოისმინის, არცა პირი მისი მას უჩვენის, მიწყით პირი კედლისაკენ ქმნის და სისხლიანისა ცრემლისაგან ტბა დააყენის. ესრე იყო ვისი გზა-გზა და მარავსაცა, რომელ ერთსაც დღესა შაჰინშა მისგან ვერ გაიხარა. ვენაჟსა ჰგვანდა ვისის პირი, მაგრა ვენაჟისა კარი მაგრად ჳშულ იყო.

14. ძიძისაგან მოთქმა და ტირილი ვისის წაყვანისათვის

რა ძიძამან ცნა ვისის ამბავი, ვითა მოაბად მოვიდა და ესრე უნებლივ წაიყვანა, ქვეყანა დაუბნელდა და, თუ

სთქვა, სული კვამლად შეექმნა მისა ტანსა შიგან. ტირილისა და მოთქმისაგან კიდე აღარა საქმე ჰქონდა. ტირილითა მინდორი მტკვრად შექმნა და მოთქმითა მთა გაავაკა.

ეგრე თქვის:

”გავსებულო მთვარეო, ელვარეო, კეკლუცთა კელმწიფეთა სანატრელო, რად დაგემტერა საწუთრო, რომელ ქვეყანასა შიგან საარაკოდ გაგკადა? ჯერეთ სძისა და ძუძუძსა სული ამოვა პირისა შენისაგან, რად აივსო ყოვლისა კაცისა პირი შენის ცსენებისაგან? ჯერეთ ბროწეულისაებრ კოკობი და არა დამწიფებულო – და შენი სიყვარული აღმოსავლეთით დასავლეთამდის რად დამწიფდა? შენ ცოტა და შენი სახელი დიდია; შენ ველური თხა, შენი მიჯნური ავაზა არს, მისებრვე უნებელი. შენ ყოვლისა შეუცოდებელი და საწუთრო

გარდამცდეველი. ღმერთმან შენი ნახვა ჩემად სულად დაბადა და მე უსულო ვითაღა ცოცხალ ვიყო? და ჩემიმცა ნიშანი ნუ დარჩება ქვეყანასა ზედა, თუ მე წამსაცა უშენოდ სიცოცხლე მინდოდეს!”

მაშინვე ოცდაათი ჯამა შეკაზმა, ფიცხლა-მავალი და მრავალფერი საკელმწიფო ლარი და ძღვენი აჰკიდა, რაცა საგამსო იყო, და თან წაიტანა ვისისთვის. დღისით და ღამით იარა და ერთ კვირამდინ მარავს მივიდა და ვითამცა უსულოსა სული – ეპოვნა. რა გულდაწყულულებული ვისი ნახა ძიძამან, მისისა ნახვისა სიხარულითა აივსო. თუცა ვისი ესეთი ნახა: ნაცარსა ზედა მჯდომი, პირდახოჭილი, თმა-დაგლეჯილი, ნიადაგ მტირალი, ავსა ყოფასა შინა, თავისა სახლისა და სიყრმისა ვერ გამახარებელი, ზოგჯერ თავსა ნაცარსა ისხმიდის, ზოგჯერ სისხლისა ცრემლითა კალთანი დაისოვლნის. პირი, ვითა დაჟანგებული სარკე, შექმნოდის, ხოჭითა

დაწყოლებული; გული მისისა პირისაებრ
დავიწრებოდა და ტანი მისისა თმისაებრ დასწლობოდა.

რა ძიძამან ესრე გასრული ნახა, გული შეჭირვებისა
ცეცხლითა დაეწვა და ეგრე არქვა:

”ჰე, სანატრელო ყოვლისა კაცისაო! რად მოიკლავ თავსა,
რად ეგრე უწყალოდ-ქმნილ ხარ თავისა ულხინობითა?

შეგონება: რად დაიცლები სულისაგან? რად დაღვრი მას,
რომლისაგან სულთა ევნების? შენ ხარ ჩემთა თვალთა
ჩენა და შენ ხარ ჩემისა ბედნიერებისა ბედი და იმედი! ნუ
იქმ მაგას, რასაცა შინა ხარ. ნუ ებრძვი ბედსა ესრე
ძნელად, ამით რომელ დიდისა შეჭირვებისაგან
სარგებელი და ღზინი არა იქმნების; დამჭლდები და
შეავდები, დაყვითლდები. შენ შენმან დედამან მიგცა
მოაბადს. აწ დიდისა ჳელმწიფისა ცოლი ხარ და მას

სულისაებრ უყვარ, მას თანა ამოდ იყავ, ნუ შესცოდებ და დაამძიმებ ამას, ამით რომელ კელმწიფეთა ბრძენი და გონიერი არვინ შესცოდებს. რაზომცა კელმწიფე და კელმწიფის შვილი ხარ, ვირო მორჭმულობითა, კელმწიფობითა და სიმდიდრითა ამისებრი ვერ არის.

არაკი: თუ ერთი დრამა დაგიკარგავს, ნაცვლად ღმერთსა თვალი პატოოსანი მოუცემია.

და თუ ვიროსაგან მოწყვეტილ ხარ, ესეთისა დიდისა კელმწიფისად შეერთებულ ხარ. ძიძამან თუ ვერ გიშველა, ღმერთი მეშველად გეყოფის და ბედი – ძმად. თუ საწუთრომან ერთი ვეცხლისა ვაშლი წაგიღო, ნაცვლად ოქროდსა თურინჯი მოგცა. ცოტა კარი დაგიჯშა ღმერთმან, დიდი გაგიღო; და ზეთისა ბაზმა თუ წაგიღო, ცვილისა სანთელი მოგცა. რა უქმნია შენთვის საწუთროსა ესეთი, რომლისათვის ეგზომი ტირილი გინდეს? ღმრთისაგან

უმაღლობა არა გვამს, ამით რომელ ვინცა ღმერთსა არ
ჰმადლობს, სინანულად შეექმნების. დღესა ჟამი შენისა
სიხარულისა არს, არა ტირილისა და გლოვისა. აწ, თუ
მოისმენ, მიწისაგან ზე ადგე და სადედოფლო ტანისამოსი
შეიმოსე და შენი შესაფერი ოქროღსა გვირგვინი დაიდგი
თავსა და შეკაზმე მზისა მსგავსი პირი შენი და შეამკვე
დარბაზი შენითა პირითა და სადედო წალკოტად შექმენ;
შაქრისა მსგავსითა ენითა საუბარი დაიწყე და ვარდისა
ფერითა ბაგითა ნადიმი გარდაიყადე; გიშრისა ფერითა
თვალითა გული წაუღე მხედავთა და მოაბადს ამოღთა
კოცნითა გული გაუმხიარულე. ელვარითა პირითა შენითა
ღამე დღედ შექმენ და გრძნეულნი თავისა შენისა თმითა
შეკარნ, მზე მოშურნედ გაყადე, შენისა სიცილითა შაქრისა
სიტკბო გააბედითე და თმითა შენითა ამბარი უპატოოდ
გაყადე; მამათა გული დედათათვის გააგრილე და ლომთა
პირი შენისა მიჯნურობისათვის გააყვითლე! თავისი
ტანისამოსი თუ ტანსა შეიმოსო, ასრე იქმნები, ვითა

მომიჯსენებია და უკეთეცა. შენ ყოველთა კეკლუცთა გააწბილებ, ყოველთა დაღრეჯილთა გაამხიარულებ, რა შეეკაზმო. სიყრმე გაქვს, სიკეთე, სიკეკლუცე და გვარიანობა. ამის მეტი, რომელ ღმერთსა მოუცემია, რასალა ეძებ?

შეგონება: ღმრთისა განგებასა ნუვინ ემკლავების, ამით რომელ მოწევნადსა ვერვინ შეაქცევს.

არცა შენისა ზახილისაგან შეშინდების განგება და არცა მოწევნადი აგვდების. აწ ეგზომისა ბედითსა რას იზახი და თვალთაგან ცუდად შეუშრობელსა ცრემლსა იდენ?”

ძიძამან ესე მრავალ-გვარად რამე შეაგონა და ექენა ვისის, გარნა მას ძიძისა შეგონება და ქარი სწორად ესმოდა. ეგრე არქვა ვისმან:

”ჰე, ძიძაო, შენი საუბარი ხესა ჰგავს უნაყოფოსა ჩემი გული გამაძლარა ამა საწუთროდსა სიცოცხლითა. არად მინდა, არ ჩავიცვამ ტანისამოსსა, არცა დავჯდები ტანტსა ზედა. ჩემი ტანისამოსი ფლასია და ტანტი მიწაა და ნადიმი ჩემი – მოთქმა და მეხვაშიადე – სიმარტოე! ვერც მოაბად გაიხარნეს ჩემგან და არცა მე, ოდეს ვპოო მისგან კარგი და სახელი. მე ოდეს ვიროს ვეახლე, ვარდი ვიყავ უეკლო და აწ ეკალი ვარ უვარდო. ყოველსა კაცსა თავისა ნება იამების და მე უნებლობა უფრო მიამების, რადგან ვირო ჩემგან გულის-ნება ვერ პოვა, სხვასა ნუვის აპოვნინოს ჩემგან მისი ნება”.

ძიძა ენად კარგი იყო და კვლა დაუწყო საუბარი, წვრთა და შეგონება და ეგრე თქვა:

”ჰე თვალთა სინათლეო დედისაო! არ უჭამსია, თუ ძმისათვის შეჭირვებული იყო, ამით რომელ ძმაცა იყო

შენი და საყვარელი ქმარიცა და თქვენ ერთმანერთისა მოახლეობასა შიგან თავისა ნებისა ჟამი ვერ მოგხვდა, გარნა დია იქმნების ესე, რომელ მოყვარულნი ორ წლამდინ ერთგან იყვნენ, და ერთმანერთისაგან ნება ვერ პოვონ. და ეგეთნი გაიყარნენ, რომელთა შეყრა აღარ ეგონებოდეს. მაშინ ინანდეს უკუნისამდე აღარა მომლოდენი.

არაკი: ვითა გლახა კაცი, რომელ ანაზღაოდ მაჯანსა საჭურჭლესა შეჰკდეს, იზანტოს, მუნით არ აიღოს, ყველა თავისი ეგონოს და, რა მუნით სხვაგან მივიდეს, მუნ ვერ პოვოს და უკუნისამდის ინანოს, – ესრევე შენთან ვიროს საქმე ყოფილა და დია ძნელია მისი საქმე.

არაკი: წავიდა იგი ჟამი და დღე, ოდეს ერთმან კუმან ორი შარუხი დასცეს.

შეგონება: წარსრული მოყვარე გარდასრულსა დღესა ჰგავს.

თუ ფრთხილი ხარ, გარდასრულსა ნუ ინანი. აწ უმეცრულად ნუ კუშტობ და ნუ იბრძვი. ჩემი მოისმინე. მიწასა ზედა ნულარ ჰზი, აბანოსა შედი, ვარდის წყლითა მუშკის-ფერი თმა დაიბანე, საჭურჭლითა სათქვენო ტანისამოსი გამოილე, ტანსა ჩაიმოსე და შვენებითა შენებურად ტახტსა ზედა დაჯედ და თავსა გვირგვინი შენი დაიდგი, ამით რომელ აქ დია კარგნი და გვარიანნი დედოფალნი, ზოგნი დიდებულთა ცოლნი, მოვლენ, ზოგნი თვით მზისაებრ კეკლუცნი და მთვარისაებრ ელვარენი, და ყოველნი საკელმწიფოთა შეკაზმულნია. მე არა მწადიან მათგან შენი ეგრე ნახვა, შენითა სათნოთა იგინიცა შენსა გვერდით ნაცართა ზედან დასხდებიან. ეგზომ უმეცარი და რეგვენი არა ხარ. აწ ესე იცი, რომელ უცხოთა შიგან ხარ და არა თავისა სახლსა.

კაცსა თუ არ ჰქონდის, ნათხოითა შეეკაზმის უცხოთა გასაჩვენებლად.

შეგონება: კაცისათვის უკეთესი საქმე არის სახელისა ძებნა და უცხოთა კაცთა ენისა დაბმა.

და ვინცა შენ ესრე გნახოს, არას გზრახავს უკანის ავისაგან კიდე. ზოგნი ამას იტყვიან: ”არა პატივი დაგვდვა და არ მოვეწონენითო”. სხვანი ამას იტყვიან: ”თვით იგი ვინ არის, რომელ გავაკვირებდეთო!” საჯამსო ესე არის: თუ ყოლა ცნობა გაქვს, რომელ მათი ენა სათავისოდ შეინახო. ვინცა კაცთა უპატიოდ ნახავს, იცოდე, რომელ მას კაცნი დაემტერებიან, და, რომელიცა დიდი საგემოა, რაზომცა კეკლუცი და კარგია, მოახლენი მის გვერდით ამოდ ვერ გაიხარებენ. ამას შეგაგონებ: დააგდე ესე საძულველი და ავი ზნე ამა კაცთა გზითა და აღარ მოაბადისთა, თუ არა – შაჰი მოაბადს შენი დუხჭირება

სიკეკლუცედვე უჩნს, ამით რომელ შენი მიჯნური არის”.

რა ესე საუბარი ძიძისაგან მოისმინა, ვისის იამა და მოეწონა გულსა შიგან და აღარცა ძიძასა დაამძიმა მოუსმენლობითა. მაშინვე ნაცრისაგან ზე ადგა, აბანოსა შევიდა. ძიძამან კაზმა დაუწყო, დაბანა თავი და ტანი; პირსა ზედა შეკაზმა, სათმენი შეუყარნა ფას-დაუდებელნი, სამკაულითა თვალითა პატიოსნითა შეკაზმული სამისო შესამოსელი შეჰმოსა ტანსა, სურნელნი უკმია, შეულოცნა სათვალენი სიტყვანი და შეჰბერა. ძიძა ვითარცა ჰკაზმიდა, ვისი ამაშიგან ტიროდის, მოსთქმიდის, ეგრე იტყოდის:

”ჰე, თავჩაღმართო და უკუღმართო ბედო ჩემო! რად გამწირე და აბეზარ-იქმენ ჩემგან? ცისა მფრინველნი, ჰაერი და ქარი ჩემსა უბედურობასა ზედა მოწმობენ!”

რა ამა ტირილითა დაშვრა და მო-რე-წყნარდა, სული დაილო, ესრე დაშვენდა, რომელ რაზომცა ვინ ბრძენი და გონიერი იყოს, ნაასალსაცა ქებასა მისსა ვერ მიჰხვდების. ესრე კეკლოცი იყო, რომელ, თუ მლაშითა წყლითა პირი დაიბანის, მასვე წამსა მას მიდამოსა მიწისაგან საშაქრე ლერწამი ამოვიდის და, თუ ამარტა ღაწვთა და ბაგეთა მოსდვის ვინ, მაშინვე წითლად იაგუნდად შექმნის და, თუ მკვდარსა მიწა-ქმნილსა სამარესა ზედა დაჰყვივლის, მანცა პასუხი გასცის. რაზომცა კეკლოცნი და საქებარნი მისად ნახვად მოვიდიან, მთვარესა ჰგვანდის იგი და მოსულნი მას თანა – ვარსკვლავთა. ჰშვენოდა ყელ-ყური სამკაულიანი და თვით შვენოდა ერთობით უებროდ, ვითა ჩინური სახე ოქსინოსა შიგან.

მოაბად მას დღესა ეგზომი გაუგზავნა, თვითო-თვითო ვინ ავსენოს: მრავალი ზანდუკი ოქროდსა თვალითა და მარგალიტითა სავსე, მრავალი შესამოსელი დიდ-ფასისა,

ყველასთანა ურიცხვი სტავრა, კიდის-კიდე შეკრული, მრავალი ბროლისა ჯამი, ტაბაკნი და ოქროფსა ჭურჭელი, ყველა თვალითა შეკაზმული, და მრავალფერი სურნელი და ყველასთანა ტყავი და მრავალნი მონა-მკევალნი – ბერძენნი, ჩინელნი – [პირ-მთვარენი], ყველანი კეკლუცნი, ვითა ველურნი თხანი სიქსუითა და ჯერეთ სიქალითა და სიმშვენიერითა ვითა ფარშამანგნი ლამაზნი.

ჯდა ვისი დედოფალი ტახტსა ზედა და მისისა შვენირებისა მკაზმავი ბედნიერობა. ყოველი ქვეყანა მისგან მზიარულ იყო და იგი დაღრეჯილი ჯდა, კაცთა ლოცვა და ქენება მას სევდად და მოთქმად უჩნდა. ერთსა კვირასა ამის საქმისა სიხარულითა მოაბად ზოგჯერ სმიდის და გასცემდის, ზოგჯერ ასპარეზობდის. მერმე კვირასა ერთსა ნადირობად გავიდა, ერთიცა ისარი არ დააცდუნვა. და არცა სმასა შიგან ოქრო და ლარი დარჩის,

არცა ნადირობასა შიგან სულიერი ნადირი წაუვიდის; რა ყვანჭი ბურთსა ჰკრის, მის ყვანჭისაგან ბურთი ცად გავიდის; რა დიდებულთა მისთა თანა ღვინო სვის, ერთსა დღესა ყოვლისა ქვეყანისა მოსავალი სადოსტაქნოდ არა ჰკვირდის. ღრუბელი მისისა ნებისა იყო და მისგან ოქრო წვიმდა. რა ძიძამან შეკაზმა ვისი, ტირილისაგან არ გამოისვენებდის, თუ სთქვა, წამსა და წამსა ჭირი მოემატებოდა.

15. ვისისა და ძიძისაგან მოაბადისა მამაცობისა შეკრვა

მერმე ვისი საწუთრო-მოწყენილმან მალვით კაცთაგან ძიძასა უთხრა და შეეხვეწა:

”ჩემი ბედი მებრძვის დღე და ღამე. გაძღა გული ჩემი სიცოცხლისაგან და გამკმარა ძირი ჩემისა სიხარულისა ხისა. არა ვიცი, თუ ჩემი ღონე რაღაა თავისა მოკლვისაგან

კიდე, რომელ ნუთუმცა სიკვდილითა დავეჯსენ ჩემსა ყოფასა! აწ თუ შენ ჩემსა ღონესა არ ეძებ და ამა ჭირისაგან არ მიჯსნი, მე, ვითა მითქვამს, აგრე ადრე თავსა მოვიკლავ, ამით რომელ, რა მოაბადს დავინახავ, ვითამცა ცეცხლსა შევსდგებოდნი, სიკვდილისა დანახვა და მისი – სწორად მიჩნს. ღმერთმან მოაბადის საწუთრო ასრე მწარე ქმნას, ვითა ჩემი. თუცა ჯერეთ დათმობისა წყლითა გული დაუბანია და გულის-ნება ჩემგან არ უძებნია, ამის მეშინიან, რომელ ვერ გაძლოს და ხვაშიადი დამალული გამოაცხადოს. აწე ვირე იგი ჩემგან ნებასა ეძებდეს, შენ გზასა ზედა მახე დაუგე. ესე იცოდე, რომელ მე ერთ წლამდის თავსა არ მივსცემ და მე თვით სიკვდილისათვის თავგანწირული ვარ. მამისა ჩემისა ტკივილი ამისაგან უმცრო არ ეგების. მუნამდი მე ესრე ვიქმნები, ერთ წლამდის მოაბად არ დამთმობს და არცა მიმიშვებს, ამით რომელ მას ჩემგან არცა რცხვენიან და არცა ეშინიან. აწ შემიწყალე, შენებურად დაიურვე, მისი

მამაცობა შეკარ ჩემზედა. რა წელიწადი ერთი გარდავდეს, მაშინ ნუთუმცა გონება მომექცა, გული და-რე-ვდევ და უკანის, რა მოაბად გაჰყსნა, იგი შენად მონად იქმნების, რა მის საქმისაგან დაეყსნას. და იგი რომელ მითქვამს, თუ არ იქმ, ვერცარა შენ გაიხარნე ჩემისა ბედისაგან, ამით რომელ მე სიცოცხლე უნებელი არ მინდა, არცა სიხარული აუგითა. მოაბადის ნებისა გასრულებასა სულისა ჩემისა ამოსლვა მირჩევნია, მისგან უნებლივ ამისა თხრობასა, თუ: ნება ჩემი ქმენო”.

რა ესე სიტყვა ესმა ბერსა ძიძასა, თუ სთქვა, ისარი ეცა გულსა. თვალნი გამოაჭყირნა ძიძამან, დაუწყო ჰვრეტა კუმტად და ეგრე უთხრა:

”ჰე, სინათლეო და თვალო დედისაო! ცნობისა და სიმართლისა ნაწილი აღარ არის შენშიგან. საძულველი ეშმა შემოგდგომია და სიმართლისა და სიყვარულისა გზა

შეუკრავს. შენ მეტისა შეჭირვებისაგან გაგულშავებულ ხარ და სათსა სიშავე არა წაელების, მაგრა, რა დაუთმოხელად მისრულ ხარ, ერთობით თავსა ცნობა დაგიკეცია. აწ რადგან ესრე არს, აღარა ღონე ვიცი შენისა ნებისა ძებნისა შენზედა შეკრვისაგან კიდე, ამით რომელ ეგე დევი, რომელი შიგა შემოგდგომია, ყოვლისა სიხარულისა გზა შეუკრავს შენისა გულისათვის”.

მერმე ძიძამან სპილენძი და რვალი მოიღო და გრძნებითა რაფთმე ტილისმი შექმნა: ორი მოაბადის სახე და ერთი ვისისი; შეულოცა რამე და რკინითა ერთმანერთსა ზედა მაგრად შეაჭედნა. ძიძა მაგალითად გრძნეული იყო და ესე ორი ჩხიბი ასრე ვითამე შექმნილი იყო, რომელ ვირემცა იგი ერთგან დაჭედილი იყვნენ, მოაბად ვისსა ზედან შეკრული იყოს და, თუ ვინ გაჯსნიდა, მასვე წამსა გაისჯნებოდა.

რა ძიძამან ესე საქმე დაიურვა, წავიდა დილასა ადრე ცისკრისა ჟამსა და წყლისა პირსა ჩაფლა. შემოიქცა და ვისის უჩვენა იგი ადგილი და ასწავლა, თუ სად დაეფლა, და ეგრე უთხრა:

”თუცა შენი მბრძანებლობა არ მომწონებია, რაცა მიბრძანე, მე ეგრეცა მიქმნია შენისა გულისა ამოვნებისათვის. შენისა საწადლისა ასრულებისა ღონე მიძებნია, ესეთი უსწორო კელმწიფე შემიკრავს და აწ რა ესე თვე გარდავდეს, მაშინ შენ ესე ზნე დაიგდო და გამაჯსნევინო. მაშინ აღარ მითხრა, თუ ესრევე იყოხო. რა გული დასდვა და მოაბადს თანა ამოდ იყო და სიყვარულით, მე მას ტილისმსა მუნით გამოვიღებ, დავლექ, გავჯსნი და ცეცხლითა დავწვავ და თქვენ ორთავე გაიხარნეთ. ვირემდის იგი ნამსა შიგან არის, მოაბად შეკრული იქმნების. წყალი სიგრილისა კერძო არის და სიგრილითა შეიკრვის მამაცი. და კვლა რა მას

ცეცხლითა და ვწვავ, გაჯურდების მოაბად და გაივსნებისო”.

ესე რა ძიძამან დააჯერა ვისის, ვითა ერთ თვემდის იქმნების, მერმე შენცა გული მოგექცევის და გავვსნო, – დრო აიღეს ერთმანერთისაგან. დასჯერდა ვისი.

აწ ნახე, ღმრთისა განგებამან რა ქმნა, შაქარსა ზედა სამსალა ვითა მოაყარა!

ამა მათა ჰაემანამდის ერთსა დღესა ამოვიდა ზღვისაგან შავი ღრუბელი და ესეთი წვიმა მოვიდა, რომელ ყოველი მინდორი ღვართა აივსო და მარავისა წყალსა ჯეონისა წყლისა ოდენი მოემატა. და არ დარჩა ერთი ბალი-ვენახი, არცა სხვა ნაშენები წაუღებელი; და ქალაქისა ნახევარი წაიღო, ააოჯრა. და იგი ადგილი, რომელი ძიძასა დაესწავლა, დათხარა და წაიღო ტილისმი მოაბადისა და

დარჩა გლახ უკუნისამდის მოაბად შეკრული!

არაკი: დარჩა მოაბადის თვალთა შიგან ვისი, ვითა მდიდრისა დრაჰკანი გლახსაგან სანახავად, ვითა მშიერსა ლომსა ტოილოფთა დაბმულსა წინა კანჯარი წყნარად მავალი.

ჯერეთ მოაბად ცოცხალ იყო და მკვდართა ჰნატრიდა, სიხარულისა გზისაგან მოსცდა და სიმწარესა მიჰხვდა. მტერთა გაეხარებოდა და მოყვარეთა დაემძიმებოდა. მისგან საეჭვი საწოლი საკნისებრ საჭირო იყო მისთვის: ღამით გვერდით უწვის, მაგრა ასრე აშორვიდა, ვითა თვისა სავალსა. ორნი ქმარნი შეირთნა ვისმან, ორთაგანვე ქალწული დარჩა. ვერცა ვირო მიჰხვდა მისსა ნებასა და ვერცა აწ მოაბად.

ნახე, თუ საწუთრომან ვისსა ზედა რა ქმნა: გაზარდა

ნებიერად, აუგსა აკრძალა სახელი მისი. ნაკვთად ნაძვისა მსგავსი [იყო], გავსებული მთვარე მისი მსახური იყო, აუყვავდა პირსა ზედა ვარდი, მოიწიფა სრულად და უკლებლად; გარნა ბოლოსა რა წაეკიდა შაჰი მოაბადს, ძიძასა და რამინს თანა, რომელ, რა მიჯნურმან მისი ამბავი ცნას, თვალთაგან სისხლისა ცრემლსა იდენს! არავის ასმია მიჯნურისა ეგზომი ჭირი და სხვადასხვა მიზეზი.

16. ამბავი რამინის მიჯნურობისა

რა გულ-წარსრულსა რამინს გაუძნელდა საქმე და უღონო იქმნა, გაუბედითდა მიჯნურობისაგან ბედი, მიწყით უკაცურსა ადგილსა ეძებდის და მარტოდ დაჯდის; ტიროდის შეუსვენებელად და ღამით ძილი არა ჰქონდის. არცა თავი სასთაულსა ზედა მიდვის. ვარსკვლავთა უჭვრეტდის და ფილაქთა სამისოდ მოქცევისათვის

ღმერთსა ეაჯებოდის. არა ჰქონდის მოსვენება არც
დღისით და არცა ღამით. ვითა ხელი, ცურვიდის; ვითა
კანჯარი და ვითა ველური თხა, კაცთა უფრთხოდის.
ვისის ნაკვთისა მიმსგავსებითა სადაცა ნაძვი ნახის,
თვალნი ვერ მოსწყვიტნის; სადაცა წალკოტსა შიგან
წითელი ვარდი ჰოვის, მისისა პირისა მიმსგავსებისათვის
მას კოცნიდის; და ყოველთა დილათა ია კრიფის და
მისისა თმისა ნაცვლად გულსა ზედან დაიდვის. მიწყვი
მისი არიფი, რა ტირილისაგან მოიცალის, ორძალი იყვის
და ნადიმი.

სადაცა დასწავლებული მიჯნური იყვის, მრავლითა და
უცხო ფერითა რადთმე ჳმითა კეკლოუცად სიმღერა თქვის,
ყველა მოყვრისა სიშორისათვის. და რა სულთქმის,
ზაფხულსა ზამთრეული ქარი ააქროლის. მისითა
კვნესითა კაცსა გული ეგრე გაუჯდის, რომელ იადონსაცა
შტოსაგან ჩამოაგდებდის; ეგზომისა სისხლისა ცრემლითა

ტიროდის, რომელ მუკლთამდის ტალახსა შიგან ჩაეფლის. მისსა თვალსა დღე ნათელი ბნელ იყვის და მას ქვეშე სტავრისა ამო საგებელი, ვითა გველი, იყვის. ასრე საბრალო იყო და მოუსვენებელი მიჯნურობისაგან. ღვინოსა ყოლა არა დაიახლებდა ამისითა შიშითა, რომელ, რა სვის, სრულად თმობა წაუღის ღვინომან. ესე ვერავინ ჰკითხის, თუ რაჲს ჭირისაგან ხარ ეგრეო? სანთლისებრ იწვებოდა, დნებოდა და წყლოული გული მოყვრისათვის შეეწირა. მისთვის სიცოცხლე გაბედითებულ იყო და სიხარული მისსა გულსა ერთობით გაეწირა.

ტირილისაგან ტანისამოსი მისი სისხლითა დასვრილი იყვის და კვნესისაგან პირი მისი ოქროჲს ფერი. და მიჯნურობისაგან და ჭირისაგან სულნი ბაგემდის მოსლვოდეს და მიწყით თავისა სიცოცხლისა და მოყვრისაგან იმედ-გარდაწყვეტილი იყვის. მოყვრისა მისისა სახე თვალთა შიგან გამოესახა და თვალთა

მისთაგან ძილი კიდე-ქმნილ იყო. სიდიდე ქვეყანისა მტკავლითა გასაზომლად უჩნდა. მეტისა გონებისაგან დამთვრალთა და ხელთაებრ უცნობო იყვის. საწუთროდსა საქმისა ზოგჯერ ღონედ მოიგონის და წილნი ყარნის მოყვრისა სახელსა, თუ ბოლოსა ჟამსა ჩემი და მისი საქმე ვით ერთგან იქმნებისო? ზოგჯერ შაჰინშას ბაღსა შევიდის, ბრუნვიდის და ყოველნი ხენი მოწამედ დაიყენის და ეგრე უთხრის: - "ჰე, ყოველნო ხენო! მოწამენი იყვენით ჩემნი, რომელ ასრე მტირალი მნახეთ. რა მხიარული ვისი აქ იყოს, მას მოაგსენეთ, ნუთუ გული მისი უსამართლოდსა ქმნისაგან განსწმიდოთ!" ზოგჯერ იადონთა ეუბნებოდის და ერჩოდის მრავლითა საყვედურითა და ეგრე უთხრის: "თქვენზედა რა მოსრულა ქვეყანასა ზედა ეგზომი ავი, რომლისათვის თქვენ ეგზომსა იზახით? რა წაგკიდებია, თქვენთა მოყვარეთა გვერდით შტოთა ზედა სხედთ, არ ჩემებრ აშორავთ და გაშტერებულ ხართ საბრალოდ!

არაკი: თუ ათასფერი წალკოტი და სიმხიარულე გაქვს, მე გულსა ზედა ათასფერი დადი მაქვს. რადგან თქვენ მოყვარეთა გვერდით ასრე იზახით და კვნესით საბრალოდ, მე რაღა ვქმნა, რომელ არცა ნახვისა მოლოდნა მაქვს! მე მშვენის ჟამსა და უჟამოსა კვნესა და ზახილი, ამით რომელ ჩემმან სულისა წამლებელმან ჩემი ჭირი არ იცისო”.

ესეგვარსა რასმე ეუბნებოდის და იარებოდის მას ვენახსა შიგან თვალ-ცრემლიანი და გულ-დადაღული.

დღესა ერთსა მოარებად ჩამოსრული ძიძა ემთხვია წინა და ნახა ეგრე მბრუნავი. და რა რამინ დაინახა ძიძა, სულისაებრ საჯმარი და თვალთაებრ სანდომი, სიხარულისაგან სისხლი აუდუღდა და ღაწვმან მისმან, თუ სთქვა, ყაყაჩოღსა პერანგი ჩაიცვა. ძიძისა

სირცხვილისაგან ოფლი სდიოდა. გაზაფხულ წალკოტი თუცა კეკლუცია, რამინის პირი ათასჯერ მას უტურფე იყო. ყურისა ძირნი წმიდასა ვეცხლსა უგვანდეს; სუმბულით ჯერეთ შავი არ ჩაეცვა და მუშა-ვაზნი მუშკისა ყვანჯად შეჰქმნოდა. ნიკაპსა ჯერეთ ცოტა ქაფურისა ფერობა ჰქონდა. ბაგენი ლალსა უგვანდეს და კბილნი მარგალიტსა; ნაკვთი და სიგრძე მოარულსა ნაძვისა უგვანდა; მაგრა ამა ნაძვისა ნაყოფი წითელი ვარდი იყვის, სახედ მთვარე გავსილი, ქვეყანასა ზედა მნახავთა მოსაწონებელი. კაბა და ქუდი უებროდ ჰშვენოდა. თვით გვარად ადამისითგან სახელოანი კელმწიფე იყო, სახედ მიწასა ზედა სულიერი მზე, ყოვლითა ფერითა საჭაბუკოძთაცა სრული.

ვისცა რამინის ჰვრეტა განცდით მოუნდის, მასვე წამსა საკუთრად გული შემოსწირის. გვარიანობითა და ჰაბუკობითა ორგვარად იყო ქვეყანასა ზედა. მეფე ძმა იყო

და შვილი მოაბადისი და მაჰისა ქვეყანისა პატრონი იყო. რა თვალი მისი გრძნეულმან ნახის, დასჯერდის და შეიწამის, თუ ესე უფრო კაცის წამლებია ჩემგანო, და, რა ქაჯმან მისი პირი ნახის, ეგრე თქვის: "ჯელმწიფობითა შენ უკეკლოუცე ხარ ყოველთა კეკლოუცთა ზედაო".

რამინ ასეთითა და შვენიერთა პირითა ვისის პირისაგან უსულო, უგულო და გაშტერებული ბრუნვიდის. ყოველთა ფილოსოფოსთა წაჯობინებული თავისა გზასა უმეცარ-ქმნილ იყო და, რა მარტოდ ნახა წალკოტსა შიგან ძიძა, ვითამცა ყოვლისა სოფლისა სიხარულსა მიმხვდარ იყო, ასრე გაეხარნეს. თაყვანისცა და ქება შეასხა. და ძიძამან განაღამცა აგრევე ქმნა. მოიკითხეს ერთმანერთი და მოეხვივნეს, ვით ძველითგანცა მოყვარენი. მერმე ერთმანერთსა ჯელნი დაუჭირნეს და უჩინარეს ადგილსა მივიდეს. იუბნეს მრავალფერად რამე და ესე საუბარი მათი რამინის წყლულსა გულსა ემაღმებოდა. და რამინ

სირცხვილისა ფარდაგი დახია, ამით რომელ გული მისი სირცხვილსა დაეტყვევა და ძიძასა ეგრე უთხრა:

”ჰე, ჩემო სულთაგანცა უფრო საჯმარო! აჰა, თავი ჩემი შენსა წინაშე მონისაგან უმონესია, შენი საუბარი და ნახვა ჩემი მაცოცხლებელი! ბედნიერობასა ვითხოვ, ამით რომელ შენ ჩემი დედა ხარ და ვისი – პატრონი. მიწყით ჩემი საფიცი მისი მზე არის. მისად ოდნად, მზისა მსგავსად შვენიერი და კელმწიფე გვარიანი დედოფალი სხვა არ დაბადებულა და არცალა დაიბადების. ვისიცა ჯუფთი ვისი არის, მისი შესაჭირვებელი არარაა. თუ სთქვა, ამად შობილა დედისაგან, რომელ ყოველსა გულსა ცეცხლად მოედვას და მეტად – გლახ ჩემსა, რომელ ცეცხლისა მსახურთა სალოცავად გაუკდია გზნებითა. თუცა მე მისისა უსამართლობისაგან ვენტები, მისიმცა გული ასეთსა ცეცხლსა ზედა ნუოდეს ენთების და, თუცა ბედმან ჩემმან მე გამწირა, ბედნიერობისა ბედი მასმცა ნუ

მოეშორების. მე ნიადაგ მისისა სიყვარულისა და მიჯნურობისაგან ვკვდები და ვიწვი. და ეგრეცა ამას ვიტყვი: მისი ყოფა-დღე ჩემებრსა ნუ-მცა-ოდეს მიეცემის. რაზომსაცა მისისა სიყვარულისათვის ჭირსა ვნახავ, ეგზომჯერცა ღმრთისაგან მისსა უჭირველობასა ვითხოვ, თუცა მე მისგან დაღრეჯილ ვარ, იგიმცა მიწყით მხიარულია!”

იამა ესე ძიძასა. რა მისგან საუბარი და პასუხი მოისმინა, მანცა სირცხვილითა ეგრე არქვა:

”რამინ, მიწყითმცა მრთელი მივი! ღმერთმან შენი უბედურობა და ჭირი ნუოდეს მასმინოს. შენითა ბედითა კარგთა შინა ვართ მეცა და ჩემიცა გაზრდილი, რომელ სინათლითა მთვარესა ჰგავს და მისითა სიკეთითა ყოველთა ახარებს. მისისა პირისაებრ შვენვარე არის მისი ბედი და საქმე და მისთა თმათაებრმცა დაგრეხილია

მისისა მტერისა ზურგი. მე საუბარი შენი ყველა მესმა და გამიგონია უაუგო შენისა ნახვისაებრ სანდომი. ნუ უზრახავ მას უსამართლობისა ქმნასა. არ დავიჯერებ, რომელ შენ არცა მისი მცოდნე ხარ და არცაღა მნახავი”.

კვლაცა დაუწყო რამინ საუბარი და ეგრე არქვა:

”ყოველთა უბედურთაგან მიჯნური უფრო საბრალო არის, რომელ მისი გული შინაური მტერი არის და ყოველთა დღეთა მისსა აუგსა ეძებს. ზოგჯერ კვნესის მოყვრისა სიშორისათვის, ზოგჯერ იწვის გაყრისათვის. რაზომცა მისისა მიჯნურობისაგან ჭირი ნახოს, ლხინად უჩნს და სულისაგან აბეზარ-იქმნა მოყვრისათვის, არა ეჭირვების.

არაკი: რაზომიცა მიჯნურობასა შიგან ფათერაკი დაემართოს, ეგრეცა ყველასა თავის ნებითა მას

გამორჩევს. და კაცისა თვალსა მოყვარისა გონებისა ცრემლი გააჯმობს და ძილსა გააკრთობს; მიჯნურობისა ტვირთისა ზიდვასა დაიწყებს და ჭირსა ლხინად დასთვალავს. მაგრა მისი სიამოვნე სიმწარისა ჯუფთია და მისი სიმხიარულე ჭინოსაებრ ბედითია. მიჯნური მიჯნურობისაგან მთრვალსა ჰგავს, ამით რომელ დუხჭირი მოყვარე კეკლუცადვე უჩნს; მთრვალისებრვე შფოთითა მღვიძარე მძინარესა ჰგავს და ამით გამორჩევის ავი კარგისაგან, რომელ, რა მოყვრისა სიყვარული მოვა, ცნობა წავა. მძლე ეშმა სძლევს მიწყით და თვალთა დაუბრმობს. ცნობა და სიყვარული ერთმანერთსა ვერ ჰმორჩილობენ, ამით რომელ ცნობას სიყვარული მოერევის, აღარა მიუშვებს გამორჩევად საქმისად და ყოველი ხვაშიადი მისგან გამოცხადდების.

მე მიჯნურობისაგან ამეკადა საფარველი, და გულისაგან თმობა და სულისაგან ცნობა წამივიდა. მაშინ ერთსა

დღესა ადგა ანაზდეულად ქარი და მიჩვენა ანაზდეულად ქაჯისაგან უტურფესი პირი. ოდითგან ჩემმან თვალმან სამოთხისებრი სანდომი ნახა, მუნითგან მხიარული გული ჩემი ჯოჯოხეთისა მსგავსითა ჭირითა ავსილა. იგი არა ქარი იყო, ფათერაკი იყო ჩემი და უგრძნეულოდ ჩამაგდო ფათერაკსა. სიყმაწვილესა შიგან შენ გაგიზრდივარ და მას აქეთაცა გინახავ, მაგრა ესრე დასაწყლებული არაოდეს გინახავ. აწ არცა მკვდარი ვარ და არცა ცოცხალი. ლომისა მსგავსი ძალი ჩემი გამელებულა და შეჭირვებისაგან მთა ჩემი გავაკებულა და ტანი ჩემი თმისაებრ დაწლობილა და პირი ოქროსაებრ გაყვითლებულა; წამწამნი თვალთა ზედა ლურსმად შემქმნიან და თმანი ტანსა ზედა გველად. რა ერთსა დღესა არიფთა თანა სმად ვჯდე, ვითამცა მტერთა ვეომოდე, და თუ თამაშად წალკოტსა შინა ვიარებოდე, მინდორსა შიგან გზა-დაკარგულსა ვჰგავ, ღამით საგებელსა ზედა მწოლი – ზღვასა შიგან მომრჩვალსა. რა

კაცთა ჩემთა მოყვარეთა ვეახლო, უთაოსა ბურთსა ვჰგავ, უცნობობითა ცხენოსანთა ყვანჭსა შესწრობილსა. სიხარულისა ჟამსა ასრე დაღრეჯილი ვარ, რომელ მტერთაგანცა შესაბრალებელად. ნიადაგ ესრე ვტირ, ვითა ცისკრისა ჟამსა ვარდსა ზედან იადონი და ვითა დილასა მათთა ზედა გაზაფხულისა ღრუბელი. მე მისთა ლამაზთა თვალთაგან გულსა ასი ათასი ისარი მარჭვია და ფერჯთა დაუჯსნელი ემუდა მიყრია. დაკოდილსა კანჯარსა მივჰგავ, მინდორთა შიგან რა სასისხლესა წამლიანი ისარი სცემოდეს; ცოტასა ყმასა ვჰგავ ობოლსა, საწყალსა, ძიძისა და მშობელთაგან მოწყვეტილსა. აწ შენგან ზენაარსა ვითხოვ და შენსა მოწყალეებასა ღონედ ვეძებ. მგზნებარისა ცეცხლისაგან გამომიყვანე, კაცისა მჭამელისა ლომისა ჭანგისაგან მივსენ. ჯომარდობა და უსწორობა შენი აწ გამოაჩინე ჩემზედა. ესე უგულო და ყრმა კაცი შემიბრალე. უცხოთა შეიწყალებს მოწყალე გული შენი და შმაგნი გებრალებიან, ერთად მათ თანად

მე დამიჭირე. აგეთივე შმაგი მე ვარ და ყოვლითა საქმითა საბრალო, ამით რომელ წითლისა გველვეშაპისა, კაცისა სისხლისა მსმელისათვის, დაპყრობილ ვარ. ვიცი, კაცი ხარ კარგი და შეგონებითა შენითა მომიმატე საჩემო სიბრალოელი. და მოაჯსენე ჩემმაგიერ ნაძვსა ლამაზ-მოარულსა, ბუთსა მოუბარსა, მთვარესა სულიერსა, ქაჯსა, – მიწისა მზესა, სიტყვა - ტკბილსა კაცთაგან ულევსა, უკლებად ტურფასა, თმა-მუშკსა, ბაგე-იაგუნდსა, აყვავებულსა სინარულისა წალკოტსა, ესე მოაჯსენე:

”ჰე, კეკლუცთა დასაბამო, რომელ შენსა წინაშე ყოველთა კეკლუცთა და მნათობთა შვენება უჩინო ქმნილა, ორისა კვირისა მთვარე შენგან მეშურნეობს და მისი სიელვარე შენდა შემოუწირავს და გრძნეულთა ლაშქარი შენისა უებრობისაგან გაქცეულა, ჩინელნი კეკლუცნი შენგან აშფოთებულან, ბარბარული ბუთი შენგან გაწბილებულა

და მისი მთლელი მისგან აბეზარ-ქმნილა. შენნი ბაგენი კელმწიფეთა მონად გაკდიან და შენი პირი მკვდართა გააცოცხლებს. დადნა გული და ტანი ჩემი შენითა გონებითა, ვითა მთისა თოვლი მზისა სიცხისაგან, ჩაიჭრა გული ჩემი შენისა სიყვარულისაგან უნებლივ, ვითა ნადირი ბადესა; ცნობა და სიწყნარე წამსლვია: გული ტანსა შიგან იავარ-მქმნია; არცა მძინარესა და არცა მღვიძარესა ჭირი ჭირად არა მიჩნს და ლხინი ლხინად; არცა კელმწიფობა რად ჩემი მიხარის, არცა საჭურჭლე დიდებად; აღარა მაქვს სიხარული, არცაღა დიდებულთა თანა მოედანსა ასპარეზითა ვიმღერი; არცა მინდორთა შიგან ავაზითა ვნადირობ და არცა მთავრითა ქორითა – კაკაბსა; არცა ნადიმთა თანა ღვინისა სმითა გავიხარებ და არცა კეკლუცთა თანა დავჯდები მათსა სიახლესა; და ვერცავის ქვეყანათა ზედა შენგან კიდე საჭვრეტელსა გამოვირჩევ და არცა ჭირისაგან წამსაცა აზატი ვარ; ვერცა შენისა გონებისაგან კიდე სხვითა რით გავიხარებ, არცავინ

მოყვარე და გულის პასუხის შემწე მივის. თავისა სახლსა შიგან მყოფი ტყვესა ვჰგავ, შეღამებით გათენებამდის ვკვნესი და ვიღლარჰვნები, ვითა დაკოდილი გველი. ტანისა ჩემისა წამალი შენი საუბარი არის და გულისა ჩემისა მაცოცხლებელი – შენი ნახვა. მე მაშინლა ვპოებ ჩემისა ცნობისა ჰკუასა, ოდესაცა შენი ამო ვმა მესმის. თუცა წელიწადია შენგან ჰირსა შიგან ვარ და სიხარულად გარდაქცევისაგან ცრემლი დამწითლებია, პირი გამყვითლებია, და ეგრეცა შენი მიჯნურობა სულთა მირჩევია. და სულთა მებრძვის შენისა სიყვარულისაგან, არ ვეძებ უშენოდ სიცოცხლესა და არცა უშენოდ სიხარულსა, ოდესცა ჩემი გული შენისა სიყვარულისაგან გაძლეს, თავსაცა ზედან თმა ვრმლად შემექმნების. დღისა სინათლე შენისა პირისაგან მაქვს და ღამისა სიბნელე შენისა თმისაგან. ესე იცოდე: ვირე ცოცხალ ვარ, შენთა მონათაგან უფრო საკუთარი ვიქმნები და შენი მონა ვარ, და შენი თეთრ-ფეროვანი პირი ჩემი სიხარულისა

მომცემია და ჭირისა მაქარვებელი. ჩემი მზე შენისა პირისაგან ნათობს და ჩემი მუშკი შენისა თმისაგან სურნელობს, შენისა ტანისაგან ჩემი ბროლი უტალაოა და შენისა საუბრისაგან ჩემი სამოთხისა შვენება, და მუნ შიგან მკვიდრ-ქმნა ჩემი იგია, ოდესცა შენი პირი, ჩემი მაცოცხლებელი, ვნახო. დავლა და წალმართი ჩემი მაშინლა იქმნების, ოდესცა შენისა პირისა ჭვრეტა მომხვდეს. მე ღმრთისაგან დღე და ღამე ამას ვითხოვ, რომელ ერთხელ შენსა შემოხედვასა მაღირსოს. მაგას მაგარსა გულსა შენსა თუ შევეწყალო და სიბრალოული ჩემი მოიღოს, წაზიდვად ამპარტავნობა არ დაიწყოს, და თუ მემტერებოდეს, სიშორესა ეძებდეს და, თუ გამწიროს, უცილოდ დაღვაროს სისხლი ჩემი. მაგრა არა ვამს, შენმან მზემან, არა ვამს, ესეთისა ყრმისა კაცისა სისხლთა დაღვრა და მოკლვა, რომელსა დღეთა მისთა შიგა შენდა არა შეუცოდებია. ასრე უყვარ მას გულითა მართლითა, რომელ სიცოცხლისაგან ათასჯერ შენ ურჩევნიხარ, და

თავისა სულსა გასწირავს შენტვის და შენისა ფერჯისა მტვერსა თვალითა იყიდის, ამით რომელ შენ გული ჩემი ესრე გიხუთავს, რომელ მე მისგან ნაწილი არა დამრჩომია. მოწყალე იქმენ ჩემ ზედა, ტანიცა შენვე შემოგწირო და გაისაკუთრე, თვარა სულსა თანა ტანიცა გავწირო”.

რა ესე საუბარი ესმა ბერსა ძიძასა, ვითამცა გულსა მოწამლოული ისარი სცემოდა, შეებრაღა ღია გულსა შინა რამინ, მაგრა მას არა გამოუცხადა და ეგრე არქვა:

”რამინ, ამოო სახელო! ვისი, ვითა შენი სახელი, არ დაამდების, ნუთუ შენ გულსა შიგან მისგან იმედი გაქვნდეს? იგი მზე შენზედა ვეროდეს ნათობს. არა გავა მას თანა ეგე შენი მალორებლობა და ბიჭობა, ამით რომელ ერთსახე ქსუ და არავისი დამხედავია. და ნუცა აზრი ამისა გაქვს, თუ ძალითა რაფთამე და ღონითა შეეყარო შაჰროს ასულსა. იცოდე: შენ ესე გიჯობს, რომელ

გულისაგან კიდევან-ჰქმნა ეგე საქმე, ამით რომელ ცუდი ოდენ ნატრა დაგრჩების. კაცსა გონებისა სისრულე, ცნობა და სირცხვილისა უფლობა ასეთსა ჟამსა მოეჯმარების, დუხჭირი კეკლუცისაგან და ავი კარგისაგან გამოარჩიოს და გულსა შიგან ესეთი რამე საქმე გამოარჩიოს, რომელ მიჰხვდებოდეს. თუცა შენ ცა ერთგან შეჰკეცო და ზღვა ჭაბუკობითა შენითა ამოაშრო, მინდორთა შიგან მტკვარი აღინო, ქვისაგან ნაყოფი ამოიყვანო, ერთი ქვეყანა ახალი დააგდო და მიწა მისი თმასა ზედა დააყენო გრძნეულობითა ესეთითა და კელმწიფობითა, – ვისის საქმესა ვერცა ეგრე შეჰმართებ. შენ მას მაშინ შეუყვარდე და მისი გული მაშინლა ჰპოო, ოდესცა ფიჭვისა ხისა შტოსა ხურმა გამოესხას. ვინ შეჰმართებს მას წინაშე ესეგვარსა კადრებასა, ანუ ვინ შეიწამებს მას თანა? არ იცნობ მისსა გუნება-საკვირველობასა, რომლისაგან თვით იგივე მიწყით იჭირვის. თუ ათასისა ლომისა გულოვნობაცა მაქვს, ვერცა ეგრე შევიწამებ. რასაცა ჟამსა

ამას სცნობს და მოვაცხენებ, გამიწყრების და პირის წყალი წამეღების. და თვით შენ არ გეკადრების და არცა გეკამსოების, რომელ სიბერისა ჟამსა მე მოყვივებული დავრჩე. ჩემი გაზრდილი დიდის გემოობითა თავსა ცასა მოუსვამს და ადამის ტომსა ამპარტავნობითა სიტყვასა არავის მიუგებს. არცა დიდისა საქმისაგან შეშინდების და არცა დიდისა საქონლისაგან მოლორდების. აწ თვით ძნელად დაღრეჯილია, სიმარტოძსა და ღარიბობისაგან მოწყვედილი და თავისა ქვეყანისაგან მოშორვებული, კაცთა სიხარულისა ყველასაგან დამფრთხალი და მკრთალია. ზოგჯერ თვალთაგან ცრემლსა იდენს და ღაწვთაგან სისხლსა, ზოგჯერ ეტლსა და ბედსა უჩივის. რა ძმა და მშობელნი მოიგონნის, ვითა ალავა, ცეცხლსა ზედა დაიწვების. დასწყევს დაბადებისა მისისა დღესა და შობისა მისისა – თუ ეგზომ უბედური რად დავიბადეო. ღმრთისაგან ქენებით ეთხოვა შაჰროს და ათასითა ნებიერობითა გაეზარდა. აწ შეუსვენებლად კვნესის და

ტირს ღარიბობისა და მისისა ყველაჲსა კიდე-ქმნისათვის. მას წინაშე ვინ იკადრებს შენსა ჯსენებასა და ამა შენსა ბედითად შეთვლილობასა? თუმცა წვიმისაგან უმრავლესი ენა მედგა, ერთსაცა ამა შეთვლილობისათვის ვერ გავსწირავ [თავსა ჩემსა] და ესეთსა სამსახურსა ნუ მიბრძანებ, მით რომელ თავმან ფერჯულად სიარული არ იცის”.

რა უგულო-ქმნილსა რამინს ესეთი საუბარი ესმა, ცრემლისაგან მიწა დაატალახა, სიყვარულისა ცეცხლი ფერჯთათ ტვინამდინ გაუჰდა, საყულონი გარდაიხივნა, ძოწეულისა მსგავსი ფერი ზაფრანად გარდაექცა, ათრთოლდა, ვითა თავ-მოკვეთილი მფრინველი, ენისა მომორჩილებისა ღონე არა ჰქონდა, არცა საუბარი შეეძლო. ასრე დაღონებული მიჯნურია საბრალო. რა დიდხან ესრე იყო სულღებითად, გული მო-რე-უწყნარდა.

მერმე ძიძასა კვლაცა დაუწყო საუბარი, დიდისა ტკივილისა და უთმობლობისაგან ექენებოდა და ეხვეწებოდა. და ძიძა ეგრეცა უწყალოდ იყვის სამისოდ. რაზომსაცა თავსა აბრალებდის და ეხვეწებოდის, ძიძამან ეგრეცა უიმედო ყვის. მერმე ბოლოსა ჟამსა რამინ მოეხვია და დასვარა ძიძა სისხლიანიტა ცრემლიტა და ეუბნებოდა საბრალოდ. ეგრე უთხრა:

”ჰე, ძიძაო! ზენაარ, ზენაარ, სრულად სულისაგან იმედსა ნუ გარდმიწყვეტ, სიყრმისა სიცოცხლისაგან ნუ მომწყვედ, ნავლლისაგან საწუთროსა ნუ გამიკდი. რა გაგვა, თუ შემიბრალო და უბედურობისა ჭანგისაგან დამვსნა, წყალობისა კარი გამიღო და ვისის პირი მიჩვენო მადლისათვის? მე თუ შენგან უიმედოდ გავკდები, უსაეჭვოდტა სიკვდილიტა აქა შენსა წინა მოვკვდები. აწ შენად მონად შექმნილ ვარ, მიმონე და ამა ჭირისაგან ჩემისა ვსნისა ღონე ძებნე. შენ ხარ ჩემი წამალი ჭვეყანასა

ზედა არავინ ვიცი ჩემი მლხენელი. ჩემი გულისა პასუხი მას თან გამოაცხადე, ჩემი მოვსენება ჰკადრე მას ტურფად ანაგებსა. მეტად ნურას მიზეზობ. ღონითა რა [არ] ეგების, რომელ ქარსა ზედა წისქვილსა აგებენ, ჰაერთაგან მფრინველსა ჩამოიყვანებენ, ჯვრელითგან გველსა გამოიყვანებენ, შელოცვითა დაამშვიდებენ! და შენ თვით შელოცვა უკეთე იცი ყოვლისა კაცისაგან, ღონისა აგება მიწყით შენი კელია. საუბრისა ჟამსა ენად შენებრი არავინ არის და არცავინ საქმით ქმნისა ჟამსა გასწორავს. აწ საუბარი და ღონე ერთგან შეყარენ და ორითავე ვისი მოიმორჩილე. მე თუცა ბედნიერი არ ვიყავ, ესდენ უაზროსა ადგილსა შენ ვერ გპოებდი”.

ესე უთხრა, ატირდა და მოეხვია, კოცნა დაუწყო და მასვე წამსა თანა-დაიწვინა და გულისა-ნება ქმნა. ვითამცა სიყვარულისა რაიმე წამალი ექმნა, ასრე შეუყვარდა ძიძასა.

არაკი: რა ერთხელ დიაცისაგან ნებასა აიღებ, პირს ავშარა ამოდებულსა დაამსგავსებ.

რა ძიძისაგან მოიცალა და რამინ ზე აღგა, ძიძასა მაშინვე გული რამინისკენ მოექცა, და დახია სირცხვილისა ფარდაგი, და მისი კუშტი საუბარი მოაღმობიერა და ეგრე უთხრა:

”ჰე, მაღორებელო, რომელ ყოველსა კაცსა შენითა ენა-მაგალითობითა აჯობებ! აქამდინცა მიყვარდი, მაგრა დღეღსითგან წალმა გაწყდა ჩვენ შუა მიზეზი აქაფთგან, ამით რომელ ჩემი საქმე გააადვილე. აწ, რაცა გწადდეს, მიბრძანებდი და მე შენისა მბრძანებლობისა სიტყვასა არ გარდავალ. აღვასრულებ შენსა ნებასა ვისისგან და მოვავლენ, ვითა შენ გინდა, ეგრე”.

რა ესე ესმა გულწყლოულსა რამინს, ეგრე უთხრა:

”ჰე, თვალთა ჩემთა სარჩეო! თვით ნახე დღესითგან წაღმა როგორ გმსახურო სულის ჩემის ამოსლვამდინ. თვით შენ იცი, რაშიგან ვარ: შელამებით გათენებამდის არა მგონია სიცოცხლე და გათენებით შელამებამდის არ ვეჭვ დარჩომასა. მას ვჰგავ, ზღვასა შიგან მარტო კაცი დიდსა ქარსა და ზვირთსა ჰხედვიდეს და წამსა და წამსა მორჩობასა მოელოდეს. მე ვისის შეჭირვებისაგან აგრე ვარ და დღესა და ღამესა კიდის-კიდე ვერ შევიგებ. აწე ჩემი იმედი და ღონე შენ ხარ, ამა ჭირისაგან მიშველე და შენი ჯომარდობა საქმითაცა გამოაჩინე, თვარა თქმა და არაქმნა ბედითია. ესე მიბრძანე, კვლა ოდეს მიჩვენებ შენსა სვიანსა პირსა, ჩემად ნახვად ოდეს მოხვალ? მე აწ წამსა ვიანგარიშებ და თვალნი შენსა გზასა ზედა მაქვს. ვირემდისცა მზიარულად მეორედ არ გნახავ, მუნამდის ცეცხლსა ზედა ვიწვები”.

ძიძამან გრძნეულმან სიცილით ეგრე უთხრა:

”შენ ენა-დიდად-მაგალითი ხარ. ამა ეგზომითა ქენებითა და ამოძთა საუბრითა შენთა მტერთაცა შენკე გარდაიყენებ. ჩემი გული დაგიწყულულებია ეგზომითა მუდარითა, ზენაარითა და ანდერძობითა; შენთა ფერჯთაგან ბორკილი გამოგიღია და ჩემდა შეგიგდია, აწ ნულარას შეიჭირვებ, მოვიდა ჟამი ჭირთაგან შენისა ჯსნისა. შენ თვით ნახო, შენი საწადელი ვითა აღგისრულო და შენი დაღრეჯილობა სიხარულად მოგიქციო და ვისის სადავენი ვითა ჯელთა მოგცნე, რომელ, ვითაცა გწადდეს, შენსა ფარმანსა ქვეშე იყოს. შენ ყოველთა დღეთა აქა მოხვიდოდნი ამა-ჟამ, აქა მომელოდნი. მე თვით გაცნობებ, რასაცალა ვიქმოდე”.

რა ორთავე პაემანი შექმნეს, ერთმანერთსა შეჰფიცნეს,

ველი გამოუღეს, აკოცეს ერთმანერთსა და გაიყარნეს.

17. ძიძისაგან რამინის გაყრა და ვისის წინაშე მისლვა

რა ძიძამან ვისი ნახა, გრძნეულობითა და ორგულობითა საღორებელნი სიტყვანი შეკაზმნა და ბიჭობისა სიამოვნებითა შეამკვნა. და რა გულწყლოული ვისი ესრე დაღრეჯილი ნახა, რომელ ცრემლთაგან სასთაული დაესოვლა, დედისა და ძმისა სიშორისათვის სამკაული კიდე შეეკსნა, ეგრე უთხრა ძიძამან: "ჰე, სულთა ჩემთაგან სარჩეო! არ სნეული ხარ, ნიადაგ ქვე რასა ჰწევ? შენი ტანი ისრისაებრი მშვილდად შეგიქმნია. რა ეგრე ხარ, ვითამცა საკანსა შიგან ჰზი, არა მარავს ქალაქსა? მო-რე-ისუბუქე შეჭირვებისა ტვირთი! კაცთა დღეთა დაულევს დიადი შეჭირვება და დაღრეჯილობა. შეჭირვებისაგან უარესი ჭირი არ არის და დათმობისაებრი სამისო ღონე არავე არს.

მე თუ მომისმინო, მზიარული დასჯდე; თავისა ბედისაგან იქადოდე. კაცისათვის ღმრთისა მინდობა კარგი ზურგია და მისი მიუნდობელობა და შეჭირვება მესისხლეა კაცისა”.

რა ესე საუბარი მოისმინა, ვისი ცოტად და-რე-წყნარდა შეჭირვებისაგან, თავი მუკლთაგან აიღო, პირი გამოუჩნდა, ვითა ამომავალი მზე. მისთა თმათაგან ქვეყანა ასურნელდა: ჰაერი ამბრად შეიქმნა და მიწა მისისა პირისაგან – სამოთხედ, და დარბაზი დაშვენდა. პირი მისი გაზაფხულისა ღრუბელსა ჰგვანდა, რომელ მისთავე თვალთაგან ზედა სწვიმდის; თვალთა უძილოთა და მტირალთაგან უკეკლოუცე იყო ნარგისსა ნამიანსა. ძიძასა ტირილით ეგრე უთხრა:

”ესე როგორი ჟამი და დღე არის, რომელ, თუ სთქვა, ცეცხლი არს დათმობისა დამწველი? ყოველთა დღეთა,

ვითაცა ახალი დღე მოვა, ჩემთვის ეტლთაგან ახალიცა ჭირი მოვა, ბრალი ამა მარავისა, ანუ ვარსკვლავთა, ანუ თვით უსამართლოდსა მოქმედისა ეტლისა. ესე ქვეყანა არა მარავია, ტანისა გამადნობელია; ესე არა ქალაქია, მაგარი, ღრმა და ბნელი ჭაა. ესე დარბაზოანი მოკაზმული და მოხატული, ვითა სამოთხე, ამოა, მაგრა მე, ვითა ჯოჯოხეთი, მებნელების და მეძნელების. დღისით ჭირი მომემატების და ღამით – ფათერაკი. წამსა და წამსა უარე და უარე ვარ. საწუთრო ასრე მომძულვებია, რომელ თავი ცოცხლად არა მიჩნს, და თვით იმედიცა გარდამიწყვედია სიცოცხლისაგან. მე, ვითა სიზმრივ, ვიროს პირი მინახავს; ესრე იყო, რომელ: ცხენსა ზედა ჯდა, ნადირობით შემოსრულ იყო, წელთა ვრმალი ერტყა, და კელთა შუბი ჰქონდა და დია ენადირა. მხიარულად ცხენითა მომიდგა, დია ქება შემასხა და ამოდ ეგრე მითხრა: ”ვითა ხარ, ძმისა მოყვარეო და სულო, უცხოთა ქვეყანათა შიგან? როგორად ხარ უჩემობითა მტერისა კელთა შიგან?”. მერმე ვნახე

ვითამცა ჩემსა გვერდით მწოლად, და მომეხვია, მაკოცებდა პირსა და თვალთა და გული ჩემი წყლული გამიმრთელა მე, რომელ წუხელის მეუბნებოდა, თუ სთქვა, აწცა მესმის მისი ჳმა, ჯერეთ მისი სურნელი სული მეცემის და, რადგან ჩემი ეტლი ეგზომსა ჳირსა მიჩვენებს, აღარცა ჩემი სულთა დგმა მინდა. მე ვირე ცოცხალ ვიყო, ესე ჳირად მეყოფა, რომელ სული ჩემი მკვდარი და ულხინოა და ასონი ცოცხალნი. თვით შენ გინახავს, ძიძაო, თუ ამა მარავსა ქალაქსა სხვა ღმრთის დაბადებული ვიროსებრი კეკლუცი ვითა არავინ აო”.

ესეგვარსა ეუბნებოდა და თვალთა სისხლის ცრემლსა ადენდა. ძიძისა ჳელი მისსა თავსა ზედა დაიდვა. და [ძიძა] ეგრე ეტყოდა:

”ჳე, დედისა თვალთა სინათლეო, შენს წინათამცა მოკვდების შენი ძიძა და შენსამცა ჳირსა ღმერთი ნუ

მიჩვენებს. მესმის ეგე შენი ბრძანება და, ვითა რკინა და რვალი, მემძიმა. ნუ შეიჭირვებ ეგზომსა, ცუდად ნუ დაიმწარებ ამა ტკბილსა საწუთროსა. გული მზიარულად დაიჭირე, რაზომცა შეგეძლოს, მით რომელ სიხარულისაგან დღენი მოემატებიან კაცსა.

არაკი: საწუთრო, ვითა მოგზაურთა სადგომი, ფუნდუკია და ჩვენ მოქარავნენი ვართ. მოქარავნეთა ფუნდუკსა შიგან ცოტა ხანი მიუხვდების. მისი სიმძიმელი სიხარულსა გარეული არის და წამსა ვერ დაზმენ ერთგან, ვითა ღრუბლისა აჩრდილი.

თუ ერთი სიხარული და ნება წაგიღო საწუთრომან, ათასი უკეთესი გაგისრულა. შენ ყრმა-კეკლოუცი და კელმწიფე ხარ და კელმწიფობითა ყოველსა ქვეყანასა ზედა ბრძანება გაგივა. ნუ გასწირავ ერთობით სიხარულსა და ნუ ჩაიგდებ ცუდსა ჭირსა შიგან გონებასა. რაცა ქვეყანასა

შიგან ყრმა კაცია, ყველა თავის-თავისა ნებისა და გამოსვენებისა მძებნელია: ზოგისა სხვა ფერია და ზოგსა სხვა საქმე სჭირს, ამით გაიხარებდენ. ზოგსა ვისმე ლაშქარი უყვარს, ზოგსა – ცოლი და სახლი და ზოგსა – მონები დაკაზმულები, ზოგსა – მოწიფებული ქალი. აგრევე, რანიცა ფარდაგსა შიგან მყოფნია. კელმწიფეთა ცოლნი და ასულნი და აგრეთვე დიდებულთანი მრავალფერითა საქმითა იხარებენ. რაზომცა კეკლოუცი და კელმწიფე ქმრები უვის, მალვით ეგრეცა მიჯნურობენ და სხვანი შეუყვარდებიან. შენ ოდენ დღე და ღამე იჭირვი და თავსა მოიკლავ ცუდად, ვიროსგან კიდე არცავინ მოგეგონების და არცა მოგინდების. იგი თუცა კელმწიფე და კელმწიფისა შვილია, ანგელოზი არაა, სამოთხესა შიგან გაზრდილი. წელან ეგრე მკითხე, თუ მარავს ქალაქსა შიგან სხვა ვიროსებრი კეკლოუცი არსცა და ანუ გინახავსმცაო? ღმერთმან იცის, მარავს შიგან კეკლოუცი მოყმე კაცები, მზისა მსგავსი, დიდად მინახავს, რომელ

კაცისა თვალი მათისა ჭკრეტისაგან ვერ გაძლების.
ნაკვთად ყველა საროსა ჰგავს, და სახედ – უკლებნი და
კეკლუცნი, და გულოვნობითა ყოვლისა ქვეყანისაგან
გამორჩეულნი და ქებულნი. რა შემტყვე კაცი ამათ ნახავს,
ვიროსაგან ყველა უფრო მოეწონების, და მათ შუა თვით
რომელი ერთი არის ლომი ჭაბუკი, რომელ კაცისა გონება
მისსა ქებასა, ვითა მართებს, ეგრე ვერ მიაგებს. ვითამცა
იგი სხვანი ვარსკვლავნია და იგი მთვარე; და იგი სხვანი
ვითამცა კენჭნია და იგი იაგუნდი. ესრე ჩანს მათ თანა
გვარად ადამისითგან კელმწიფე მოაბადის საყვარელი
ძმა, სვიანი და ბედნიერი, სახელად რამინ ჰქვიან, მიწასა
ზედა ანგელოზი და ომსა შიგან დევი. სახედ ვიროს დია
ჰგავს. ყოველი კაცი და აქაურნი დედანი მისნი მიჯნურნი
არიან, ყოველი გულოანი ჭაბუკი მას აქებს და მოედანსა
შიგან მას ვერავინ აჯობებს. ერანსა შიგან მისებრი
ცხენოსანი არ არის შვენებითა. შუბითა თმასა გააპობს.
თურქეთს და ხორასანს მისებრი მშვილდოსანი არ არის,

მისითა მბრძანებლობითა მრავალი მფრინველი უსულო იქმნების, ბრძოლითა – ვითა ლომი გამწყრალი, და გაცემითა – ვითა მაისისა წვიმა; ეგზომითა კარგითა ზნითა, რომელ მას სჭირს, გულსა ზედა იგივე დადი აზის, რომელ გულჩვილობით შენვე გგავს. ჰე, სანატრელო, საყვარელო ყოვლისა კაცისაო, თუ სთქვა, ერთი ვაშლი ორად გაყოფილნი ხართ. ნახე, თუ შენ ვითა ხარ, იგიცა აგრეა. შეჭირვებისაგან თმასა ჰგავს, ოქროდთა შეღებულსა. მას შენი პირი უნახავს და გამიჯნურებულა შენთვის და შენისა სიყვარულისა იმედსა იგონებს. მისნი შვენიერნი ნარგისისა მსგავსნი თვალნი დღე და ღამე ღრუბლისაებრ წვიმან; პირი მისი, რომელ მთვარისაებრ ელვარე არის, უგულობისა და ჭირისაგან ბზის-ფერად შეჰქმნია. გულსა მისსა მიჯნურობისა ჭირი დიდად უნახავს და სამსალისაებრ სიყვარულისა სასმელი დიდად უსვამს. შენ მებრალები მიჯნურობისაგან და იგი მით, რომელ კეკლუცი პირი ჭირსა შიგან ყოველსა კაცსა

ეწყალვის. თქვენ ორნივე მინახავთ მიჯნურნი, ნებისაგან მოშორებულნი, ორნივე უგულონი და ორნივე ულხინონი”.

რა ვისმან მოისმინა ძიძისაგან ესე ბედითი საუბარი, დიდხან პასუხი არ გამოსცა და საშინელითა ცრემლითა ატირდა. ძიძისა სირცხვილისაგან თავი მოიდრიკა. ბაგე პასუხისა და სირცხვილისათვის შეკრა. მერმე თავი აიღო, ეგრე არქვა:

”კაცისა უკეთესი სათავნო სირცხვილია.

არაკი: რა კარგი არქვა ხვასრომან მოლაშქრესა: რადგან სირცხვილი არა გაქვს, რაცა გწადიან, იტყოდით.

აწ, თუცა შენ ცნობა და სირცხვილი შეგწევდა, არ ესრე საუბარი გმართებს. ჩემგანცა და ვიროსაგანცა დია

გრცხვენოდეს, რადგან ჩვენ დაგვივიწყენ და რამინ მოგეგონა. თუცა ჩემსა ფრჩხილზედა თმა გამოსრულ იყო, ეგრეცა მასვე ვიგონებ. ამას შენგან არ მოვლოდნივარ. თუ შენ ჩემი დედა ხარ და მე შენი ასული და შენ უხუცესი ხარ და მე უმრწემესი, მე ლამაზობასა და უსირცხვილობასა ნუ მასწავლი, მით რომელ დედათა უწრფელობა მოაყივნებს. ჩემი გული თვით ვით არილა მხიარული და წყნარი, რომელ შენ კვლა მოსაღორებელსა ჟამსა ეძებდე. მაგაშიგან აუგითა საუკუნოდთა დავისვრები და შენდობისა და სამოთხისაგან კიდევან-ვიქმნები. თუ რამინ სიგრძითა ნაძვსა ჰგავს და ჭაბუკობითა როსტომს უფროა, მე არად მომინდების, რაზომცა კეკლუცია. ძმა ჩემი არ არის, თუცა ვიროს ჰგავსო. ვერცა იგი დრაჰკნითა მომაღორებს და ვერცა შენ შენითა საუბრითა. შენ თვით რად მოისმინე მისი საუბარი და, თუ მოისმინე, მე რასთვის მკადრე? იგი რად არ ავად გაჰყადე? ვითა მართებდა მისსა ბედითსა საუბარსა, ეგრე

პასუხი რად არ გაეც?

არაკი: კარგი არქვა მოაბადმან ოშანგს: ”დედანი ნებისაკენ უფრო იზიდვენ, ვირე სახელისაკენ. დედანი უსრულად დაბადებულნია, მით მიწყვი თავისა წადილსა მორევს საწუთრო და საუკუნოსა გასწირვენ ერთისა წადილისა გასრულებისათვის და ამას აღარ გაიგონებენ, თუ ბოლოსა ჟამსა მოვყვივნდებითო”.

მე ათასისა ზნისა და უხანობისა მცოდნელმან რად მივსცე გული? მამაცისა ნადირი მიწყით დიაცია. ერთსახე ადრე შეიპყრობს და ადვილად ათასითა ქენებითა და სიტყვითა მოაღორვებს; შეჭფიცავს დიაცსა და, რა გულისა ნებასა აისრულებს მისგან, მოირჭვამს, აღარად გაიკვირვებს, სხვა მოუნდების. რაცა წინას ექმნას, უკანის ნებიერობს და ჯმა-მაღალ იქმნების შეუპოვრობისაგან. დიაცი გლახ უკანის გაუბედურდების და მამაცი მისგან ერთობ

აბეზარ-იქმნების. გლახ მაშინ დიაცი ბადესა დაბმული
იქმნების, აიღებს ნებასა, გასცემს პატიოსნებასა, არცაღა
მერმე პატივსცემს მამაცი და არცა მისგან შერცხვენდების.
აღარ ემოყვრების, ეკიცხვის, არა აქებს და აუგსა
მოუთვალავს. დიაცი გლახ იმედის მოლოდნითა დნების,
ვითა თოვლი მზისაგან, სიყვარულსა შიგან, ვითა ნადირი,
დაკოდელი იქმნების: არცა დადგების და არცა გაქცევა
შეუძლია; ზოგჯერ სასუმელთაგან შეშინდების, ზოგჯერ -
ქმრისაგან, ზოგჯერ დნების მათისა შიშისა და
სირცხვილისაგან. ამა საწუთროსა - შიში და მოყივნება და
საუკუნოსა - რისხვა ღმრთისა! და სადაცა- მე ოდეს ვიქმ
მე ეგეთსა საქმესა, რომელ კაცთაგან ვირცხვოდი და
ღმრთისაგან ვიშიშოდი? თუ ეშმას წადილითა აქა
მოვსცთე, საუკუნესა ღმერთი დამწვავს და, თუ ჩემი
ხვაშიადი კაცთა ცნან, ყოველსა კაცსა წინა გავბედიდეთ.
მერმე ზოგნი ჩემსა ძებნასა ეცდებიან, მათისა წადილისა
გასრულებისათვის თავსა გასწირვენ, ზოგნი ჩემისა

მოყივნებისათვის იჭირვიან და ავისა ზრახვისაგან კიდე არას მიდგებიან და, რა ყოველსა კაცსა ნება ჩემგან აუსრულდეს, მე ჯოჯოხეთისაგან კიდე აღარა რომელი ადგილი მემართების. ჩემიმცა მიწყით ღმერთი არის, რომელ მან მართალსა გზასა ზედა დამიფაროს! ჩემიმცა იმედი მიწყით ღმრთისაგან აღსრულდების, მით რომელ მისგან კიდე არავისგან ვამს წყალობისა მოლოდნა!”

რა ესე სიტყვა ესმა ძიძასა ვისისაგან, რამინისა იმედისა კელი მოკლე ნახა მისგან, სხვისა კარისა პასუხი გამოსცა, ეგრე უთხრა:

”ყოველი კაცი ეტლისაგან იქმნების ბედნიერი და უბედური, ღმრთისა განგებისაგან მოვა კაცისა თავსა ზედა, რაცა მოვა, მით რომელ კაცთა სახელად მონა ჰქვიან.

შეგონება: შენ ეგრე გგონია, თუ ძალითა და ჭაბუკობითა ლომსა ლომისა ბუნებასა დააგდებინებს ვინმე, ანუ დიდებითა და კელმწიფებითა კაკაბსა ქორისა ბუნება მიეცემისო. ღმრთისაგან ყველა ჩვენსა თავსა ზედა განგებაა დაწერილი და სიცოცხლესა შიგა ვერ ავჰკდებით ღმრთისა განგებასა და ჩვენგან არ იქცევის წერილი, თუ ვტირთ და თუ ვიცინით. აწ შენცა იგი წაგეკიდების, რაცა ღმერთსა გაუგია, არ მოგემატების და არცა დაგაკლდების”.

ეგრე უთხრა ვისმან:

”ყოველი საქმე ბედისაგან მოვა კაცსა ზედა, მაგრა ვინცა ავი ქმნა, ავი წაეკიდა! მრავალი არის, რომელ ერთსა ავსა იქმს და ასსა უარესსა ნახავს. პირველ ავი საქმე შაჰრომან ქმნა, რომელ მოაბადის ცოლი ვიროს მისცა. ავი მან ქმნა, ჩვენ არა გვიქმნია და ნახე, თუ რაზომი ჭირი ჩვენცა

გვინახავს: მეცა მოყვივნებული ვარ და ქმარიცა ჩემი, მეცა უიმედო ვარ და მოყვარეცა ჩემი. თვით მე რაღსათვის ვიქმავსა და მერმე ბედსა ვაბრალობ? და მე უბედურისა ბედისაგან განალა ბედითი ვიყო, რა ავისა საქმისა მიმდგომი ვიყო?”

კვლა ძიძამან ეგრე არქვა:

ჰე, ნათელო ჩემო, არ ჩემი შვილია უსწორო რამინ, რომელ მე ჩემისა შვილობისათვის უშველდე და ჭირისაგან ვიჯსნა. თუ ღმერთი და ბედი მას უშველის, ეტლთა და საწუთროღსაგან ავი აღარა წაეკიდების.

შეგონება: განალა გასმია მეცნიერთა სიტყვათაგან, თუ: ღმრთისაგან წადილი მისი ყოველივე შესაძლებელ არს? სოფელი და საწუთრო მბრძანებლობითა დაუბადებია და ყოველი მაშიგან მოძრავი და მათი საჯმარი ჯამსისაებრ

გაუგია: ველნი და მოედანნი ვენახად და ნაშენებად შეიქმნებიან და დია დარბაზოანნი გაველდების; მრავალი დიდი დამცირდების და ცოტა გადიდდების. თუ მიჯნურობისაგან ჭირი და სიმწარე გაქვს, შენ ჩაუქობითა შენითა ვერ დაეკსნები. თუ ღმრთისა განგებაა, გაგიმარჯვებს. იცოდე, ვერ აჰკვდები მისსა საქმესა: არცა კუმტობა გერგების, არცა სიდიდე, არცა მკლავი, არცა საჭურჭლე, არცა გონებიანობა, არცა კელმწიფება, არცა კრძალვა და პატიოსნება. რა სიყვარულისა საქმენი მოვლენ, უნებლივ ემორჩილებიან კაცნი ავთა და კარგთაგან. მაშინ საყვედურისა მოსმენისაგან კიდე ღონე აღარაა. აწ გამოჩნდეს ჩემი სიტყვა დია ადრე, რომელ ამა ცეცხლისაგან კვამლი ამოვიდეს. რა უჩნს, თუ რაზომცა ვინ შეგიყვარდა? ჩემსა სიტყვასა მაშინლა აქებ! ცხადად შენცა ნახავ და მეცა, თუ შენი მოყვარე ვარ ანუ მტერი”.

18. ძიძისაგან მეორედ რამინის თანა მისლვა

მეორესა დილასა, სადა პაემანი დაედვა, მივიდა. დასხდეს იგი და რამინ. ნახა, რომელ ძიძა მხიარულობდა და ნიშტიანად იყო. ეგრე უთხრა რამინ:

”ჰე, გასადიდებელო ძიძაო, გუშინდითგან ვითა ბრძანდები? შენ მართლად მხიარული ხარ, რომელ ვისისა პირი გინახავს და მისგან ამო სიტყვა გასმია”.

ჰკითხა რამინვე: ”ვით არის იგი მზე, რომელ რამინის დღენი მას წინათამცა დაილევინა? განალა მოაჯსენე მას ჩემი მოციქულობა-შეთვლილობა და საბრალობა და გააგონე მიჯნურობისაგან ჩემი უბედურობა?”

ძიძამან საქმიანმან ეგრე უთხრა რამინს:

”მივედ მას შვენვარესა და მოვაჯსენე შენი შეთვლილობა.

მე ავად გამჯადა, მაგინა და პასუხი ესე შემოუთვალავს და ამას მოგაჯსენებს:

”რამინ, მართალსა მრუდი ნუ გირჩევია, რომელ არ გამრუდდეს შენი საქმე. შენ რაღსათვის ექენები? მშვიდობით ქვე დაჯედ! მეტის მოურაობა არავისათვის არის სვიანი. ნუოდეს მოელი ჩემგან შეყრასა, ნურცარას ამისითა იმედითა იჭირვი. წადი, შენი საქმე იურვე. თუ მიჯნურობა გწადიან, ქვეყანასა ზედა დია დიაცსა ჰპოებ. ვითომცა თვით ჩემი სახელიცა არ გასმია, ნუ ხარ ეშმაღსა მიმდგომი და ნუ შესცოდებ პირველ ღმერთსა და მერმე ძმასა შენსა. შენ ნუთუ ერთხელ ჩემგან შენი ნება ჰპოო, ვიცი, რომელ ესრე მოგძულდები, რომელ ჩემისა სახელისა მოსმენაცა გაუგებოდეს, და დამეჯსენო”.

მე თვით ესრე მიბრძანა:

”ზე ადევ, ძიძაო, შენთამცა დღეთა შიგან ნუ გიკადრებია მაგისი შეწამება. და თუ კვლა შენგან მესმისლა ეგეთი სიტყვა, ვირე ცოცხალ იყო, ჩემსა პირსა ვერა ნახავო”.

მე რა მისგან ესე მესმა, მე აღარა შემიწამებია, ველარცარას ვჰკადრებ. ამისათვის შევშინდი: ნუთუ ჩემგან აბეზარიქმნას და მე ველევიო?!”

რა ძიძისაგან რამინ ესე მოისმინა, მიჯნურობისაგან ესრე ათროლდა, ვითა ტირიფი ქარისაგან; გული აუძგერდა და მეტისა სიმძიმისაგან დაყოვნით-რე უთხრა პასუხი. ეგრე არქვა ძიძასა:

”შემიწყალე კვლადაც და მეორედცა მოაჯსენე ჩემმაგიერ, ვითა:

”ჰე, ელვარეო მთვარეო და მზისაებრ ნათელო! მამაცი

ყველა არა სწორია. ნუ ხარ ჩემთვის უწყალო. ზენაარ, თუ მიბრძანო, მე ათასითა პაემნითა შემოგფიცო, რომელ, ვირე ცოცხალ ვიყო, შენი მიწა ვიყო, შენი მიწისაგანცა უფრო. შენი სიყვარული არაოდეს დავივიწყო, სულთაგან უფრო მიყვარდე და ჩემისა ტანისაგან შენი სიყვარული და ჩემი სული სწორად გამოვიდენ. არაოდეს მოვიცილვო მონობა შენი – არა ლხინსა და არა ჭირსა შიგანო”.

ესე თქვა და სისხლისა ცრემლნი ღვარულად აღინნა. თვალნი მისნი მაისისა ღრუბელსა ჰგვანდეს წვიმისა დაულევნელობითა.

შეებრალა ძიძასა უგულო რამინ, მით რომელ დაღონებულობისაგან დია საბრალოდ იყო. ეგრე არქვა რამინს:

”ჰე, თვალთა ჩემთა სინათლეო, მიჯნურობასა შიგან

თმობისა იალმაგი ჩაიცივი ტანსა. მიჯნურსა ტირილი გამოაცხადებს და ავად მოუკდების. ცხადსა მიჯნურსა დია ფათერაკი სდევს. ვისის ნაცვლად, თუ გწადდეს, ჩემი სული გიძღვნა. წავიდე, მოვავლინო და ვისსა კვლაცა შევება, ტანსა უსირცხვილობისა ჯაჭვი ჩავიცვა. მე, ვიდრე სულნი მიდგან, შენ ვერ გაგწირავ. ჩემი სული და სიცოცხლე შენდა შემომიწირავს. ამისგან უფრო გული მართალი არ ვიცი, რომელ ჩვენია და ნება ასრულდების, რა გული მართალი უც კაცსა”.

მივიდა ძიძა ვისსა წინაშე, ათასფერი სიტყვა ზეპირ დაესწავლა. ნახა, რომელ თავ-ჩამოგდებულისა ჯდა. შეჭირვებისაგან გული მწვადსა უგვანდა, თორნესა შიგან შემწვარსა თვალთაგან დაუწყვედელად ცრემლისა დენა ნოეს რღვნობისა ღრუბელსა უგვანდის; დღე და ღამე მოუსვენებელსა ჭირსა შიგან იყო. ძიძა ერთობ ენად მარჯვე იყო და კვლაცა დაუწყო საუბარი. ეგრე არქვა:

”ღმერთისაგანმცა მიწყით დაღრეჯით იგი ზის, ვინცა შენ აგრე დაგღრეჯა! ღმერთმან მისი ჭირი და ბოროტი ქმნას, ვისგანცა შენ აგრე შეჭირვებული და დამძიმებული ხარ! თავის სახლისა ნატამალთაგან მოგიშორა და კიდეგნად ტყვეურად დაგაბა; შვენიერთა დედისა და ძმისაგან მოგაშორა, რომელ ერთი სულსა გიგვანდა და ერთი გულსა! მაგრა აწ ამა უცხოთა შიგან შენცა მიწყით შმაგსა რასა ჰბაძავ? რასადა გერგების ეგ ცნობა, რომელ ღმერთსა მოუცემია? რადგან შენითა ცნობითა თავსა ვერას ირგებ, მე შენითა ჭვრეტითა ვიწვი და დაღრეჯილი ვარ შენისა დაღრეჯილობისაგან. ბუნებიანი კაცი ცნობილობითა ეძებს თავისა წამალსა და ამით გააქარვებს შეჭირვებასა.

არაკი: შენ ღმერთმან გონება და ცნობა მოგცა, მაგრა ცნობისა და გონებისაგან სიხარული არა გინაწილა. ვირსა ჰგავ, რომელ ზურგსა ვრმალი ეკიდოს და, რა ლომი

ემთხვიოს, ვერად მოიგმაროს.

აწ ეგზომსა ვირემდინ შეიჭირვებ და ასრე ბეჭედსა
ოქროსა ზედა ჩამოჰყრი?

შეგონება: ნუ იქმ, შეიბრაღე სიყრმე შენი! ჭირსა ჭირსა
ზედა ნუ მოიმატებ. უცხოთა შიგან ნიადაგ ნუ იზახი,
ბედსა და დიდებასა ნუ სწყევ! მოისმინე, ანგელოზი შენი
მიწყით გახლავს დღე და ღამე და ესმის შენგან ღმრთისა
უარის-ქმნა და წყევა დღისა დაბადებისა შენისა. შენ
ერაყისა და ხორასნისა დედოფალი ხარ, ყოველთა
კეკლუცთა მზე და უზუცესი. სიყრმესა ზღვასა შიგან ნუ
ჩააგდებ და მაგა ტანსა ჭირსა შიგან ნუ დაადნობ! იცი,
რომელ დღენი ჩვენნი ნათხოვნია და გარდასრულნი, გარე
აღარა შემოიქცევის სული დია საყვარელი და აზიზია,
შენსა წინა რად ეგზომ უპატიო და საძულველია?
სიყვარულსა შენებრ არავინ დააბამს ჭირსა შინა და

მიწყით არავინ დაღრეჯს და დააწყლოლებს. შენ თუ მიწყით ესე ზნედ გჭირს, რომელ საყვარელთა ამძიმებ, შენსა სულსა შენ დია უყვარ. შენ იგი რაღსათვის გძულს? რამინ შენსა სულსა ჰგავს, მას შენ უყვარ და იგი შენ გძულს. ნუ იქმ! მოყვარეთა თანა უამე იყავ! ვენაჯისაებრ ნაყოფიერი ხე იყავ, შეიბრალე იგი გლახ ყრმა-კაცი, ნუცა მას დაადნობ და ნუცა შენსა ტანსა უზამ მიწყით გაუხარებლობასა! ნუ უწყალო ექმნები ამას უსწოროსა ჭაბუკსა! გაზარდე მისი სიყვარული, ვინცა შენსა სიყვარულსა ზრდის. თუ შენგან არავინ გაიხარებს, შენი პირი დია კუპრისა სწორია”.

რა ესე სიტყვა ესმა ვისსა, აშფოთდა, აგინა, კუმტად ავი სიტყვა მიუგო ძიძასა და ეგრე არქვა:

”ჰე, საძაგელო და ღმრთისაგან დაწყეულო! ნუმცა შენ, ნუ ვისი და ნუ რამინ! ა-მცა-ოჯრდების ხუზისტანი, სადაურც

ხარ! ნუმცა შენი არჯალი პირი და უბედური! შენისა ქვეყნისაგან მაჭაკლის მეტი არა გამოვა და შენისა გვარისაგან გრძნეულისაგან კიდე არა იშობების. თუ შენისა გვარისაგან ათასი შვილი გამოვა, ყველა ბოზი, გრძნეული და მატყუებლობასა უკანა-მდგომი იქმნების. ნურავის არწმუნოს ღმერთმან, რომელ თავისა ასული საზრდელად მისცეს ძიძასა, რომელ ავითა და არაწმიდითა ძუძუთა გაზარდოს, მით რომელ მას წმიდასა გვარსა და პატიოსანსა შვილსა აუგით დასვრის, ვითა თავისა შვილსა გარყვნის. თუ შენი ძუძუ მზისაცა შვილმან წოოს, მისისა სინათლისა მოლოდნა ბრალი არის. ღმერთმან ჩემსა დედასა გარდააცდევინოს, რომელ ჩემი წმიდა გვარი დასვარა შენითა ძიძობითა და შენებრივისა გრძნეულისა და უსირცხვილოდსა კელსა მიმცა, რომელ არცა ცნობა გაქვს და არცა სირცხვილი! შენ მტერი ხარ ჩემი, – არ ძიძა. აწ უღონოდ წაგიღია და წა-ცა-იღებ ჩემსა პირის-წყალსა. მე ღმერთმან მისი საფარველი დამდვას

და შენებრივისა უწრფელობისაგან მივსნას. შენ არა იგი ხარ, რომელ თავისა თავი გეფრთხილების მიწყით და პატიოსნობასა აქებ. აწ ამას შმაგურითა საუბრითა და უსირცხვილობითა შენითა ყველა შენი სახელი გააქარვე და შენისა სიყვარულისა ჭირი ჩემისა გულისაგან ამოგიგდია. შენ აქათგან აღარავინა გდებს პატივსა, მისგანვე კიდე, რომელ შენებრ ბოზი და გრძნეული იყოს. შენი საუბარი და სიკვდილი სწორად მიჩნს.

არაკი: ვითა შემოდგომათა ხისა ფურცელი ჩავიჭრები და ეგრე მასწავლი, მოკლეთა დღეთა რად არ გაიხარებ სიძვითაო? ნეტარ, თუ სიცოცხლესა ჩემსა ყველა მადლი ვქმნა, უარეა სიძვასა? სამოთხე და ღმრთისა ნახვა მაგა აგრე ქცევითა არ მიჰხვდების კაცსა. საწუთრო და ლაღობა მეცნიერთა სწორად უჩნს: ლაღობა არსად გრძლად არ იხარებს.

შენ, ძიძაო, სულითა შენითა ნუ იბრძვი მით, რომელ მე შენსა საუბარსა არ მოვისმენ და არცა ოდენ შენსა ბაღესა დაკვებში! არ ცოტა ყრმა ვარ, რომელ ჭრელითა რაფთმე მოვლორდე, ანუ, ფრინველი რამე – ჭვითა დავგოვრდე. რეგვენისა რამინის რომელ შეთვლილობა მოგიღია, ჩემსა ყურსა ზღაპარია ცუდი. თუ კვლა ოდესცა შეიწამო ჩემ თანა, ანუ ოდესცა ეშმაკთა წადილისაკე მიმზიდო, არ თურე ჩემისა გვარისა ვარ და შენგან ეგე საუბარი მიამების. მე ამა საწუთროფსაგან აბეზარ-ქმნილ ვარ და ჩემსა სულსა ზედა მცველად გონება დამიყენებია. ესე კაცმან ყველამან იცის, რომელ ღმერთი და სჯული სჯობს ზუზისტანელსა ეშმასა და რამინსა”.

რა ძიძამან წყრომა ნახა ვისისი და საუბარი ღმრთისა და სჯულისაგან მოისმინა, გულსა შიგან იგონებდა, თუ აწ რა ტკბილად დაეწყო ლაპარაკი და საუბარიო. ეგრე თქვა:

”მე ამა ქალსა ვერადთ მოვალორებ და ვერცა მოვერევი მისსა გულმაგრობასა. აწე ჩემი ღონე გრძნეულობა არის, რომელ შელოცვითა ნუთუ რამე ვქმნა”.

დაუწყო კვლაცა საუბარი ძიძამან და მოიჯმარა თავისა მაგალითობა ენითა და ეგრე მოაჯსენა:

”ჰე, ჩემთა სულთაგან უფრო საყვარელო და ყოველთა შვენიერთაგან უშვენიერესო! მიწყითმცა სიმართლისა მთქმელი და სამართლისა მოქმედი ხარ და მიწყითმცა მოკრძალი და პატიოსანი! მე რა დამეჭირების ეგეთი, რომელ შენებრსა გვარიანსა და წმიდასა მოვაცთუნვებდე? რაღსათვის გეუბნები ილათითა სხვათათვის, არ უღონო ვინმე დაჭირვებულ ვარ! რამინ არცა ჩემი შვილია, არცა ნატამალი, არცა მზახალი, არცა პატრონი. ამას არ მიბრძანებ, თუ მან კარგი რა მიყო, რომელ მისად მოყვრად შემქმენ და შენად მტერად? მე

საწუთროსა შიგან შენი წადილი მომინდების და, რაცა შენ
გიამების, მე იგი მიამების. აწ ხვაშიადსა ბუკითა შენთანა
გამოვაცხადებ, რადგან ღონე არა მათქმევს. რაზომცა
სიდიდესა გემოობ, ეგრეცა ადამის შვილი ხარ, არცა
ანგელოზი, არცა ქაჯი და არცა დევი. ასეთსა ქმარსა
მოსწყდი, ვითა ვირო არის მაგალითობითა. ესეთი
კელმწიფე შეგირთავს, ვითა მოაბად არის. შენგან აქამდის
არვის გაჰხარებია, ამით რომელ საგებელთა შიგან
არავისდა შეყრილ ხარ, და არცა ვისაგან გაგიხარებია და
არცა ნივთი იცი.

არაკი: ორი ქმარი შეგირთავს და ორთაგანვე მოწყვედილ
ხარ შენ და დიდსა წყალსა ზედა ჳიდი სწორნი ხართ.

თუ ყოლა გაგიგიალა კაცთა გვერდის წოლა, ამა
საწუთროსა შიგან რამინისებრსა ვერა ჰპოებ. რა
სარგებელია, თუ შენ მზისაებრ კეკლუცი იყო და შენგან

ნაყოფი არ გამოიჭამოს? შენ ესე არ იცი, რომელ მიჯნურისა უმოყვროდ საწუთრო არ ამოა? ღმერთს ფრინველიცა დედალი მამალისათვის დაუბადებია, არ შენ დედალი მამალსა ჰშვენი? მამაკაცი ცოლსა მით შეირთავს, რომელ ერთმანერთისაგან გაიხარნენ. თუ ერთმანერთისაგან არ გაიხარებენ, საწუთროსა ნივთთა უკანა რას უდგებიან? აწ თუ ესე იცი, რომელ მე მართალი მითქვამს, მაშ შენგან ჩემი წყევა და გინება არა პირიანია. მე ესე მითქვამს ამით, რომელ მიყვარ. შენი დედა და ძიძა ვარ. რამინ შენი შესაფერია და შენ მისი. მას შენ უყვარ და იგი შენ გიყვარდეს. შენ მზე ხარ და იგი უსწორო მოყმე. სიყვარულსა შიგან ერთმანერთსა ნუ გასწირავთ. რა მე ორთავე ესრე ერთად გნახავ, ქვეყანასა შიგან ჩემი შესაჭირვებელი აღარა არის”.

რა ძიძამან ესე ყველა მოიუბნა და მოაჯსენა, ვისის მოსაცთუნვებლად ეშმაცა ეშველა, მისითა ლაშქრითა

ათასი ბადე დაუგო ძიძამან ვისსა, ათასი ჭა უთხარა გზასა ზედა. ეგრე უთხრა:

”ესე კელმწიფეთა და დიდებულთა ცოლები ნახე, ყველა მხიარულობს და ყველასა მალვით მოყვარე უვის, ყველა ცხადად და მალვით გაიხარებს, და შენ მიწყით სტირ და ბედსა უჩივი. ანაზდეულად სიბერე მოგესწრების და სიყრმისა სიხარულისაგან უწილო დარჩები. არცა ქვა ხარ და არცა რკინა, ეგ ზომსა ჭირსა ვით გასძლებ?”

რა ესე საუბარი ესმა ვისის ძიძასაგან, მეტისა ძიძისა საქმობისაგან აუდულდა სიყვარული, და მო-რე-ლბა გულქვაობა მისი, დაება მახესა ყოველი ასო მისი ენისაგან კიდე და ენა შეუნახვიდა ხვაშიადსა. და მერმე ამოძთა სიტყვითა ეგრე უთხრა ძიძასა:

”აჰა, მართალ ხარ, რომელ დიაცი მამაცი სათვის

დაბადებულია. რაცა გითქვამს, ყველა მართალი გითქვამს და არა გიხლათავს სიჭრელითა. დედანი რაზომცა უსუსურნი და ჯაბანნი არიან, მაგრა ლომთა ჭაბუკთა გულისა და ძალისა წამლებნია. ათასი ავი ზნე სჭირს დედათა სიყვარულთა. ესე სჯობს, თვით არავინ დაებას მათსა სიყვარულსა. მე ესეცა რაცა ვთქვი ამად, რომელ დედათა ადრე გაწყრომა ზნედ სდევს. ესე შენი სიტყვანი ძოღან ვითა მოწამლოული ისრის პირი მეცა გულსა, ამით გავკუშტდი, რომელ დასამძიმებელი სიტყვა მესმა, ენა გამრყვნია ავის თქმითა და ამით დია მინანია. არა მიჯმდა შენი ავად გაკდომა: თუმცა დამეთმო, ჩემთვის უფრო სახელი იყო. თუ მე სიტყვასა არავისსა მოვისმენდე და პასუხსა არ გავსცემდე, მას ჭირად ეყოფის. აწ მე ქენებით ღმრთისაგან მშვიდობით დაცვასა ჩემსა ვითხოვ და ავისა თქმისაგან ენისა ჩემისა შენახვასა და, ვირე ცოცხალ ვიყო, ჩემსა სიწმიდით დაცვასა, ვითა მოყვარეთა გაუხარდებოდეს და მტერთა დაუმძიმდებოდეს. და

[შაგირდს] ნუ მისცეს ღმერთმან შენებრი ავის შემნდობელი და ეგზომ უბედურისა საქმისა მაწვეველი.

19. ძიძისაგან ვისის გაყრა და მესამედ რამინის ნახვა

რა მეორესა დღესა დილისა ჟამსა მზე ამოვიდა, მივიდა მუნვე ძიძა, სადა ვისის პასუხსა მოელოდა რამინ. ძიძა დაღრეჯით იყო და ეგრე უთხრა:

”რა ცუდად იჭირვი? ცეცხლსა შიგან წყალსა ვირემდინ ეძებ? არ ეგების ქარისა შეპყრობა, არცა ზღვისა ერთითა კელითა ამოშრობა, არცა ვისის ქვიანისა გულისა მოღობობა, ვითა მას გვერდით საგებელსა შიგან წოლა. ტინისა კლდისაგან სიყვარულისა წყალი გამოედინების და მისგან არა. სიყვარულსა შიგან მთაცა აჯობებს. თუ კლდესა შეჰყვივლოს, იგი პასუხსა გამოსცემს კაცსა და ესე ავცნობითა პასუხსა არ გამოსცემს და არ იტყვის,

ღრიანკალსა ჰგავს. შენი მოციქულობა მოვაჯსენე, შენთვის პასუხი არ მასმია, მაგრა მე დია მაგინა. და ესე უფრო მიკვირს მისგან, რომელ არცა გრძნეულობითა, არცა შელოცვითა, არცა არაფთა ველოვნებითა იქმნების. მას თანა ჩემი მალორებლობა ასრე გავა მას გვერდით, ვითა მთრვალსა თანა აქიმობა. ვითა წყალი ქვითა არ დაიკოდების, აგრე ჩემი ზვაიშანი და შელოცვა მას არა დაეკარების”.

რა ესე სიტყვა ესმა უგულოსა რამინს, ვითა შავარდნისა ჭანგთა შიგან მყოფი დაკოდელი კაკაბი, თავსა უწევარ იქმნა, საწუთრო დაუბნელდა და იმედი გარდაუწყდა; სიკვდილი მიეახლა და ფათერაკისა ღრუბელსა დაემსგავსა, თვალთა ნამი ჰქონდა და გულსა ელვა; უიმედობისაგან გული უმცრდებოდა, ათასი ისრის პირი გულსა უმსჭვალვიდა, ჯმამალლა იზახდა და ყიოდა:

”ჰე, ძიძაო, ზენაარ, ზენაარ! ერთხელ კვლა მეწიე, ქვეყანასა ზედა შენს მეტი არავინ მივის. შენსა კალთასა და კისერსა მოკიდებულ ვარ; მე და ჩემი სიხარული შენი ზენაარი ვართ, თუ შენგან უიმედო ვიქმნები, აწვე სიცოცხლე დამელევის. ველარა ვთმობ, სრულად გავხელდები, და გულისა ჩემისა ხვაშიადსა გამოვაცხადებ და საარაკო და მოყივნებული დავრჩები ქვეყანასა შიგან. თუ ერთხელ კვლა მოიჭირვო, შემიწყალო და ჩემი უბედურობა მას მზესა გააგონო, ვირე ცოცხალ ვიყო, სულნი შენად მონაცემად მქონდენ. აროდეს დავივიწყო შენი მონობა. რა უჩინს: ნუთუ მოღბეს მაგარი გული მისი ჩემზედა და მოიღოს მოწყალება და ანთოს სიყვარულისა სანთელი, ნუთუ ინანდეს ავცნობობასა და მაშინდელსა შენთვის გაწყრომასა, და არა დაღვაროს მისთვის შეუცოდებელი სისხლი და არა წამიღოს მისთა დედათათვის ჩემგან უშურველად შესამატებელი სული? ჩემმაგიერ დია თაყვანისცემა ჰკადრე და ეგრე მოაჯსენე:

”ჰე, იმედო ბერთა და ყრმათაო! გული ჩემი, ვითა ცვილი, საზელად გაქვს და შენვე გმართებს მისი ქონება, მით რომელ გულისა შენახვა იცი. ჩემსა თავსა და ტანსა ზედა კელმწიფე ხარ და ესეთი კელმწიფობა შენვე გშვენის და გფერობს. და თუ მე ერთხელ გულსა მიჩვენებ, დღეთა ჩემთა შენსა სამსახურსა შიგან დავლევ. შენცა იცი განალა, რომელ მონობასა მივაგებ, თუ მაღირსებ და მონად შეიწირავ თავსა ჩემსა. და თუ ერთხელ შემიყვარო სიყვარულითა, მაშინ შეიგებ, თუ სიყვარული ვით ამოა. თუ ასი ათასი მოყვარე გესვას, ერთი ჩემებრ შენთვის სულგანწირული ვერ ჰპოვო მათ თანა. შენ მზე ხარ და, თუ ჩემზედა ნათობ, სიყვარულსა იაგუნდად შემიქმ. ნუ გინდა ჩემი შენთვის არმონობა, ნუ გიჩნს აუგად ჩემი მოყვრობა, დამცენ ნიადაგისა ჭირისა და უბედურობისაგან! მაცოცხლე, რომელ დღენი ჩემნი შენსა სამსახურსა და ნების-ყოფლობასა შიგან დავლივნე! და

თუ ჩემი სულთა ამოხმა გწადიან, მაშინ ასრე ადვილად ეგების ვითა? და თუ უწყალობასა მოიღებ ჩემზედა, მე აწვე უღონო-ქმნილ ვარ. ვერ გავძლებ შენისა ჯავრისაგან: ანუ დიდსა კლდესა, ანუ დიდსა წყალსა თავსა ჩავიგდებ, რომელ დავეცნა ჩემსა ყოფნასა. მას საუკუნოსა ჩემთა ბრალთა შენ გთხოვ და იგი შენ გკითხავს, რომელ მე მას ღმერთსა, ყოველთა დამბადებელსა და მოსამართლესა, წინაშე მითქვამს და მოწმად იგი დამიყენებია”.

ამა საუბარსა ზედა მეტის ტირილისაგან ცნობასა მიჰყდა, ძიძასა ექენებოდა. და ძიძასა კვლაცა შეებრალა. მივიდა ვისისა წინაშე, რომელ რამინისაგან გული კვლა მას უფრო სტკიოდა. მივიდა, დაჯდა გულითა მდულრითა სულ-დაღებით და გულსა შიგან შეკაზმა სიტყვა რამინის საქმისათვის. ეგრე მოაჯსენა:

”ჰე, კეკლუცთა ყოველთა კელმწიფეო! შენთვის

კვდებიან, ვინ გახლვენ და ვინ გამორვენ, იგინიცა. მე ერთი ხვაშიადი მიც შენსა წინაშე და შენისა სირცხვილისაგან დაბმულია ჩემი ენა. და მეშინიაცა შაჰი მოაბადისაგან, ამით რომელ ავთაგან ყველასა ეშინიან. ყვედრებისა და აუგისაგან ვიკრძალვი, ამით რომელ ნუთუ რა ავი წამეკიდოს. ჯოჯოხეთისაგანცა მაქვს შიში, რომელ შეცოდებული ვიწვებოდე მას შინა, მაგრა რა ვქმნა? რა რამინის საქმესა მოვიგონებ და მისსა პირსა ზოგჯერ გაყვითლებულსა და ზოგჯერ გაწითლებულსა, ნიადაგ ცრემლითა ბანილსა, მისთვის ნიადაგ ცნობისა ჩემისა თვალი შეიკვრის და გული ჩემი აენტების. ეგზომისა ზენაარისა თხოვნა ჩემთვის შიშსა მიმაცილვებს და საწუთრო მომძულვებია მისისა ბრალისაგან. მე იგი ასრე მებრალების, რომელ არცა სულნი მშურან მისად სარგებლად. დია მინახავს საწყალი მიჯნური გულ-ცეცხლიანი და თვალთაგან სისხლ-ცრემლიანი, მაგრა ამისად არაკად საბრალო მიჯნური არვინ მინახავს.

ათასსა მიჯნურსა მისი ოდენ სულთქმა დასწავს. სიტყვა მისი მკვეთია და თვალნი მიწყით ცრემლიანნი. ჩემი თმობა მისისა ჳრმლისაგან მოკვეთილია და მისთა ცრემლთა ღვრისაგან სახლი ჩემი დაქცეულა. თვით დია მეშინიან, ნუთუ ანაზღაოდ მოკვდეს და ღმერთმან მე მკითხნეს მისნი ბრალნი! არა სარგებელია მისთვის უწყალობასა შინა ყოფნა. ნუ იქმ, ნათელო ჩემო, შეიბრალე მისი უღონო-ქმნილობა! შენსა კალთასა ნუ დაისვრი მისითა სისხლითა! რა დაგაკლდების, თუ იმა ჳირითა არ დაელივნენ დღენი? და რა გაგვა, თუ მისგან არ გაიქცე, რადგან საშენოა? ღმერთი სხვასა მისებრსა არ დაბადებს და არცა დაუბადებია. ესე ყოვლითურთ უკლები კეკლუცი მისთვის დაბადა, რომელ იგი შენი შესაფერი და უებროა. ღმერთმან მით მისსა საფარველსა ქვეშე დაგიცვა ქალწულად, რომელ შენი თავი რამინს მისცეს, იგი და შენ ჩვენი ჳელმწიფენი იყვნეთ და მან აიღოს შენი ბეჭედი. ამისგან კიდე არა იქმნების, რომელ

შენი უზუცესი იგი იყოს, და სიყვარული ცოლობისა მისთვის გამოსცადო და ერთმანერთისაგან იხარებდეთ”.

ამას ვითა ძიძა უბნობდა და ფიცვიდა, ვისი გულსა შიგან იდასტურებდა. და შეუყვარდა გულსა შიგან ვისის რამინ. და დაუწყო წყალობა და დაუგდო მტერობა. სიყვარული გამოაჩნდა და მოიმატა მისისა ცეცხლისა კვამლიცა. მოვიდა ჟამი რამინის სიხარულისა და დაუბლაგვდა მახვილი ენა საპასუხოდ. სულისა დაღება ნიშანი იყო ძიძისა სიტყვისა დაჯერებისა და მიზეზსა ეძებდა დაუჩენელობისასა. მიდამო-იხედვიდა, სირცხვილისაგან პირისა ჰაერი მრავალ-ფერად ექცეოდა: ზოგჯერ გაუყვითლდის და ზოგჯერ გაუწითლდის. ვითა წყაროსთვალი – ცრემლი სდიოდა და ოფლი, აუგისა შიშითა იწოდა.

არაკი: მოყვარულისა გული ტანისაგან გულსა ესრე

გამოსტაცებს, ვითა მალნიტი-ქვა რკინასა. ცალკერძი სიყვარული ასრე არ გაიზრდების, ვითა ცალსა ტვირთსა ვირი არ დაიკიდებს.

იცოდა გრძნეულმან ძიძამან, რომელ ისარი მართლად შესტყორცა, დამფრთხალი კანჯარი ბადესა შეაბა და გრძნებითა და შელოცვითა ქარი დაებორკილა.

20. ვისისაგან რამინის ნახვა მოაბადის დარბაზთა შიგან და მისთვის გამიჯნურება

რამინის ბედისაგან შაჰი მოაბად დარბაზნი შეაკაზმინა. რამინ უჯმო და სრულად დიდებულნი და აზნაურნი. ყველანი ერთობით სმად და სიხარულად დასხდეს. მუტრიბთა ამღერებდეს, ცისებრ ავსილ იყო დარბაზი მზისა, მთვარისა და ვარსკვლავთაგან. სიხარული ჰქონდა დიდი.

მოაბადის ამირ-სპასალართა შიგან რამინ ესრე ჩნდა, ვითა ვარსკვლავთა შიგან მთვარე. გაზრახვით მოჭარბებით შეკაზმულ იყოცა. მუშკი და ქაფური ვარდრეული აშვენებდა. მიწყითისა გონებისა და შეჭირვებისაგან გული მისი წელთავე დამსგავსებულ იყო სიწლოფთა და საწუთრო დაჰნალვლებოდა. სმად, ნადიმად და სიხარულად მჯდომი მუტრიბთა თანა, წყალსა შიგან მრჩვალსა ჰგვანდა. მიჯნურობისა და ღვინისაგან ორფერი სიმთრვალე ჰქონდა: ღვინისაგან პირი ყაყაჩოსა დაჰმსგავსებოდა, მიჯნურობისაგან გული – მძინარესა. ვისის გონება ტვინსა გასჯდომოდა და სახე მისი თვალთაგან არ მიეფარებოდა.

ვისი თვით ძიძასა მოეყვანა, მალვით სარკმელითა აჭვრეტინებდა მსმელთა დიდებულთა და რამინს. თვით ძიძამან განალამცა ეგრე მოაჯსენა ვისის:

”ჰე, თვალთა ჩემთა სინათლეო! ნახეცა ვინ რამინს უკეკლუცესი ლაშქართა შიგან? მიბრძანე, შენსა მზესა, არ წყლიანი და უმიზეზოა? არ დია ჰგავს რამინის პირი ვიროს პირსა? არ ღმრთისა წყალობაა, რომელ შაჰი მოაბადის დარბაზი მისგან ელავს? ჳამს, თუ ისი უსწორო გიყვარდეს და ერთმანერთისაგან გაიხარნეთ”.

ვისი ვითაც უჭვრეტდა რამინს, ეგრევე სიყვარული მოემატებოდა და, რა კარგად გაიცადა რამინ, ვიროს სიყვარული სრულად დაავიწყდა. გულსა შიგან ამასა იტყოდა:

”აჰა, ნეტარძი მას, ვისცა ესეთი ქმრად მიჰხვდა! ნეტარ რას უბედურობასა მომახვედრებს მისი ნახვა, რომელ ვირო იმან ისრე სრულად დამავიწყა? აწ რადგან ძმისა და დედისაგან მოწყვედილ ვარ, მიწყით რად ვიწვი, რაღა

სარგებელია? რად ვზი მარტოდ ეგ ზომსა ხანსა? ვირემდის ჭირი გავძლო? არ რკინა ვარ. ამისსა უკეთესსა მოყვარესა ვერა ვპოვებ. მიჯობს მისი წადილი ავასრულო”.

ესეგვარსა რასმე იგონებდა გულსა შინა და მათ დღეთა ცუდად წარვდომასა ინანდა. მას სიყვარული არა გამოუცხადა, თუცა მისისა მიჯნურობისაგან გახელებულ იყო და ცეცხლი ეგ ზებოდა. ძიძასა ეგრე უთხრა:

”ეგეთია რამინ, ვითარსა იტყოდი, ღია კეკლოცი და წყლიანი არის. გვარიანობაცა აჩნია და ჩემსა ძმასა ვიროსცა ჰგავს, მაგრა, რასაცა ეძებს, ესეცა იცოდი, ვერ ჰპოებს. თუცა ჩემი პირი მზეცა იყოს, მას ზედა არ ნათობს. და არცა თავსა ჩემსა მისებრ გავჰკვდი და ვაჭირვებ, არცა აუგითა ავივსები და არცა ჭირსა შიგან ჩავიჭრები. მას ღმერთმან ჩემად ნაცვლად სხვა ვინმე მისცეს და ჩემი სახელი და სიყვარული დაავიწყოს”.

რა ვისი სარკმელთაგან ქვე ჩამოვიდა, თავისა დარბაზსა შევიდა, თვალთა აღარა უჩნდა რამინის სიყვარულითა და გონებანი აღარა ჰქონდეს; ფერი ჰკრთებოდა და გული ერთსა აღაგსა ველარ ეჭირა. მძლე ეშმა მისად ომად მისრულ იყო, მისსა გულსა შიგან ჭანგი ჩაემაგრა და მითივე ჭანგითა წაეღო პირისაგან ფერი, ტანისაგან ძალი და გულისაგან თმობა. ვისი თვით ჯაბანი იყო და, რა საქმე საზომისა გარდაჰყდა, გული წაუვიდა, აღარცა ფერი დაადგა. ზოგჯერ ცნობა მოიჭმარის, თმობა და პატიოსნება გამოარჩივის. რა კარგად-რე-იგონა, ღმრთისა შიში ჩაიგდო გულსა; რა გუნებამან მისმან პატიოსნობა გამოურჩია, აუგისაგან იკრძალოდა და სიყვარულისათვის ნანვა დაიწყო. მიჯნურობასა სიწმიდე და მოღმრთეობა გამოარჩია. დადვა გული, რომელ არაფთ ღონითა არ იავქცეოს და არ დადვას თავი მისი სასთაულსა, რომელი არა ვამდეს; არცა უნდეს რამინ და არცა თავისა კრძალვა

დააგდოს.

ესე ძიძამან არ იცოდა, თუ ვისის გული ექცა და მოსძალდა მიჯნურობა.

21. ძიძისაგან რამინის გვერცა მისლვა

მივიდა მხიარულად ძიძა და რამინს ეგრე მოაგსენა:

”შენისა ჭირისა ბოლო მოჰკვდა, მგონია. ფრთხილი ვისი ცოტად დაწყენარდა, კუშტობა დააგდო და დამშვიდდა. შენისა შეჭირვებისა ხემან ნაყოფად სიხარული გამოიღო”.

რამინ ასრე გამხიარულდა, ვითა ნახევარ-მკვდარმან კაცმან რა სიცოცხლე დაისკვნას, მეტისა სიხარულისაგან ცრემლნი გარდმოსცვივდეს. თაყვანი-სცა ძიძასა და მას წინა მიწასა აკოცა და ეგრე არქვა:

”ჰე, ყოველთა გონიერთა უგონიერესო! ჩემგან მაგის მადლი არ მოიგონების, რომელ სიკვდილისაგან ჩემი უშიშობისა ღონე გიძებნია. თუ სულიცა ჩემი მოგცე შენისა ჭირისა ნაცვლად, არცა იგია, მაგრა ღმერთმან სამოთხით გარდაიკადოს. შენ ჩემი მაცხოვრებელი და პატრონი ხარ. თავსა ჩემსა შენთვის არა ვსწყალობ და მბრძანებლობასა შენსა არ ვაქცევ, ტანი და თავი შენისა სამსახურისათვის არა მშურს”.

რა ესეგვარი მადლი დია გარდაიკადა, ათი ათასი დრაჰკანი წინა დაუდვა და სხვა ერთი საკელმწიფო ზანდუკი თვალითა და მარგალიტითა სავსე, ორასი ოქროსი ბეჭედი თვალადი და მრავალი მუშკისა უპე და ქაფური. ძიძამან ესე ერთიცა რამინისაგან არ აიღო. ეგრე მოაგსენა:

”ჰე, ჩემო სიხარულო! მე საქონლისაგან შენ უფრო მიყვარ. მე საქონელი ულევნელი მაქვს. ჩემთა თვალთა სინათლე შენ ხარ, ჩემი თვალი და მარგალიტი შენი ნახვას, შენ მომინდები, არ ოქრო”.

ერთი ბეჭედი აიღო რამინისაგან იადგრად და სხვა არა დაიჭირა.

ვისსა წინაშე მივიდა ძიძა და იგი დაღრეჯილად დახვდა, ცრემლისაგან მიწა დაესოვლა. სარჩელი დაუწყო:

”ვირემდისი ეგე, ანუ აწ რალა გჭირს?”

იგი კვლაცა გაუწყრა ძიძასა და ღმრთისა საუკუნოდსა შიშისა დაიწყო საუბარი. ეგრე უთხრა:

”მე ღმრთისა საქმენი მოვიგონნე, არცა რამინ მომინდების

და არცაღა თავი. რად ვიქმ ავსა საქმესა, რომელ ერთხელ მისმან ქმნამან მომკლას და მომაყივნოს? ამა საწუთროსა ჩემთა ნატამალთა რაღა პასუხი გავსცე ანუ მას საუკუნესა რა ღმერთი გამიკითხვიდეს? რა მიზეზი უთხრა? ესე ვჰკადროა, თუ ერთისა წადილისათვის ათასი ნატამალი მოვაყივნეო?! თუ რამინ ამო და საყვარელია, მისგან უამესია სამოთხე და ღმრთისა წყალობა. თუ რამინ მემდუროდეს, არა მგამა, ღმერთი მოწყალე მექმნების. თუ აწინდლისა რამინის სიყვარულისათვის მაშინ ჯოჯოხეთსა ვისჯებოდე, რამინის სიყვარული არღარას მომეკერების. არაოდეს მიქმნია ავი საქმე და არცა ვიქმ, თუ დღეცა ნათელი ჩემთვის ღამისაებრ დაბნელდების”.

რა ესე სიტყვა ესმა ძიძასა, მისებრად დაიწყო ენამელურობა და ეგრე მოაჯსენა:

”ჰე, დედისა ღონეო და ნათელო! ავცნობობისაგან კიდე

სათავნო არა გაქვს.

არაკი: ერთსა სიტყვასა ზედა ვერაოდეს დასდგები, მბრუნავი ხარ, ვითა წისქვილისა ქვა. ქვეყანა არ იქცევის და საწუთრო და შენ ბრუნავ, ვითა ნარდთა მღერისა ჟამსა კამათელნი, ვითა ფეროზი თვალი, ფერსა ადრე იქცევ და, ვითა რკინა, ადრე ჯანგლები.

შენ ღმრთისა ბრძანებისაგან ვერაოდეს გარდიხვეწები ეტლთა და საწუთროსა ვერ შეებმი. თუ შენ ამა ავცნობობასა ვერ დააგდებ, შენსა წინაშე ყოფნა ვერავინ გასძლოს. მარავის ქვეყანა და შაჰი მოაბად ღმერთმან შენ გიბედნიეროს და მაჰისა ქვეყანა და შაჰროს წინაშე ყოფნა ღმერთმან მე მომცეს. მე აქა მარავსა შენგან კიდე არავინ მედგა და შენცა იცი, რომელ აწ შენს გვერდით ვერცა დევი გასძლებს. მე მტერთაებრ უპატიოდ დამხედავ, მიწყით მაგინებ და ავად გამყდი. წავალ შენსა დედასა წინაშე,

ამოდ დავრჩები და შენ, შენსა სიკუმტესა ველარ გიჭვრეტ. შენ იცი და შენმა ღმერთმან და ვინცა მოგინდეს. მე შენი საუბარი და სიახლე დია მეყო”.

ეგრე უთხრა ვისმან:

”ძიძაო, რაღსათვინ შეგიყვარდა ესრე რამინ? ერთი უცხო შეგიმეცნიერებია და მისითა გზითა ჩემგან აბეზარ-იქმნები. შენ გული ვით გეტყვის ჩემგან მოწყვედასა, წასლვასა და სხვაგან ამოდ ყოფნასა? მე უშენოდ გლახ ვით ვიყო? მე შენ აქა დედისა ნაცვლად მყავ. ვაგლახმე, რა შავადა და უბედურად ჩემი ბედი! რა უკულმართად ყოველი ჩემი საქმე! დედისა და სახლისათვის მოწყვედილ ვარ და ძმისა და ნატამალოსაგან კიდევან-ქმნილ ვარ! შენ ოდენ იყავ ყველასაგან უფრო ჩემი იმედი და იმა სიმარტოესა შიგან ჩემი ჭირისა მაქარვებელი, და აწ შენცა აბეზარ-ქმნილ ხარ ჩემგან და ჩემთა მოსისხლეთა

დამოყვრებულ ხარ. აწ ასრე ერთობ გამწირავ და თავისა
სახელსა წყალსა შიგან ჩააგდებ, რომელ შენცა შეგექმნას
სინანულად. ამა ჭირისა წამალსა ეძებდე და ვერა ჰპოვო”.

ძიძამან უპასუხა და ეგრე მოაჯსენა:

”მზე ხარ კეკლუცთა და არამცა მოგაცდუნვა
სიკეკლუცემან. ღმრთისა განგება თავსავე ზედა ქმნილა
შენთვის. ეგე ეგზომი უსარგებლო სიტყვა რასადა
გერგების? დააგდე სიჭრელე შენი და ლამაზობა და
მიბრძანე ოდეს ნახავ რამინს და ანუ ოდესლა
დაემოყვრები, ანუ ოდესლა დაჰჯსნი ჭირთაგან? ერთსახე
გაგიგრძელებია უსარგებლო საუბარი, ჟამია, რომელ
ბოლო შეუქმნათ და მისი სიტყვა-ამობა და შენი
ჯომარდობა ერთგან შეჰყარნეთ. სიყრმისა სიამოვნე შენი
მძინარე არის, გააღვიძე, გამოაჩინე გვარიანობისა კაცობა
და ანაყოფიანე სინარულის შტო, კელმწიფობისა და

სიყრმისაგან ნაწილი აიღე და შენი დღენი სიხარულით დალიენ და სიყვარული უმუქფენ. თვით ღმრთისაგან შეიშინე. არ ეგების ეგეთი უზენაობა. გვარად არცა ქაჯი ხარ და არცა ანგელოზი. ერთი ჩვენგანი ხარ, მიწისაგანვე დაბადებული, მიწყით ნებისა და სიამოვნისა მონატრე და მიწყით სიამოვნისა ბადითა დაბმული. ღმერთსა კაცთა დაბადება ესრე გაუჩენია, რომელ დიაცსა და მამაცსა ერთმანერთისაგან უფრო არ უყვარს და, თუცა ამისი ძალი იცოდე, მემცა ეგზომსა აღარ მაქენებდი და ამას შემოგფიცავ, რომელ ესე ჩემი სათქმელი, ოდესცაღა ბოლო მოჰყდეს ამა საქმისა, მაშინ არ გემტყუვნოს”.

ვისმან ეგრე უპასუხა ძიძას:

”შვენება სამოთხისა უამეა მაგას, რომელ შენ მაწვევ. თუცა შენ და შენს გრძნეულობასა დავეკსნებოდე, მე დიდად ადვილად ველევი მამაცსა. მე შენისა დამძიმებისა

გონება მეძნელების. თვარა რამინის დათმობა ღია
მეადვილების. თუცა შენსავე დამძიმებასა არ
ვერიდებოდე, ღია ჭირსა ნახვიდა ჩემისა
მიჯნურობისაგან შენი რამინ. თუცა შავარდენი ყოფილ
იყო, ვერცა ეგრე მომეწეოდა და, თუცა ქარი ყოფილ იყო,
მტვერსა ჩემსა ვერ ჰპოებდა. აწ შენ ამისთვის მოაჭირვე,
რაცა ეგების, რომელ ესე ჩვენი ხვაშიადი არ გამოცხადდეს.
თვით შენ იცი, მოაბად ვითარი დიდი კელმწიფეა,
გაწყრომისა ჟამსა ვითა ძნელად გამწყრომი, შეცოდებისა
უნახავი ვრმლისაებრ მკვეთია და დაუმძიმებელი
ლომისაებრ, უზენაარო. თუ ჩვენსა საქმესა ოდესცა
შეიგებს, უღონიოდ თანავე დაგვკოცს და
გამოცხადებამდინ გვაქვენ სულნი ნათხოვნად”.

22. რამინისი და ვისის ერთგან შეყრა

რა კარგი წელიწადი და კეთილი მოვიდოდეს,

გაზაფხულვე შეეტყვების, ვითა ვისის და რამინის საქმე თავსავე ზედა მომარჯვებით იქმნა. რა ვისმან სიყვარულით შეჰხედა რამინს და საწუთროდსა ზეინკალმან მისისა გულისაგან მტერობისა ჯანგი აღმოჰკოცა, თუცა ჭირი და გულის ტკივილი დიდად ენახა სიყვარულსა შიგან, ერთგან დიადიცა გაიხარნეს. მასვე კვირასა ერთგან შეიყარნეს, რომელ უნებელი არსად ქარი ეცა.

შაჰი მოაბად აიყარა ხორასნით და ნობათსა-კარავსა პირი [გურგა]ნისაკენ აქნევინა, გურგანით ქოისტანს მივიდა და ქოისტანით რეს მივიდა და ხანსა დაზმიდის. თავისა ქვეყანათა შიგან იურვოდის და ინადირებდის. დარჩა რამინ ხორასანს, მარავს შიგან, ამით მიზეზითა, რომელ თავი მოისნეულა. ძმამან თავისა ადგილი, ტახტი და ქვეყანა მას შეავედრა და მოსამართლეობა და სიმდაბლე დაავედრა. შაჰინშა წავიდა მარავით ქალაქით და დარჩეს

მარავშიგან ვისი და რამინ და ძიძა.

პირველსა დღესა დაჯდა ვისი პირ-მზე ნებიერად, ფეროვნად და სურნელიანად სადედოფლოსა მალლად აგებულსა დარბაზსა შიგან, ზეით ქვეშემდისი ოქროფთა მოხატულსა. ამას დარბაზსა სამნი კარნი ებნეს: ერთი დიდსა დარბაზსა გასავალსა, ერთი წალკოტისაკე და ერთი დაღმა გზისაკე. ჯდა ვისი, ვითა მზე, ტანტსა ზედა, სიკეკლუცისა და სიმხიარულობისაგან თავდაჯერებული დიდსა გემოობდა. თავით ფერჯამდინ თვალითა და მარგალიტითა შეკაზმული იყო. და ვისისა შვენებისაგან ყოველი კეკლუცი დადუნჭირებულ იყო. ასი ათასი ვარდი პირსა ზედა უყვაოდა და ოცდათორმეტი მარგალიტი დაცმული პირსა შიგან უნათობდა. ვისის სული ვისაც ეცემოდა, მკვდარსა გააცოცხლებდა და წყლულსა გაამთელებდა. წალკოტსა შიგან ვარდი მისისა პირისაებრ აყვავებულ იყო და მუშკისა სული სდიოდა. ვისისა

საუბრისაგან სურნელობისა კვამლი, ვითა ჰაერსა ზედა ღრუბელი, დადგომილ იყო; თუ სთქვა, ამბარსა და აღვასა აკმევდეს.

სხდეს მათ წინაშე დიდებულთა ცოლნი და ასულნი, ვითა მზენი, თუცა მას წინაშე არად ჩნდეს, და ვარდის წყალსა ზედადთ აწვიმევდეს. სამოთხესა ჰგვანდა მათი დარბაზობა. ძიძა, ვითა სამოთხესა, ზოგჯერ ვისსა ჰკაზმიდის, ზოგჯერ დარბაზსა. რა დარბაზობა გამოიყარა და ხალვათად დასხდეს, ძიძამან ზემოდსა გზისაკენ რამინ შემოიყვანა მოაბადის საწოლსა შიგან. ვითამცა არ იგი სახლი ენახა და არ მისი გულის წამლები ვისი გაეცადა და არ ადრითგანი მისი საწადელი გასრულებოდა, ასრე სიხარულითა უჭკუო იქმნა და გულსა ესე ვერ დაეჯერა, თუ ესე შენზედა ეგებისო. მისითა შეყრითა უკვდავებისა წყალი წვიმდა მას ზედა. რა რამინ ქვეყანისა დამაშვენებელსა მზესა გვერდით დაჯდა, მაშინვე მისისა

გულისაგან ცეცხლი და კვამლი დაშრტა. სიხარულითა ორნივე ღაწვნი უყვაოდეს და ეგრე არქვა:

”ჰე, ყოვლისა სიხარულისა დასაბამო! ღმერთსა ყოვლითურთ უკლებობა შენდა უბოძებია, გვარად ყოველთა დედოფლთა უფროსი ხარ და საყვარლობისა საქმითა ყოველთა გრძნეულთა ოსტატი. ვარდი ხარ, ქაფურეული, მუშკ-სული, თმა-ამბარი, მთვარისა სახე და სარო-ნაკვთი. შენ სიკეკლუცითა მზე ხარ და ნეტარძი მას, ვისცა ანათობ.

არაკი: შენ ელვარებითა მნათობი მთვარე ხარ, მაგრამ მიჯნურისა გულისა დამაბნელებელი. ბედსა შენდა ესეთი სინათლე მოუცემია, რომელ უბედურსა ბედისაგან ჯანგსა ამოჰყოც”.

რა ესე საუბარი ვისსა ესმა, სირცხვილითა ნელად და

ლამაზად ნაზი პასუხი გამოსცა და აგრე არქვა:

”ჰე, ბედ-სვინო ჯომარდო! მე საწუთროდსაგან დიდად დიდნი ჭირნი მინახავნ, მაგრა ეს თურე არა ჭირი მინახავს, რომელ აწ ჩემი მოყვივნება მომიადვილებია. ჩემი წმიდა გვარი და ტანი მისვრია, ცნობა და სირცხვილი გამიწირავს, მაგრა ესე ავი საქმე ორისაგან წამკიდებია: მიწყით უბედურისა ბედისაგან, მერმე ჩემისა ძიძისაგან. მან ჩამაგდო მოყვივნებასა მისითა გრძნებითა და ფიცითა. ჩემზედა მოიჯმარა, რაცა შეეძლო, მისი მაგალითობა და ბიჭობა, ქენება და შეხვეწნა, მაგრა აწ ამას გკითხავ: ჩემზედა მტერთა ჩემთა გაახარება და ვარდისაებრ ცოტასა ხანისა მოყვრობასა შინა ხარა, ანუ დაიდგამ კაცობასა და იაგუნდისაებრ საგრძელო ხარ? თუ რაზომსაცა წელიწადსა ცოცხალი ვიყვნეთ, არა ინანი ამა საქმესა, რასა შიგან შესრულ ხარ და არა ცოტასა ხანსა ხარ, ეგრე თვით ესეცა ვიცოდე და, თუ არა, რაცა ამას საქმესა

მოუთქს, მას ჭირსა და მოყივნებასა ნუ შესდგები.

არაკი: ერთისა წამისა გულის-ნების პოვნისათვის საუკუნოსა აუგსა და მოყივნებასა ნუ ჩაიჭრები. ათას წლამდინ გულის-ნებისა პოვნა ერთ აუგად არა ღირს, ამით რომელ ჯანგი მისი უკუნისამდი დაეკვრის კაცსა. იგი ნება, რომელ ერთისა დღისა იყოს, მისი ჯამს, რომელ გონებადცა არ შემოუშვას”.

კვლაცა დაუწყო რამინ ქება:

”მერე ესე ქვეყანა! მაჰისა ქვეყანისაებრი არა ვიცი, რომელსა შენებრი მზე გაზრდილა, და არცა შაჰროსებრი დედა მინახავს, რომელსა ძე ვიროსებრი უშობია და ასული შენებრი. ათასითა კურთხევითა ღმრთისაგან კურთხეულმცაა უკუნისამდი გვარი შენი და მშობელნი შენნი, რომლისაგან შენებრი გამოვა!

ნეტარძი შენსა დედასა და ნეტარძი შენსა მამასა და ძმასა!

ნეტარძი შენთა მოახლეთა და მსახურთა!

ნეტარძი მას, ვინცა შენსა პირსა უჭვრეტს ანუ სახელიცა ასმია შენი!

ნეტარძი შენსა ძიძასა და მასცა ნეტარძი, ვინცა შენი მიჯნური და მოყვარული არის!

მარავსა ესე სახელი უკუნისამდი ეყოფის, რომელ შენებრივისა მზისა სადგომი არის! დიდებად მოაბადს ესე ეყოფის და სახელად, რომელ სადედოსა შინა შენებრი უვის! მე ესე სიზარული, ვირე სულნი მიდგან, ღმრთისა წყალობად მეყოფის. შენებრისა მზისა შეყრითა

გასახელოვნებულ ვარ და, რომლითა თვალითა შენი პირი მინახავს და რომლითა ყურითა შენი სიტყვა მომისმენია, აქათგან კარგისა სახელისაგან კიდე აღარა მესმის; აქათგან თავისა წადილისა და სიხარულისაგან კიდე აღარას ვნახავ”.

მერე შეჰფიცა რამინ მტკიცითა საფიცრითა ყოვლისა დამბადებელისა ღმრთისა ძალითა და სახელითა, ელვარითა მზითა და მთვარითა, რაცა ცასა ზედა არის ყველაფთა: ცითა და ქვეყანითა, ღმრთისა სჯულითა და ყოვლითა საფიცრითა, რომელ, ვირე სულნი ედგნენ, ვირე მათათა ზედა ქარნი ქროდეს და ზღვათა შიგან წყალი და თევზი იპოებოდეს, ბნელსა ღამესა სიშავე ჰქონდეს, ცათა შიგან ვარსკვლავი იპოებოდეს, და კაცსა სული ტანსა შიგან, – უყვარდეს, ვისის სიყვარულსა არ ინანდეს რამინ, არცა მისი ფიცი გატეხოს, არცა მისისა პირისაგან კიდე სხვა პირი მოეწონოს, არცავინ სხვა მისგან კიდე უნდეს,

და არცავის სიყვარულისა თვალითა შეჰხედოს და არცარა ვისის უნებელი ჰმნას.

და რა რამინ ესე შეჰფიცა და შეაჯერა, მერე ვისიცა შეჰფიცა აგრევე მტკიცედ, რომელ სიცოცხლესა მისსა შიგან რამინს არ ეცრუოს და არცა მისსა სიყვარულსა არ მოაკლდეს. და ერთი იისა კონა მისცა ჳელთა რამინს და ეგრე უთხრა:

”ჩემგან ნიშნად ესე დაისწავლე: სადაცა ახალსა იასა ნახევდე,

ამა დღესა და ფიცსა მოიგონებდი! ასრემცა ლურჯი და თავ-ჩამოგდებული ხარ, თუ ჩემი ფიცი გასტეხო. მეცა ვარდსა ნიშნად დავისწავლი. სადაცა წალკოტსა შიგან ვარდსა ვნახავ, ამა დღესა და ფიცსა მოვიგონებ. ვარდისაებრმცა დღე-მოკლე ვარ, ოდესცა ესე ფიცი

გავტეხო, ღმერთი უარ-ვქმნა”.

რა ერთმანერთსა ესე შეჰფიცეს, დამბადებელი მოწმად დაიყენეს.

მაშინლა ერთგან დაწვნეს და გარდასრულსა ჭირსა და ლხინსა ერთმანერთსა უამბობდეს, და მიჯნურობათა სიხარულითა ვისსა ვითამცა ყოველთა კელმწიფეთაგან უფროსი სწოლოდა გვერცა, და მას ვითამცა მზე და მთვარე, ყელსა მოხვეოდა, – რამინს. თუმცა, ანგელოზთა ენაზა, ნუთუ ვერცა იგინი შეიგებდეს მას, თუ რომელი უკეკლოუცა და, თუ ერთი წევს, ანუ ორნიო. საგებელი მათი ვარდისა და თვალისაგან ავსილ იყო. სიამოვნისა მოედანსა შიგან ბურთი ჩამოეგდო და ასრე მაგრად შემოეჭირა ერთმანერთისათვის, თუცა დიდსა წვიმასა მათზედა ეწვიმა, მკერდი არ დაუნამიანდებოდა, და პირი პირსა ზედა დაედვა. რამინის გული ადრითგან წყლული

იყო; მიჯნურობისაგან ღია ზიანი ენახა რამინს, ვისის სიხარულისაგან სარგებელიცა ღია მიჰხვდა. რაზომიცა ისარი მიჯნურობისაგან რამინს სცემოდა, თვითოსათვის ათასი მეტად აკოცის. რა სიხარულისა მოედანსა შევიდეს და ნება აისრულა და გაჯვრიტა თვალი პატიოსანი მაჯნად და დააგდებია პატიოსანსა პატიოსნება და ცნა, რომელ ვითარი დედასა ეშობა, მითვე ბეჭდითა მიჰხვდა, მაშინ კვლა მეტად შეუყვარდა არარომლისა ქმრისაგან ჯელმიუყოფლობისათვის. რა ორთავე გულის-ნება აუსრულდა, ერთმანერთისათვის კვლა მაშინ უფრო დახელდეს და მოემატათ სიყვარული. ესრე ორი თვე ერთგან დაყვნეს. ყოველთა დღეთა ერთგან იყვნიან და ღამით განაღამცა იხარებდეს ერთგან.

მერე შაჰი მოაბადს ესმა ესე, რომელ ძმა მისი რამინ გამრთელეებულ იყო. გაიხარნა და მაშინვე წიგნი მოსწერა რამინს, ვითა: "უშენოდ ვერა ვარ მხიარულად, არცა გულ-

ამოდ, არცა ასპარეზობა და სმა მიამების. აწ ადრე მოედ, დიდხან ერთად ვინადიროთ და გავიხარნეთ. ქვეყანა გამწვანებულა, ბევრი ათასი ფერი ყვავილი მიწისაგან ამოსულა, მთამან ბერძულისა ოქსინოღსა კაბა შეიკერა და ყარყუმი ქუდი თავისაგან მოიკადა. და ეგზომი წყარო გამოცემულა, რომელ წყლისაგან ავაზა უნავოდ თხასა ვერ შეიპყრობს. რა ესე წიგნი წაიკითხო, სწრაფით წამოედ და გაზაფხულისა ყვავილი ვისიცა თან მოიყვანე სწრაფით, მით რომელ დედისა ნახვა ღია სწადიან”.

რა მოაბადის წიგნი მივიდა რამინს თანა, მაშინვე კაზმა დაიწყო. მიჰმართა, ვისიცა თან წაიტანა. თუცა გზა ღია ავი იყო და ძნელი, მაგრა ორთავე მიჯნურთა სამოთხედ უჩნდა ერთგან მგზავრობა. რა მივიდეს მაჰისა ქვეყანასა, წინა მოეგება მოაბად და ლაშქარნი მისნი. მასვე წამსა ვისი დედისასა მიიყვანეს. ღია რცხვენოდა ვისსა ძმისა პირისაგან. ვითა მართებდა, ვისისა მისლვისათვის

ყველამა ეგზომ დიდად გაიხარნა. მაგრა მას სიხარული დამძიმებად მოექცა, მით რომელ რამინს მოშორდა და აღარ დია ნახვიდა. კვირას შიგან ერთხელ ანუ შაჰი მოაბადს წინაშე ნახის, ანუ გზასა ზედა, და ეგზომ ნახვა მას ყოლა არად უჩნდა და არცა ეყოფოდა. მეტად ნახვისა ძებნამან ჭირსა ჩაუგდო თავი და მიჯნურობამან ესრე მოაღორა, რომელ წამსაცა ერთსა ველარ ელეოდა რამინს და სულთაცა ერჩია იგი.

23. ცნობა მოაბადისაგან რამინისი და ვისის მიჯნურობისა

მოაბადს წინაშე დაყო რამინ თვე ერთი და ერთგან გაიხარნეს სმითა და ნადირობითა. მერე მულანს ჰლამოდეს წასლვასა, ზღვისა პირსა, ნადირობად. მას ღამესა, რომელსა შაჰი მოაბად აიყრებოდა, ვისსა გვერდით უწვა. ასრე უყვარდა მოაბადს, რომელ ქვე არ

დაეძინის მას გვერდით მყოფსა. ამასა შეიჭირვებდა, რომელ იგი მზისაებრ კეკლოუცი მას გვერდით წვის, და მას მისგან ერთხელცა ვერ გაეხარნეს, ამით რომელ შეკრული იყო.

წამოვიდა მალვით ძიძა, მოაბადის ძილი ეგონა და ეგრე მოაჯსენა ვისსა:

”ესეთსა ჟამსა ვით დაგეძინების, რომელ შენისა მოყვრისა, რამინის წასლვასა იგონებდე? იგი ხვალე სომხითისაკენ ჰლამის წასლვასა ნადირობად; და მუნ მტერისა ბრძოლაცა დაემართების ლაშქრობად, და შენსა გულსა და სიხარულსა თანა წაიტანს. აწ მისი ლაშქარი ყველა შეყრილა, ნობათი-კარავი მისი გარეთ დაუდგამს და ხვალე ადრე აიყრების. და აწვე ასაყარსაცა ჰკრვენ და ლაშქარნიცა გადენასა დაიწყებენ. თუ მისისა პირისა, მზისა უკეკლოუცესისა, ნახვა გწადიან, ადრე კოშკსა ზედა

გაედ და ნახე. ძილი არ ეგების მოშორვებისა მისისა გონებასა შიგან. იგი ნადირობად წავა, მაგრა ქორითა და ავაზითა შენი გული დაუჭირავს სატყვეოდ. ადრე რადგან გაგეშორების და შენსა გულსა და ჩემსა თმობასა თანა წაიტანს და უჭვრიტე”.

მათისა ფათერაკისაგან მოაბადს ეღვიძა და ესე მათი საუბარი ყველა გაიგონა და ძიძისა სიტყვანი მოისმინნა. მოაბად განელეებული აიჭრა, პირი, ვითა ნაცარი, შეჰქმნოდა, მეტისა ჯავრისაგან ველარა გაიგო, თუ რამცა ქმნა. ჯდა ვითა მთრვალი მებრძოლი პილო. ძიძასა გინება დაუწყო და წყევა. ეგრე უთხრა:

”ჰე, ბილწო, საძაგელო, ღმრთისა უარის-მქმნელო, ყოვლისა ბოზობისა და ეშმაკობისა დასაწყისო, ძაღლისაგანცა უფრო მოყივნებულო და არაწმიდაო!”

უბრძანა მსახურთა:

”მომგვარეთ ისი საძულველი, ძაღლისაებრ არა-
შესაწყალებელი, რომელ მოვკლა და მისისა დიაცობისა
მსგავსი მივაგო მუქაფა. ვამს, თუმცა ხუზისტანს წვიმისა
ნაცვლად ქვა წვიმდა! სადაცა ესეთი ბოზი და მაჭაკალი
გამოვა, უხუცესთა მოაცთუნვებენ და კელმწიფეთა
ღალატსა უდგებიან. ხუზისტანით თვით წრფელი არავინ
გამოვა, ყოველნი მაგალითნი და უსჯულონია. ვაგლახ
მას, ვინცა მიენდოს მუნებურსა, ანუ შვილი ვინ
გააზრდევინოს! რომელ მუნებური ძიძა მოიყვანა შაჰრო,
მითცა აავსო თავისა დარბაზი აუგითა. ხუზისტანელი
ძიძა და ბრმა გუშაგად სწორნია. ვისიცა წინამძღვარი
ყორანია, მისი სადგური სამაროვანია”.

ესრე მოიწყრომა ძიძისათვის და მერმელა ვისის ეგრე
უთხრა:

”ჰე, ღმრთისა უარის-მქმნელო ვისი და ეშმასა მიმდგომო!
არცა ცნობა გაქვს და არცა სირცხვილი, არცა სიმართლე,
არცა პატივის ნდომა. შენისა აუგისაგან მოაყივნენ
ნატამალნი შენნი; სირცხვილი გასწირე და აბეზარ-იქმენ,
სჯულისაგან გაბედითდი. ვინცა გივის, მათთა თვალთა
წინა და ჩემთანა ასუბუქდი. არ მოეწონების შენი ნაქმარი
შაჰროს და არცა ვიროს და არცა ვის შენთა ნატამალთა.
ყოველნივე სირცხვილელ გიქმნიან. ვირემდინცა ძიძა
შენი მოახლეა, განალამცა ეშმა იყო წინამძღვარი. ხუცესი
რა ორძალთა უკრევდეს, დიაკონმან შუშპარისა კიდე
რამცა ქმნა?”

მაშინვე ვიროს თანა კაცი გაგზავნა, უჯმო და უჩივლა
დისა მისისაგან, ყველა წვრილად უამბო და უთხრა, ვითა:

”წვართე ესე შენი დაი! რაცა ეგების და მისსა საქმესა

ჰმართებს, ეგეთი საპატიჟო მიუპყარ! ძიძა სასიკვდილოდ
ნუ გეწყალვის. მე თუ-გარდა-რას-ვაჯდევ, მეტი სა გულისა
ტკივილისაგან გავჰპატიჟებ. ვისა თვალთა დავსწვავ და
ძიძა განაღამცა მოვკლა. და რამინს ამა ჰვეყანით გავაძებ
და, ვირე ცოცხალ ვარ, აღარ ვაჯსენებ. სამისა
უბედურისაგან დავცლი ჰვეყანას!”

ვისი თუცა მორცხვი იყო, მიჯნურობისა საქმემან წაულო
სირცხვილი. აწ ნახე, თუ ძმასა წინა შაჰი მოაბადს რა
პასუხი გასცა და სიყვარულმან თმობა, შიში და კრძალვა
ვით მოაშორვა, მიჯნურობამან თავი სიკვდილად ვით
დაადებინა, საწუთრო და სიყრმე მისთვის ვით გაწირა!
აშფოთებული ტანტისაგან მოაბადს წინა ზე აიჭრა ვითა
ასპიტი გველი, კელნი მოიჭვდნა და აგრე მოაჯსენა:

”ჰე, ძლიერო და მაღალო კელმწიფეო! ჩვენ შენითა
წყრომითა და პატიჟისა ჰადებითა ველარ დაგვაშინებ.

რაცა სთქვი, ყველა მართალი და კარგი სთქვი და ესე უკეთესი ჰქმენ, რომელ აუგი არ დაგვიმალე. აწ თუ გწადიან, ჩამომარჩევ ანუ თვალნი დამწვენ, გწადიან – გამაძე, გწადიან – უკუნისამდე დაჭედილი გყვე. თუ გინდა ლაშქართა შიგან შიშველი მაარე. რაცა გწადიან, იგიცა მიყავ, ყველა ჯელგეწიფების. ამას ველარ უკუვიტყვი: მე რამინ ცასა და ქვეყანასა ყველასა მირჩევია და თავსა და სულსა ჩემსა მისსა ჭირსა ვანაცვალე. თვალთა სინათლე და გულისა ჩემისა სიხარული იგია, მოყვარე და პატიოსანი გულისა წამლებია და თმობისა მომცემი. და რა მგამა, თუ ერთი სული მისთვის გავწირო? თუმცა ათი ათასი სული მედგა, ყველა მისთვისვე მინდა. მე რამინის სიყვარულსა არ მოვსწყდები, ვირე სიცოცხლე არ მომწყდეს. მე მისი მზისა მსგავსი პირი, ტანისა საროძსა ნაკვთსა ზედა მყოფი, გონებისაგან არ მიმცილდების, და იგი მირჩევია ათასსა ჯელმწიფესა და მისი ნაზვა ათასისა ჯელმწიფისა და

მარავისა უფროსად მიჩნს. მზესა და მთვარესა მას ზედა
ვხედავ, ჩემი იმედი და ნება იგი არის. მე რამინ
შაჰროსაგან უფრო მიყვარს, მე რამინ ვიროსაგან უფრო
მომინდების. შენ თუ გწადიან, მომკალ, გწადიან
დამარჩინე! არ მომძულდების და ვერ დავივიწყებ რამინს.
შენ და ვირო ორნივე ჩემნი პატრონნი ხართ, რაცა გწადიან
ჩემზედა, ყველა შეგიძლიათ. თუ ვირომან მომკლას ანუ
დამჭედოს, მიაშების, მოვითმენ და ჯერ ვარ და, თუ
შენმან ვრმალმან სული ამომკადოს, ამით არა მგამა,
რომელ ჩემი სახელი უკუნისამდე დარჩების, ვითა: სული
ვისმან რამინისათვის გაწირაო. თუნდა ათასითა სულითა
ვიყიდი ესეთსა სახელსა. მაგრა, ვირე ლომი ცოცხალ იყოს,
მისთა მართვეთა დაჯოცასა და ადგილისა აშლასა ვინ
იკადრებს? ვირე რამინ ცოცხალ იყოს და მე მესვას,
მრუდითა თვალითა შემოხედვასა ვერავინ მკადრებს. რა
დიდი ზღვა, ვითა მწადდეს, ეგრე კელთა მქონდეს,
ცეცხლისაგან კრძალვა ბედიითა. შენ ჩემი რამინისაგან

მოწყვედა მაშინ შეგიძლია, რა კაცისა დაბადება შენგან ეგებოდეს. მე ამისათვის ჭირსა არად გავიკვირვებ და ამაშიგან ნახე, თუ შენი ღონე რა იქმნების!”

რა ვიროს ესე საუბარი ვისისაგან ესმა, ათასჯერ თავისა სიკვდილი ინატრა. წავიდა და დაი თანა წაიტანა. მარტოსა ეუბნა, შეაგონებდა. ეგრე უთხრა:

”ჰე, ღმრთისა მტერო, შმაგო, რეგვენო! ეგე საუბარი ვით ეგების შენგან, ანუ შენ ჩემსა წინა რა უყავ შაჰი მოაბადს? ჩემიცა პირის-წყალი წაილე და თავისაცა. შენ ჩემგან და მოაბადისაგან რად არა გრცხვენიან, რომელ ეგრე იტყვი: რამინ მინდა და მოაბად არ მინდაო! ამას რად არ მითხრობ, თუ რამინს შიგან ნივთი რა ნახე ესეთი, რომელ ყველასა იგი გამოირჩიე?! საჭურჭლესა შიგან რა უც ჩანგისაგან და ძალისაგან კიდე? მის მეტი რა იცის, რომელ ჩანგი მორთოს, ჩამოჰკრას და ზედა შეუყმოს? ნიადაგ

მთრვალი იზახის, ვითა მტერიანი. მიწყით მისი ტანისამოსი ხამართა თანა დაწინდულია, ურიანი მისნი არიფნია, ხარაბათნი მისნი ნადიმნია. არ ვიცი, თუ შენ სადა შეისწავლე იგი და რაფსთვის ესრე გამიჯნურდი მისთვის? აწე სირცხვილი და ღმრთისა შიში მოიგონე და ნუ ხარ მაგაშიგან, რომელ აუგითა აგვაფსნე. შაჰროსებრი დედა და ჩემებრი ძმა შენითა სიავითა აუგიანნი და სირცხვილეულნი არ ვეგებით. ნუ უდგები მიწყით ეშმაკისა წადილსა და ნუ გასცემ საწუთროსა და საუკუნესა რამინისთვის. თუ რამინ უკვდავებისაებრ გიჩნს, მოიგონე, სამოთხე ღმრთისა უამეა. მე მითქვამს, რაცა შენთვის სჯობს. აწ შენ იცოდე და შენმა ღმერთმან და შენმან ქმარმან! რაცა მითქვამს, თუ არ მომისმენ, შენის აბეზრობისაგან კიდე არა ღონე მაქვს”.

ვირო ვითაცა ეუბნებოდა, ვისი საბრალოდ ტიროდა და ეგრე უთხრა:

”რაცა გიბრძანებია, ყველა მართალია. მაგრა მე კარისა დაჯშვა რასალა მერგების? რაცა მქონია, მპარავსა ყველა წაუღია. ჩემი სული არ ეგრე ჩაჭრილა ცეცხლსა შიგან, რომელ ვისიცა რა შეგონება ერგებოდეს. ჩემი გული არ ეგრე გატეხილა მიჯნურობისაგან, რომელ ჳელოვანმან კაცმან მისი შეკრვა იცოდეს. მე გული მისთვის ასრე მიმიცემია, რომელ მე მისგან ნაწილი აღარა დამრჩომია. ღმრთისა განგება აღსრულდა ჩემზედა. რაცალა იქმნა, იქმნა! აწ თქმა და ნანვა აღარას გვერგების. მე რამინ ესრე შემყვარებია, რომელ უკუნისამდე ველარა მოვსწყდები; და თუ ეგრე მკითხო: სამოთხე გირჩევნია ანუ რამინიო, – მე, შენმან მზემან, რამინს გამოვირჩევ, ამით რომელ მისი შეხედვა სამოთხედ მიჩნს”.

რა ვირომან ვისისაგან ესე შეუწონელი სიტყვა მოისმინა, მარგალიტი ღორსა წინა აღარა დაყარა, კიდე წავიდა და

იგი ქვე დააგდო. მოაბადისა და ვისის საქმე ღმერთსა შეავედრა.

მერმე შაჰინშა თამაშად გავიდა და მოედანსა ასპარეზსა სცემდა. დარნი-დარნი გაიყარნეს: მოაბად და ოცნი კაცნი დარჩეულნი ცალკე და ვირო და ეგრევ შერჩეულნი კაცნი ცალკე იყვნეს. რამინ მოაბადისაკენ იყო.

დაიწყეს ასპარეზობა, რომელ უკეთე და უტურფე აღარა ეგებოდა. თუ სთქვა, ცამდი ააგდიან ბურთი. მას დღეთა ყოველთაგან უფრო საქებარად გამოჩნდეს ვირო და რამინ. ზოგჯერ მან აჯობის და ზოგჯერ მან. ვისი კომპიდაღმა უჭვრეტდა მობურთაღთა ეგრე საქებურთა. რამინ და ვირო უფრო მოეწონნეს და მეტისა გონება შეჭირვებისაგან დაიღრიჯნა და პირისაგან ფერი წაუვიდა, ტიროდა და ეგრე თრთოდა, ვითა ცხროიანი. გვერცა დაუჯდა ძიძა და ამოდ ეგრე ეუბნა:

”რად მოგრევია ასრე ეშმა, რომელ თავსა სულისა დაღვევისათვის ესრე ებრძვი და ცრემლთაგან თვალნი დაგიშვრიან? რად იქმ? არ შენი მამა ყარან იყო და დედა შაჰრო? არ შენი ძმა ვიროა და ქმარი მოაბად? და შენ, ვისი დედოფალი, ყოველთა კეკლუცთა მზე ხარ! არ არანისა და ერაცის დედოფალი ხარ? არ თურქეთისა და ხორასნის დედოფალი ხარ და ხათუნი? არ გვარიანობითა და სიკეთითა გამოჩენილი და ყოველთა კელმწიფეთა საპატრონო? და თუ ათასიცა ჭირი გჭირს, არ ესეთი მოყვარე გივის, რომელ, რა მისი პირი ნახო, ყოველი ჭირი გაგიქარდების? ეტლიცა, ზღვა და კმელი შენებრსა კელმწიფესა ჰნატრის. ნუ უჩივი ღმერთსა დამბადებელსა, მისი სამოთხე აქავე შენთვის უბოძებია. მისგან უფროსსა და უკეთესსა შენ რასალა სთხოვ? დიდი და საკრძალავი კელმწიფე ხარ, ყრმა და კეკლუცი ხარ, ამა საწუთროსა შიგან ნებიერი და მოსვენებული ხარ და

ამისსა მეტსა რასაცა ეძებ? იცოდე, რომელ ღმერთსა გაირისხებ. ნუ იქმ, მთვარეო! დასჯერდი ბედსა და რაცა ღმერთსა უბოძებია! კმა ყავ შენი სიკუშტე, ნუ გაიწყრომებ ჳელმწიფესა და ნუცა ძმასა შენსა მოიმდურვებ, მით რომელ, შენისა შეცოდებისა ცვარ-ცვარი რა ერთგან შეიყრების, მისგან დიდი ღვარი ადგების”.

ეგრე უპასუხა ენოვანმან მთვარემან:

”ჰე, ძიძაო! ცუდსა და ბედიტსა ვირემდინ უბნობ? ცეცხლსა შიგან წყალსა სადამდინ ეძებ?

არაკი: ნუთუ მეცნიერთა კაცთაგან არა გასმია, რომელ მჭვრეტელთა ომი არ ეძნელების?

მე ჰვეითი ვარ და შენ ცხენოსანი. შენი ცხენი მალთა და

ველი – ვაკე. ჩემი ჭირი და მაშვრალობა არ იცი. მე სნეული ვარ და შენ მრთელი. არ იცი ჩემი, რომელი ადგილი მტკივის. ჯელმწიფე ჩემი უხუცესი და ქმარი არის, მაგრა მეეჭვი, სარიდო და ავცნობა არის. თუ ვირო ძმა არის, აწ მას მოვსძულეებივარ, ჩემსა თვალსა – ვითა სხვისა ოქრო არის და, თუ მთვარეცაა, მე აღარას მერგების, რადგან არ ჩემია. და თუ რამინ არის, ცუდად მფერებელია. შენცა იცი, რომელ მისსა ენასა ღორებისაგან კიდე არა აქვს. ენად მალორებელია კაცისა და საგრძელოდ სიყვარულსა ზედა დაუდგრომელი. ენა მისი საუბრისა ჟამსა შაქარია, მაგრა უკანის ნავლელი და ბიჭობითა სავსეა. მე, გლაზ, ვარ გაწბილებული, ათასისა საქმისაგან უსაქმო და ათასისა მიჯნურისა და მოყვრისაგან უმოყვრო. ძმაცა მივის, ქმარიცა და მოყვარეცა და ამა სამთაგანვე ცეცხლთა ზედა ვიწვი. მე სახელი ოდენ დამრჩა ქმროსნობისაგან, მე საყვედური ოდენ დამრჩა მიჯნურობისაგან. მე იგი ოქროდსა ტაშტი არად დიდებად მიჩნს, რომელსა შიგან

მტერი ჩემსა სისხლსა დაღვრიდეს. თუმცა ბედნიერი ყოფილ ვიყავ, ჩემი ქმარი ვიროსგან კიდე არვინ იქმნებოდა. არცა რამინის პირი მენახა, არც მოაბადისი, რომელ მოყვარესა ჰგვანან და მტერნია საძულველნი. ერთი ვითა ჭირია, მიწყით სულისა გამპატიჟებელი, და ერთი საჩემოდ, ვითა ჭიქასა თანა, ქვაა; ერთისა გული ქვისაებრი, დაუდგმელია და მეორისა გული უსმართლოდსა მძებნელია.

24. მოაბადისაგან ვისის წამოყვანა და მარავს მოსლვა და ხორასანსა

ხორასანი ფალაურითა ენითა ამოსა და მომცემსა ქვეყანასა ჰქვიან. ერაყისა და სრულისა სპარსეთისა საჭამადი სპარსეთით და ხორასანით მოვა. ამო მიწა-წყალი და წმიდა ჰაერია, და თვით მარავი ქალაქი

ხორასანსა შიგან ეგზომ ამოა, ვითა თვეთა შიგან მაისი.
კაცისა განსასვენებელია და სამოთხესა ჰგავს.

რა შაჰი მოაბად კარგითა ეტლითა შემოქცეული
ქოისტანით მარავს ქალაქს მივიდა, კოშკთა ზედა ჯდა
[ვისსა თანა], ვითა სოლომონ და ბალავ, და თამაშად
მუნით უჭვრეტდა ველთა, ბაღთა და ვენაჯთა
ამწვანებულთა და აყვავებულთა. და სიცილითა და
ლალობითა ვისის ეგრე უთხრა:

”ნახენ, ველნი და ვენაჯნი შვენიან შენისა პირისაებრ.
წყალი და მიწა, ბოსტანი, სათიბნი, ველნი და წალკოტნი,
მთა და ბარი მარავისა ღმერთსა, ვითა ედემი, შეუმკიან.
ამას რად არ მითხრობ, ჰე, მთვარეო ჩემო, მარავი უფრო
გიამების, თუ მაჰისა ქვეყანა? მე მარავისა ქვეყანა
მირჩევნია, ამით რომელ მისი ქვეყანა ცასა ჰგავს,
ვარსკვლავითა შემკობილსა. თუ სთქვა, სამოთხე არის

ღმრთისა წყალობითა სავსე. ვითა მაჰისა ქვეყანისაგან მარავი უამესია, ეგრე მე ვიროსაგან უფრო ვარ. მე მაჰისა ქვეყანისაებრი ქვეყანა დია მაქვს და ეგრევე ზემდგომი ყმა ვიროსებრი დია მყავს”.

ნახე, ვისმან პასუხი რაგვარი გასცა, ვით უპატიოდ ეუბნა! მიჯნურობისაგან, ვითა ლომი, გაგულოვნებულ იყო და ვირისაებრ აღარა შესწონდა. ეგრე მოაგსენა:

”ჯელმწიფეო, მარავი და მისი ქვეყანა ამოა თუ არა, ღმერთმან შენ გიბედნიეროს. მე აქა დია უნებლივ დაპყრობილ ვარ; ვითა ნადირი, ბადესა შიგან ბმულ ვარ. და თუმცა რამინის ნახვისა მიზეზი არ იყო, აწმცა შენ ჩემი სახელი გარდასრულთა თანა გესმის. მაგრა რა მას ვნახვიდე, მაჰი და მარავი სწორად მიჩნს. თუმცა გული ჩემი არ მისთვის დამედვა, აქამდინცა თავი არ მიცოცხლებია. მე იგი მეწალკოტე ვარ, ვარდისა მნერგავი,

რომელ ეკალსა ვემუდარები ვარდისათვის. მე შენ რამინის გზითა შეგეპოები, ამით რომელ ჩემი გული ნახუთევად მას აქვს”.

შაჰინშა რა ესე ძნელი პასუხი მოისმინა, წყრომისაგან პირი გაუწითლდა, მერმე გაუყვთლდა, გულსა ისრად დაესო და ჯავრისა მისისაგან ათრთოლდა, და ესრე გაწყრა, რომელ მოკლვასა ჰლამოდა. და კვლა სიყვარულმან და ცნობამან მორია. რა გაწყრის, ცნობა წინა დაუდგის და, რა გაფიცხდის, მისისა სიკუშტისა ცეცხლსა ღმრთისა განგებამან წყალი დაასხის. რადგან ღმერთსა მისი სიცოცხლე გაეგო, კაცი მას მტერობითა ვით მოჰკლვიდა? ვერავინ მოერევის მტერთაგანი, ვისცა ღმერთი სცვიდეს: დაეჯსნების ლომისა ჭანგთა და პილოძსა ხორტუმსა. ვითა მრავალჯერ, მშვიდობით დარჩა ფათერაკისაგან. საქონელსა ჰგვანდა დამალულსა ნაოჯარსა შიგან ვისი, ყოველთა კაცთათვის შეკრული და

რამინისათვის ოდენ გაცხნილი.

რა დიდხან აშფოთებული წყრებოდა, ცნობამან მორია შაჰი მოაბადს და ვისსა ავი საქმე აღარა უყო, მაგრა გინება დაუწყო და ეგრე უთხრა:

”ჰე, ძაღლისა შექმნილო, ბებლთა და გრძნეულთა გაზრდილო, წელნიმცა მოსწყდების შაჰროს, რომელმან გშობა! სახლიმცა აუოჯრდების ვიროს, რომელ უსჯულოდსა და მაგალითისაგან კიდე არა გამოვა შენისა გვარისა! გველისა მართვე განაღამცა გველი იყო და ავისა ხისა ნაყოფი განაღამცა მწარე იყო. ადრაბადი, ფარახზადი, ვირო, როინ და აბანოზი, ვისი და შირინი ყველანი თვითო მამისა შექმნილნი ხართ და ბოზისა ნაშობნი და გრძნეულთა გაზრდილნი. შენ ოდენ შავდებოდი ჯიმშედის გვარისა და შენცა მოაყივნე ჯიმშედის გვარი, აწ სამი გზა წინ გიც, სადაცა გწადიან, მიხვიდოდე: ერთი

გურგანისა, ერთი დევმანდისა და მესამე ჰამიანისა და ნიავეანდისა. აწ იქა წაშავდი, რომელსაცა გზასა გწადიან! შენნიმცა წინამძღვარნი მაცდურნი და დევნია და სადგურნიმცა შენნი ნაოჯარნი და უწყლონია, გზათამცა ყოვლგან ორმო დაგზვდების, ველნიმცა გველითა სავსეა და მთა თოვლითა, წყალიმცა სამსალიანი და ველთა ნაყოფი უძოვრიანი; დღისითამცა ლომი მოგეგებვის და ღამით მაცთური. წყალიმცა დიდი დაგზვდების და ხიდი აოჯრებული. და ღმერთიმცა გრისხავს, რომელ, რა დაიბადე, ჭირი არავის დაულოი!”

რა ესე ბრძანება ესმა ვისსა, შვენებით უაუგოსა, მოაბადის სიტყვისაგან მეტის-მეტად გამხიარულდა, ვარდისაებრ აყვავდა, თაყვანისცა და კიდე წამოვიდა.

25. მოაბადისაგან ვისის გაშვება

ძიძასა ეგრე უთხრა:

”წაე, ძიძაო, სამახარობლო სთხოე შაჰროს და ეგრევე ვიროს, გაახარე და საბოძვარი აიღე, ეგრე მოაგსენე: მოვიდა დაი შენი საყვარელი, მოყვარე შენი; ამოვიდა ელვარე მზე შენი, სით არ მოელოდი, იმედისა შენისა ნიშანი გამოჩნდა, სით საეჭვი არ გქონდა. აწლა სიმარტოვე მოგაშორა ბედმან, შენთვის ხორასნით ორი მზე გამოსულა-თქო. და დედასა ჩემსა გაახარე და მოაგსენე: ვეშპისაგან მზე დაეგსნა, ბედსა სვიანსა მისსა გაელვიდა და მომართა თავისა გვარსა პატიოსანმან თვალმან. რადგან ღმერთმან მოაბადისგან გვიგსნა, ვითამცა ყოველთა ჭირთაგან ვსნილ ვარ-თქო”.

მერმე მივიდა, მოაბადს ეგრე მოაგსენა:

”მაღალო კელმწიფეო, მიწყითმცა მხიარული და ცოცხალი

ხარ აგრე, ვითა შენთა მოყვარეთა გაეხარების! და მტერნი შენნი მოგაშორნეს ღმერთმან! მე ვირე ცოცხალ ვარ და სულნი მიდგან, შენი გულითა მლოცავი ვიქმნები. აქათგან ესეთი ცოლი შეირთე, რომელ თქვენი შესაფერი იყოს და ჩემებრი ასი მკევალი ჰყვეს. ასდენ კეკლუცი და შვენიერი შეირთე, რომელ, ვინცა მტერმან ნახოს, დაუმძიმდეს და დაბრმდეს შურითა: გვარიანი მეტის-მეტად, სიწმიდითა და პატიოსნობითა ქებული, ვითა მზე, ყოველთა თვალთა სანატრელი და, ვითა სული, ყოველთათვის საყვარელი. უშენოდმცა მე ცოცხალ ვარ მხიარული და უჩემოდ შენ ღმერთმან დიდება მოგცეს და მოგიმატოს; ასრე ქმნას, რომელ ორთავე სინანულად არ გაგვიხდეს და ნება-აღსრულებით ვიყვნეთ, რომელ ერთმანერთი აროდეს ვაკსენოთ”.

საჭურჭლეთა კლიტენი მოაბადს კელთა მიათვალნა და ეგრე მოაჯსენა:

”სხვასა მეჭურჭლესა შეჰვედრენ, რომელი შენსა სადედოსა შიგან ჩემსა უკეკლუცე იყოს და უერთგულესი. ღმერთმან უშენობითა მე ნურა დამაკლოს და უჩემობითა შენ ნურა დაგიმძიმოს!”

ესე თქვა და თაყვანისცა და წამოვიდა. და რაცა მონა და მკევალი ჰყვა ნასყიდი ვისსა, ყველა ათავისუფლა და გაააზნატა.

რა წამოვიდა ვისი, მოაბადის დარბაზი უმისო აიშალა და დაბნელდა. ყოველთა კუთხეთაგან ტირილისა ჳმა გამოვიდოდა. შაჰი მოაბადის ნატამალნი დედანი დაღრეჯით შეიქმნეს და ტიროდეს მისისა წასლვისათვის. აკოცეს ერთმანერთსა და გაიყარნეს. მრავლისა თვალი ტიროდა მისთვის და მრავლისა გული იწოდა მისისა მოშორვებისათვის, მაგრა ყოველთაგან რამინ განაღამცა

უსაბრალოე იყო. რა წასლვა ვისისი დაისკვნა, შეჭირვებითა ცნობათა მიჰკდა, ვითა ფრინველი თავ-მოკვეთილი ფართხალებდა. რა სულად მოიქცა, არ გამოისვენა წამსაცა ერთსა შეჭირვებისა და გულის-ტკივილისა და შეუშრომელად ცრემლთა დენისაგან.

კვლა ავად გაცდა, პირველ გამიჯნურებისა აწ უძნელე იყო. თუცა ტირილითა არ ერგებოდა, ღონედ ეგრეცა იგივე ჰქონდა: ზოგჯერ მოყვრისათვის იზახდის, ზოგჯერ გულისათვის ტიროდის. დღე და ღამე გულსა ეუბნებოდა და თვალნი ვერ დაიხუჭნის. ეგრე თქვის:

”უღონო-ქმნილო გულო! გაგიშავებია ჩემი ტანი და სული, მიჯნურობისა დაღითა ნათელი დღე გაგიშავებია, სიხარული ჭირად შემცვალებია, სიცილი – ტირილად, სიმრთელე – სნეულებად და ისრისაებრი ნაკვთი მშვილდად შემქმნია. აწ ნახე სიმწარე მიჯნურობისა, თუ

უმოყვროდ ცოცხალ იყო. ერთსა წამსა უმისოდ ყოფნა ვერ გასძლე, აწ რასაღა გლახ იქმ ანუ უმისოდ ყოფნა ვით ეგების? აქათგან დია ჭირსა ნახავ, აქათგან დია ნავლელსა სჭამ უმისობითა. მოიგონე, გულო, მარტოობისა სიმწარე, დაეჩვიე აწვე ჭირისა გაძლებასა, რადგან ანაზდეულად გაგეყარა მოყვარე [საყვარელი; შენთვის ხურმისა ჟამი წავიდა და ეკლისა მოვიდა. დათმე და მოიჭირვე, გულო! აწ მოგეწიფა, რაცა ავი დაგეთესა. გულო, შენგან ნაქმრისათვის ნუ გაქვს გამოსვენება! და თვალო, ცვრიდი ცრემლთა სისხლიანთა! ველარა ვნახავ სანახავად საყვარელსა მოყვარესა. მართალ ხარ, რაზომცა შეიჭირვებდე და ღაწვთა ცრემლითა დაჰბანდე. პირველი მესისხლეობა ჩემი შენგან იქმნა: შენ გაიცადე იგი პირმზე, შენ ჩამაგდე მიჯნურობისა ჭირსა და აწ მით არა გაქვს შენვე მოსვენება. სისხლად გმართებს გარდაქცევა, თვალო, სინათლისა აღარ ხედვა, რადგან ცისა მნათობთაგანცა უნათლესისა ჭვრეტა დაგაკლდა. ჯამს,

თუცა ქვეყანა აღარ განიცადო, რადგან მისებრსა ველარას ნახავ. არ მინდა უვისოდ სიცოცხლე, შენგან კიდე მისგან არავის უნდი, შენი თნება მისგან კიდე არვის ჰქონდა. მე თუ მისისა ნახვისა იმედსა გარდავსწყვედ, ვაჩემებ თავსა, აღარ ვნახავ მზესა და მთოვარესა, თავისა კელითა ამოვიყრი თვალთა. რა მგამა, თუ აღარ მიჩნდეს,] რადგან ვისსა ვერ უჭვრეტ! ჰე, დაბნელებულო ბედო ჩემო, უბედურო, რად დამაგდე უჯუფთო და უმოყვრო! ჰე, მუხთალო საწუთროო, შენგან ვარ ამა ჯავრსა შიგან, შენ მომეც სიხარული და შენვე შეგშურდა და გაგეყარე უგრძნეულოდ! საწუთროო, თუ შენი კელი არ მუხთლობაა, ცოტასა ყმისებრი, რაცა მოგეცა, ეგრევე უსაეჭვოდ რადღა წამიღე?”

ესეგვარსა რამინ საბრალოდ გულსა ეუბნებოდა და ტიროდა. გული სიხარულისათვის მოეშორა და თავი გამოსვენებისად. და დია იგონებდა, თუ რაფთაღა საქმითა

დაეცნას მარტოობისა შეჭირვებასა, ანუ რა ბაღე და ღონე დაუდგას თავისა საქმესა.

მერმე შაჰი მოაბადს კაცი მიუგზავნა, ვითა: ”ესე მეექვსე თვე არის, რადთგან ქვე-წოლილ ვარ და ავად ყოფილ ვარ, აწ ცოტად ძალისა და სიმრთელისა ნიშანი მომცემია, ადრითგან ცხენსა არ ჯდომილ ვარ, აბჯარი არა მცმია, ცხენნი დამხამებიან, ავაზანი და ძაღლნი ქვე-ბმითა დარყვნილან, ქორნი დამშავებიან, და ყოფნა და ქვე-წოლა მომწყენია. ფარმანი მიბოძე – წავიდე ამულს, გურგანს და სარავს, მივიდე, ვინადირო და ხანი დავყო: სანადირონი კვლა გავმართნე და წინაშევე მოვიდე”.

რა ესე ძმისა მოციქულობა შაჰი მოაბადს მოავსენეს, შეატყვა, რომელ ბიჭობა და მაგალითობა იყო ამა საუბარსა შიგან და ვისის სიშორე აღარა შეეძლო და არ შინ ყოფნა. გინება დაუწყო რამინს და წყევლა და ეგრე თქვა:

”ნუმცაა შენი წაღმართი და სიცოცხლე! ღმერთმან წაგიყვანოს, მაგრა მშვიდობით ნულარა მოგიყვანოს, სიმრთელე და გამარჯვებამცა შენი ნუა! სადაცა გწადიან, წაედ! შენ შენი სული ვისის გრძნეულობისადა შეგიწირავს და, რა თვალად ნახო, შენთამცა თვალთა წინა მოკვდების, და შენ ესე ავი ზნე მისსა სულსა თანა ამოგვდების და ამის ავის თესლისა ნაყოფად ჯოჯოხეთიმცა მოგხვდების! ჯერეთ ჩემი სიტყვა ყველა გემწარების, მაგრა ყველა ხვანჯია შენი. სიყვარულითა შეგაგონებ, თუ მოისმენ და ცნობა გაქვს. ქოისტანსა გვარიანი და კარგი ცოლი შეირთე, კაცისა შვილი, კეკლუცი. ნულარა დაეკარები ვისის და ძიძასა, თვარა განალა ოდესმე მათითა კელითა წაეგები. შენსა ცოლსა გვერდით გაიხარენ, მას დასჯერდი. თუ ესე არა ქმნა, თვით ნახო რა წაგეკიდოს! ჯრმალსა და ლახვარსა ზედა ცეცხლსა დავაგზებ და მაშიგან შენ და ვისის ორთავე

შეგყრი მე, რომლისა ძმისაგან აუგიანი ვარ, მისსა სიცოცხლესა სიკვდილი მირჩევნია. ნუთუ ჩემი სიტყვა ლაღობა გეგონოს! გამწყრაღსა ლომსა აღარა ეამხანაგების”.

რა რამინ ესე ბრძანება მოისმინა, დაწყევლა გულსა შიგან ძმა და მათითა საფიცითა შეჭფიცა მოაბადის მზითა, რომელ ჩემსა სიცოცხლეშიგან მაჰისა ქვეყანასა არ შევიდე, არცა შენისა ბრძანებისაგან ბიჯი გავდგა და არცა ვისი პირად ვნახო და არცა მისთა ნატამალთა თანა დავჯდე და გავიხარნეო. მერმე ეგრე მოაგსენა:

”შენ არ ესეთი ჳელმწიფე ხარ, რომელ მე შენი ორგულობა ვიკადრო და, თუ შენისა ბრძანებლობისა ურჩი ვიყო, თავმოსაკვეთელი ვარ. თქვენგან, ვითა ღმრთისაგან, მეშინიან და, ვითა მისსა ბრძანებასა მოვისმენ, ეგრევე – თქვენსა”.

ზეპირ ესრე ტკბილად შესთვალა პასუხი და გული სისხლითა ავსოდა და სხვა-კალიბად იყო და ისწრაფდა გამართვასა და ვისის ნახვასა.

26. რამინისაგან ვისის თანა წასლვა

რა ქალაქისა კარნი გამოიარნა რამინ და გამოემართა, გამრთელდა, თუცა ჭირად არცარა წინათ სჭირდა. რა ქოისტანით ქარი აქროლდის, ესრე უჩინდის, ვითამცა სამოთხისა სული სცემოდა. ფიცხლად იარებოდის, ვითა მიჯნურთა წესია. მოყვრისა სანახავად არად ეჭირვებოდა გზისა სიგრძე და არ ეძნელებოდა გზათა სიავე. იგი მგზავრობა თამაშად უჩინდის, რაზომცა დიდი ჭირი ნახის.

აწ აქეთ ვისი ოდეს დედისასა მისრულ იყო, ურამინობისაგან შეავებულ იყო და დაღრეჯით იყვის.

მისი სანდომი მაჰისა ქვეყანა ორმოცდ უჩნდა უმისობითა. სამკაული ერთობით კიდე შეეცნა, ვითა მგლოვიარე ჯდის, არცა ჭამდის და არცა სმიდის; არცა გაიცინის და არცა რამინის სურვილისაგან კიდე სხვა საგონებელი ჰქონდის. ვითამცა არა თავისა სახლსა ყოფილ იყო და არა დედისათვის ეჭვრიტა, ვითამცა გველისათვის ხედულ იყო. რა ძმა ნახის, ვითამცა მესისხლე მისი ყოფილ იყო, ესრე უჩნდის. არა[რა] იამებოდის ქვეყანასა ზედა, სიხარულთა თანა სიტყვა არცავის მიუგის, არცა გაიცინის. დღისით მზესა უჭვრეტდის რამინის სანაცვლოდ და ღამისა სიბნელე რამინის თმათა სიშავისა ნაცვლად იამებოდის. დღე და ღამე ბანთა ზედა ჯდის და თვალნი ხორასნის გზისაკენ ჰქონდის და ინატრიდის: "ქარიმცა მოვიდა ხორასნით და რამინის სურნელი სული მეცა!" ღამით იტყოდის: "აჰა, თუმცა დილასა მოვიდა რამინ!" და დილასა იტყოდის: "აჰა, საღამოდმცა მოვიდაო! და ეგრე თქვის: "ნეტარძი, თუმცა ცხენსა ზედა მჯდომი მაშვრალი

ვნახო, რომელ პირი ჩემკენ ექმნას და ზურგი მარავისაკენ! ნეტარ ვერ ვნახავ ჩემთვის მოსრულსა ჭაბუკად როსტომის საპატრონოსა?” დღე და ღამე ჰქონდა ნატრა და შეჭირვება, მიწყით თვალნი გზისაკენ ჰქონდის.

ჯდა ერთსა დღესა ბანთა ზედა მზისა ამოსლვისა ჟამსა და მისთვის ორი მზე ამოვიდა: მზემან ქვეყანა გაანათლა და ხორასნით რამინ – ვისის გული. ასრე მოვიდა მისად მლხენელად, ვითა სნეულისათვის აქიმი სნეულობისა ამსუბუქებლად. და იგი მისთა თვალთა და სულთა, ამოსლვად მიწურვილთა შემქცველი იყო. რა დაინახა, სიხარულით აჩქარებული ქვე ჩამოვიდა და ერთმანერთსა მოეხვივნეს, ვითა უსურვაზნი. სიხარულითა ორნივე ტიროდეს და ღმერთსა მადლი მისცეს. ერთმანერთისა სიშორითა შეჭირვებულნი, შეყრითა, ვითა ვარდნი, აყვავდეს. ერთგან ხალვათსა სახლსა შევიდენ. რამინს ვისმან ეგრე უთხრა:

”შენმან გულმან ნება და თევზმან წყალი პოვა. არს ესე დარბაზი საკელმწიფო, დაჯედ, დია გაიხარებდი, ვითა გინა ეგრე. ნადირობად მოხვე ხორასნით და დია ადვილად მოგხვდა ნადირი. მე შენი ჯოჯობიცა ვარ და კაკაბიცა, ველური თხაცა და შველიცა. ამოდ დაჯედ, ჩემებრითა ნადირითა იხარებდი, ჭამდი და სმიდი, თამაშობდი და იმღერდი, ვითა გმართებს. მე და შენ გავიხარებდეთ დღეს დია, ხვალისასა ყოლა ნურას მოვიგონებთ. ნებისაებრ ვიყვნეთ, ამით რომელ ერთმანერთისათვის ჭირნახულნი ვართ, მიჯნურნი ვართ ყრმანი და ნება-პოვნილნი ვართ!”

ეხვევოდეს და აკოცებდეს ერთმანერთსა, მერმე ქვე დაწვეს და დღე და ღამე იხარებდეს, ვითა სწადდა. შვიდი თვე ეგრე დაყვეს. და შემოვიდა ზამთარი, მთისა სიცივე. ორნივე მიჯნურნი ყრმანი კელმწიფენი მუხაერსა შიგან

იყვნენ. ჰქონდა პატრონობა, სიკეკლოცე, მიჯნურობა, სიხარული. ასრე უკლებად გაიხარნეს, რომელ, რასაცა თანა სიხარული ეგების, არასთანა დაიკლეს.

27. ცნობა მოაბადისაგან რამინის ვისსა თანა მისლვისა

რა ესე ამბავი ესმა შაჰი მოაბადსა, რომელ რამინ გამოაჩინა ავი გვარი, მივიდა ვისსა თანა და კვლაცა დაჯდა და გაწყვედილი სიყვარული კვლა გამონასკვა, -

არაკი: რამინის გული მაშინ ელევის ვისსა, რა ეშმა ავისა ქმნასა ელიოს; ოდესაც ყურდგელი გალომდეს, რამინის გული ვისისაგან მაშინლა გაძლეს, ოდესცა ჩიტი ქორად შეიქმნების, მაშინ რამინ ავსა ზნესა დააგდებს, -

მაშინლა მივიდა მოაბად დედასა წინაშე და შესჩივლა რამინის საქმე. დაღრეჯით ეგრე მოაგსენა:

”ეგების ესეთი საქმე გაუხელებელისა კაცისაგან, რომელ რამინს უქმნია? და ვინცა ცნობასა ზედა მყოფია, ვის მოეწონების რამინის ნაქმარი? მისრულა ჩემსა ცოლსა თანა ვისსა და მოუყივნებია ჩემი კელმწიფობა და სახელი. ვით მივიდენ ორნი ძმანი ერთსა დიაცსა თანა? ქვეყანასა ზედა ამის უარესი რა ეგების? მე ესე აუგი და ხვაშიადი შენთვის აღრითგან მიმაღავს და, რა დამეჭირა, გამოვაცხადე, მით რომელ შენ სცნა ნაქმარი და უსამართლოდ არ მწყევლიდე. მე ასრე მოვკლავ რამინს, რომელ შენნი თვალნი, გაზაფხულისა ღრუბელნი, იქმნენ მტირალნი. ჩემი თავი ამის აუგისაგან მაშინ ივსნების, რა პირი ჩემი რამინის სისხლითა დავიბანო. შენ ჩემი სამოთხეცა ხარ და ჯოჯოხეთიცა. და ესე საჩემო ავი სახელი არცა შენ გიამების”.

ეგრე უპასუხა დედამან:

”მეცნიერსა კაცსა თავისა კელ-ფერჯნი თვით აროდეს მოუკვეთია. ნუ მოჰკლავ მას, შენი ძმა არის და მისებრი ძმა სხვა არ დაგრჩების. რა ურამინო იყო, უნატამალო დარჩები. აღარ გიამების უმისო სიცოცხლე და სიხარული, რა არცა სმასა შიგან გვერდით გიჯდეს საყვარელი ძმა, არცა ომისა დღესა ზურგად გყვეს, არცა მტერსა და მოყვარესა გვერდით საქადურად ზურგით გიდგეს? ღმერთსა შენდა შვილი არ მოუცემია ქვეყანისა საწაღმართოდ პატრონად და, რა ღმრთისა განგება – ყოვლისა ადამიანისა სიცოცხლისა ბოლო – შენზედა მოვიდეს, შენი სახლი და საჯდომი შენთა მტერთა მიჰხვდების. დაეხსენ, რომელ ცოცხალი იყოს და შენი ადგილი შენად შედეგად შეინახოს.

შეგონება: კაცი უკუნისამდე ცოცხალი არ ეგების, გარნალა ოდესმე სიკვდილი მოესწრების.

სჯობს, რომელ რამინ ცოცხალი გესვას, ნუთუ შენებრი ქვეყანისა მპყრობელი და კელმწიფე იყოს. ძმასა ნუ მოჰკლავ, ცოლი კიდე გააძე და სიყვარულისა კლიტე სხვასა ვისმე შეჰვედრე. კეკლოცნი, მზისა მსგავსნი, დია არიან, რომელ მათი მკერდი წმიდა ვეცხლია და თმა – ამბარი. ერთი მათგანი გამოირჩიე, და გული მას მიეც და საჭურჭლისა კლიტე მას შეჰვედრე, ნუთუ მისისა სადაფისაგან თვალი პატიოსანი გამოვიდეს, რომელ სიხარული მოგეცეს და ადგილი შენი შეინახოს! რასაღა გამოელი ვისისა საქმიანობასა? ამისგან კიდე კარგი რა სჭირს, რომელ ჯიმშედის გვარისა არის. თუცა გვარად კელმწიფე და კარგია, მისსა სიკეკლოცესა ათასი ავი ზნე სდევს. ნუ იქმ, კელმწიფეო, ცნობა მოიჯმარე და სულსა შენსა რამინის სისხლითა ნუ დაისვრი. ათასსა დიაცსა ვისისებრსა ჰპოებ. მის ბოზისა სიყვარულსა გულისაგან რად არ გააგდებ? მე ესე ამბავი კვლაცა მასმია და მგონია –

უარესიცა მასმია მის ღუხჭირისა თავისუფლისა. ძმა ვირო კვლაცა შეუყვარებია, დღე და ღამე მის გვერდით სმად ზის და ღვინისაგან უფროსჯერ მთრვალი არის ვისისა ბედისაგან. ნიადაგ ესე უნდოდა; აწ რა მიჰხვდა, აღარას შეიჭირვებს. შენ უბედურსა რამინს რასაღა უწყრები? შენი შემცოდე ვირო არის, არ რამინ; ჰამიანს არის, მით არის, რომელ შენებრვე ვისისი მიჯნური არის და ერთი ზნე ბოზისა ვისისი ესე არის, რომელ თვითოსა დღესა თვითო კურო ჰყვეს. ეგეთი სიკეკლუცე და შვენება რა სარგებელი არის, რომელ თვესა ერთსა მოყვარესა თანა არ დაზამს. ვარდსა ჰგავს: თუცა სურნელი და ამო არს, დიდსა ხანსა არ დაზამს და ადრე წავა”.

რა ესე სიტყვა გაათავა დედამან და მოისმინა მოაბად დედისაგან, ძმისათვის მაშინვე გულ-კარგად გაცდა, მაგრა ასრე გაუწყრა ვისსა და ვიროს, რომელ წყრომისაგან პირი გაუყვითლდა. მაშინვე ვიროს წიგნი მიუწერა და

სიკუშტითა კალამი ვრმლისაებრ გაიმანვა და ეგრე მიუწერა:

”ვინ გიბრძანა, ამას არ მითხრობ, რომელ ჩემგან უფროსობასა ჰლამი? ვინაა ზურგი ანუ მეშველი შენი, რომელ ეგრე გადიდებულ ხარ? რად არ მითხრობ ამას, თუ ესრე ვინ გაგულოვნებს, რომელ მელსა ლომისა ბუნება აგიღია? შენ ლომთა თანა რად ჰლამი ლომობასა, კანჯარი სად მოერევი, ანუ სად გაექცევი ლომსა? თუცა ვისი შენი დაი არს, ჩემი ცოლია, და ეგრე მექცევი, გვერდით რად გიზის? სად გინახავს, ოდეს ერთი დიაცი ორთა ქმართა ცოლი, ანუ ორნი მებრძოლნი პილონი ერთითა ბეწვითა დაბმულნი? მე არ მინახავს! ნუთუ მუნითგან ქვეყანანი რანიმე აგიხმან ანუ ასაბიანი დიდძალოანნი მოგიკიდებიან და მით გულოვნობ? მე შენგან კარგნი ვერაოდეს რა მინახვან, არცოდეს ვინ ჯელმწიფე გაგიქცევია, არცა მტერი ტყვედ ვინმე წამოგიყვანია,

არცავისი შენისა დამამძიმებელისა ქვეყანა აგიოჯრებია. რა ოდეს გიქმნია კარგი, არავისგან მასმია. შენი გვარი ამაღლებისა ჟამსა თავსა ჩაღმა იქმს, ჯორსა ჰგავს გვარიანობითა: რა მამა ჰკითხონ, დედასა ავსენებს. შენი უკეთესი მშვილდოსნობაა, მაგრა საგნობასა შიგან, არ ომსა. ცხენოსნად კარგი ხარ, მაგრა მოედანსა შიგან, უკეთ გააჭენებ ასპარეზობასა შიგან, ვირე ლაშქრობისა და შებმისა ჟამსა. ვირე დედათა ახლავ, ჭაბუკობასა დია ეცდები, თუცა ომის დღესა და შებმისა ჟამსა, ვითა დიაცი, გაიქცევი. მაჰისა ქვეყანასა მიწყით ლომობ და სხვაგან მელიცა დაგიზაბუნებს. ნუთუ ჩემი შიში დაგვიწყებია, რომელ თავისაგან სული ამოგიღო, და ჩემთა ლაშქართა მარლუზელთა ნაკრავიცა დაგვიწყებია, რომელ მაჰისა ქვეყანასა შიგან ჯერეთცა ყოველგან კვნესა და ვაგლახი ისმის. მაშინდითგან მე იგი მკლავი და ვრმალი ჯერეთ მაქვს, რომელ პირით ქვეყანისაჲთ ჩემთა მტერთა დამჯოცელია. რა ესე წიგნი წაიკითხო, ცოტად დამელოდე.

ამათ დღეთა ნაუზმები ჳრმალი ჩემი გესტუმრების. მე იგიცა მასმია, რაცა ამას წინათ დაგიქადებია და მოახლეთათვის გაჩვენებულ ხარ. ეგრე გითქვამს: "მოაბად უგრძნეულოდ დამესხა და მით წაიყვანა გორაბით ვისი. მე ლაფლად ვიყავ; თუმცა მუნ დამხვდარ ვიყავ, მოაბად ყოლა ვერ წაიყვანდა ვისსაო". აწ აღარა მთრვალისაებრ მოლაფლებულ ხარ; თავისა ადგილსა მორჭმული კელმწიფე ჳზი. ჩემი საქმე შენთვის მიცნობებია, შენად ომად გამომართულ ვარ. საგუშაგოსა ჳედა ყოველგან გუშაგნი დააყენენ, ყოველი ადგილი გაიმაგრე, ლაშქარნი შეიყარენ, ასაბიანი მოიკიდენ და, ვითაცა გწადიან, ეგრე დაემზადე. თვით მეცა ადრე მოგესწრები, გავანქრევ შენთა საჭურჭლეთა, იავარ-გიქმ შენ და შენთა ლაშქართა. აღარ ეგრე შეგებმი, რომელ ცოცხალი სადმე დარჩე და შენებურად გარდაიხვეწო. ქვეყანასა შიგან ეგზომსა სისხლსა ვადენ, რომელ სისხლისა ღვარი მკვდარსა იტანდეს. ვისსა გამოვიტან

უპატოოდ და უზეწაროდ ლაშქართა შიგან ქვეითსა ვაცოროვებ. ესრე გავჰკდი და მოვყვივნებ, რომელ აქათგან წაღმართ უზუცესისა მტერობასა ველარავინ იკადრებდეს”.

ესე წიგნი შიკრიკსა მისცა და გაგზავნა ვიროს თანა და მაშინვე ლაშქართა ყველასა აცნობა ესე საქმე. შეეკაზმნეს დიდებულნი და ლაშქარნი. შეიყარა უამრავი, ზღვისა ქვიშთა ოდენი. ასაყარსა ჰკრეს, თუ სთქვა, ჯეონისა წყალი ქოისტანისაკე მივაო. ლაშქართა სიდიდისაგან ცისკარი დაიმალის. ესეთი ჭაბუკები იყო, რომელ ლომთაებრ სისხლისა მსმელნი. მიდიოდეს ფიცხლად მოწიგნარსა შიკრიკსა უკანა, ვითა ქარნი.

რა ფარანდამან წიგნი მიაართვა, მოაბადის წყრომისა შიშითა ტანისაგან ძალი წაუვიდა და თვალთაგან სინათლე. ეგრე თქვა:

”მიკვირს ეგ ზომი წყრომა რა არის, ანუ ესრე დანაქადებით საუბარი? ჩემი დაი მისი ცოლი არის და მისსა დარბაზსა შიგან ჯდა, ზამთრის დღესა სახლისაგან გამოაძო. იგი გვცემს და იგივე ტირს. ორი უსამართლო მისგან გვჭირს: გამორჩეული ჩემი დაი, ვით მესისხლე, ათასითა უპატიობითა გამოაძო, ერთითა წიგნითა უკანის არცა მოიგონა და არცა უჯმო. მან შეგვცოდა და იგივე გვიწყრების. შაჰინშა არცა ქვისაა და არცა რვალისა. რად უნდა ეგ ზომი ქადილი და გაჩვენება? ერთხელ ლაშქარი შეყარა და მნახა. მგონია, მოეწონა ჩემი თავი. ესრე გაქცეული და გაწბილებული წავიდა აქაით, რომელ უპატიობითა ქვეყანათა შიგან არაკად დაიდვა. ჩვენი ომი არ დამალული იყო, რომელ აწ ვისმე გავაგონებდეთ. მაშინ ძლივ გარდაიხვეწა. აწ კვლა ფერება რადლა უნდა? ორთა კაცთა ერთისა გატეხილისა მშვილდისაგან ეშინოდაო”.

მერმე წიგნის პასუხი პირიანი მიუწერა:

”დიდო კელმწიფეო, მაღალო და მებრძოლო, ნებიერო! შენისა საცთურისაგან რა წაგეკიდა დაღრეჯილოობისა და ავისაგან კიდე? შენ, კელმწიფეთა კელმწიფეო, მბრძანებლობა გაგივა. საჯამსო ესე არის, რომელ წყნარი იყო და ყოვლისა საქმისა მეცნიერი. რადგან პატრონი ხარ, ჯამს ესე, რომელ სიტყვა უნივთო არაოდეს ბრძანო, მეცნიერნი სამართლიანად უბნობდენ და თავსა მიწყით მოსამართლეობითა გასახელოვნობდენ. ჩვენს შუა მტერობა უპირუღია, მით რომელ მოყვრობა და მტერობა ერთგან უფერეა. თქვენ ბედიტსა უბნობთ და გვაგინებთ, ჩვენ ვერცა ეგრე გაგინებთ. თავისი ცოლი გაგიძია, სხვასა ნურვის აბრალებ. ამისთვის არცა წიგნის მოწერა გინდა და არცა ომი. აჰა შენი ცოლი, სადაცა გწადიან, წაიყვანე და, თუ მიბრძანებ, აწვე ვისსა შენსა წინაშე გამოვგზავნი.

ოდითგან აქა მოსულა, ღმერთმან იცის, სამჯრის მეტად არ მინახავს და, თუ ვნახოცა, რა საკვირველია? ძმა დისა ნახვისათვის ოდეს ვის გაუყენებია? ცოლი შენი, რა გაგვა, თუ მე გვერდით მიჯდეს, და, თუ ავსა რას მეეჭვ, თვით იცი, რომელ მე უსამართლეობა არაოდეს გამომსლვია. ვისიცა ამასვე იტყვის და შენცა იცი, რომელ უღალატო მომივსენებია. აწ ამისად შედეგად შენ თუ არ იცი ჩემი საქმე, მე გაგაგონო ამა წიგნითა, რომელ მოგიწერია. შენ მარტო მისრულ ხარ ბრჭისასა და ცუდად უსამართლოდია გითქვამს, მაშინდლითა შებმითა შენ თავი გიქია: "გამარჯვებული მე ვარო და გაქცეული - შენა"; ეგრე გითქვამს: "იგივე მკლავი და ვრმალი [ჯერეთ არისო, რომელ პირისა მიწისაგან ჩემი მტერი ავკოცეო". თუ შენი ვრმალი] ბასრი არის, არცა ჩემია ბზისა. თუ შენი ვრმალი ჯაჭვ-მუზარადსა სჭრის, ჩემი კვლა – ქვასა და გრდემლსა. ეგრე გითქვამს: "ჩემი შიში ნუთუ დაგვიწყებიაო?" შენ თურე ჩემი ნაკრავი სიზმრივ ნახე, რომელ მღვიძარესა

აღარ გეტკივნა. რაცა ჩემგან სათქმელად ჩემი ქება და შენი ძაგება ვამს, ჩემად ნაცვლად ყველა შენ გითქვამს და დაგისწრია. თუ ესე წიგნი ლაშქართა ზედა წაიკითხო, მრავალი დამალული აუგი გამოგაჩნდების. ესეცა დაგეყვედრა ჩემდა, თუ: "შენი დედა გვარად შენსა მამასა სჯობდაო". კაცისა მამაცისა გვარი ომისა დღესა მისი მკლავი და ჭაბუკობაა. მაშინ გვარსა არ ეძებენ, შუბისა, ჯრმლისა და ლახტისაგან ეშინიან თუ. ომსა შიგან გამოგაჩინო, რა შევიყარნეთ, ჩემი გვარი და საქმით ვქმნა, არ ენითა, ოდენ ვთქვა. ოქრო-გოარი და ენა-მახვილობა ერთ დანგად ღირან მაშინ, რა ჭაბუკნი ერთმანერთსა შეებნენ. ეგრე საუბარი ქვე დააგდე და აწ ჭაბუკობა იჯმარე. დღეს ჩვენი მეშველი მკლავი, ჯრმალი და გული არის და გამარჯვება ღმრთისა კელთა შიგან არის".

ფარანდა გარეშეაქცია ვირომან, შაჰი მოაბადს წინა მიეგება. რა მოაბად ესოდენი ძნელი პასუხი წაიკითხა, –

მუნვე წყნარად კითხვა დაიწყო, სადა საეჭვი ჰქონდა, რომელ ვირო ვისის გზითა ავსა პასუხსა გასცემდა, და, რა სრულად წიგნი წაიკითხა, სიკუშტე და სიცრუე მაშინვე სინანულად გაუცდა. სხვა კაცი გაგზავნა ვიროს თანა, ვითა: ”შენ გივსნივარ ყოველთა ჭირთაგან, დია ავად შეესმინე ჩემთანა და არა ვიცოდდი, რომელ უსამართლოდ იყვნენ, აწ მტერობისა რაცისაგან გარდაცდომილ ვარ და სიყვარულისა ჭარმაგსა შეჯდომილ ვარ. შენი სტუმარი ვარ თვესა ერთსა. ვით მოყვარეთა და მზახალთა ჰზვდების, აგრე იურვოდი მასპინძლობისათვის. შენსა დარბაზსა და წალკოტსა საჯელმწიფოსა შიგანა გესტუმრები. მერმე წელიწადსა ერთსა მე შენი მასპინძელი ვარ. ნუთუ რას ამა საქმისათვის მემდუროდე, აწვე აქა ბრძანე და ვისი თანა მოიტანე. ვისი ჩემი სულია და შენ ძმა გამორჩეული და შაჰრო ჩემი დედაა”.

რა მივიდა მოაბადის წიგნი ვიროს თანა, საყვარლიანი, და
დია სალამი და ძღვენი შაჰროს თანა ჰქონდა, კვლაცა
დაიმალა მტერობისა ეშმა და სიყვარულისა ვარდი
აყვავდა, სიხარულისა თვალსა გაელვიდა და მტერობა
გაქარდა. მიიყვანეს დედოფალი ვისი, ვითა მზე, და
მოაბადს შეჰვედრეს. ყოველსა კაცსა გაეხარნეს. თუ
სთქვა, ქორწილი მაშინლა იყო. თვესა ერთსა მუნ
გაიხარნეს, ინადირეს, იასპარეზეს, სმიდეს, მერმე
ხორასანს მოჰმართეს და მაჰით მარავს ქალაქსა მივიდეს.

28. მოაბადისაგან საცეცხლისა აგზება ვისის საფიცრად

რა მარავს ქალაქშიგან მივიდა შაჰინშა,
გულმხიარულობდა და ვისის სიახლისაგან მზე მისი
ვისის პირი იყვის და მუშკი მისი - ვისის თმა.

ერთსა დღესა ამოდ ჯდა გულ-მზიარულად ვისსა გვერდით და ეუბნებოდა რამინის სიყვარულისასა, ვითა: ”ეგზომი ხანი მაჰისა ქვეყანასა დაჰყავ და ამით გასძლე, რომელ რამინ შენსა გვერდით იყო და, თუცა იგი არ გზლებოდა ჭირის მაქარვებლად, დილად ღამემდი მუნ ყოფნასა ვერ გასძლებდი”.

ვისმან კუშტად პასუხი ეგრე მოაგსენა:

”ეგზომ ავსა და ბედითსა ნუ მეეჭვ. ზოგჯერ აგრე მეტყვი, ვიროს ჰყოლიხარო და მისსა ნახვასა მანავლლებ; ზოგჯერ ეგრე მეტყვი, რამინს ჰყოლიხარო. რად მაყვედრებ ეგზომსა?..

არაკი: ნუ ეჭვ ჯოჯოხეთსა ეგზომ ცხელსა, ვითა იტყვიან, და ნუცა დევსა ეგზომ დუხჭირსა, ვითა უზრახვენ. თუცა მპარვისა კელი მპარაობაა, ტყვილსაცა დიდად უზრახვენ.

ესე შენ თვით იცი, რომელ ვირო მონადირე არის და წამსა ერთსა შინ არ დაჰყოფს. სხვა კელი არ იცის ბურთობისა, ნადირობისა და დიდებულთა თანა სმისაგან კიდე. რამინს იგივე ზნე სჭირს, რომელი ვიროს, და მისი თვით მოყვარული არის. ამა ექვსსა თვესა, ვითა ორნი ძმანი, თამაშითა შექცეულან. ყრმასა კაცსა ყრმა კაცი ბერისაგან უფრო უყვარს, ამით რომელ უფროსი სიამოვნე სიყრმე არის კაცისა. სიკეკლოუცე და სიყრმე ღმერთსა, ვითა სამოთხე, დაუბადებია. რა რამინ მაჰისა ქვეყანასა მოვიდა, მან და ჩემმან ძმამან გაიხარნეს ნადირობითა, ბურთობითა, სმითა გაგებითა. არ ეგების, რომელ ვინცა ვის შეუყვარდეს, ყველა შემცოდე და საკლავი იყოს, და არცა ესე, რომელ ვინცა მიჯნური იყოს, ყველა ღალატსა და მოღორებასა მოყვრისა უდგებოდეს. არ ყველასა გული შენებრ ღალატიანი არის და არ ყოველი კაცი შენებრ შეუპოვარი არის”.

შაჰი მოაბადს გაუკვირდა და ეგრე თქვა:

”თუ ესე ესრე, კარგია, რამინ საკურთხეველი არის, აღარ დასაწყევარი. აწ შენ შემომფიცე, რომელ შენ მუნ რამინს არა ჰყოლიხარ. რად გეშინიან? შეუცოდებელმან ფიცითა გამოაჩინე შენი სიმართლე. შეუცოდებელსა ღმერთი არ გარდააგდევს. და მაძლრად უჭმელი პირი არ აყროლდების”.

რა ვისსა ესე მოაბადისაგან ესმა, გულოვნად ეგრე მოაგსენა:

”ჰე, კელმწიფეო საშიშო! მაგა ფიცითა ვერ შემაშინებ, ამით რომელ მართალი ადვილად ფიცავს. კაცისა გული რა მართალია, წყლისა შესმა და ფიცი სწორია მისთვისაო”.

შაჰინშა ეგრე ბრძანა:

”ამის უკეთესი არაა, რომელ შემომფიცო, და საეჭვსა და საყვედურსა დაეგნა და შენთვის ყველაფსა მზრახისა ენა დააბა. აწ მე დიდსა ცეცხლსა დავაგზებ, აღვასა და მუშკსა დავაკვამლებ და ამა ყოველთა დიდებულთა და ლაშქართა წინა შემომფიცე ცეცხლითა და მას შუა გამოიარე, რომელ მასვე წამსა, რა შემომფიცო, შეცოდებისაგან სულითა წმიდა იქმნე და ამისსა შემდგომად არცა რა საყვედურითა გკადრო და არცა უნებელი სიტყვა. მაშინ ჩემი სული და საწუთრო იქმნები და სიცოცხლისაებრ შემიყვარდები, და ჩემსა კელმწიფობასა ერთობით შენ მოგცემ და შენსა სიწმიდესა გამოვაჩენ”.

ვისმან ეგრე მოაგსენა:

“ეგრე ქმენ, შენცა განწმდი და მეცა განმწმიდე მაგა საქმითა. ვირემდინცა შენ გულსა შიგან არაწმიდასა მეექვ, შენს სულსა და სჯულსა ყველასა ივნებ. შეცოდებისა ნახვა და მალვა სჯობს, ვირე უნახაობა და წამება”.

მერმე შაჰინშა უჯმო ყველა ერთობითა ცეცხლისა მსახურნი, დიდებულნი და ლაშქარნი მისნი და საცეცხლესა შიგან დიდი საქონელი შესწირეს, რომელ თვითოსა თქმა არ ეგების: ოქრო, თვალი, მარგალიტი და სოფლები, და მუნით ცოტა ცეცხლი მოაღებინა, მოედანსა შინა დიდისა მთისა ოდენი ცეცხლი დააგზებინა, რომელ მისი სიტჳო ცამდინ მისწვდებოდა და მისი ალი კეკლუცსა დიაცსა ჰგვანდა, რომელ შარისა პერანგითა ლამაზად იარებოდეს. ანათობდა ქვეყანასა სრულად მის ცეცხლისა სიდიდე და სიცხითა დამწველი იყო, ვითა მოყვრისა გაყრა, და კვამლი მისი აბნელებდა ჰაერსა ცისასა. და ესე არავინ იცოდა, თუ შაჰინშას რადსთვის

დაუგზია ისი ცეცხლიო, და ესრე ამაღლდა, რომელ მთვარესა ატფობდა მისი ალი.

დადგეს ერთობით დიდებულნი ხორასნელნი ცეცხლისა წინა. მოაბადის კოშკისაგან ვისმან ნახა იგი საშინელი ცეცხლი და რამინს უთხრა:

”ნახე იმა კაცისა საქმე, ვითარი დიდი ცეცხლი დაუგზია ჩვენთვისო და იმაშიგან ჰლამის ჩვენსა დაწვასა! აწე ვირე იგი დაგვწვიდეს, მოე და ორნივე გავიპარნეთ აქადთ. და ჩვენ დავწვათ მოაბადის გული მისითავე ცეცხლითა. გუშინ მეუბნებოდა მოაბად ვითა – შემომფიცე, რომელ რამინს არა ჰყოლიხარო, და მეცა დაუწყე საუბარი, ვალორებდი. აწ აქა მოქალაქეთა და ლაშქართა წინა დიდი ცეცხლი დაუგზია და მე იმა ცეცხლსა შიგან გამარებს, იმა კაცთა წინა მომაყივნებს და ეგრე მეტყვის: ამა კაცთა წინა შიშველი შედი, რომელ რამინს არავინ გიზრახვიდესო”.

მერმე ძიძასა ეგრე უთხრა:

”შენ რას იტყვი, ამა ცეცხლსა ვითა დამჯსნი? აღარ გულოვნობისა ჟამია, აწ გაქცევისა არის. შენ დია ღონის ამგებელი ხარ და ფრთხილი; გვითხარ თუ რა არის ჩვენი ღონე, ანუ ამისგან ვით ვიჯსნებით? ესეთსა ჟამსა ღონე სჯობს ჭაბუკობასა”.

მერმე ძიძამან მისებურად მაგალითად ეგრე უთხრა:

”ეგე დია ძნელი საქმე წაგვკიდებია, მე მაგისისა ღონისა აგება არ ვიცი. მაგრა ნუთუ ღმერთმან გვიშველოს და გაგვიმარჯვოს! აწ რადგან ესე წაგეკიდა, აქა ნულარა სდგათ; სადა მე მივიდოდე, თქვენცა წამომყევით”.

სალაროსა შევიდეს და მუნით დია საქონელი, ოქრო,

თვალი და მარგალიტი აიღეს და აბანოსა შევიდეს სამნივე. და ერთი გზა წყლისა სადინელი წალკოტსა გავიდოდა ესეთი, რომელ არავინ იცოდა. და მას ჯვრელსა გავიდეს სამნივე და წალკოტსა შევიდეს, მოაბადისაგან გულ-დადალულნი მივიდოდეს. მაღალი ზღუდე იყო წალკოტისა. რამინ, ვითა ვეფხი, ზედა შეხლტა და ზეწარი ჩამოუშვა; ორნივე ზეწრითა ზე გაიყვანნა და იმიერთ ჩაასხნა. თვით უჭირველად ჩახლტა. და სამნივე ზეწრითა, ვითა დედანი, პირდაბურვილნი წავიდეს.

იცოდა რამინ ერთი ვენაჯი, რომელსა შიგან ერთი კარგი მეზვრე იყო, მოყვარე მისი. მაშინ მისსა მივიდა და მუნ მოისვენეს. მერმე ვენაჯით მეზვრე გაგზავნა თავისა ყმასა კარგსა მისანდობელსა თანა და ეგრე უბრძანა, ვითა: "უკეთესნი ცხენნი დამიკაზმენ და ჩემი აბჯარი. და თუ რა საჭამადი გაქვს, სულითა ზედა აქა მოიტანე, რომელ ვერვინ გიგრძნას". მივიდა და მასვე წამსა, რაცა უნდოდა,

შინადათ მოართვეს.

რა შელამდა, შესხდეს და ესრე წავიდეს სამნივე, რომელ ქარი ვერ ეწეოდა. ადამიანმან ვერავინ ნახა. ესეთი მინდორი, რომელ ვეშაპთა ოდენ სადგომი იყო, უწყლო და უსაძოვრო, - მათ ერთგან ყოფნისათვის სამოთხედ უჩნდა: ქვიშა, ქვა, სიცხე და წყურვილი მათ მიჯნურობისაგან ღმრთისა წყალობად უჩნდა. და ერთმანერთისა სიახლისაგან ვერცა სიცხესა იგრძნებდეს, ვერცა სიცივესა. ვითამცა თამაშად იარებოდა, არ ეგზომ საჭიროსა ადგილსა და გზასა მიდიოდეს. ჩინეთს ქვაზედ წერია, ვითა: "მიჯნურთა ჯოჯოხეთი სამოთხედ უჩნს. რა მოყვარესა ახლავს, მიჯნურსა, თუ პილწიცაა, მას ეტრფიალების. მინდორი ვენაკად უჩნს, თოვლი – წალკოტად. მიჯნური მთრვალსა ჰგავს, რომელ, რა კაცსა ეთროს, ჭირი და ღზინი ყველა სწორად უჩნს".

იგი მინდორი ათ დღეს დალიეს და მარავით რეს ქალაქს მივიდეს. რამინს ერთი მოყვარე ესვა კარგი და მისანდობელი; რესა მას კარგი სახლ-კარი ჰქონდა და დია უხვი და კარგი კაცი იყო. სახელი ბეჰროზ შეჰროს ძე ერქვა. და მისი სახლი სამყოფად ამო იყო და ყოვლითა კეთილითა სავსე. ძილპირისა ჟამსა, რომელ ღამისა სიბნელისაგან გზა არა ჩნდა, რამინ მივიდა ბეჰროზის კარსა გულ-მზიარული და ჭირთაგან ვსნილი. რა ბეჰროზ ნახა რამინ, სიზარულითა არ დაიჯერა, თუ არა მეზმანებისო. ეგრე თქვა:

”ესეთსა ჟამსა რამინისებრი სტუმარი ვისთვის ეგების?”

რამინ ეგრე უთხრა:

”ძმაო, ესე ჩვენი ზვაშიადი შენისა სიკეთისაებრ დამალე და ნურავის უთხრობ, თუ რამინ მოსრულა ანუ სტუმარი

მყავს”.

ეგრე მოაჯსენა ბეჰროზ:

”ღმერთმან და ჩემმან ბედმან მოგიყვანა ჩემად სტუმრად, შენ ჰატრონი ხარ, მე შენი ყმისა ყმა ვარ. თუ მიბრძანებ, სახლისაგან ყველათა კიდე გავალ. დარბაზი ჩემი და, რაცა მაშიგან არის, თქვენი არის და მე ღმერთმან თქვენი სამსახური გამიმარჯვოს”.

მერმე ვისი, რამინ და ბეჰროზ, ვითა მათ სწადდა, ეგრე იხარებდეს ერთგან ასსა დღესა, ასრე რომელ მათი ამბავი არავინ იცოდა. კარ-დაჯშულნი და გულ-გაცსნილნი დღისით თამაშობდეს და ღამით გამოჩინებისა შედეგად რამინ ჩანგი აილის და ცემა დაუწყის და ზედა სიმღერა თქვის და სამიჯნუროთა შაირთა იტყოდის ამოფთა ვმითა, ვითა:

”ჩვენ ორნი კარგნი მოყვარულნი ვართ, ერთმანერთისათვის სულთა გავწირავთ; სიხარულისა განძი ვართ, მაგრა მტერისა თვალთა ბოძალი ისარი; თუცა ჩვენ სიხარული და გულის ნება გვაქვს, ჩვენი მტერი ამით დია უპატიოდ არის და საწყლად; რაზომიცა ჭირი დაგვემართოს, ჩვენ ერთმანერთსა არ გავეყრებით, ვერცა ოდეს სიახლითა გავძლებით, ჩვენ სიხარულისაგან კიდე ვერას ვნახავთ; ბედსა ჩვენთვის ესე მოუცემია. ამოო ვისო, რამინს წინა მჯდომო! რამინ შენგან მხიარული, შენ რამინისაგან. ამოო ვისო, პირ-მხიარულად ბაგე-მღიმარეო! არ ვინანი ჩემსა თათბირსა, არ ვინანი ამა ესრეობისა ქმნასა; ვიხარებ ამა მგზავრობასა, რომელ ვისისებრი ნადირი ვინადირე. შაბაშ, რამინ, რომელ შენი საწადელი აისრულე! აწ, ვითა გწადიან, ეგრე ახარებდი გულსა, – მოყვარეთა ნება ერთგან გაქვს, სამოთხესა შინა ხარ. შენი ვარდი დაუმჭნარია, შენი მოყვარე მზე არის, რომლისა

ბედითა რასაცა ეძებ, ჰპოებ. ღმრთისაგანცა კურთხეულ
არს მაჰისა ქვეყანა, რომელსა შინა ვისი პირმზე
დაბადებულა! კურთხეულმცა არის ვისის სიცილი,
რომელ საწუთროცა მისისა სიცილისა მონა არის! მიბოძე,
ვისო, ბროლისა კელითა საკელმწიფო ჭიქა, რომელსა
შიგან ღვინო შენის ღაწვისაებრ წითელი დგას. მე ოდესცა
შენისა კელისაგან ღვინოსა შევსვამ, უკვდავებად მიჩნს.
ღვინო ვერ დამათრობს, შეჭირვება არ მომივა შენისა
სიყვარულისაგან, მე ჭირი არ შემწონს. რა ამოდ
შემომხედნე, ღმრთის წყალობად მიჩნს. ჩემი პატივი
შენგან გაძლიერდების და შეჭირვება ჩემი შენგან
განქარდების. გული ჩემი სადაფი არის და შენ შიგან
მარგალიტი; ჩემი მკერდი ცა არის და შენ მას ზედა
ვარსკვლავი. ღმერთმან ესე სადაფი უმარგალიტოდ ნუ
გაგადოს და ესე ცა – უვარსკვლავოდ. მიწყითმცა შენად
არის შენგან მზიარული! მოვა ესეთი ჟამი, რომელ ჩვენსა
სახელსა ავსენებდენ და ყოველსა კაცსა უკვირდეს ჩვენი

სიყვარული, სახელი და სიხარული. და ესეთი სიკეკლოცე
ჯამს, თუ უკუნისამდე იცსენებოდეს. გულო, თუცა დია
ჭირი და სასჯელი ნახე, აწ მოყვრისაგან ღზინსა და
გულის-ნებასა ხარ. ჩემი გული მით სიყვარულითა სავსეა,
რომელ მოყვრისა პირი მზე და მთვარეა. შენ დღე და ღამე
იხარებდი მისითა პირითა და მტერთა და მეშურნეთა
სიკვდილსა იგონებ. ხურმა და ეკალი ერთსა ხესა ზედა
იქმნებიან, ეგრეთვე მიჯნურთა სიხარული და შეჭირვება
მისი ერთგან იქმნებიან. აწ, გულო, თუ შენ სული
შესწირო, მისისა ერთისა კოცნისა მუქაფა არაა. მე სული
ასეთისა მოყვრისათვის მინდა და საწუთრო ესეთისა
საქმისათვის დაბადებულია. აწ შენ სმიდი ღვინოსა, ნუ
შეიჭირვებ! ხვალე რაცა ღმერთსა გაუგია, იგი
წაგეკიდების. ნუთუ ხვალე თვით უკეთესი წაგვეკიდოს
მისგან, რომელსა დღესა მიელი!”

ოდესცა რამინ ღვინოსა სმიდის, ესეგვარსა იტყოდის,

იმღერდის და უბნობდის. ვისი, კეკლუცთა სანთელი, მზიარულად იყო. არა დააკლეს ორთავე გულის მონაცემი. აქათ ვისი და რამინ ესრე იზარებდეს და იქით შაჰინშა ჭირსა და მოყივნებასა და ჯავრსა შიგან იყო, რომელ ვისსა აფიცებდა და საეჭვისაგან გამოიყვანდა.

ოდეს ძებნა დუწყო ვისსა, ველარა პოვა. საწუთრო თვალთა წინა დაუბნელდა. ერთსა დღესა და ღამესა ეძებდეს. მოაბადს ღვიძლსა ცეცხლი ედებოდა და გული თვით მისგანვე დანაგზებსა საცმილსა შიგან ეგზებოდა. რა პოვნისა იმედი გარდაიწყვიტა, თავისა სიკვდილი სანატრელად გაუცდა; მერმე ძმასა მისსა ზარდის თავისა საჯდომი შეჰვედრა და მას მიანდო, ამაღ რომელ ძმაცა იყო და მისანდობელი ვაზირიცა.

29. მოაბადისაგან გაღარიბება ვისის საძებრად

მოაბად თავით თვისით ქვეყანათა შიგან ვისის საძებრად წავიდა. მარტო მისთა ეგზომ ქონებათაგან ერთი ჯრმალი და ერთი ცხენი, რომელნიცა ბუნებად ერჩივნა, წაიტანა და წავიდა. ქვეყანათა შიგან მარტო იარებოდა. გულის ტკივილისაგან და სიყვარულისაგანცა მიუცილვებულად ვისსა ავსენებდის. მოიარა ყოველი პირი მიწისა: ოჯერი და შენი, ზღვა და ჯმელი, ჰინდოეთი, თურქეთი, საბერძნეთი, ჩინი-მაჩინი, რანი და ერაყი; ვისის ნიშანსა და ამბავსა იკითხვიდა. ვერცა თვით მიხვდა და ვერცარა მისი ნიშანი სხვაგან ესმა. ზოგჯერ არნისაებრ მთათა და კლდეთა ზედა იარებოდის, ზოგჯერ ლომისაებრ ლერწამთა და ტევრთა შიგან იარებოდის, ზოგჯერ გარე-თხისაებრ მინდორთა შიგან იყვის, ზოგჯერ გველისაებრ ჯვრელთა შიგან იყვის. არ დარჩა ადგილი, სადაცა არ ეძებნა.

ხუთსა თვესა ვითა ხელი და მტერიანი, ცურვიდა ვისის გზათა უკანა. ზოგჯერ სიცხითა მისჭირდის, ზოგჯერ

სიცივითა თავუწევარ იქმნის, ზოგჯერ მგზავრთაგან ჭამის პური, ზოგჯერ მეცხორებთან ჭამის პური; რაცა მიჰხვდის, მათითა ცოცხალ იყო. ქვე ვერა დაიძინის; კელმწიფესა ნანებიერებსა შართქუნად მიწა ჰქონდა და სასთაულად – მისივე მკლავი. ამა ხუთსა თვესა ქვეყანათა შიგან იარა. ამხანაგი მისი შეჭირვება იყო და ნადიმი – მგზავრობა. ღია ქვა იკრის გულსა და ღია სისხლი დაღვარის თვალთაგან. ოდეს უგზოსა გზასა იარებოდის ანუ მარტოდ სადმე დარჩის, ეგზომი იტირის, რომელ ტანისამოსი მისი დაიწურვოდის. ეგრევე თქვის:

”რა ვქმნა? აჰა, სადაა ჩემი ლაშქარი და საჭურჭლე და უთვალავი ოქრო და საქონელი? გულისათვის ყველა განვაქრვე, დავთმე და აწ არცა გული მაქვს და არცა კელმწიფობა; მოყვრისაგანცა კიდე დარჩომილ ვარ და კელმწიფობისაგანცა. ესეთსა ჟამსა სიკვდილიცა ამო არის. მისსა ძებნასა შიგან რა ერთი ბიჯი წავდგა, თუ სთქვა,

ერთი ასო მაშინვე დამაკლდების. მე ჭირი მით მიმატებია, რომელ ჩემი სული ჩემგან აბეზარ-ქმნილია! მე, თუ სთქვა, ქარი რკინისა მეცემის და მიწა ფერჯთა ქვეშე ცეცხლი არის. თუ რა კეკლუცი ვნახო, ყველა გველვეშაპად მეჩვენების. გული ჩემი ღრუბელსა ჰგავს და ჰაერი - მკლველსა. ნავლლისაგან ძალი გამომღებია. მე სიბერისა ჟამსა თუმცა არ გამიჯნურებულ ვიყავ, ესე მიჯობდა და ჯამდა. ეგზომი ჭირი და მიჯნურობა ერთგან არ დამეტევის. ესეთსა ჭირსა შიგან ახალ-მოწიფული ყრმა დაბერდების, ჩემი ბერისა კაცისა ღონე რა არის? ესეთი სამოთხე მომხვდა ქვეყანასა ზედა, რომელ მისგან ჯოჯოხეთი თვალით ვნახე. ესე უარესი მჭირს, რომელ მისგან ავსა ნაქმარსა რა მოვიგონებ, მაშინ უფრო გავხელდები მისთვის; რა ნარგისნი მოვთვალნე, მიჯნურობასა უფრო მემატების, ვითამცა მისი აუგი მიყვარდა, ვითამცა მისგან ავის ქმნა მეამებოდა. მისისა სიყვარულისაგან თვალნი დამბრმობიან და გული

უგუნებო მქმნია. საწუთროდსა ლხინი აღარად მიჩნს, მიჯნურობასა წინათ ძლიერი ვიყავ და ყოვლისა საქმისა მეცნიერი და აწ დაუსუსურებულ ვარ და ესრე გასრულ ვარ, რომელ ვერცაღარას ავსა შევიგებ და ვერცა კარგსა. ცუდად წამიკდა აქამდისი საკელი, წამიკდა სიყვარული, მოყვრისა ქარმან წამილო ჩემი ნაჭირვები, გულსა ცეცხლი მომიდვა! აწ ქვეყანასა შიგან რასა ვინ მიზრახავს? ყოველსა კაცსა აწ მოვძულვებივარ და კაცსა წინა ასუბუქებულ ვარ, შმაგი და მტერიანი ვგონივარ და მართალან. თვით მათცა უარე ვარ. სიხარული და კელმწიფობა დამიგდია და მარტო მინდორთა შიგან ნადირთა თანა გარეულ ვარ. რად მოვისმინე მაშინ ჩემთა მტერთა და მეშურნეთა სიტყვა, ოდეს შვენება-უკლები ჩემი ვისი კელთა მყვა, რადგან უმისობისა გაძლება არა მქონდა? მე თუ ღმერთმან შემიწყალოს და ერთხელ მისი ნახვა მო-ღა-მხვდეს, მისსა ბრძანებასა, ვითა მონა, ვმორჩილობდე. და ჩემსა კელმწიფობასა და გვირგვინსა

ყველასა მას მივსცემ; ვირე ცოცხალ ვიყო, პატრონი იგი იყოს. აწ რადგან მიჯნურობისა ძალი შემიგია, რაცა მას იამების, მე მისი ქმნა მინდა”.

რა მოაბად ექვსი თვე იარა ქვეყანათა შიგან, ერთსახე დასაწყლდა და დასნეულდა და საწუთროდსა მუხთლობისაგან შეშინდა ღარიბად სადმე უკაცურად სიკვდილისათვის, და ნუთუ მტერმან ჩემი ადგილი დაიჭიროს უჩემობითაო. შეიჭირვებდა თავისა საქმესა და გამოარჩივა, რომელ გარეშეიქცეს და შინა მივიდეს, აწ ვისის ძებნა დააგდოს და იმედსა იყოს უკანის პოვნისა მისისასა. შემოიქცა და მარავს, თავისა ქალაქს მივიდა. და ყოველი კაცი მისითა მისლვითა გამხიარულდა, და სამაზარობლო გასცა ყველამან, და ღმერთსა ჰმადლობდეს. შეკაზმეს ქალაქი და ბანთა ზედა მზისა მსგავსნი დედანი დასხდეს. ეგზომი ოქრო და თვალი შეაყარეს ქალაქსა შემომავალსა, რომელ მის ქვეყანისა

გლახა ყველა გამდიდრდა.

30. მოაბადისაგან მარავს მოსლვა და ვისის ამბვისა ცნობა
ოდეს შაჰი მოაბად თავისა სადგომი დარბაზი, ქვეყანა და
კელმწიფობა ქვე დააგდო და მინდორთა მიჰმართა, მაშინ
რამინ წიგნი მიუწერა რე ქალაქით დედასა და გაახარნა
თავისა სიცოცხლითა.

მოაბად და რამინ ერთისა დედისაგან იყვნეს და დედა
ზარდისი სხვა იყო და ჰინდოსა იტყოდეს ზარდსა
დედულად.

რამინის გამოგზავნილი მარავს მალვით მოვიდა,
ქარისაგან უფიცხესად. მაგრა ოდეს მოაბად და რამინ
წასრულნი იყვნეს, მაშინდითგან დედისა მათისა
ცრემლნი არ შემშრალ იყვნეს უმათობისა

შეჭირვებისათვის. რომელსაცა დედასა მოაბადისა და რამინისებრნი ორნი ძენი უსაქმოდ უჩინო ექმნებიან და ერთისა დიაცისათვის დედასა და თავისა საკელმწიფოსა და ლაშქართა ქვე დაჰყრიან და ველთა გაჭრასა გამოირჩევენ, მისთვის შეჭირვებასა მართალა.

წიგნი მოართვეს რამინისი მისსა დედასა. ეგრე მოეწერა:

”საწუთრომან მეცნიერობასა და ძმასა მომწყვიდა ამა მიზეზითა, რომელ ძმა ჩემსა სიკვდილსა ინატრის ჩემთვის, მკვეთისა ვრმლისაებრ უწყალოა, ჩემსა და ვისის დაჯოცასა ჰლამოდა. რადგან ესეთია, მე ერთი თმა ვისისი მისებრსა ათასსა ძმასა მირჩევია. მე ვისის სიამოვნისაგან კიდე სხვასა ვერას ვხედავ და მაგისგან გინებისა და თრევისაგან კიდე არა მაქვს რა. ოდესცა მაგას ვშორავ, ჩემი სიხარული მაშინღაა. სიკვდილი ჩემი რად უნდა? ძმა არის ჩემი, ერთის მამისა შექმნილნი ვართ და

ერთის დედისა ნაშობნი. ყოვლისა საქმითა მე ვსჯობ.
მოედანსა შიგან ორმოცდათი მაგისებრი ვერ
გამისწორებს. რა მარავი დამიგდია, სიცილისა და
სიხარულისაგან კიდე არა მიქმნია რა. რა მაგას ვიახლო,
ვითა ველური თხა ავაზისაგან, კბილითა დანაყილი ვარ.
ეგზომი ჭირი და ფათერაკი მაგისაგან არ გვეყოფოდა,
რომელ გვჭირდა, კვლა ცეცხლითა რადლა გვწვიდა? არ
ღმერთია, რომელ ჯოჯოხეთსა მიგვცემდეს. აწ შენ ჩემსა
ნურას შეიჭირვებ. აქა, რეს ვარ მრთელად და კარგად.
ვისის სიახლითა დია ვმხიარულობ. ესე წიგნი მალვით
მომივსენებია, რომელ ჩემი კარგად ყოფნა გაიხარნე.
ნურას შეიჭირვებ, საწუთროდსა ჭირი და ღზინი უხანოა:
დღეს ჩემი ამბავი მომივსენებია და, წალმა ვითაცალა ვიყო,
მასცა გაცნობებ. მუნამდის ქვეყანათა შიგან ვიარები
ღარიბად, ვირე მოაბადის ადგილი უმოაბადისოდ
დარჩებოდეს, მერმე ღმერთი და ბედი ჩემი მისსა ტანტსა
დამსვამს. არ უკვდავებისა წყალი უსვამს, არცა სული

მისი მათათა ზედა დაუბამს და, თუ, რად უჩნს და, არ მოკვდეს, შენმან სიყვარულმან, ლაშქართა შევჰყური და ტანტისაგან ჩამოვითრევ და მე და ვისი დავსხდებით. დიდხან ესრე ყოფნა არ შეგვიძლია. ესე ჩემი სიტყვა დაისწავლე, რომელ ესე საქმე ადრე იქმნების. ვისი დია სალამსა და თაყვანისცემასა მოგაცხენებს”.

რა მისმან დედამან რამინის წიგნი წაიკითხა, გახარებულმან ღმერთსა მაღლი მისცა. და ამას სიხარულსა ზედა მეორესა დღესა მოაბად მოესწრა, შინა მივიდა და დიადი გასცა. საწუთრომსა მინდობა ასრე არის, რომელ: იგი ბერი-დედა შვილთა მიზეზითა ზოგჯერ ტიროდის და ზოგჯერ იხარებდის. ნუ იქადი მისისა ლხინისაგან, ნუთუ ქადილი ცუდად წაგივდეს და ნუცა საწუთრომსაგან სჩივი. ვირე მასვე არ მოსწადდების, ჩივილიცა უსარგებლოა.

რა შაჰი მოაბად კვირა ერთი შინა გამოისვენა, დარბაზობა შექმნის და კიდე მალე გაყარის, ვითა მგლოიარე დაჯდის, მიწყით დაღრეჯილი იყვის. ღამესა ერთსა დედამან ეგრე მოაგსენა:

”რად ხარ ნიადაგ დაღრეჯილი, რომელ წამსაცა არა გაქვს სიხარული? რა გჭირს ეგეთი? ერანისა და თურანისა პატრონი ხარ, ჩინით ყიროვნამდის ყველა შენია და შენსა ფარმანსა ქვეშე არის. ნუ ხარ მიწყით ესრე შეჭირვებით. უმხიარულობისათვის შენი სული რად არ გებრალეების? ანუ-მე ბერი-დედაშენისა ეგრე ზედვისათვის რად არ გეწყალვი?

შეგონება: ყოველი კაცი სიბერისა ჟამსა გაკეთდების, რა სიყრმისა სირეგვნე დააგდოს, ამით რომელ მას სიბერე მასწავლებლად ეყოფის, თმა თეთრი – შემაგონებლად. ავსა საქმესა ბერი აღარ დაებმის და სიბერესა შიგან

სიყრმესა ველარ ეძებს.

შენ ვითაცა ჰბერდები, უარე და უარე ხარ. შენითა ეგეგვარობითა გული ჩემი დაგიწყულულებია. ზენაარ, რომელ ჩემი შეიგონეო და შენისა თავისა”.

შაჰინშა ეგრე მოაჯსენა:

”დედაო! ჩემი საქმე ესრე არის, ვითამცა ჩემი გული ჩემი მებრძოლი იყო. ვისის სიყვარულისაგან წამსაცა ვერ გამოვისვენებ. რაზომსაცა შევაგონებ, არ მომისმენს და არცა სიხარულად უჩნს. ექვსსა თვესა ქვეყანათა შიგან თავისა გზისა უმეცარი მარო და ღმერთმან იცის, თუ რა ჭირი ვნახე. აწ შოფოთი და შემჭირნე ამაღ არის, თუ უმოყვროდ რად ვარ ცოცხალი. ვირე ესე გული ჩემსა ტანსა შიგან არის, სხვისა მტერისა ბრძოლად არა მცალს. მე თუმცა სით ვისის ამბავი მესმა, შეჭირვებისა ჭირი

დამიმოკლდების. ესრე აღმითქვამს ღმრთისადა: თუ ვისი ვნახო, ერთობით კელმწიფობასა ჩემსა კელთა შევჰვედრებ, და მას მივსცემ და მისისა მბრძანებლობისაგან კიდე აღარ გამოვალ. რაცა ჩემთვის შეუცოდებია, ყველასა შეუნდობ. ვირე ცოცხალი ვიყო, არ დავაყვედრებ. არცარას რამინს უზამ ავსა. ძმა არის ჩემი და იყოს აქა ჩემად იმედად და ზურგად”.

რა ესე სიტყვა ესმა დედასა მისსა მისგან, გულსა ცეცხლი მოედვა რამინის საქმისათვის. ესრე ატირდა, რომელ უბენი დაისოვლნა, კელი გამოულო შაჰინშას და ეგრე მოახსენა:

”მტკიცედ შემომფიცე, რომელ ავი არა უყო რამინს, არცარა ვისსა და არცარა ემტერებოდე და, რაცა აწ შემომფიცო, ყველა გაასრულო, რა აქა მოვიდენ. დია არ გამაწბილო ღმერთსა და კაცთანა და მე მოგაჯსენო, სადაცა არიან. და

რა ესე შემაჯერო, მაშინლა გამოგიცხადებ”.

მოაბადს რა ესე ესმა დედისაგან, სიხარული შექმნა და ფერჯთა მოეხვია, შეეხვეწა და ათასჯერ პირი და ჳელნი მოუკოცნა. ეგრე მოაჯსენა, ვითა: ”ვიცი, რომელ ჩემი სიცოცხლე გინა, და მე, ვითა მმართვეს, აგრე შენი მოყვარული და მბრძანებლობისა ქვეშე მყოფი ყოფილ ვარ. აწ გამომიყვანე მგზნებარისა ცეცხლისაგან, მეწიე და შენითა სიკეთითა სულნი ჩამიდგენ. მე შენსა მბრძანებლობასა არ გარდავჰკდები და, რასცა ზედა გწადიან, შემოგფიცავ”.

მერე შეჰფიცა მშობელსა დამბადებელისა ღმრთისა ძალითა და ყოვლითავე საფიცითა, რომელ რამინს ავი არა უყოს, არცარა მისთვის მოიგონოს და სამისოდსა მტერობისაგან გული გაიწმიდოს, არცარა დაამძიმოს და არცარა დააკლოს, ვითა საყვარელსა ძმასა ჰმართვედეს,

ეგრე დაიჭიროს და სწყალობდეს. აგრევე ვისი საყვარლად დაიჭიროს და დედოფალი იყოს დიდი; რაცა შეუცოდებია, ყველა შეუნდოს და არცაღა აგსოვდეს, არცაღა დააყვედროს და მისად საყვარლად იგი უჩნდესო.

რა ესე შეჰფიცა შაჰინშა და შეაჯერა, რომელ ვისისა და რამინს ავი არა უყოს და არა უღალატოს, მერმე მასვე წამსა მისმან დედამან წიგნი დაწერა რამინს თანა და ყველა წვრილად გააგონა მოაბადის საქმე და სამისოდ ფიცი, და ეგრე მიუწერა:

”ჰე მშობლისა სულო, შენი სამოთხე და ჯოჯოხეთი ჩემი სიტყვა არს. თუ ჩემსა სიტყვასა არ მოისმენ, ღმრთისაგან ჭირისა და სასჯელისაგან კიდე არა მიგზვდების. რა ესე წიგნი წაიკითხო, სწრაფით წამოე, ნუთუ ვითა ცოცხალსა მომესწრა. უშენობისა ტირილითა თვალნი დამბრმობიან და სულნი ჯორცთაგან მიმწურვიან გასაყრელად. ჩემისა

სიხარულისა სანთელი დავსილა და სულისა ჩემისა ვარდი დამჭნარა. შენდა მოსლვამდის, ვითა მითქვამს, ესრე ვარ და შენისა ნახვისათვის ღმერთსა ვევედრები. შაჰინშაცა შენთვის ჩემებრ მტირალა. რაცა შეეძლო, შენთვის ქვეყანათა ზედა იცორვა და ღმრთისაგან კიდე არვინ იცის, რაზომი ჭირი ნახა, შიმშილი და წყურვილი გასძლო, და ახლა მოსრულა შინა და შენთვის დია სურინ, მისისა ჭირისა წამალი შენი ნახვაა. ჩემთვის გულმართლად შემოუფიცავს: შენ ავი არა გიყოს, შეუნდვია შენდა ყველა შეცოდება, აქათგან ვითა თავისა სული უყვარ და ამა მისისა მეორისა ძმისაგან შენ უფრო საპატიოდ დაგიჭირავს, აგრე მისთა ლაშქართა ზედა პატრონი და ამირსპასალარი შენ იყო, და შინა პატრონი და დედოფალი ვისი იყოს და მოაბად ორთავე კარგისა მგონებელი იყოს, სიტყვით და საქმით ღმობიერი და თქვენთა წადილთა მყოლი. აწ შენებურად ნურას საკვირველობ, ნურას გეშინიან, წამოედ, მე მომენდევ.

უცხოთაგან ვერას გაიხარებ, თუ ყოველიცა ქვეყანისა ოქრო გაქვს. თუ ხორასნისა პატრონობა მოგზვდების, სხვაგან სამიზდარი სახლი რად გირჩევია? რაზომცა მანდა ჭირი ნახო, ესრე ვერ გასდიდდები, რომელ უჭიროდ აქა თვით ხარ. თუ ღმერთსა ადვილად შენდა თვალი მოუცემია, შენ ძნელად ერთსა კენჭსა რად ეძებ?”

ესე წიგნი გაასრულა, მაშინვე გაგზავნა. რამინ რა მოწიგნარი ნახა, შეეშინდა და მოაბადისა [და] დედისა ამბავი იკითხა. მერმე რა წიგნი წაიკითხა ფიცისა და იმედისა, გაიხარნა და მაშინვე რე ქალაქით წამოვიდეს და მარავს ქალაქს მოჰმართეს. ვისი ჩასვა კუბოსა, ვითა გვირგვინსა შიგან თვალი პატროსანი. თუცა ვისი ფარდაგსა შიგნით იყო, გარეთ ესრე ელვიდა, ვითა გავსებული მთვარე. გულის ქონებასა ესრე გაესუქა და მომატებით შვენოდა, რომელ მისი ქება არავისგან მიიგებვის. ექვსსა თვესა რამინ სიხარულით ვისსა

გვერდით ყოფილ იყო. ვისის ასკეცი შვენება მომატებოდა.

რა მოვიდეს მარავს და მოაბად ნახა, ყოველი ჭირი მისგან გარდანაჯადი დაავიწყდა. ვითა ვისსა შვენება ჰმატებოდა, ეგრეთვე მოაბადს სიყვარული მოემატა, აღარ აჯსოვდა პირველი წყრომა; ძმისა ნახვითაცა გაიხარნა. და დედამან მათმან რამინის ნახვისათვის ღმერთსა მაღლი მისცა და ერთმანერთისა ნახვითა დაიწყეს სიხარული და სმა, მუტრიბთა მღერება, საწუთროფსა ჭირთა აღარ აჯსენებდეს.

31. რამინისაგან ვისის მოყვანა მარავს და მოაბადისაგან

გამხიარულება და მეჯლიში

რა მოაბად, ვისი და რამინ სამნივე ჭირისაგან დაიჯსნეს, სხდეს მხიარულნი, გარდასრულისა შეცოდებისა

შენდობითა გულისაგან ჯანგი მოიჯოცეს.

დღესა ერთსა ჯდა შაჰინშა მხიარული. ვისი გვერც უჯდა, შვენებით ვითა მზე, და ბროლისა ჭიქა კელთა ჰქონდა და წვრილად სმიდეს. მოაბად რამინცა უკმო და სამნივე ხალვათად სხდეს. რამინს სასმენლად ჩანგისა ჳმა იამებოდა და საჭვრეტლად – ვისის პირი. რამინ თვით ეგზომ კარგი მეჩანგე იყო, რომელ, რა მან ჩანგი აიღის და ცემა დაუწყის, სიამოვნითა ფრინველთაცა სულნი დაიღიან. სამიჯნუროთა შაირთა თქმა დაიწყის და ვისის პირი ვარდისაებრ აყვავდის, მისგან მისი თქმა იამებოდის. ეგრე თქვის:

”ნუ შეიჭირვებ, წყლოლო გულო, არ ქვა ხარ და არცა რკინა. ნუ ემდურვი მოყვარესა და ნუცა გულსა. აწ წამსა ერთსა გაიხარენ ღვინითა, აიღე ჭიქა, დააგდე ჭირი, თუ დღემოკლე არა ხარ. საწუთრო მბრუნავი არის და ჭირსა

ლხინად მოგიქცევს. და ეტლმან რომელმან დაგამძიმა, მოიქცევის, რომელ შენდობა გთხოვოს. მოვა ესეთი დღე, რომელ გულმხიარულ გყოს, ყოვლისა ჭირისაგან აზატი. საწუთრომან გამოგიცვალა ყოფნა. მისნიმცა საქმენი შეიცვალეებიან!”

რა შაჰინშა ღვინო შესვა და ტვინსა გაუჯდა, ცნობასა მოჰრია ღვინომან; სხვა უამესი სიმღერა მოუნდა რამინისაგან. რამინ სიმღერა კვლა დაიწყო. ეგრე თქვა:

”სარო ვნახე მავალი, მთვარე გავიცადე; აშენებული და მოუბარი წალკოტი ვნახე, რომელსა შიგან სიყვარული იყო დათესული. ვარდი ვნახე შიგან შვენიერი, ზაფხულისა და ზამთრისაგან დაუჭნობელი, რომელ დაღრეჯილთა გაამხიარულებდა და მხიარულთა სიხარულსა მოუმატებდა. მე შევჰვედრე გული საკუთრად მისსა სიყვარულსა, საუკუნოდ მივსცემ და

უჭვრეტ მის წალკოტისა ნაყოფსა ვარდსა. დღე და ღამე ამით ვიხარებ. კაცსა მოშურნეთა თვალი ვერ ავნებს; რასაცა ვინ ღირსა, ღმერთი მას მისცემს”.

რა შაჰინშა ესე სიმღერა და სიტყვანი მოისმინნა, სიხარულითა მოემატა მიჯნურობა ვისისათვის და ვისის მირთმული ღვინო მოუნდა, რომელ მან ღვინომან გულისაგან ჭირი უკუჰყაროს. ვისმან ღვინო მიართვა და ეგრე მოაჯსენა:

”კელმწიფეთა კელმწიფეო! ათას წელსამც მივი, ვითა შენ გინდა. ყოველთამცა დღეთა იხარებ, ყოველიმცა შენი საქმე და საწადელი ღმრთისაგან სრულია! ამო არს დღეს ჩვენი სმა შენს წინაშე და ვამს, თუ გულითა გლოცვიდე. თუ მიბრძანებ და იკადრების, ძიძამანცა გაიხარნეს, თქვენს წინაშე უჯმე, მოვიდეს, ამით რომელ თქვენი დია ერთგული და მლოცველი არის”.

ბრძანება უბოძა. და უცემეს ძიძა და ვისსა წინაშე დასვეს საპატრიოდ. და შაჰინშა რამინს ეგრე უბრძანა:

”შენ მწდუობდი, ამით რომელ კაცსა მოყვრისა კელითა ღვინო უფრო იამებისო. გხვდების, მხიარულად მწდუობდე და სმიდეცა”.

რა ღვინო შესვა რამინ, გულის-ნადებსა ველარა ჰმალვიდა. ვისის ღვინო მიაართვა და მალვითა ეგრე უთხრა.

”ჰე, ულევლო, მხიარულად სმიდი ღვინოსა ჩემითა კელითა და შენითა სიხარულითა გამახარე!”

ვისსა მოაბადის მალვითა გაეცინნეს, აჰო და ეგრე უთხრა:

”ღმერთმან სიხარული ნუ დაგილიოს, ვირე ორთავე

სულნი გვედგნენ, ნუ მოვიკლებთ სიხარულსა. შენ ჩემსა [გარეშე] ნუვის გამოირჩევ, რადგან მე არცა სულნი მირჩევნიან შენსა. ნუ დამივიწყებ და არცა მე დაგივიწყებ. შენიმცა გული მიწყით მხიარული არის და მოაბადის გული ღმრთისაგან საჩემოჲსა საქმისათვის დამწვარია”.

მოაბად ესე ყველა მათი საუბარი სრულად გაიგონა. გარნა, ვითამცა არ მასმიაო, აღარა თქვა, დაწყნარდა, ძიძასა ეგრე უბრძანა: ”ძიძაო, შენ მწდეობდიო”. რამინს ეგრე უთხრა: ”მეტსა ნუ უბნობ, ჩანგი აილე და ზედა იმღერდიო”.

ძიძამან მწდეობა დაიწყო. მოაბად და რამინ ეგრე ორნივე ვისისათვის გახელებულ იყვნეს. რამინ ამო სიმღერა დაიწყო:

”მე მიჯნურობისაგან გამიყვითლდა პირი. აწ ღვინითა

სიყვითლეთა ჩამოვირცხი და გულისაგან ჯანგსა ვარდისა ფერი ღვინო ამიყრის. და პირსა ჩემსა მზიარულად ჰხედავს მტერი ჩემი, ჩემსა ხვაშიადსა ვერ შემიგებს; რაცა შემიძლია, მოვიჭირვებ, რომელ გულისა ჩემისა ნადები ვერ შეიგნეს. დღე და ღამე ამით მთრვალი ვარ, იგი უკეთ დამავიწყებს ჩემსა ჭირსა. იცის ჩემმან მოყვარემან, რომელ მისთვის ვარ გულდაწყვედილი. თუ მე ლომთა სულისა წამლები ვარ, მიჯნურობასა ჩემთვის წაუხმან სულნი. ჰე, ღმერთო, უღონოთა ღონეო! შეგიძლია შენთა დაბადებულთა რგება. ვითა ბნელისა ღამისაგან დღესა გამოიყვან ნათელსა, აგრევე ამის ჭირისაგან გული ჩემი სიხარულად გამოიყვანე”.

დიდხან რამინ ესე თქვა სიმღერად, რომელ მისისა სიამოვნისაგან ქვაცა დაღებოდა. თუმცა სიყვარულსა ჰმალვიდა, მრავლითა ნიშნითა აჩნდა მიჯნურობა. გულისა მონაცემთა ვერ ჰმალვიდა: ცეცხლსა შიგან მყოფი

ჯორციელი წვასა ვერ ჰმალავს. იგი, მას აგეთსა წვასა შიგან მყოფი, მიჯნურობისაგან თვით მთრვალი და ყმა აგეთი, თვით შაირთა მთქმელი, საყვარლისა მჭვრეტელი და მას გვერდით მჯდომი, სიყვარულსა ველარ ჰმალვიდა. არა საკვირველი იყო. გუბი-წყალი რა აივსოს, განაღა სადომე გზასა შეიქმს გასადენელსა, აგრევე სიყვარული რა დასჭარბდეს, შეგონება და მეცნიერობა ცუდია მას თანა.

მოაბად რა დაითრო, მზითურთ საწოლს შევიდა. რამინ გულდაწყვეტილი თავისა გლახ სადგომსა მივიდა, საგებელი გველიან-მყვრიანად ეჩვენებოდა და საბურავი – ეკლიან-ბირკიანად. მოაბად სიმთრვალითა ვისსა ემდურვოდა და ყვედრება დაუწყო.

ეგრე უთხრა:

”ცუდია სიკეკლოუცე, რა სიმართლე არ ერთოს.

არაკი: შენ მას ხესა ჰგავ, რომელ შვენიერი იყოს
შესახედავად და ნაყოფი მისი სიმწარითა პირსა არ
ჩაიშვებოდეს.

ნახვა და საუბარი შენი შაქარსა ჰგავს, მაგრა წესი და
ნაქმარი ნავლელსა მიჰგავს. მიჯნურობითა ღია
გასირცხვილოებულნი კაცნი მინახავნ, მაგრა თქვენგან
უფრო საკვირველნი არ მინახავნ და არცა მასმიან. თქვენ
ეგრე გგონიათ, რა ჩემსა წინა სხდეთ, თუ მარტო ორნი
ვართო. მიწყით მიჯნურისა ბედი ბრმაა, ამით აღარცა
თვალთა უჩნს, ყოველთაგან ნახვად აჩნია და ეგრე ჰგონია
– არავინ იცისო, და ათასითა კუროდთა თავი პატიოსანი
ჰგონია. მიჯნურთა კენჭი მთისა ოდნად უჩნსთ. თქვენ
ორნივე მიჯნურობისა სიამოვნითა მოყვივნებასა აღარ
ჰხედავთ. მე, მთვარეო, ნუ მძაბუნებ ეგრე, ამით რომელ
მეტისა შემართება მტერად გაჰყდის მოყვარესა. თუ

დღესა ერთსა კელმწიფე ვირად შეიქმნას, ნუ შეჰმართებ ზედა შეჯდომასა. კელმწიფე და ცეცხლი დია შეუპოვარია. თუ პილოსა ძალი გქონდეს და შემართება ლომისა, დამწველისა ცეცხლისათვის ნუცა ეგრე ჰგულოვნობ. ზღვისა სიწყნარესა ნუ მიენდობი, თვარა მაშინცა ნახე, რა ღელვიდეს, რომელ კაცი ვერ დაუდგამს. ჩემსა ესრე გაუკვირველობასა ნუ შეჰმართებ, თვარა რა გული გამიწყრეს, ველარ დამიდგამ. ნუ ააგებ ესეთსა კედელსა, რომელ, რა ამაღლდეს, შენვე დაგეცეს. მე შენისა სიყვარულისაგან დია ჭირნი მინახავნ და შენისა სიშორისათვის საწუთროდსა სიმწარენი გარდამიკვდიან. არა სჯობს ეგზომი უპატიობა, თვარა ზიანი შენვე წაგეკიდების. ვირემდის ასრე შეკრულსა მრჯი და მტერობისა ჳრმლითა დაკაფულსა სიკვდილსა მანატრებ?! რა გაგვა, თუ ერთხელ გამცხნა და მტერობა დააგდო, სიყვარული მოიღო და შემიბრალო, და მე ყოველი კელმწიფობა ჩემი შენ შემოგვედრო! მე ერთის

მსახურისა პური მეყოფის”.

რა ესე სიტყვა ესმა, ვისსა სამისოჲსა სიბრალოლისათვის
გული დაეწვა და მართალ იყო: დიდი კელმწიფე ესრე
გასრულ იყო მისთვის, მაგრა სიბრალოლი ოდენ დარჩა;
სხვა აღარა ეგებოდა და ეგრე მოაჯსენა:

”ჰე, მაღალო კელმწიფეო და საპატივო პატრონო ჩემო!
ღმერთმან უთქვენოდ სიცოცხლე ნუ მომცეს და წამსაცა
თქვენგან ნუ გამაკიდებანოს. შენი სიახლე თვალთა
ჩენისაებრ მიამების, სხვის ვისიცა შეყრა ჩემზედა არამია.
ჩემთა სულთა შენთა ფერჯთა ქვეშე მოვაგებ, ამით რომელ
შენთა ფერჯთა მტვერი სჯობს რამინს. ამისა საეჭვი
ნულარა გაქვს, რომელ რამინ ცოცხალი მომადლოროს-ღა.
ვითა შენებრი მზე ღმერთსა ჩემად მოუცემია, სინათლისა
სინათლესა რადღა ვეძებ? შენ ზღვა ხარ და ისი სხვანი
კელმწიფენი რუნია; შენ მნათობი მზე ხარ და იგი

მთვარენია; შენი სიყვარული ჩემისა სულისა სწორად მიჩნს; ერთი თმათა შენთა ბეწვი მირჩევნია თვალთა ჩემთა. მაშინ რაცაღა ვქმენ, ვქმენ და ეშმამან მიყო. აწ შემინანებია და აქათგან ესრე შეგაგუო. რომელ მადრიელ იყო ჩემგან”.

გაუკვირდა შაჰინშას ვისისაგან ესე სიტყვა, კვლა არაოდეს ასმიოდა, თუცა სულთაგანცა იამა. ღია იმედი დაუდვა გულ-დებითა, ამოდ დაიძინა თვით უფროცა.

ვისსა ჯერეთ ეღვიძა, მოაბადისასა და რამინისას შეიჭირვებდა. ზოგჯერ მას იგონებდის, ზოგჯერ მას. მაგრა რამინის ოდნად არცავინ ესრე ეგონებოდა. ზედადაღმა ფერჯის ჳმა ესმა: რამინ მათ ბანთა თურე ზედა გამოსრულ იყო, სადა იგი იყვნეს. მიჯნურობისგან არ დაეძინებოდა და ღამისა სიბნელე არა ჳკვირდა. ღრუბლიანი ღამე იყო. წვიმიდა. ჳაერი რამინისებრვე

ტიროდა, ამით რომელ მთვარე მისგან დამალულ იყო და რამინისაგან ვისი. რამინ გლახ ჯდა ბანთა ზედა ვისის ნახვისათვის იმედიანი. ამით თოვლი ჭაფურად უჩნდა, ბნელი ღამე – დღედ ნათლად, ბანი – სამოთხედ და ფოცხვრის უპედ – ლამიანი გზანი. თუცა აშორვიდა, ნახვისა მომლოდნო გულსა ეგრეცა აღხენდა. არაა ესეთისა მაჯნურობისა უამესი, რომელ მტერისაგან გამჟღავნებისა ეშინოდეს, გამოცხადებასა ერიდებოდეს და გული ეგრეცა ერთმანერთისა ულევად იყოს! რამინს არ სათავისოდ ეშინოდა, მაგრა ნუთუ რა ვისის ევნოსო, თვარა თავსა აღარად სწყალობდა. რა დიდხან ბანთა ზედა დაყო, სიცივე ამით არ გაუკვირდა, რომელ გულსა ცეცხლი ესეთი ეგზებოდა, თუმცა ცისა თვითო ცვარი ასა-ასად მტკვრისა ოდნად შექმნილ იყო, მისისა ცეცხლისა ნაბერწკალსა ვერ დაშრეტდა. ნოეს რღვნობასა ჰგვანდა მისთა თვალთაგან გარდმოძავალი ცრემლი. თოვლისა და წვიმისა ღვარნი დიოდეს. ჯდა რამინ გულ-დაუთმობელი

და ღვიძლდამწვარი, ნება-ნებასა კვნესოდა და მოსთქმიდა:

”ჰე მოყვარეო! გეჯამსებისა ჩემთვის ესეთი საქმე, რომელ შენ შინა იყო და მე თოვლსა ქვეშე? შენ ზედა ყარყუმი გებუროს ნებიერად და მე აქა შიშველი მარტო მუკლამდი ლამსა შიგან ვეფლაო? შენ სხვა მოყვარე გყავს და ათასითა ნებიერობითა ქვე გძინავს, და ჩემი ჭირი, შენისა მიჯნურისა, არ იცი, ვით საბრალო ვტირ? აჰა, ღრუბელო! ცით ცეცხლი დამწვიმე: უგულოსა ჭირი ყველა იამების. თუ სულთვითქვენ, შენ, ღრუბელსა და ჰაერსა, დაგწვავ. ჰე, ქარო, გაძლიერდი და დააქციე მარავისა ქვეყანა, შეძარ მისი საწოლი, ნუთუ გაიღვიძოს და შევეწყალო! მოასმინე ჩემი საბრალო კვნესა, გააგონე, რასა ყოფნასა შიგან ვარ! მარტო ვზი, თოვლთა შიგან ვზრები, მესისხლეთაგანცა შესაბრალებელი ვარ. ვიცი, რა ჩემსა ესრე ავსა ყოფნასა სცნობს, ეწყინების, ასრევე ჩვენთვის იგი ატირდების”.

ვისის კვლაცა ესმა ფერჯისა ჳმა, უგრძნა რამინს ყოფნა და ღონესა ეძებდა. რამინ ველარა დათმო, ძიძა გამოუგზავნა და ძიძისა ჩამოსლვამდის ასრე მოსწრაფებოდა, რომელ თავისა გზა არა იცოდა. ბანთაგან ძიძა მაშინვე ჩამოვიდა, უგულოდსა რამინის შეთვლილობა ესე ჰქონდა ვისსა თანა:

”ადრე დამვიწყებლო მთვარეო, ჩემთა სისხლთა ღვრითა გაუძლომელო, რად გამწირე სრულად? რა სჭამე ჩემგან ესეთი, რომელ ადრე გასძელ? მე არ იგივე შენი ულეველი მიჯნური ვარ, რომელ გენახე? მაშ შენ ჩემთვის გონება რად დააქციე? მე ოდითგან თოვლთა შიგან ვიჭირვი, შენითა გონებითა ჭირვეული, და შენ სტავრათა მრავალფერთა და ტყავთა შენთა შესაფერთა შიგან გამოსვენებული ხარ. მე შენთვის დაუთმობელი და შენ ჩემი ეგრე დამთმობი, შენ მხიარული და მე შეჭირვებული

ვარ და ვიყო! ნუთუ ღმერთმან ესრე ინება, რომელ შენ გაისვენო და მე ეგრევე ვიჭირვიდე? ნუთუ ღმერთმან ყოვლი ღზინი შენად შესაფერად მოგცა? მე ჯერეთცა უღზინოდ მინება და მართალიცა. შენმცა ოდენ უჭირველი იყავ, მე მმართვეს შენი სამსახური, ჩემთვის გამს შეჭირვება: შენ ნაზი ხარ, ჭირსა ვერ გასძლებ. და ესე იცი, მე ვითარი საბრალო ვარ ყოველთა დღეთა და ღამეთა შენი მგონებელი და ნახვისა ჟამისათვის უკანა მდგომი ასეთსა ღამესა, ესრე დაუთმობელი, უძილო, გულ-დაწყლოლებული, გულ-უწყნარო. ესეთისა ყოფნისა და სიცივისაგან დამცხენ, შენთა უბეთა შიგან გამათბე, მიჩვენე პირი შენი, სულთა მდგმელი ჩემი, მომისვენე შენითა ღმობიერობითა! სურნელი თმა შენი ჩემსა ოქროსაებრ დაყვითლებულსა ყელსა მომახვიე! ჩემი გული შენისა ძებნისათვის დაკარგულა და შენი სიშორე წინა ორმო მქმნია და ჩააგდებს სიმარტოფთა მისითა. ნუ უარ იქმ ჩემსა ესრე ყოფნასა. მე თუ შენისა ნახვისაგან

ესრე უიმედო ვიქმნები, იცოდე, თმობისა ღონისაგან გამოვალ. ნუ მკრავ გულსა სიშორისა ღრიანკალსა, ნუ გარდამიწყვედ ნახვისა იმედსა. ვირე ცოცხალ ვიყო, შენისა ჯელითა შეკრული ტყვე ვარ”.

ესე შეთვლილობა ძიძამან უთხრა ვისსა და ვისის უკვამლოდ ცეცხლი მოედვა. ძიძასა ეგრე უთხრა:

”რასა ღონესა ამიგებ, მოაბადისაგან ვით მივსნი? აწ სძინავს. თუ გაელვიძების, იგრძნობს ჩემსა საქმესა და ავი წამეკიდების და, თუ მარტო დავაგდოთ, უღონოდ გაელვიძების. აწ ღონე ესეა, რომელ შენ გვერდით დაუწევ. ამას სძინავს და არა იცის; ზურგი შეაქციე, შენი ტანი და ჩემი ერთმანერთსა ჰგავს, ჰარირისაებრ რბილია და, თუ ჯელი მოგყოს, ესდენ მთრვალი და უცნობო არის, რომელ ვერად შეიგებს”.

ესე თქვა, სანთელი დაავსო და ძიძა მოაბადის გვერდით დააწვინა. თვით წავიდა რამინს გვერდით მზიარული, კოცნისა სიამოვნითა რამინს წყლულსა მალამა დასდვა. ნებისაებრ ქვეშე დაიგეს და მრავალი ტყავი ზედა დაიბურეს. ერთგან შეყრითა ლამიანი პერანგი აიჭადა, გულისაგან შეჭირვება გააგდო. ნარგისი და ვარდი ზამთრისა ერთგან შეიყარნეს, შვენოდეს ერთგან, ვითა მთვარე და მუშთარი, ვითა კვლა გვარიანობა და სიმდაბლე. მიწა ყვავილითა აივსო მათისა პირისაგან, ჰაერი – მუშკითა მათისა სურნელებისაგან. წავიდა ღრუბელი და გამოჩნდა ვარსკვლავი. ორნი მიჯნურნი ერთგან შეყრილ იყვნეს; ვითა მათ სწადდა, ეგრე ამოდ იხარებდეს. ზოგჯერ სასთაული რამინის კელი იყვის და ზოგჯერ ვისისი. მათ შუა ბეწვი არ დაეტეოდა. ზოგჯერ საგულისოსა უბნობდიან და ზოგჯერ სალაღობელსა. იგინი მუნ ეგრე იყვნეს.

რა შაჰი მოაბადს გამოელვია, კელი მოავლო. გვერდით მთვარე აღარ უწვა, მისად ნაცვლად ვმელი ლერწამი პოვა. რაფთამცა ჰგვანდა მოწიფებულსა ყრმასა ვისის ბერი ძიძა?! ანუ რაფთა ჰგავს ისარსა მშვილდი? კელითა ეკალი და შარი კიდის-კიდე გამოიცილობის. მოაბად განალამცა შეატყვა, ვითა ვეფხი საგებელთაგან აიჭრა, წყრომით იზახდა, ვითა ღრუბელი ქუხილიანი. ამა ძიძასა გრძნეულსა კელი ესრე მაგრა დაუჭირა, რომელ გამოძრობისა ღონე არ იყო. შაჰინშა ეგრე ეტყოდა:

”ჩემსა საგებელსა შიგან დევსა რა საქმე უც? მე დევი ოდეს შემირთავს ცოლად? ჩემსა გვერდით შენ ეშმა ვინ დაგაწვინა?”

მრავალჯერ ჰკითხა: ვინ ხარ, ანუ რა ხარო?

ძიძამან პასუხი არა გასცა. მსახურთაგან სანთელი

ითხოვა, ღია უზანა და უჯმნა, მაგრა არცავის გაელვიდა, და ვერცა სანთელი მოიღეს და არცავინ კიდე რამინისაგან მღვიძარე იყო. მას გათენებისგან ეშინოდა, და, ვისის გაყრისათვისცა ნებასა მოსთქმიდა და ცრემლისა მარგალიტსა ვარდისა ფერსა პირსა აყრიდა. ვისი მას დღესა მსმელთა თანა ჯდომილ იყო და მას ღამესცა უძილო იყო. მაშინ ქვე დასძინებოდა. რამინ შეჭირვებით სიმღერასა იტყოდა, ეგრე თქვა:

”რა ამო ღამე იყავ, ყოველთათვის ღამე და ჩემთვის ოდენ დღე ნათელი! შენ რა ყოველთათვის გასთენდე, მაშინ ჩემთვის დაბნელები. დაემზადე, გულო, აწ გათენების ჟამია, აწ ისარი გეცემის სიშორისა! რა ამოა შეყრა, თუმცა ბოლოდ გაყრა არ იყო! საწუთრო, ავისა ქმნისაგან კიდე ჩემთვის არა იცი! მომცემ სიხარულსა და, წამსვე თუ უკვდავებასაცა შემასვამ, მაშინვე ერთსა ჭიქასა ნავლელსა უღონოდ მომცემ. ავი დღე იყო პირველ ჩემისა

გამიჯნურებისა, გული უპოვარად მაშინვე დამეკარგა. რა ვნახავ, სიშორისა შიში მაქვს. და სიშორე თვით მოუთმენელია. ჩემებრ საბრალო ტყვე არავინ ვიცი და არცა დამბადებელისებრი მარგებელი, რომელ მისგან ჯსნასა მოველი”.

რამინ ესრე მალვითა უბნობდა, იგონებდა გულსა შიგან და კვნესოდა. თავისა საქმესა შეიჭირვებდა, გათენებისა ეშინოდა, ვისის გაყრისათვის გული უმცრდებოდა. ვისის ქვე ეძინა და მსახურსა მისსა რამინს ანაზღადად შაჰი მოაბადის ჯმა ესმა, რომელ იზახდა მალლად და სანთელსა ითხოვდა. რამინს შეეშინა და ვისი გააღვიძა, ეგრე უთხრა:

”მალე ადეგ, იგი წაგვეკიდა, რისა გვეშინოდა. და შენ უშიშად ქვე გძინავს, მე შენისა მოშორვებისა შეჭირვებითა და გათენებისა შიშითა მღვიძავს. ერთსა ავსა ვჰრიდობდით და მეორე უძნელესი წაგვეკიდა. ჯმა

და ზახილი მოაბადისი მესმა, რომელ ცნობანი წამივიდეს მისისა ზახილისაგან და ესეთი გული შემეჭმნა, ამა ტალახისაგან ქვე ჩავიდე, თავი მოვკვეთო და ქვეყანა დავვსნა იმა საძულველისაგან. ესეთი ძმისა სისხლი ერთისა კატისა სისხლისაგან უფრო მეადვილებს”.

ეგრე უპასუხა ვისმან:

”დაწყნარდი და ცნობისაგან უცნობობასა ნუ ივმარებ. ოდესცა შენი ბედი გიშველის, უსისხლოდცა აგისრულდების შენი საწადელი”.

მაშინვე ფიცხლად ჩაირბინა ბანი. შაჰინშას ჯერეთ ღვინო არ მოჰქარვებოდა. ძიძასავე დაუჯდა ვისი და ეგრე მოაგსენა: “ესე ჩემი კელი დაგიწყლოლებია მეტად შემოჭირებითა, ერთსა წამსა ესე სხვა კელი დაიჭირე, რომელ ამა კელმან ცოტად გამოისვენოს და, სადაცა

გწადიან, წამიყვანე, არ გაყენებ“.

შაჰინშას რა ვისის ჯმა ესმა, გაეხარნეს. მისი სიბიჭე და ილათი არ იცოდა. ორთავე ჯელთაგან ძიძისა ჯელი გაუშვა და ბადისაგან დაეჯსნა საძულველი ძიძა. მერმე შაჰინშა ეგრე უთხრა:

”სულისა წამლებელო ვისო! აქამდინ რად სულდალებით იყავ? ოდეს გიჯმე, პასუხი რად არ გამომეც, რომელ ამაშფოთე და გული ესრე დამწვი?“

ძიძა სრულად მახესა დაეჯსნა. ვისი გაგულოვნდა, დაიზახნა და ეგრე თქვა:

”ვაგლახმე, რომელ ესეთისა მტერისა და მესისხლისათვის მიწყით დაპყრობილ ვარ, რომელ მრუდად მავალსა გველსა ვჰგავ! რაზომცა მივალ, ჩემი კვალი მრუდად ჩანს.

ქვეყანასა ზედა ნუვის მისცეს ღმერთმან ეგეთი ქმარი, მით რომელ მეეჭვი ქმარი ფათერაკისა ბაღეა და მძებნელი. ქმარსა ჩემსა შეუჯერებელსა მე გვერდით ვუწევ და გატენასა და მოყივნებასა ჰლამის ჩემსა”!

მოაბად, შენდობისა მთხოველმან, ეგრე უთხრა:

”ნუ მეჭვ, მთვარეო, შენსა უყვარელსა. შენ სულისა ჩემისაგან უსაყვარლესი ხარ, სიხარულ ჩემი შენ ხარ! სიმთრვალითა ვქმენ ესე ავი საქმე. ნეტამცა სამსალა შემესვა და ღვინო არა! შენ მიყავ, ღვინო დია მასვი, შენსა გვერდით მიამებოდა სმა და მით ესრე გავკე, რომელ თავსაცა დავამძიმე და შენცა შეგცოდე. ღმერთმან ჩემი წალმართი ნუ ქმნას, თუ შენი საეჭვი რამცა მაქვს. თუ შეგცოდე, შენდობასაცა ვითხოვ და, რადგან ვინანი, ჩემებრსა შე-ცა-ენდობის.

[არაკი: შეცოდება დია გამოაჩნდების მთრვალსა, მაგრა, რა შენდობა ითხოოს, აღარ გარდეჯდევის, ცნობასა ღვინო დაუჯშავს და თვალსა ძილი; შეცოდებასა შენდობის თხოვა გარცხის და სამოსელსა წყალი”.

რა შაჰინშა ესრე დია შენდობა სთხოა, მაშინლა შეუნდო შეცოდებულმან შეუცოდებელსა. მიჯნური კაცი მიწყით უპატო არის, ველური თხა დია მინახავს გალომებული და მონადირე ლომი მისგან შეფრობილი. ლომიცა მისითა ბუნებითა გამიჯნურდების, მაშინ ბუნება ეგრეცა მელისა ჩაედების; ვითა გულ-დამწვარი უფროსი გვინახავს უმცროსისათვის, რა გამიჯნურდების მისთვის განელეებული და თავის გზისა უმეცარი. ვინცა ძალი იცოდეს მიჯნურობისა, ნუ ვინ უზრახავს მიჯნურობითა ტყვესა სიშმაგესა, ნურცა ვინ დასთესავს მიჯნურობისა თესლსა, თვარა მისსა ნაყოფსა ამოდ ათასისაგან ერთი ვერ გამოსჭამს; საწუთროდსა წესი და საქმე ესე არის,

რომელ მისთა მოყვარეთა ემტერების.

შეგონება: ვისცა აამაღლებს, დაამდაბლებს, რასაცა ვის ანიჭებს ჯელთა, სთხოვს, მისსა სიტკბოსა სიმწარე ჰრთავს, მისსა კურთხევასა – წყევა, დღესა – ღამე, ღზინსა – ჭირი, სიხარულსა – დაღრეჯა, სიმდიდრესა – სიგლახაკე, მოყვრობასა – მტერობა. მისი ღზინი უჭირო არაა, არცა შექცევა და გამარჯვება გაუქცეველი, თვარა წაიკითხე ვის-რამ[ინ]ის ამბავი და მისგან მოისმენ საწუთროღსა მრავალოფერად ქცევას].

32. მოაბადისაგან საბერძნეთს გალაშქრვა, ვისი და ძიძა ძმასა ზარდსა შეჰვედრნა

ოდეს შაჰინშა შეუნდო ვისსა და რამინს, მზიარულად და ამოდ იყვნეს. კვლა ჩამოეჭრა შუა მეშურნე ეშმა და

დაუვსო სიხარულისა სანთელი და ძირისაგან ამოაგდო სიყვარულისა ხე.

დღესა ერთსა მოვიდეს მოჩივარნი ბერძენთა მეფისა, კეისრისაგან, ეგრე თქვეს: ”მოყვრისაგან ვჩივით, მოყვრობა შენი დაუგდია და გემტერების. გაძლიერებულა, შენი ფიცი გაუტეხია, მრავალი შენი ყმა დაუჭედია და დაუტყვევებია. აწ საბერძნეთით დიდი ლაშქარი გამოსრულა და რანის ქვეყანა ნახევრამდის აუოჯრებია”. და სხვანი მოვიდეს ტყვისა უფალნი ხორასანს, შესჩივლეს და თავსა ნაცარსა იყრიდეს, ბერძენთა მეფისა ლაშქართაგან ჩიოდეს და იზახდეს, საწუთროდსა უსამართლობისაგან სამართალსა ითხოვდეს. შაჰინშას დაუმძიმდა. მაშინვე წასლვად კაზმა დაიწყო. უკმნა ლაშქარნი მისნი და აცნობა კელმწიფეთა და დიდებულთა და წიგნი მიუწერა ყოველგან. ეგზომ დიდი ლაშქარი შეიყარა, რომელ მინდორნი ველარ

იტევდეს. მაჰინშას ლაშქრად შეყრა ქარსა ჰგვანდა სთვლელსა: ვითა იგი ფურცელსა არ გაუშვებს ხეთა ზედა, აგრეთვე მან წაუტანლად კაცი არ გაუშვა.

წასლვისა ჟამსა ვისის საქმე მოეგონა, თუ რამინ ვით უყვარს და ერთმანერთისათვის ვით უღევენიაო. ერთხელ გარდამეხვეწა, წავიდა და დაიმალა და მე მისითა გონებითა მომკლა, გამახელა და ველთა გამაგდო. აწ კვლა თუ მას მიზამსლა და წამივა, სისხლთა ჩემთა მიისხამს. ესე სჯობს, რომელ აწვე კარგად შევინახო. მისსა ძებნასა შიგან დიდნი ჭირნი გარდამიკდიან, კიდეგანობასა მისსა ვერ გავსძლებ. მაშინდელიცა ჭირად მეყოფის, ოდეს მომეშორა. ოდესცა კაცი ფრთხილად არს, ერთისა კვრელისაგან გველი ორჯერ ვერ უცემსო. იგონებდა ვისის საქმესა, თუ ვითა ვქმნაო. მერმე ძმა მისი ზარდი უჯმო და ეგრე უბრძანა:

”ძმაო და სულო ჩემო! დღეთა შენტა შიგან ეგზომ
საკვირველი საქმე გინახავს, ანუ გასმიაცა, რაცა მე
მრავალჯერ რამინ მიყო? სიცოცხლე მომაწყინა რამინისა,
ვისისა და ძიძისა საქმემან და ჯავრმან. დაპყრობილ ვარ
იმა სამთა გრძნეულთად და ჩემისა ჭირისა წამალი აღარაა.
არცა რცხვენიან კაცთაგან და არცა ეშინიან ღმრთისაგან,
არცა ვისი შეგონება ესმის და არცა დაჭედისაგან ეშინიან.
უსირცხვილოსა რაცა მოუნდების, ველარა დააცილებს და
შიში არა აქვს. მე თუცა ეგზომი დიდი კელმწიფე ვარ,
ჩემგან უფრო ბეჩარა და უღონო ქმნილი არავინაა
ქვეყანასა ზედა. ყოველსა ადამის-ტომსა მე სამართალს
უზამ და ჩემი ბედი ათასსა უსამართლოსა მიზამს.
ჭაბუკნი გოლიათნი ჩემგან გაიქცევიან და მე ერთსა
დიაცსა ესრე დაუძაბუნებივარ! გარნა მე ყველა ჩემისა
გულისაგან მჭირს, რომელ მიჯნურობისაგან მტერნი
დამიმოყვრებიან და ყოველი ქვეყანა იმა
მოყივნებულისათვის მინდა, რომელსა ჩემნი სისხლნი

შესასმელად ენატრებიან. აუგისაგან პირი ესრე გამშავებია, რომელ ზუთასისა ზღვისა წყალი ვერ დამბანს. ცალკე ჩემი ცოლი დამმტერებია და მისგან მზე დამბნელებია, ცალკე ძმა მალულსა მიზის ჯრმალ-ამოწვდილი და დროსა ეძებს ჩემზედა, რომელ, რა დრო პოოს, მტერისაებრ მომკლას. არ ვიცი, თუ რით იქმნების ჩემისა საქმისა ბოლო, ანუ რას მიზამს საწუთრო. დღე და ღამე ამისისა გონებისაგან უსულოსა ვჰგავ. რად ვეძებ მტერსა შორს? თვით შინა მიზის მტერი. კარისა დაჯშვა რას მერგების, თუ წყალი ჩემი შიგნიდაღმა ამოვა? სიბერისა ჟამსა ასეთსა ფათერაკსა შიგან ჩაჭრილ ვარ, რომელ მისგან საწუთრო დამვიწყებია. აწ ამად წასლვა მინდა და ვისის აქა დაგდება. ვით შევინახო? რვალისა ციხესა და რკინისა ბორკილთა გასტებს რამინის ნახვისათვის. ამისგან კიდე ღონე არა ვიცი, რომელ რამინთანა წავიტანო და ვისი მტირალი აქა დავაგდო ციხესა შიგან აშქაფუთიდევანსა. რა ვისიცა ციხესა შიგან

იყოს და რამინი ლაშქარსა, მათი შეყრა არ ეგებინლა. მაგრა ციხესა შენ შემოგვედრებ და შენ გინდა მოჭირვება და გაფრთხილება. შენგან კიდე გული ჩემი არავის მიენდობის, მით რომელ ყოვლითა ფერითა გამოჩეული ხარ და ფრთხილი. თვით არ დაგვედრებ, თუ ვითა ქმენ. ვითაცა შენ იცი და ვამს, ეგრეცა შეინახე ისი ორნი გრძნეულნი. მას ციხესა შიგან რამინცა არსით შემოიპაროს. ესერა ორასისა დღისა სავალსა წავალ სახელისა ძებნად და, თუ რამინ რადთაცა ღონით აწ ვისსა შეეყრების, ყოველი ჩემი სახელი განქარდების და აუგითა აივსების. თუ ორასი კაცი სახლისა მაშენებელი იყოს, ერთი ამოჯრებელი ცუდ იქმს მათსა ნაშენებსა. მე სამნი გრძნეულნი შინა მიდგან, რომელ თვითო მათგანი ეშმათა ლაშქარს მოერევის გრძნეულობითა. თუ ათასი დევი მათ სამთა დაესხას, საქმიანობითა იგინიცა არად კვირან. ვითა იცი, მე ასრე შემკრეს და სიხარული გულისაგან წამიღეს, თმობისა საფარველი დამიხიეს, ყოველსა ქვეყანასა შიგან

მომაყივნეს. აღელვებულსა ზღვასა შიგან მრჩვალსა კაცსა ეგზომი შიში არ გარდაჰყვდია, რომელ ამათგან მე მჭირს და გარდამყვდია”.

ზარდს რა ესე შაჰი მოაბადისაგან ესმა, ეგრე მოაგსენა:

”ჰე, მზისაგან უმაღლესო კელმწიფეო! ეგზომსა ნუ შეიჭირვებ! შეჭირვება კაცსა დაასნეულებს. ვინ იყოს ქვეყანასა ზედა კაცი ესეთი, რომლისაგან შენ ეგზომსა სჩიოდე და სტიროდე, როგორი ბრძანებაა, ერთისა დიაცისაგან? აწ, თუ გრძნებთა შავი დევიცა არის, მისგან უძაბუნესი ჩემსა კელსა არავინ იყოს. ესრე შევინახავ, რომელ ქარიცა არსით ეცეს, მზემან და მთვარემან ვერ ნახოს; ვისმან კაცისა სახე ვერ ნახოს და არცავისი ჳმა მოისმინოს. მას ციხესა შიგან თქვენად მოსლვამდის ესრე დავიჭირო. თუ მიბრძანო, მე იგი შენი ლამაზი ეგრე შევინახო, ვითა ძვირი კაცი ვეცხლსა შეინახავს; და ესრე

საყვარლად დავიჭირო, ვითა სული, და ვიდრე ესრე არ გაუშვა, ვითა პურად კარგმან კაცმან სტუმარი”.

მაშინვე შაჰინშა შვიდასითა დარჩეულითა კაცითა აშქაფუთიდევნისა ციხესა წაიყვანა ვისი დედოფალი, ეგზომ მაღალსა მთასა ზედა, რომელ თავი ცამდი იყო, ღამით სანთლისა ნაცვლად ვარსკვლავნი უნათობდეს და მეციხოვნენი მთვარისა ნადიმნი იყვნეს, და ცეცხლისა ნაცვლად მზე ატფობდა. რა მოაბად ციხესა გაიყვანა ვისი, ცასა ერთი მზე სხვა მოემატა, ციხე მისისა პირისაგან დაშვენდა, ვითა აყვავებული წალკოტი. დასვეს ვისი და ძიძა ციხესა შიგან და ხუთი კარნი დაკლიტნეს და დაბეჭდნეს, და ციხე ზარდსა შეჰვედრა, ბეჭედი და კლიტენი თანა წაიტანნა. საჭურჭლე რაზომი უნდოდა, ეგზომი დაუგდო და სასვამად-საჭამადი, თუ უნდა, ასისა წლისა საყოფნელი. ვისის გასვენებათა თანა არა აკლდა რამინის სიშორისაგან კიდე.

რა შაჰინშა ციხისა გამაგრებისაგან მოიცალა, მარავსავე მივიდა. ლაშქარსა წამავალად შეეკაზმა. აურაცხელი ლაშქარი წაიტანა და ყველა ესრე დარჩეული, რომელ უკეთესი ვეჟანს არ იყო. რამინისაგან კიდე ყველა მხიარულობდა, იგი მიჯნურობისა შეჭირვებისაგან მაშინვე გააცხროა: ვისის შეყრისაგან იმედი გარდასწყვედოდა, სიცოცხლე მოსძულებოდა, არცა დღისით ჰქონდა თმობისა ღონე და არცა ღამით ეძინებოდა. უგულისნებოდ გასრულსა ღვიძლი სისხლითა ავსებოდა და გული ცეცხლებრ ეწოდა, – ესრე გასრულ იყო, რომელ მისთა მტერთა უხაროდა. მისი ღონე მისისავე გულისა საუბარი იყვის. ეგრე თქვის:

”ესეთი სიყვარული ვის ზედა მისრულა, რომელ წამსაცა მირიდება არა ჰქონდეს და არცა მოეშორვებოდეს გონებისაგან? ვირე ამა მიჯნურობისა ჭირსა შინა ვარ, ჩემი

სიხარული არსით ეგების. თუ მიჯნურობისაგან ეკალი ოდეს მცემია, აწ ესრე უძნელე ვარ, რომელ მოწამლოული ისარი მასვია, რომლისა სიშორესა ვერცა წამსა გავსძლებ. აწ რადგან მას მოვშორდი, რად არა ამისსავე დასკვნასა თანა მოვკვედ? ესეთი შეუწონელი ვარ, რომელ რასაღა ვჭვრეტ ქვეყანასა ზედა! რადგან უმისოდ დარჩომილ ვარ, ჩემთვის ესე უსანატრელესია, თუმცა უსულოცა დავრჩი. მე სიცოცხლე მისისა სიახლისათვის მინდა, მე თვალთა ჩენა მისისა ჭვრეტისათვის მიხარის, მე ენა მისისა საუბრისათვის მიაძების, მე კელნი მისისა სამსახურისათვის მინდა! აწ უბედურობითა ჩემითა რადგან მოვშორდი, აბეზარი ვარ ყოვლისა ღზინისაგან”.

ესრე კვნესითა დაღონებულმან ქვე-ქვე სიმღერაცა თქვის:

”გულო, თუ მიჯნური ხარ, კვნესოდი! იცი, რომელ მიჯნურსა სამართალსა არვინ უზამს, არავინ ეწყალვის

მიჯნური, არვის ებრალების დაჭირებულობისათვის. თუ ვკვნესი, მართალ ვარ: მომამორე სინარულისაგან, მომწყვიდე მზისა სინათლისაგან, წყლულსა მარილი დამაყარეს და შარბათად ნავლელი მასვეს. თვალნო ჩემნო! წვიმდით სისხლსა, ნულარა რომლის დღისათვის სწყალობ სულთა! შეჩემებაცა მცრობს, არა ოდენ ტირილი, რადგან წვიმისაგან ქვეყანა აშენდების. მე ჩემთა თვალთა წვიმისაგან პირი დამჭნობია, შეჭირვებისა ცეცხლმან დამილია გული და ღაწვთა ზედა გამდნარი ოქრო დამასხა. თუცა იტყვიან მამაცისაგან ტირილსა აუგად, ჩემგან ამით საკამსოა, რომელ ესეთისა მოყვრისა სიშორესა ვიგონებ”.

რა შაჰი მოაბად მოვიდა, რამინ მეტადრე დაიდასტურა ვისის ამბავი, ტკივილი ტკივილს მოემატა და ჭირი ჭირსა. რა თვალთაგან ცრემლნი გარდმოყარნის, ყვითლისა პირისაგან ჯანგნი ჩამოჰრცხის, იტყოდის მიწყით

საბრალოთა შაირთა:

”მე იგი გულ-წყლული ვარ, რომელი ყოვლისა რგებისა და იმედისაგან უღონოა. რა ჩემი მოყვარე გაციხოვნებულა, მუნითგან მე ათასითა ბორკილითა და ჯაჭვითა შეკრული ვარ. აწ, ქარო, მიაართვი ამბავი ჩემი და მოაგსენე ვისსა ჩემმაგიერ, თუ: უშენოდ შანთთა მრავალფერთაგან გული დამდაღვია, თვალთა ჩემთა შენი სახე დაჰრჩომია და ენასა – შენი სახელი. შენსა სახესა ძილი წაუღია ჩემთვის და შენსა გსენებასა ყოველი ღზინი მიუცილებია. მე ამა ჭირთაგან, თუ აღმასიცა ვარ, ვით დავრჩები? უნახაობისა შენისა ჭირნი ჩემნი თუ ყოვლისა ჭვეყანისა კაცსა ზედა ვინ განყვნეს, იგინიცა ვერ მოითმენენ და მე მარტო ესრე გაუგდივარ, რომელ თუ მნახოლა, ეგრე იტყვი, არ იგი არისო! მე ამა ჭირისაგან შენად ნახვამდი ვერლარაფთ ვიგსენები”.

რა ესე საქმე იქმნა, მუნითგან რამინ ტირილისა და კვნესისაგან ესრე დამჭლდა და გაცდა, რომელ თმისაებრ დაწვლილდა და კვირასა შიგან ისრისაებრ ტანი მშვილდად შეექმნა. შაჰი მოაბად არცა ეგრე დააგდო, შიშისაგან კუბოსა ჩასვეს და გურგანამდის წაიტანა შაჰინშამ. და რამინ ესრე გაცდა, რომელ მისისა სიცოცხლისაგან იმედი გარდასწყვიდეს, ვითამცა ათასი მოწამლოული ისარი გულსა სობოდა. მოაბადს წინაშე დიდებულნი მივიდეს, რამინის დასაწყლება და ეგრე ყოფნა მოაგსენეს. ქენებით ესე ჰკადრეს:

”ჰე კელმწიფეო, რამინ შენი ძმა არის და შვილი, ყოვლითა ფერთა მისებრივ არავინ არის და კელმწიფესა ესდენი უკლები ყმაცა მოუნდების, არ ძმაცა, მით რომელ მრავალფერად საჯმარი არის.

შეგონება: თუ ღმობიერად ხარ და არ უწყრები, ესეთი ძმა

ერთისა თემისა ლაშქართაგან მოსაკრებელია შენთვის. ამისითა მიზეზითა მტერობასა ვერა გკადრებენ და მოყვარეთა ერთგულობასა მოემატების. ესე შენთვის ციხეა მაგარი, პილო ძლიერი და მწყრომი ლომი. თუ შერაოდეს-უცოდებია შენთვის, შეგინდვიაცა. აწ ბარე ნუ გაუახლებ ძველსა მტერობასა და ნუ მოჰკვეთ ახალ-მოწიფულსა შტოსა. ესრე გასრულა, რომელ სიკვდილი არა ჰშორავს. აწ შეიწყალე, მოუღმობიერდი და ამა ბეგრისაგან დაგსენ, აქა დააგდე ნუთუ-მცა დარჩა. მგზავრობა მრთელთათვისაცა არა ამოა და სნეულსა და უსუსურსა მეტადრე არ მოუკდების; გამოისვენოს, დია საწყლად არის და, რა გამრთელდეს, შენითავე მბრძანებითა ხორასანს წავიდეს, იგი წყალი და ჰაერი უფრო აშენია. ესე ქვეყანა ხორშა და უმაშენოა”.

რა დიდებულთა ესრე შეხვეწით მოაგსენეს, დააგდო გურგანს და შაჰინშა კიდე წავიდა. იგი მუნ დარჩა და

მაშინვე გამრთელდა, ამით რომელ არა თვით რამე სჭირდა ჭირად. ზაფრანის-ფერი პირი გაუვარდდა, ვისის ნახვისა ღონეთა ძებნა შეეჭმნა, გულსა უკვამლო ცეცხლი მოედვა და თმობა აღარა ჰქონდა. შეჯდა ცხენსა მარტო და სწრაფით წავიდა. გზასა იადონებრითა ჳმითა მრვალფერთა სიმღერათა მოიტყოდა, ისწრაფდა მოსლვად. ეგრე თქვის:

”ვისო, უშენოდ სიცოცხლე არ მიამების, არცა მოსვენება და არცა გულისა ნება მაქვს. შენსა ძებნასა შიგან მე ვერა შემაშინებს. თუ საწუთროცა ჩემი მტერია, თუ გზანი გველითა სავსენია და ველთა თივა ჳრმალია, ჳვიშა ლომი და ვეფხი, ღრუბელნი მეხიანნი იყვნეს, რომლისაგან დატეხასაც მოველოდე, და ყოველი ჳვეყანა ჳრმლოსანი და ისრიანი ჩემი მებრძოლი იყოს, მე, შენმან მზემან, შენსა მძებნელსა, ვერვინ შემაქცევს და, თუ შევიქცე, არ მამაცი ვიყო. თუ ცეცხლსა შიგან მიმხვდების შენი ნახვა,

მისისა წვისა უშიში ვარ და, თუ ლომნია შენნი მცველნი, ჩემი ჯრმალი მათი საპასუხოა. ორისა თვისა სავალი ერთ ბიჯად მიჩნს შენისა ნახვისა მოლოდებასა შინა. არ მიკვირს, თუ შენი სანახავი გზა საშიში იყოს, რადგან ელვა მეხიანი მთვარისა სიახლესა მოჰყვებდისო”.

ესეგვარსა რასმე მოუბნობდა და გზათა სიგრძესა ამით ამოკლებდა.

რა ვისი ციხესა მოიყვანეს და შაჰი მოაბად კიდე წამოვიდა, ვისმან სრულად დაასკვნევინა გულსა რამინის მოშორება და მისი ლაშქარს წასლვა, და მისგან მისისა ნახვისა იმედი გარდასწყვიდა, დღე დაუბნელდა და სიხარული გაუარმდა. მისი ვარდის-ფერობა გააზაფრანა და თვალთა მისთა მარგალიტი ხოვრიელად ამარტასა ზედა დაასხეს.

33. ვისისაგან ტირილი რამინის მოშორებისათვის

ორითავე ჯელითა პირსა ესრე უწყალოდ იცემდის, რომელ გაუიისფრდა. ტანისამოსი მგლოვიარეთაებრ ლურჯი შეიმოსა მოყვრისა გაყრისათვის. პირისა ხოჭამან სისხლითა კალთა გაუწითლა. პირი მისი ტანისამოსისაებრ გალურჯებოდა, ტანისამოსი მისი პირისაებრ გასწითლებოდა. იზახდა და ტიროდა, ძიძასა ეგრე ეტყოდა:

”აწ რა ვქმნა, ძიძაო? ჩემი სიყრმე და სიხარული, საწუთროდსა გამოსვენება და ლხინი ყველა მიჯნურობისაგან გამკიდებანებია, რომელ სიცოცხლე ჩემი აღარ ეგების. მე გული და თვალთა ჩენა რამინის სიყვრულისათვის ესრე შემეწირავს, რომელ აწ ყოველნი ჩემზედა გარდასრულნი ჭირნი დამნატრებიან. მე ესე გულსა ვერაოდეს მივეც, თუ ჩვენი გაყრა ოდესღაც

ეგების, ანუ, – ვითა ჩვენ გვინდა, – არ მიწყით აგრე ვინარებთ. გარნა ღმრთისა განგებამან, ვითა მაშინ სიყვარულისაგან სირცხვილისა ფარდაგი დაგვიხია, აწ ეგრე გაუგებელი გაყრა დაგვემართაო. – აჰა, საყვარელო და მიუცილვებელო რამინ, მე ვირე შენ გეახლე, ჩემი სიხარული თვით იცი. შენსა სიშორესა შიგან ჩემი სულთა-დგმა სიცოცხლედ არა მიჩნს. ამოდ ყოფნა თვით რას ჰქვიან, ანუ გამოსვენება? ამით უფრო არ მიმცილდები ჟამსა და უჟამოსა, რომელ მტერსა ბრძოლისაგან მიჭირვებული მეგონები. ჯაჭვი კაბისა ნაცვლად ტანსა გამძიმობს და მუზარადი – ჩაჩისა ნაცვლად, და ჳრმალი ჳიჳისა ნაცვლად ჳელთა გაწყენს, და სიცხე მზისა გწვავს, და აწყენს შენსა ნაზუქობასა ესე მიჭირვება. მტერთა სისხლი ესრე დაგიღვრია, ვითა მოყვრისა. შენისა სიშორისაგან მე თავსა რად დავემტერე, რომელ წადილნი და მბრძანება არ მოვისმინნე და არ წამოგყევ: ნუთუმცა შენისა ცხენისა ფერჯისა მტვერი მცემოდა! მაგრა თუცა

ჩემი ტანი აქაა, გული ჩემი საშენოდ არ მოწყვედილა, შენსა გვერდით მგზავრობითა იჭირვის შეჭირვებითა სისხლთა შიგან მრჩვალთ. მეტად ნულარ მიიჭირვებ, თვით რომელ დაგიმძიმებია. უშენობითა არცალა მისი გაძლება აქვს. არ ამოა მოყვრისაგან მოყვრისა უსაკუთრობა. შენ მას ნუ იქმ ჩემზედა, რომელ არ შენისა პირისა მსგავსი იყოს. მომიგონებდი და ჩემსა ყოფნასა ივსოვნებდი, მაგრა ოდეს მოიგონებს მდიდარი გლახაკსა? შენ ჩემისა მიჯნურობისა ცეცხლი ოდენ გენახა, აწ კვამლიცა გამოჩნდა. აწინდელმან გრძლად სიშორისა ტკივილმან აქამდინ ჩემნი ჭირნი დამავიწყნა. ნოეს რღვნობისა ღრუბელსა ჰგავს ჩემი თავი. ამით ჯეონისებრ მდიდრად მდის თვალთა ცრემლი, გული ჭირითა ამვსია, შიგნით დატევისა ღონე არა მაქვს და გარეთ მაჩნია და სისხლისა ზღვასა შიგან ვიღელვები”.

მოსთქმიდა ვისი და გულისა ტკივილისაგან ერთსა

ადგილსა ვერ იყო. ძიძა სამისოდ მისოდნადვე იწოდა და ყველასა თმობასავე სწავლიდა.

ეგრე ეტყოდის:

”შეგონება: დათმე, არ ეგების მთმობისა კაცისაგან, თუმცა გულისა ნება არაოდეს მიახვედრა ღმერთმან. ყველა ჭირი დაილევის კაცისაგან და თმობისა ხე სიხარულისა ნაყოფსა მიწყით გამოიღებს, თუცა უგულოთა დათმობისაგან საბრისაცა ჭამა უფრო ეადვილებს.

აწ მოისმინე ჩემი მოვსენება და სთმობდი, ნუთუ ანაზდეულად გულისა წადილსა მიეწიო. ღმრთისაგან კიდე შენი რგება არავის შეუძლია, ვერცავინ ამა პატიმრობისაგან გივსნის. გული დადევდა თმობა მოიღე, ღმერთსა ევედრებოდე და მოალხენდე შენთა მოახლეთა, ნუთუ ღმერთმან მოიწყინოს ეგზომი ჭირი შენი და

გულისა თქვენისა ცეცხლი დაავსოს! ანდერძადცა ამის მეტსა ვერას მოგაცხენებ, რომელ მიწყით თმობასა გივაზირებ”.

პასუხად ვისმან ეგრე უთხრა:

”გულმან, უკვამლოდსა ცეცხლისაგან დამწვარმან, თმობა ვით მიიღოს? იგი სიტყვა გასმია, რომელ კაცი ვინმე შეაგონებდა ვისმე და მან ეგრე უთხრა: ”ჰე, მოყვარეო, შენ მეტად ნუ მიჭირვებ, მე გულსა ესრე არ დამეკრვის, ვითა გუნბათსა ნიგოზი”? რამინ ჩემგან უნახავი წავიდა და მისი მიცილვება ჩემგან ვით ეგების? შენი შეგონება და დიდსა წყალსა იქით ჳიდი ჩემთვის სწორია. შენი გული და ჩემი არ ერთი არის. შენ კალთა გეწვის და მე გული. შენ რა გაგვა, თუ მე ვიჭირვოდე? შენ ეგრე მეტყვი: დათმობისა კიდე ღონე არა გაქვსო. ადვილია მხედველთაგან მეომართა ჳვრეტა. შენ არას გაბრალებ:

ცხენოსანი ხარ და მგზავრობისა ჭირი არ იცი; შენ მდიდარი ხარ და უღონობისა ჭირი არ იცი; მაძლარსა მშვიერი ემთრვალების. შენ, ძიძაო, ჩემთვის დათმობასა გამოარჩევ და მივაზირებ. გჭირსამცა ჩემებრ შენცა ესრე თავუწევარქმნით ხელობა? რამინ უფრო უთმინოდ იყო! უგულოსაგან თმობა არ ეგების. თუ მებრძოლსა ლომსა გულსა ძალა არა აქვს, მასცა მოერევის მელი მისითა სიჯაბნითა. ნუ გგონია, თუმცა ესე ჭირი და ზახილი საჩემოდ მეადვილებოდა, ანუ მიაძებოდა და თვალთაგან სისხლისა ცრემლისა დენა არ საწყინოდ მიჩნდა. არავის უნდა გონებიანსა თავისა ჭირი და უბედურება. ამა უბედურებისა ჭა შენ მითხარე შენითა საქმიანობითა, შიგან ჩამაგდე და აწლა ამოდ და შეუჭირვებლად ზედა მოჯდომილ ხარ და ეგრე მეტყვი: დათმე, ღმერთსა ექენებოდე, მისგანვე კიდე შენი ღონე და ამა ადგილისაგან მგსნელი არავინააო. ადვილია ნაბდის წყალსა შიგან ჩაგდება, მაგრა გამოღება საძნელოა”.

34. რამინისაგან მარავიდაღმა აშქაფუთიდევანს ვისის შესაყრელად წასლვა

რა რამინ გურგანით მარავს მივიდა, ვისი მუნ ველარა პოვა. მისისა სიხარულისა ვენაჯი გამკმარი ნახა და წალკოტი უყვავილო. დარბაზსა შიგან ქვეყნისა მზე აღარ დახვდა, არცა საჯდომი მისთა თმათა სურნელობისაგან სავსე გაიცადა, არცა ქალაქი პირველისაებრ მოხარული დახვდა. თუ სთქვა, დარბაზი და მიდამო რამინის გულისაებრ უვისობისათვის ტიროდა. იგი ამო დარბაზი, მისგან გასახარებელი, საკნად აუჩნდა და შეჭირვებითა, ვითა ბროწეული ქერქსა შიგან, გასქდა, ტიროდა სულ-შეუღებლად; გაზაფრანებულსა პირსა ზედა მარგალიტსა აწვიმებდა. მისსა საჯდომსა ზედა პირი დასდვის და, ვითა იადონი ვარდსა ზედა, ეუბნებოდა და კვნესოდა და საბრალოდ მოსთქმიდა. ეგრე თქვის:

”დარბაზო, შენ იგი ხარ, რომელ ცისაებრ მზისა სიახლესა დაეშვენე, რომლისა გონებითა მე ცნობანი წამსლვიან! მიწა მისისა პირისაგან დაშვენებულ იყო და ჰაერი მისითა სურნელობითა ავსილ იყო, ვით აწ გული ნავლლითა მიწყით ავსილა”.

უცხოფერითა ვითა მომღერალნი მუტრიბნი მსმელთა სიხარულად იმღეროდნან:

”დარბაზო, შენ აღარა იგი დრბაზი ხარ, რომელ ყოვლითა ფერითა უკლები იყავ! შენსა კარსა ზედა ველისა ნადირნიცა თამაშად მოვიდნან და კაცთა მონატრეთა კარი იყვის. მე ველარ ვნახავ შენშიგან ვარსკვლავსა, მთვარესა და მზესა, რომლისა სიშორითა დამბნელებიან სახედავნი! საწუთრომან უხანობა შენზედა ჩემებრ მუხთლად ქმნა, წაგიღო სიხარულისა დღე, ვითა მე გულისა ნება და

თმობა. სადღაა იგი ჟამი ჩემთვის? რაოდენი აქა გამიხარებია ანუ ოდესღამცა ეგებოდა ჩემთვის, თუმცა მე ეგრე მხიარული შემო-ღა-ვედ? აქა ესრე ყოფნასა შიგან ათასსა წელიწადსა ერთი იგივე დღე ღმრთისაგან უფრო სანატრელად მიჩნს”.

მოსთქმიდა და ტიროდა. უიმედომან ეგრეცა გამოიარნა ქალაქისა კარნი და მიაპყრა პირი მას ციხესა, სადა ვისი ჯდა. ესრე სწრაფით წამოვიდა, რომელ დღე და ღამე იარა. დია ბნელი იყო ღამე, ოდეს ციხისა ძირსა მივიდა, თუცა მას და ვისსა დღისაგან იგი ღამე უფრო გაუთენდა. ვერცა გუშაგთა ნახეს სიბნელითა. იცოდა რამინ დარბაზი, რომელსა შიგან იყო. მუნით ძირსა მივიდა, მოიჭმარა მეცნიერება, რომელ ყოველსა ქვეყანასა არ იყო მისებრ მშვილდოსანი. შესტყორცა ცერ-მართალი ისარი მას ადგილსა და ეგრე უთხრა: “სვიანიმცა ხარ, ჩვენთვის უსულო მოციქულო, ყოველგან სულისა წაღებასა

მოციქულობ და აწ ჩემსა სულსა სულისა შეყრა ახარე!” ისარი მართლად წავიდა და ბანთად ვისის საწოლსა ჩაიჭრა. მასვე წამსა ძიძამან აიღო, იცნა და სიხარულითა აივსო. ვისის მიაართვა. ეგრე მოაჯსენა:

”ნახე სვიანი ისარი, მოციქული, რამინისაგან მახარობლად გამოგზავნილი, რომელ ნიშანი აქვს. აქათგან ნულარა ხარ შეჭირვებით, ღმერთსა ჰმადლობდი და მოყვრისაგან იხარებდი”.

ვისმან ნახა ისარი და რამინის სახელი ზედა წაიკითხა. მეტისა სიხარულისაგან, ვითა გული მოსცემდა, ეგზომცა სიხარულსა ვერ მიაგებდა, აკოცებდა, უყვავებდა და ეტყოდა: ”ჰე, სვიანო რამინის ისარო ჩემო და სულთაცა სარჩეო! ყოველი კაცი შენგან დაიკოდების და მე დაკოდებლობისაგან წყლულსა მალამისაებრ მერგები. მიციქული ხარ შენ მისთა მკლავთა, რომელთა მიწყითმცა

იკმარებს... იაგუნდისა პირსა დაგაგებ და ოქროდსა ხალასისა კილოსა გულისა ჩემისა ქარქაშსა შეგიქმ, ამით რომელ შენი პატრონი გამხიარულდების. თუცა მისითა სიშორითა ათასითა შენებრითა ისრითა წყლული მდგმია, აწ, რა შენ მოსრულ ხარ მუნითგან პირ-ალმასობა მათი ლხინად შემცვალებია. ისარი მკურნალი შენგან კიდე არ მინახავს, არცა შეთვლილობა შენსა უამესი მასმია”.

რა რამინ ისარი გასტყორცა, მერმე საგონებელსა ჩაიჭრა: ”ნეტარ რა იქმნა ჩემი ისარი? სად მწადდა, მუნ მივიდა ვითა, ანუ ნუ უნებლივ რაიმე დაემართა და სხვამან ვინმე აიღო? თუმცა იცოდა ვისმან ჩემი საქმე, ათასსა ღონესა ეძებს ჩემისა ზე-გაყვანისათვისაო”. მაშინ გულსა შიგან ეგრე თქვა: ”გულო, გაწირე სული, ნუ ვისგან გეშინიან! ღმრთისა ყოვლისა დამბადებლისა ძალმან, აქათ არ შევიქცევი, ვირემდინცა ანუ არ მოვკვდე, ანუ გულისა ჩემისა წადილსა არ მივჰხვდე. თუცა ამა ციხისა ზღუდე

რკინისა იყოს, ჩემისა გულისაებრ გაჯურვებული, მიდამო ყველა მოწამლოული, კლდისა თავნი – ასპიტისა გველისანი, მეციხოვნენი მათნი დევთაებრნი, ვერცა ეგრე შემაქცევენ. შეწევნითა ღმრთისაჲთა და მკლავისა ჩემისა მინდობითა ეგრეცა ვეცდები ვისის გამოყვანასა და ჩემისა გულისა წამლებისა კვლა შეყრასა. მე ვირე ცოცხალ ვარ, ვისისა ძებნისაგან კიდე არა საქმე მიც. მე რაზომცა დიდნი მტერნი მებრძოდენ და მათი გული საჩემოდ მოაბადისა და ზარდისაებრი იყოს, არცა ეგრე დავერიდები. მაგრა იგინი ცეცხლნია, ერთისა გვარისანი ვართ და შეატყვებენ კაცსა სიკეთე-სიავესა”.

აქათ რამინ ღონეთა ძებნითა საგონებელთა ჩაჭრილ იყო და იქით ვისი ბადესა დაბმულ იყო სიყვარულითა. მისი ენა რამინს იზახდა და აგრევე უთმობად მისი გული ეძებდა რამინს. მუნ სიცივეთა შიგან ყოფნა და მისგან მისი მუნ ვერ-სიახლე გულსა ლახვრად და შანთად

ესობოდა და მისისა შეყრისა ილათსა ეძებდა.

ძიძამან ეგრე მოაჯსენა:

ჰე, დედისა სულო! ეტლი და ბედი, ყველა შენ გიშველის, და ესეცა შენისა ბედისგან ისეთი სიცივეა, რომელ ყინვისაგან კაცისა ველთა ყოფნა არ ეგების. გუშაგთა და ციხისა მცველთა ყველათა შიგან შეურიდებია სიცივისაგან. ორჯერ ოდენ გარდგომილან გუშაგნი და შინავე შესულან ყინვისაგან. რადგან ესრეა და გუშაგნი ბანთა ზედა არა სხენან, ჩვენგან ყველა ადვილად ეგების. რამინ აჟა ჩვენსა სიახლესა არის, თუცა სიბნელითა არა ჩანს. მან იცის, რომელ ჩვენ ამა დარბაზსა შინა ვართ. დია ყოფილა ამა ციხესა შიგან უმოაბადოდ და ათასი გზა იცის გამოსავალი. ეგე სათამაშო სარკმელი ერთი გავაღოთ და სანთელი ავანთოთ. იგი გარედაღმან გვნახავს და ჩვენსა სიახლოესა მოვა. და მაშინ მისი გამოყვანა ეგების”.

რა ესე თქვა, სანთელი ანთო ძიძამან, მისითა გრძნებითა დევნიცა დააბორკილნა. რა რამინ სანთელი დაინახა, გამზიარულდა და მიჰმართა. შეიგნა, რაღსათვისაც ანთო სანთელი და, ვითა შევარდენი, კლდესა ზედა გავიდა.

[ბრძენსა] უთქვამს: ”ასრე იქმნების მიჯნურისა გული: არცა ჭირი ეჭირვებოდა და არცა ზიანი ზიანად. მოყვრისა ძებნისათვის სჯულსაცა დააგდებს, მიიქცევს. გზისა სიგრძე მოკლედ და კუშტი ლომი მელად უჩნს. მიჯნურობისა სიხარბე ასე გაჰყდის, რომელ უნაყოფო მინდორი ვენაჟად, მთა თმად უჩნს და ზღვა რუდ. აშიკობისად გულისაებრ მისყიდული არავინაა, მით რომელ გულსა საბჭოსა არავინ წაიყვანს. მიჯნურობამან სიკეკლუცე და სიდუხჭირე არ იცის, მით რომელ ცნობა მიჯნურობასა ბრძობით უყვავის”.

რამინ რა ახლოს მივიდა კედელსა ზედა, ვისმან დაინახა ზეიდაღმან. და ბერძული სტავრა ორმოცი და სხვა, რაცა პოეს, დაგრიხეს ორკეცად და მაგრად ერთმანერთსა გამოანასკვეს. ჩაუშვეს. მოეკიდა რამინ და ზე გავიდა ვეფხისაგანცა უკისკასედ. რა ციხესა ზე გავიდა, მზე და მთვარე ერთგან შეიყარნეს და ერთმანერთსა ასრე მოეხვივნეს, ვითა ერთითა ჭიჭითა სძე და ღვინო; ოქრო და მარგალიტი ერთგან გაერია, მუშკი და ამბარი ერთად შეეზილა, ღამე ბნელი განათლდა, ვითა დღე, და ზამთარი გაზაფხულდა მათთვის. ორთავე მიჯნურთა გულმან გაისვენა შეჭირვებისაგან. გულისა და მონაცემთაებრ მოეხვივნეს ერთმანერთსა, მოჰკოცნეს ერთმანერთი და მერმე საწოლს შევიდეს; საჭამადი და ღვინო მოიღეს. ზოგჯერ თავისა გარდანაჯადსა უბნობდეს, ზოგჯერ ერთმანერთსა ეხვეოდნან. ღამე ბნელი და ცივი იყო, გარნა მათთვის სამგვარი სანთელი ენთებოდა: შეყრისა სიხარულისა, მათისა პირისა სინათლისა და ღვინისა

სიწითლისა. სამნი მოყვარულნი ერთგან შეყრილ იყვნეს, სმიდენ და იხარებდეს მათისა ნებისაებრ. გარეთი კარი დაჯშული იყო, მორჭმით და გულდადებით იყვნეს. არცაღა ამისი საეჭვი ჰქონდათ, თუ გვიგრძნობს ვინმეო; არცა ამისი შიში, თუ: ჩვენი გაყრა ოდესმე იქმნების და სიხარული შეჭირვებად მოგვექცევისო. მათ ერთი ღამე ეგრე ყოფნასა შიგან ერჩია შორს ყოფნასა შიგან ათასისა წლისა სიცოცხლესა. რამინს რა გულისა საწადელი აუსრულდა, – ვითარი სწადდა, ეგეთი ყოფნა პოვა, – დაიწყო სიმღერისა თქმა მისებურითა ამოღთა ჳმითა და იტყოდა:

”რა გაგვა, გულო, თუ მიჯნურობითა ჳირი ნახე და უნებელნი საქმენი დაგემართნეს! უჭიროდ ლხინი არ ეგების და არცა უმისოდ ესრე ამოდ ჯდომა ეგებოდა და სიხარული. ჳირ-უნახავად კარგი სახელი არ იპოების. თუცა მიჯნურისა ძებნისათვის ზღვა გაიარე, შეყრითა

თვალი პატიოსანი ჰყო; სიშორითა თუცა ნავლელი არ გაკლდა, აწ ნაყოფი ღვინიანი გაქვს. გულო, გივაზირებდი: დათმე, ყოვლისა ჭირისა ბოლო ღვინი იქმნებისო. რა კაცმან ჭირსა შიგან დიადი ხანი დაყო, მერე ღვინისათვის ღმერთსა უფრო ჰმადლობს. აწ მე ვარ ჯოჯოხეთისაგან ვსნილი და სამოთხესა მზიარულად მჯდომი. სიყვარული დავთესე და სიხარული მოვიმკე, ელვარე მთვარე სიყვარულითა მომექცა. არა გამწირავ-ვექმენ და არ მივაცილვე წამსაცა მოგონება. ყოვლითა საქმითა გაუსაკუთრე თავი და მითცა საწუთრომან მე არ გამწირა”.

ამა სიტყვასა ზედა ადგა ვისი და მოყვრისა სახელსა ზედა აივსო ჭიქა, კელთა დაიჭირა და ეგრე თქვა:

”ჩემისა რამინის სახელზედა ვსვამ ამას, სიყვარულისა მძებრისა, მოყვრისა არ გამწირავისა, ჩემისა იმედისა,

თვალთა ჩენისაგან უფრო ნათელისა! მე მისგან ესრე იმედიანი და მზიარული ვარ, რომელ ადამისითგან არავინ ყოფილა ესრე მოყვრისაგან იმედიანი. სიკვდილისა დღემდინ ვიქმნები მოუწყვედლობისა მისისა მკევალი, მისსა სახელსა ზედა გველისა ზარი უკვდავებად მერგების”.

მაშინვე შესვა იგი ჭიქა და რამინს აკოცა. იამებოდა რამინს ვისის საუბარი, ხალვათად სმა და მუშკისაებრ სურნელისა მოყვრისა თმათა მოკიდება. იასპსა, მუშკსა, ბროლსა და ბროწეულისა ყვავილსა სჭვრეტდის. მწარე აკაკი დაავიწყდა ტკბილისა იაგუნდისა სიხარულითა. ყოველთა ღამეთა ცისკრამდის საგებელი ვარდიანი და სასთაული მზიანი ჰქონდა. დილასა რა გაიღვიძიან, სმითა სიხარულითა და სიმღერითა დასხდიან. რა ვისის ჭიქა კელთა ჰქონდის, რამინ სიმღერად ეგრე თქვის:

”ფეროანი ღვინო გულისაგან ჯანგსა ამოჰკოცს, მოყვრისა სიახლესა შიგან მისგან მოციქული ღვინოა! ფეროანი ღვინო სიყვითლესა ფეროვნებად შემიცვლის, მიჯნურობისა ჭირისა წამალი არის. მიჯნურობა მტვერი არის და ღვინო – წვიმა, ჭირისა განმაქარვებელი, სიხარულისა მომმატებელი. დღეს ბედნიერობა ჩემსა ჰქვია. მე მიშველის ღმერთი და სვე ჩემი, რომელ გულისა ჩემისა წამლები წინა მიზის. ზოგჯერ დავწვები იასა და ვარდსა ზედა, ზოგჯერ სოსანსა, ამბარსა და მუშკსა შუა, ბაგე ჩემი ფეროვნისა მუშკისაგან შაქრისა უტკბოსა ლალსა ინადირებს. წალკოტსა ჩემსა შიგან წითელი ვარდი ყვავის, ნებისა გზასა მოსლვითა მე დია ვმხიარულობ. მე იგი შავარდენი ვარ, რომელ მალლად ფრინვითა ცისა მზისაგან კიდე არას ვინადირებ. ჩემი ნიშატი ლომი არის ჭანგ-ოქრო, რომელ ჩემსა სულსა შეიპყრობს. ყოველთა დღეთა მოყვრის პირსა და თმათაგან საპალნითა ვარდსა, სუმბულსა, მუშკსა და

შაქარსა ვჰკრეფ. არ მომინდების წალკოტი მისისა ელვარისა პირისაგან, არ მომინდების თამაში, მით რომელ ესე ადგილი ჩემთვის სამოთხესაცა უამეა. რაცა ღმერთსა სიამოვნე დაუბადებია, ყველა ჩემთვის აქა არის. მზე არის ნადიმი ჩემი და მწღე ჩემი მთვარე და მით ვარ მხიარული».

მერმე ვისსა ამოძთა სიტყვითა ეტყვის:

”მასვი ღვინო, ღონეო, შენითა კელითა ვარდისა-ფერი, შენისა ღაწვისა მსგავსი, შენისა პირისაებრ სვიანი! ამის უამესი ჟამი აღარ ეგების, აღარცა შენისა პირისაებრი გაზაფხული! რა ვიცით ხვალისა წინამდებარე? მოვედ, რომელ თავისა კერძი სიხარულისა ნაწილი ავიღოთ დღეს, ხვალე დღესისსა ვერ მივეწევით. არცა შენ გწადიან ჩემი მოწყვედა და არცა მე შენსა მიჯნურობასა გავეყრები. ჯამს სიხარული და გულისა ნება! რა ვიცით, ღმერთსა ჩვენსა

თავსა ზედა რა გაუგია, – ასრე რომელ მოაბადს შენ აქა ციხესა შიგან დაუჭედინარ და მე სნეული გურგანს დაუგდივარ, ამისა არ მცოდნელსა, რომელ ღმერთსა ჩვენი შეყრა ცათავე შიგან გაუგია. ვის შეუძლია დამბადებლისა ღმრთისაგან კიდე ამისი ქმნა?!”

იგინი ცხრასა თვესა ამაშიგან იყვნეს, ჟამსა და უჟამოსა მხიარულნი და ნიშტიანნი; არ დაშვრეს სიხარულითა და სმითა. ჰქონდა შიგნით თუნდა ასისა წლისა განსასვენებელი სასმად-საჭამადი, გარეთ არა მოუნდებოდა კარისა გასაღებლად. ნახეთ, რაზომსაცა ხანსა გულისა ნება და სიხარული გამოიწვადეს გულისაგან და აიყარეს ჯანგი! არცა მოსძულდა რამინს ეგზომი სიხარული და არცა ვისსა რამინის სიხარულითა ნიშტიანობა მოეწყინა. ერთი სული ორთა ტანთა შიგან დამკვიდრებულ იყო, რომელ არა იყო მათი შესაქცევარი ერთმანერთისა საუბრისა, მიჯნურობისა და

სიყვარულისაგან კიდევ იხარებდეს ერთმანერთითა; ეჯობნა მობურთალოთად და ღვინითა მოერწყო სიხარულისა ნერგი.

ცინისა კარი, ვითა ჭირსა, დაეკშა, მათი ხვაშიადი ქვეყანასა შიგან არავინ იცოდა, რომელ მარავს შიგან ზარნაგეს ხაყანის ასულმან იცოდა. გვარიანი იყო და სიკეკლუცითა კარგ იყო, ტურფათა საპატრონო პირი მისი მზესა ჰგვანდა და გრძნეულთა უხუცესი იყო. მისითა კელოვნებითა და გრძნეულობითა ეგზომ მაგალითი იყო, რომელ ბასრისა გრდემლისაგან ვარდსა ააყვავებდა.

ოდეს რამინ მარავს ქალაქს მოვიდა, მოაბადის დარბაზი მოიარა და ყოველსა კაცსა ვისის ამბავსა ჰკითხვიდა. რა მისი ციხესა მყოფობა ცნა, ვითა ზემო მითქვამს, ეგრე უცნობო იქმნა, თვალთაგან დიჯლა იდინა, პირი ცრემლითა დაიბანა. რა არცა თვალითა ვისის შვენვარე

პირი გაიცადა და არცა ამო საუბარი მოისმინა, ვისის ძებნითა გახელებული შმაგურად ცურვიდა ქალაქსა შიგან და სწრაფით, სადა ვისი იყო, მას ციხესა მიჰმართა. ვეფხსა ჰგვანდა სიფიცნითა და მიჭირვება არად უჩნდა, კლდესა შიგან ქოშისაებრ აღმა-ჩაღმა რბოდა, ზოგჯერ ესრე მთასა გავიდის, რომელ თავი ღრუბელსა მიუწვდის და ზოგჯერ ქვე ჩავიდის, ვითა იოსების ორმოსა.

ესე გრძნეულმან ზარნაგესმან იცოდა, რომელ რამინ მუნ წავიდა და მისისა ჭირისა წამალი ვისის ნახვისაგან კიდე არა ეგებოდა; და გულსა შიგან მოაბადის საამბობლად დაისწავლა ხაყანის ასულმან.

35. მოაბადისაგან ცნობა ვისისი და რამინის ერთგან შეყრისა

რა კელმწიფე შაჰი მოაბად გამარჯვებული და მხიარული

ლაშქრობისაგან შემოიქცა, – მას ვითა სწადდა, ეგრე ქმნილ იყო მისი საქმე, – მოვიდა თავისა სახლსა ხორასანს და მარავს ქალაქს შემოვიდა. ერთობით რანის ქვეყანა და სომხითისა წაელო და მძევალნი და ხარაჯა ბერძენთა მეფისა, კეისრისაგან, აელო, ყოველთა ხელმწიფეთად მორეულ იყო, მტერთა ზედათ მოქცეულ იყო. სიხარულითა ერთობ ცათა გასწვდებოდა მისი ზარი და ზეიმი, მიწა მისთა ლაშქართა სიმრავლესა ვერ იტევდა. რა ლარი მისი ერთგან შეყარა, მათათაგან უმაღლესი გორი შეიქმნა ლარისა, თუ სთქვა ცათად მიდგმულაო მისითა სიმაღლითა, და თავისა სილაღითა ბედისათა კელმწიფეთად ბურთი წაელო, ჰელა მისი იყო და ჯობნა ყოველთა კელმწიფეთად. ყოვლისა ქვეყანისა ლაშქარნიცა იყვნეს მისსა კარსა ზედა და მძევალნიცა. ყოველთა კელმწიფეთა კელმწიფედ ქმნილ იყო და მისისა თავისა სწორი სხვა არავინ იცოდა ქვეყანასა ზედა.

რა ესდენ მზიარული და გამარჯვებული მივიდა მარავს ქალაქსა, სიხარული ზრუნვად მოექცა: ზარნაგესგან რამინის ამბავი ესმა, გული სისხლითა აევსო და ტვინი მისი გულჯარბობისა კვამლისაგან დულდა. დიდხან ეგრე გატეხილი ჯდა. მერმე ჯავრისაგან გაყვითლებული ზე აიჭრა, ლაშქართა აცნობა, წასლვად კვლაცა აწვივნა, კაზმა დაიწყო. ასაყარსა ჰკრეს. დიდებულთა და ლაშქართა შეიგნეს გზასა წასლვა. ბუკმან მოაბადის დარბაზსა ტირილი დაიწყო, თუ – ”ჯელმწიფეო, ეგზომი მგზავრობა არავის შეუძლიაო”. აგრევე დუმბულმან ზახილი და კვნესა დაიწყო ვისისა და რამინის გაყრისათვის: ”ვაი, თუ მოყვარულნი გაიყრებიანო”. ციხესა შიგან, თუ სთქვა, რამინს გულმან უგრძნა, რომელ ეგდენ ამო ყოფნა დაუმწარდებოდა.

შაჰინშა მივიდოდა სწრაფით რამინის სიკვდილისათვის მოსწრაფე და ლაშქარნი ყველა მისთვის მისი

მომდურავნი იყვნეს, რომელ ჯერეთ ნახევარნი არ მოსრულ იყვნეს შინა; ერთისა წლისა ბეგარქმნილთა ჯერეთ სარტყელი არ შეეცნა და მუზარადი არ მოეკადა, რომელ კვლა ციხისა საძნელოსა გზასა აწვივნეს. ზოგნი ასრე უზრახევდეს: ”აწინდელი ბეგარა რად არ გვეყოფოდა, რომელ აწ სხვაგან გვაწვივნესო?” ზოგნი ამას იტყოდეს, თუ: ”მუნამდის მგზავრნი ვართ, ვირემდის ვისსა რამინისაგან დავსცვიდეთ, დია ცხენოსნობა გვინდაო”. ზოგნი ეგრე იტყოდეს, ვითა: ”დია უჯობს, თუმცა რამინის ნაცვლად ათასი ბერძენთა მეფეთაებრი უჩინდაო”. ათასსა რასმე იტყოდეს.

მოვიდოდა შაჰინშა ფიცხლად ლაშქრითურთ, ვითა ქარი. მისთა ლაშქართა მტვერი ღრუბელთამდის გაიწეოდა. ციხესა საგუშაგოდ გუშაგმან მტვერი დაინახა, მივიდა და ზარდის მოაყსენა: ”მტვერი ჩანს, რომელ ცად გაიწევის და უღონიოდ შაჰინშა მოვა, თვარა ეგზომ დიდი მტვერი

სხვაებრ არ ეგებისო”. ციხესა შიგან ჳმა და შოფოთი შეიქმნა და ბრუალი შექმნეს, ვითა ტირიფისა ხეთა შიგან ქარმან. ზარდი ჯერეთ წინა არ მიგებებულ იყო მოაბადისთვის. მოაბად რა ციხისა კარსა მოვიდა, გული მტერობითა და ნავლლითა სავსე ედგა, შეუზახნა წყრომით ზარდსა და ეგრე უბრძანა:

”ჰე, ჩემთა ჳირთაგანცა უფროსო ჳირო! ღმერთმან დამბადებელმან მიგსნას თქვენ ორთა ძმათაგან! კაცობისა ჟამსა ძაღლიცა გჯობსთ: ძაღლი პურსა მოიგონებს კაცისაგან და თქვენ არცა მას. ოდეს ღმერთმან თქვენ დაგბადნა, არ ვიცი, თუ მაშინ რა ეტლი ყოფილა! ერთი გრძნებითა ეშმასა სწორი და ერთი სირეგვნიითა ზროხისა მსგავსი და ვირისა. შენ ნახირსა შუა ჳვამ, ზროხათა შიგან, ვისსა რამინისაგან ვით დასცევდი? მე ღირს ვარ, რაცა აუგი წამეკიდოს, ყველასა, რადგან ციხისთავად ზროხა დამეყენე. შენ ღაფლად ჳნი, გარე კარი დაგიჳმავს, ეგრე

გგონია, თუ კარგი გიქმნია ანუ ჩემისა სამსახურისათვის მოგიჭირვებია. შენ მანდა ჰზი და ზროხისაებრ ჰყვირი სირეგვნითა. ესე ვერ გიგრძნია, რომელ მალვით შიგნიდალმან შენზედა იცინიან, ვითა სწადიან, რამინ ეგრე იხარებს; და გარეთ ყოველმან ქვეყანამან იცის ესე ამბავი. საშურველია შენთვის შენი საჯდომი!”.

ზარდმან ეგრე მოაგსენა:

”ჰე, სვიანო კელმწიფეო! ვაშად ბრძანებ, მრავალი წელიცა გზისაგან მზიარული მოხვალ, ნუ დაიღრეჯ ცუდისა საქმისათვის, ნუ შეუშვებ ეშმაურს საქმესა გულად. შენ კელმწიფე ხარ მორჭმული და ავისა და კარგისა თქმა შეგიძლია. თუ მართალი იცოდე, ვერასა ვინ გკადრებს და, თუ ათასჯერცა მრუდი ბრძანო, ვერცარასა ვინ ეგრე შეგეცილების, თუ არ ეგრე არსო. შენ ეგეთსა რასმე მატრალე, რომელ საგონებელად არ მომსლვია. თქვენ

რამინ აქათ წაიყვანეთ, მე რა გლახ ვიცი, თუ რა იქმნა? არ შავარდენი იყო, რომელ საბერძნეთით აიმაღლოს და აქა ჩამოფრინდეს, არცა – ისარი. თუმცა ამას ციხესა მით გამოსრულ იყო, ვით გამოვიდა რამინ? ნახე თქვენითა ბეჭდითა დაბეჭდული კარი, დაკლიტული; ერთისა წელიწადისა მტვერი ზედა ძეს. ასეთსა ციხესა რომელ კარი და ზღუდე ყველა რვალისა არის, რამინ ვით გაგიტეხდა? ყოველთა შემოსავალთა და გზათა გუშაგნი დღე და ღამე დამიყენებიან, ეგრე მიცავს, რომე, თუ რამინ გრძნეულიცა არის და ათასი ღონე იცის, აქა შემოსლვა არცა ეგრე შეუძლია და, თუ ესე კარები გააღო და დაღეწა, თქვენითა ბეჭდითა კვლა ვინლა დაბეჭდა? ნუ დაიჯერებ. კელმწიფეო, ესეთსა ცუდსა სათქმელსა. ნუცა თქვენ დაიღრეჯთ და ნუცა ჩვენ დაგვკოცთ. ეგეთსა ნურას ბრძანებთ, რომელ ცნობილთა არ მოეწონოს და ცნობამან ერთ ქრთილად არ იყიდოს იგი გონება”.

შაჰინშა ეგრე უბრძანა:

”ზარდო, ბედიტსა რას უბნობ? კარისა და ბეჭდისა მიზეზსა ვირემდის იტყვი, მე რასაღა მერგების ამისი სიმაგრე? შენ არ გაფრთხილებულ ხარ. ციხისა და კარისა მცველნი ფრთხილნი დია სჯობან კლიტესა და ბეჭედსა. თუ ღმერთმან ცა მაღლაღ დაბაღა, ზეღა ვარსკვლავნი ეგრეცა მცველაღ დააყენნა. მე ესე ბეჭედი რას მერგების, რომელ ნიფხავსა ხონჯარი არ მიგდია? ხონჯარსა რას ირტყამ, თუ ნიფხავი არ გაცვია? რადგან ესე შენებრსა უგუნურსა შევჰვედრე, რაცა ერთსა წელიწადსა სახელი ვქმენ ჳრმლითა, ყველა შენითა ნაქმარითა ჩემად აუგად დამაჩნდა. დია ნათელი იყო ჩემი დარბაზი ჩემის სახელოვნობისაგან, მაგრა აწ კარი და კედელი მისი ყველა დააშავე და აბნელე”.

რა მოიწყრომა, ცოტა ხანი გამოჰდა; მოგვისაგან კლიტე

ამოიღო, ზარდსა მიუგდო, ეგრე უბრძანა:

”გააღე კარი, თუმცა ამისი ქონება ჩემი წყალსა იქით
ზიდისაებრ უსარგებლო არის”.

კარისა რეხვება ესმა შიგნით ძიძასა, ყური მიუჰყრა,
მოაბადისა და ზარდისა ჳმა და საუბარი ესმა, შიშითა
ათრთოლდა, მივიდა, ვისსა და რამინს ეგრე მოაჯსენა;

”აღმოსავლეთით ჩვენთვის უბედურობისა მზე
აღმოჰკდა: შაჰინშა მოვიდა შავთა ღრუბელთაებრ!
ჩვენთვის ელვა-ქუხილი გამოჩნდა და ჭირისა მათისაგან
ღვარი დაიწყებს დენასა! აწ ვნახავთ ცეცხლსა ქვეყანისასა
დამწველსა, რომელ მისმან კვამლმან დღე ნათელი
დაგვიბნელოს და ჩვენი საქმე მას თანა არად
გავიდოდეს”.

შიშითა გატყდეს ადგილსა ზედა სამნივე და აღარა იცოდეს, რამცა ქმნენ. ამისგან კიდე ღონე ვერღარა მოიგონეს, რომელ რამინ მუნითვე ქვე ჩაუშვეს, სით ამოეყვანათ, თუცა მას ვისის მოშორვებასა მუნვე სიკვდილი ერჩივა. გულითა შეშინებულითა და სახელითა აუგიანითა მივიდოდა კლდეთა შიგან, ტიროდა მოყვრისა გაყრისათვის და თმობისა კიდე ღონისა არღარადს ქონებისათვის. ცალკე ვისისათვის ეშინოდა მოაბადისაგან და ცალკე თავისა; გზა არ იცოდა, რამცალა ექმნა. გულსა ეუბნებოდა:

”რას მიზამ, გულო, რას მიზამ? რაცა არ საგრძელოა ჩემი, ყველასა მას მაქნევ, ნუ ებრძვი ჩემსა ბედსა, ვრმლითა ზოგჯერ სისხლსა ჩემსა ჰღვრი, ზოგჯერ სულთა მომაშორებ და ზოგჯერ ყოფნასა დამამწარებ!

არაკი: მშვილდოსანსა ჰგავს საწუთრო: მიწყით გაყრაა

მისი ისარი და სული ჩემი სასაგნო, დათმოზა ჩემი
გატეხილსა ქარავანსა ჰგავს და სული ჩემი
დაონავარებულსა ქალაქსა.

აწ კელმწიფე ნებიერი ვიყავ და აწ არნი ვარ, კლდეცა
შიგან მავალი. ღრუბელსა ჰგვანან, მთასა ზედან მავალსა,
თვალნი ჩემნი და გულსა ჩემსა ზედა ათასსა ჭირსა
სწვიმნ. ვტიროდე, რომელ შემომიგმოს კლდემან და
ცრემლთა ვიდენდე, რომელ წითლად ვღებვიდე ქვათა.
ჩემსა ოხრვასა არა ჰგავს ქუხილი, მით რომელ იგი
ქარისაგან იქმნების და ესე – ცეცხლისაგან. ჩემთა
თვალთა არა ჰგავს ღრუბელი, მით რომელ მისგან ცვარად
წვეთს და ამათგან ღვარად დის. მაგრა რა ვქმნა ესეთი,
რომელ მმართვეს? აჰა, აწლა გულიცა კელთა მქონდა და
გულის-ნებაცა; აწ აღარცა გული მაქვს და არცა გულის
წამლებელი მყავს. ჩემი ყოფნა ამას ჰგავს, ვითამცა ცა
ყოფილ ვიყავ და აწ მიწად ქმნილ ვიყავ. გაზაფხულისა

ყვავილისა უხანობასა ჰგვანდა ჩემი ღზინი”.

რა დიდი ხანი იარა რამინ კლდეთა შიგან, გონება, ტირილი, ვისის გაყრისა შეჭირვება, სამისა ამისი გონება, თუ რაშიგან ვარო, - ყველა ერთგან შეეყარა და ფერჯნი, ვითა ბორკილიანნი, ველარ წადგნა. თავისა გულსა და მოყვარესა ზედა ტიროდის. რა ტირილით გული იჯუის, ჯანგი გულისა მისისაგან აღიჯოცის, ვითა მოწვიმული ქვეყანა გამხიარულდის. სადაცა რამინ დაჯდის, თვალთაგან რუ აღინის მას ადგილსა. ესრე საბრალოდ მოსთქმიდის, რომელ მტერთაგანცა შესაბრალებლად ეგრე იტყოდის:

«არ იცი, გულისა წამლებო, რას ყოფასა შიგან ვარ, ანუ უშენოდ სიცოცხლე ვით გამარმებია! მე მახესა დაბმულსა კაკაბსაცა ვებრალები, შენისა სიშორისათვის შეჭირვებული. თუ რა ჭირი გინახავს, [ნუ იყოფინ!] შენ

ლბინი გმართებს და სიხარული. მე ვარ ღირსი ჭირისა, რომელ თავისა სიცოცხლისა ღონე ვძებნო. მაგრა, შენმან მზემან, შენისავე საქმისათვის ვქმენ. მე ღმერთმან უშენოდ წამი სიცოცხლისა ნუ მომცეს. მე შენი სახე გულსა ჩემსა ზედა გამომისახავს. თუ შენი სიტურფე თვითო დავთვალო, დღენი არ გამიძლებენ სათქმელად და მივდომა არა მაქვს. თუ ტიროდენ თვალნი ჩემნი, მართალან, რადგან შენებრ ტურფასა ველარ ჰნახვენ. ათასითა ქენებითა ვითხოვ ღმრთისაგან, რომელ მუნამდის არ მოვკვდე, ვირე შენი პირი კვლა არ ვნახო, მაგრა, რადგან უშენო ვარ, არ ვეჭვ, რომელ ხვალემდის ცოცხალი დავრჩე”.

რა გულისა წამლებელი ვისი რამინს გაეყარა, ვითამცა ვეშპისა პირსა დარჩომილ იყო, ესრე გაგდა და სათავისო შიში და ჭირისა გონება დაავიწყდა. რამინის საქმისა შეჭირვებისაგან, ვითა შმაგი, ბრუნევდა სახლსა შიგან და,

რას იტყობდა ანუ რამცალა ექმნა, არა იცოდა. ბროლისა
კელითა უებროსა პირსა საბრალოდ იცემდა, ზოგჯერ
პირსა იხოჭდა, ზოგჯერ თმათა იგლეჯდა, ქვეყანა
მუშკითა აივსო მისთა თმათაგან, ჰაერი ცეცხლითა აივსო
მისისა სულთქმისაგან. რა სულთქნის, თმათა იგლეჯდის,
ციხესა შიგან ვითამცა მუშკსა და ალვასა აკვამლებდის.
პირი და მკერდი დაელოურჯა ცემითა და თვალთაგან
მხურვალედ ევფრატი სდიოდა; გული გაჭურვებულსა
შანთსა უგვანდა, რომელ, რა მკერდსა იცემდის,
ნაბერწკალი სცვიოდის. სამკაული შეეჯსნა და დაეწყვიდა.
მიწა მისისა სამკაულისაგან ცასა ჰგვანდა, ზედა
ვარსკვლავთაებრ თვალი და მარგალიტი ელვიდა. ოქრო-
ქსოვილი შესამოსელი აეკადა, მგლოვიარეთაებრ შავი
შეემოსა, გული შეჭირვებითა აღვსოდა და პირი
მტვერითა. არცა მოაბადის შიში მოეგონა და არცალა
ზარდისი, ყველასა შეიჭირვებდა რამინისათვის და ამასვე
იგონებდა, რომელ უაზროდ მისგან გაყრა დაემართა

უნებელი.

რა შაჰი მოაბად ვისის დარბაზს შევიდა, ვისის პირი დახოჭილი ნახა და ორმოცი სტავრა და ატლასი ერთმანერთზედა გამონასკული ნახა, ვისის და ძიძასა წინა ედვა. ჯერეთ ნასკვი ნახევრამდის ვერ გაეცსნა და მოაბად ზედა შემოესწრა. ძიძა მოაბადის შიშისაგან ფიცხლა დაიმალა, მით რომელ ყოვლისა ფათერაკისა და უნასისა მოქმედი იგი იყო. ვისის დედოფალსა თავისა ტანისამოსი გაეხია და მკლავნი თავისითა კბილითა მოეჭამნეს, მუშკის ფერნი თმანი დაეგლიჯნეს ერთობ და თვალთა სისხლისა ღვარი ჩამოსდიოდა. შაჰინშა ეგრე უთხრა:

”ვისო, დევისა შობილო და ყოვლითა წყევითა დაწყეულო! სულსა შენსა ცნობა აშორავს და თვალთა შენთა სირცხვილი, შენსა ზნესა სიმართლე მოშორვებია

და ქცევისა პატივი. გაჰკედ უზენაროდ და მოაყივნე თავისი თავი და ჩემი კელმწიფობა. ამას არ მითხრობ, თუ ჩემგან რა ვამს საშენოდ მაგისად სამუქფოდ? ანუ სიკვდილისაგან კიდუ სხვა რა გმართებს? აზომ მაგალითი და გრძნეული ხარ, რომელ ეგზომ მაგარი ციხე და ვაკე ადგილი სწორად გჩან. შენისა გრძნეულობისაგან არცა ესე საკვირველია, თუ ცათაგან ვარსკვლავნი ჩამოასხნე. არცა ცემისა გაგვა, არცა შეგონება გესმის, არცა ზენაარი და ფიცი არის შენი. ამას წინათცა გამომიცდიხარ ამოძთა და მწარითა და შენსა უმეცრობასა თანა ყველა ურგები ყოფილა. არცა ჩემითა სიამოვნითა გამხიარულდები ოდეს და არცა ჩემის წყრომისაგან გეშინიან.

არაკი: ნუთუ მგელი ხარ, ყოვლისა მავნე? ნუთუ დევი ხარ, კარგისაგან აბეზარ-ქმნილი? სახედ და შვენებით თვალსა ჰგავ პატიოსანსა, ნივთად და საქმედ ბედითსა კეცისა ნალეწსა. სიტურფითა და შვენებითა დია

სანდომი, სასურველი და საყვარელი ხარ და გამწირაობითა და უხანობითა საწუთროსა ჰგავ. ვაი, ესეთი შვენიერი და კეკლუცი სახე შენი და მრავლითა ავითა ზნითა და აუგითა დასვრილი!

ღია მიმუდარებია შენდა ამით შეგონებითა, ღია დამივედრებია შენდა იდუმლად, ვითა: ნუ იქმ, ვისო, ნუ მაწყენ ეგზომსა, რომელ შეცოდებისა ჩემისა ნაყოფი სიკვდილი არის შენი, და შენითა სირეგვნითა დასთესე ჩემისა შეცოდებისა თესლი. აწ შენგან დათესულისა მომკისა ჟამი მოვიდა. ველარ ვეძებ შენსა სიყვარულსა და ველარ გავძლებ, არ რკინა ვარ და არცა ქვა!

არაკი: ჩემგან შენისა კაცობისა მოლოდნა და წყალსა ზედა ჭრელისა წერა სწორია.

შენი შეგონება იგი არის, რომელ მლაშესა ადგილსა

თესლი დავთესო. ვით შენგან სიხარული არაოდეს მინახავს და სიმწარისაგან კიდე შენგან არათ გამომისვენებია, ეგრევე მე უზენარო გექმნა; ასრე გაგაძლო სიმწარითა, რომელ რამინის სახელი ვერღა ოდეს მოიგონო, არცაღარა-ოდეს რამინ შენგან გაიხარნეს, არცა შენსა გულსა რამინის სახელი ავსოვდეს, არცა მან შენსა წინა ორძალსა და ჩანგსა სცეს და [არცა] მას შენ გვერდით დაუჯდე მთრვალი სიყვარულითა! ეგზომი მიგაჭირვო ორთავე, რომელ ვერცა ტინი კლდენი გასძლებდენ. ვირე თქვენ ერთმანერთისა მოყვრად ხართ, მე მტერისა ძებნა გარეთ არ მინდა. ოდესცა თქვენ ერთად შეიყრებით ჩემისა სიკვდილისაგან კიდე არას იგონებთ. აწ მე იგი გიყო, რასაცა თქვენ ჩემთვის იგონებთ და მოვიცალო ჩემთა მესისხლეთაგან.

არაკი: თუ ჩემთანა გული და გონება მეცნიერთა არს, რად ორნი მტერნი უბეთა შიგან მისხენ? მტერისა შინა ყოლასა

ლომისა გზასა ზედა წოლა სჯობს; მტერისა გუშაგად
დგომა გველისა ფარდაგსა ჯდომა სწორია კაცისათვის”.

მერმე მოეკიდა მუშკისა ფერთა თმათა მოაბად და
ნებიერსა ვისსა მიწასა ზედა ითრევდა; ვითა მპარავსა,
კელნი უკუღმა შეუკრნა; უწყალოდ მათრახითა თავსა და
ტანსა ეგზომი ყოველგან სცა, რომელ, სადაცა სცემოდის,
ჯორცნი დაკეთქოდეს და სისხლითა შესვრილ იყო.
ბროლისა ტანი მისი სისხლსა ეგრე შობდა, ვითა მთა
ლალსა. სადაცა მათრაჯი ვერ მიმხვდარ იყო, ლილასა
დამსგავსებოდა; ტანი და ჯორცნი მისნი თეთრ-წითელი
ზაფრანსა, ლილასა და ყაყაჩოსა დამსგავსებოდეს. კვლა
ძიძასა ასი ეგზომი სცა, ყველა თავსა და პირსა. არ
შეებრალა სასიკვდილოდ, ნუთუ ანუ მოკვდეს, ანუ
გრძნეულობა და მჩხიბაობა ათქმევინოს, ადგილსა ზედა
დაბნიდა. ვისი და ძიძა წითლითა მოსილთა ჰგვანდეს
სისხლისა დენისაგან. აღარავინ ეჭვდა, თუ მათი

სიცოცხლე ანუ დარჩომა ეგებისო. მერმე იგინი ეგრე გასრულნი ერთსა საკანსა შიგან ჩაყარნა და გული დადვა სამათოღსა სიცოცხლისათვის და ზედა კარი მაგრად დაბეჭდა. და სამათოღსა საქმესა ყოველი ადამიანი და ამა ამბვისა მსმენელნი შემჭირნებდეს. და შაჰინშა ძმა მისი ზარდიცა გარდააგდო ციხისთაობისაგან და სხვასა კაცსა შეჰვედრა ციხე. თვით კვირასა ერთსა ფიცხლა იარა და მარავს ქალაქსა მივიდა. შეიჭირვებდა მათსა საქმესა და თავსა ღია ანანდა ვისის ცემისათვის. თავისა გულსა ეუბნებოდა:

რაა ესე ბუნება ჩემი, რაა ესეთი კვამლი, რომელ სულისა ჩემისაგან ამოვიდა, საწუთრო და სიმრთელე მომაძულვა? რა იყო ჩემი აზომი წყრომა და დაუთმობლობა აგეთისა მოყვრისათვის, რომელ სულთაცა მერჩივნა? თუცა ყოველთა კელმწიფეთა კელმწიფე ვარ, მიჯნურობისაგან ესრე ძაბუნი ვარ, რომელ მტერთაგან საშუროდ გასრულ

ვარ. რად დავეკუშტვი ესეთსა საყვარელსა, რომლისა მიჯნურობითა ხელი ვარ? მეტითა უცნობობითა თავისა სულთაცა ვებრძვი. დღეს ჰნახავ სახვალეოსა, საქმესა აღარ გაიგონებ რეგვნობითა: დღეს ერთსა საქმესა იქმ, რომლითა ხვალე გული გეტკივნების. ნუმცავინ მიჯნური გულის ურჩია, რომელ მისი ურჩობა მასვე გულსა ცეცხლად მოედებოდეს. რად ექუშვი, მიჯნურო, მას, რომლისა ლევა წამსაცა არ შეგეძლოს?”

36. შაჰროსაგან ვისისთვის მოთქმა და ტირილი

რა შაჰი მოაბად ციხით მოვიდა, თანა პირმზე აღარა ჰყვა. შაჰრო, ვისის დედამან, იგრძნა და მტირალი წინა მიეგება, პირსა ხოჭა დაიწყო და თავსა ცემა, იზახდა:

”ჰე, დედისა სულო და ყოველთა ჭირთა ღზინად შემცვალებელო, რად არ მოგიტანა მოაბად? რა წაგეკიდა

ამა უზენაოდსა დევისაგან, ანუ რა გიყო? ბედისა შენისა ქონებითა რაღა ჭირი მოგხვდა ამისგან?

მერმე მოაბადს ეგრე არქვა:

”რას მიზეზსა მითხრობ ჩემისა ვისისა არა მოყვანისასა? რა უყავ ჩემი მზე? რად გაჰყადე უმთვაროდ ცა? შენსა დარბაზსა აწვე ნაოჯარსა გაჩვენებ, შენსა სამოთხესა ჯოჯოხეთად გასრულსა, თუ ჩემსა ასულსა დაუყოვნებლად აწვე კელთა არ მომცემ; დავიზახებ ასეთსა, რომელ კლდეთაცა შევებრალო და ჩემთანავე შეჭირვებულნი იზახდენ, ყოველი ჯორციელი გავაკვირვო. დავიდენ სისხლისა ღვარსა თვალთაგან, თუ ჩემსა ვისსა არ მიჩვენებ. აწვე დაგანავლლებ შენსა კელმწიფობასა, თვით არ გაგიმარჯვებს ღმერთი უბრალოდსა ვისისა სისხლთა, ასრე რომელ თვით შენვე თვალნი მტერ გექმნებიან”.

რა მოაბადს წინა ესე საუბარი და სარჩელი ტირილით დაიწყო, შაჰი მოაბადცა საბრალოდ ატირდა და ეგრე უთხრა:

”თუ სტირ და თუ იცინი, თუ მწყევ და, თუ მლოცავ, ვქმენ, რაცა ვქმენ, რაღას მერგების და ნეტამცა არ მექმნა და ღმერთი არ შემრისხებოდა! ჩემი სიხარული და ჩემი პატივი გავაქარვე! შენ ვისის პირსა უმიწოსა ველარ ჰნახავ, თუცა მიწა არ მისგან დაშვენებული ნახო. კვიპაროზსა წაქცეულსა გაიცდი და სიყმაწვილესა მისსა მას ზედა მომთქმელსა, შვენებასა მისსა მას ზედა მტირალსა, ელვარესა პირსა მისსა დაუბნელებელსა სისხლისა ჯანგისაგან შეცვლილსა და თმათა დაცვივნულთა”.

რა ესე სიტყვა მოაბადისაგან შაჰრო მოისმინა, მიწასა

ზედა დავარდა, თავსა და პირსა ცემა დაიწყო. დარბაზი მისისა ტანისაგან გასურნელდა და ცრემლთა მისთაგან სისხლისა ტბა დააყენა; გულსა შეჭირვებისა ისარი სცემოდა და მოსთქმიდა:

”ჰე, საწუთროო მუხთალო, მომპარეა ჩემი თვალი პატიოსანი? შენცა ნუთუ ჩემებრ გიყვარდა იგი თვალი და მისთვის მოიპარე, საწუთროო, რომელ, ანგართა ოქრო ვითა, დაჰფალ და დაჰმალე მიწასა? ნუთუ შეგშურდა, კვიპაროზისებრი წამილე და საუკუნესა ვენაჯსა დარგე! რად გაზარდე, საწუთროო, ეგზომ შვენიერი და, თუ გაზარდე, ეგზომ უგრძნეულოდ რად წააქციე? აწ ოდესლა იზრდების მიწასა ქვეშე ამბარი სურნელი! ჰე, მიწაო, აქამდინ შენ კაცთა ოდენ სჭამდი და აწ მზისა და მთვარისა ჭამა დაგიწყია. რად არ გეყოფოდა, აქამდინ რად არ გასძელ? რადლა წამილე ჩემის გულისა გამამხიარულებელი მზე? რადგან წმიდასა ვეცხლსა მიწა

სცვეთს, აწ მეშინიან, რომელ ტანსაცა შენსა ავნოს მიწამან; მით დამიბნელდა დღე ჩემი, ნათელი დააბნელა. ნულარამცა [არს] ნაყოფთა მისთა ზრდა, რომელმანცა მიწამან მას დაფარვა ჰკადრა. აქათგან მთვარესა ელვარებისა ნათელი აღარა აქვს, რადგან ჩემი მთვარე დილეგსა შიგან დაიმალა. მე მიზრუნე, ცაო და ქვეყანაო! მით შეყრილ ხართ, ვარსკვლავნო, რომელ მე მტუროდეთ! ჰე, დედისა ნათელო, ნაკვთ-საროო, პირ-მზეო, ღაწვ-იაგუნდო, თმა-ამბარო, შენ იყავ ჩემი ჭირისა მაქარვებელი, შენ იყავ ჩემი სიქადული და სიხარული, აწ შენ აღარა მყავ! ვისითა ვიშვებდე, ვისითა ვლხინიანობდე! მე ესდენ უსამართლო ჩემი დაჭირვებულობა ვის თანა ვიჩივლო, ანუ ვის თანა ვძებნო? ვინცა შენ მოგკლა, ყოვლისა კაცისა სისხლი მან მოისხნა, მაგრა მე უფრო მომკლა ყველასაგან. ბრძენთა მოვასხამ საბერძნეთით და ჰინდოეთით, ნუთუ რა ვინ იცოდეს ღონე და სარგებელი ჩემი. ჩემო შვენიერო, შენ

მარტო იყავ ამას ქვეყანასა და მით მოგეწყინა უჯუფთობა. ნუთუ სამოთხესა ჰპოო შენი მსგავსი, თვარა აქა არავინ არს. სულთ ჩემო, მე ოდითგან შენი სიკვდილი მსმენია, მუნითგან ჩემი სიცოცხლე შენთანა მომკვდარა. აწ ვის ერგების შენეული სამკაული? ვინლა იჭმარნეს შენეულნი შესამოსელნი? ვინ ვპოვო შენისა სახისა შვენებითა? აწ ვილა იკადროს შენისა ძმისა ვიროს ცნობება? ვინ შეჰმართოს ამისი თხრობა, თუ შაჰრო ვისის სიკვდილისათვის ტირსო? წავიდა კეკლუცთა მზე, დავრჩი – ვისის მძებნელი და მისი მკსენებელი. ამა უზენაროსა ნუცამცა ღორისა ციხე დაჰრჩების და ნუმცა მთა, რომელ ჩემისა ბედისა თვალი მუნ დაბრმობილა; მუნ დაშრტა ჩემი მთვარე და მოკლული მე აღარ მიჩვენეს. აწ იხარებენ ეშმანი და ქაჯნი, იციან, თუ რაზომი ფათერაკი იქმნების ამა სისხლისა სანაცვლოდ, თუ რაზომი კელმწიფე და დიდებული მოკვდების. მე ვისის სისხლისა ნაცვლად ჯეონსა ვადენ მისისა მტერისა

სისხლთაგან და ჩემთა თვალთაგან. და თუ ათასის ჯეონისა ოდენი სისხლი დავღვარო და მოაბადისნიცა, ერთსა წვეთსა სისხლსა ვისისასა არ ენაცვლებიან. რა ვქმნა? მიუგებელი და მიუმხვდარი არის ვისის სისხლთა ძებნა. ჰე, მარავო ქალაქო, ხორასნისა თავადო, ნუ იადვილებ ეგზომსა უსამართლოსა! წელსა წყაროდსა ნაცვლად ფათერაკი მოვა შენსა მიწასა ზედა, ხისა ფურცელთაგან უმრავლესსა შუბსა და კრმალსა ჰნახავ მეომართასა. ველარ გაისვენოს შენზედა შაჰინშა, სისხლისა ღვარი ვადინო შენზედა. ჩაიცმიდენ აბჯარსა ვისის სისხლისა მძებნელნი. ხორავით ბახოთარამდინ ცხენოსანნი მებრძოლნი ეგზომნი მოვიდეს შენზედა, რომელ ცხენტა ფერჯთა იავარგყონ. ქვეყანა მოუოჯრდა მოაბადს ჩემისა საყვარლისა ასულისა მიზეზითა. აწ აღარა აქვს სიტკბო შაქარსა, რადგან თვალთა სანახავად მიიფარა ძოწეულნი, იაგუნდი; აწ აღარა იზრდების ნაძვი, რადგან ჩემი ხე ვალსამოდსა წაიქცა. აწ აღარ სურნელობს

მუშკი და ამბარი, რადგან უჩინო იქმნეს მათფერნი
თმანი. ვარდსა სიწითლე აწლა არლარა აქვს, ვინაფთგან
ლაწვთა მისთა ფერი წაჰდა. ეგეთი ციხე, რომელ დევთა
სადგომი იყო და ჭაჯთა, მზე რად გაიყვანეს მას ზედა?

ვაი, ჩემო ვისო, რანისა დედოფალო!

ვაი, ჩემო ვისო, თურქეთისა ხათუნო!

ვაი, ჩემო ვისო, ხორასნისა მზეო!

ვაი, ჩემო ვისო, ქოისტანისა მთვარეო!

ვაი, ჩემო ვისო, კელმწიფეთა იმედო!

ვაი, ჩემო ვისო, კეკლუცთა შვენებისა წამლებო!

ვაი, ჩემო ვისო, ლაშქართა მნათობო!

ვაი, ჩემო ვისო, დედისა იმედო! რად გშობე მზე ჟამსა სიბერისასა?! ესდენ უდავლო რად ვემზახე უღმრთოსა დევსა? რად გაგზარდე, რადგან ბოლოდ უწყალოსა ქაჯსა მიგცემდი?!

აწ წავალ, სიკვდილამდის ვტირ გულითა დამწვრითა, შევალ აშქაფუთიდევანს და მუნით ჩამოვიქცევ თავსა! ღზინად მიჩნს მუნ სიკვდილი. გულის ნებასა ვერ ვჰპოებ, ვირემდის უმისოდ ვარ, უგულისნებოდ ცოცხალი ვით ვიყო? მაგრა რაზომცა სიკვდილი სანატრელად მიჩნს, მუნამდის არ მოვიკლავ თავსა, ვირემდის შაჰინშას ზედა გულის წადილი ავისრულო და ჩემგან უწინ შაჰინშა არ მოკვდეს. ვერ მოვითმენ ამას, თუმცა ჩემი ვისი მიწათა შიგან მეგონებოდეს და შაჰინშა წალკოტსა შიგან სმად ჯდეს. არ ეგების ჩემი ვისი მიწა-ქმნილი და შაჰინშა

ცოლისა გვერდით მხიარული! წავალ, ფათერაკსა გავაღვიძებ, ქვეყანისაგან დამალულსა ხვაშიადსა გავამჟღავნებ.

წავალ, ქარსა მოვაგსენებ: ”შენ იგი ქარი არა ხარ, რომელ მალვით ვისისაგან სურნელობასა იპარავდი და ქვეყანასა ზედა მოჰფენდი? აწ მისსა სიყვარულსა გაფიცებ, მისსა მტერსა ზედა მიშველე!”

მივალ, მთვარესა მოვაგსენებ: ”შენ იგი მთვარე ხარ, რომელ სიკეკლოუცე გშურდა ჩემისა ვისისათვის! მისსა შესწავლასა გაფიცებ, რომელ შენგან კიდე მისი მსგავსი არვინ იყო! მიშველე მისსა მესისხლეობასა ზედა!

წავალ, ღრუბელთა ვეუბნები: ”შენ იგი ხარ, რომელ ჩემის ვისისა თმათა ჰსახობდი, აწ მე მიშველეთ და აწვიმეთ მისისა მესისხლეობისათვის ფათერაკი, მეხი, ელვა,

სეტყვა და ქუხილი და მისისა მოყვრისა ქვეყანა ააშენეთ
ნელითა წვიმიითა!

მივალ, მზესა მოვაგსენებ: ”განალა მისგან კიდე შენი
მსგავსი არავინ იყო, მასვე შენებრსა დაამადლე, მისისა
მტერისა ქვეყანასა ნუ აღმოხვალ და მისთა მოყვარეთა
ქვეყანასა ნათობა ჰმატე!”

წავალ, ღმერთსა დამბადებელსა შევეხვეწები, მას წინაშე
პირსა მიწასა დავსდებ: ”უფალო მოწყალო, ძლიერო!
მოაბადის თავსა ზედა ცეცხლი წვიმე რისხვისა შენისა!
რად მიეც მორჩმა ამას უსამართლოდსა მოქმედსა, რომელ
ყოველთა დღეთა უფრო და უფრო უწყალო არის შენთა
დაბადებულთათვის, არ შეიბრალებს შენთა მონათა და
შენგან შექმნილსა ქვეყანასა სისხლითა აავსებს?
ჯრმლისაებრ საქმე მისი გაკვეთაა და მგლისაებრ კელი
მისი ტაცებაა. უფალო ღმერთო, მიძებნე სისხლნი ჩემნი

და უმისობითა ააოჯრე დარბაზი და ტახტი მისი! ვითა
ამან უსამართლოდსა მოქმედმან ჩემისა გულისაგან
კვამლი ამოადინა, აგრე რისხვისა შენისა აღთაგან სული
და გული მისი დააკლე!””.

რა შაჰი მოაბად საბრალო ტირილი ნახა და ესრე მოთქმა
მოისმინა შაჰროსი, მისგან შერცხვენდა და ვიროსაგანცა
შეეშინა. ეგრე უთხრა:

”ჰე, ჩემთა თვალთაგან უფრო საყვარელო და ჩემგან
ქმნილთაგან დიდად ჭირ-ნახულო! შენ ჩემი და ხარ,
საყვარელი, და ვირო ჩემი ძმა და ვისი, ჩემი დედოფალი
და გულისა წამლები, ჩემთა თვალთა სინათლე არის და
ჩემთა სულთა და კელმწიფობისაგან უფრო სანდომი.
ვისი, ჩემი მტერი, ასრე მიყვარს, რომელ სიცოცხლეს ჩემსა
იგი მირჩევია და, თუმცა თავისისა ნებისა მიმყოლი არ
იყო და ჩემისა სიკვდილსაგანცა უფროსსა სააუგოსა და

უსამართლოსა არ მიზმიდა, კელმწიფობისა ჩემისაგან დიდსა ნაყოფსა ჰპოებს. აწ მისი საქმე შენთვის დამემალა და ხვაშიადი ჩემი შენთვის მართლად არ გამომეცხადა; მე ეგეთისა კაცისა მოკლვა ვითამცა შევმართე, რომლისა სული მერჩიოს ჩემსა სულსა? თუცა მე ტყვე ვარ მისი, მას არ ვეწყალვი, ეგრეცა ესე მირჩევია, რომელ მას წინათცა მოვკვდე. აწვე გავგზავნი ციხესა კაცსა და ვისსა მოვაყვანიებ. მე წამსაცა ვერ გავსძლებ უიმისობასა და მოვსცეთ. კარგა ვიცი, რა წამეკიდების მისგან. სხვასაცა მრავალსა სიმწარესა ვჰპოებ და დიდსა უნებლობასა და სიძნელესა მივეცემი მისგან. ვირემდინცა ჩემსა სადედოსა შიგან ვისი არის დედოფლად, მისისა ხლათვისა და ორგულობისაგან კიდე სხვასა გამოსვენებასა არ მოველიო. რადგან ერთსაცა დღესა ჩემითა გულითა მხიარული არ ვარ, თუ ვისისგანცა არ მიხაროდეს, არა საკვირველი არის”.

მერმე ძმასა მისსა ზარდის ეგრე უბრძანა:

”წავედ ციხესა და ქარისაგანცა უმაღლე მიდი ორასის კაციტა და ორი ცხენი თანა წაიტანე და ვისი სწრაფით აქ მომგვარე!”

მივიდა ზარდი ციხესა ორასითა კაციტა და წამსა მოჰგვარა ვისი მოაბადს და შაჰროს. მერმე მოვიდა რამინ ზარდისასა და მისსა სახლსა შიგან თვე ერთი დაყო მალვით. მერმე შეეხვეწა ზარდი მოაბადს რამინის საქმისათვის და შეუნდო კვლაცა მოაბად. რამინის გახეული ბედი შეიკერა, მტერობისა დევი კვლა ქვე დაიმალა და სიხარულისა წალკოტი აყვავდა. ახლად კვლა აელვდა დარბაზი კელმწიფეთა კელმწიფისა მთვარეთა უმთვარესისა ვისის პირისაგან. ამო იყო მოაბადის ყოფნა სიხარულითა და სმითა და პირმზისა ვისის ჭვრეტითა. ბროლის კელი ვისისი შეღებული იყო ფეროვანითა

ღვინითა. მზიარულმან მოაბად სმა დაიწყო და გულუხვად გაცემა ლაშქართა ზედა. დიდსა ხანსა ესრე სიხარულით იყვნეს. გავიდა ამბვად ყოველსა ქვეყანასა შიგან მათი ამბავი და მოაბადის მოსამართლეობისა სახელი. დაივიწყეს პირველი ჭირნახულობა.

არცა სიხარული დარჩების საწუთროდსაგან, არცა სიმძიმელი, ბოლოსა გაასწორებს ჭირსა და ლხინსა. კაცმან გული მზიარულად დაიჭიროს, რომელ დღენი არ შეუმოკლდენ, რადგან კაცსა ბოლომდინ არ შერჩების; უსარგებლოა ცუდი დაღრეჯა.

მოაბად ცოტათა დღეთა დასაზმელად გურგანს წავიდა და მუნით სარავით მზიარული შემოვიდა მარავს, ვისის სიხარულითა გაიხარნა, მერმე თავისი დარბაზი ესრე გაიმაგრა: სადაცა სარკმელი ანუ გზა შემოსავალი იყო, ყველა დააჭედინა ჰინდოურიითა ბასრითა რკინითა,

რომელ ნიავი ვერსით შემოვიდოდა; ბერძულითა კლიტითა დაკლიტნა და თავისა ბეჭდითა დაბეჭდა, კლიტე ყველასი ძიძასა შეჰვედრა და ეგრე უთხრა:

”ჰე, გრძნეულობითა კელოვანო დევო! მე შენგან უზენარობა დია მინახავს, მაგრა აწ ზენარობითა შემოგვედრებ ამას; შეინახე კარი და შესავალი ყველაი, რომელ რამინ არსით შემოვიდეს. მე ზაულს წავალ ნადირობად და საურავად, ერთი თვე მუნ დამეყოვნების. შეინახე დარბაზი ჩემი და ესე კარნი რომელ[ნი] დამიბეჭდიან, რომელ მევე გავცხნე. კვლაცა გითხრობ, ზენარობით გვედრებ: თვით იცი, რომელ მინდობილობისა მიუნდობლობა უკამსია. გამოგიცდია, ჩემი ერთგულობა სჯობს თუ არა? თუ ჩემსა უღალატობასა ზედა გპოებ, აგავსებ გულის ნებითა. ვიცი ესე, რომელ თავისა ჭირსა ვუმატებ, ოდესცა გამოცდილსა გამოვსცდი კვლა, მაგრა აწ მით გამომირჩევიხარ ამა

ველსა ზედა, რომელ მეცნიერთაგან ესრე მასმია: ”კაცმან თავისა საქონელი მპარავსა შეჰვედროს, უკეთ შეინახავსო”.

დია შეაგონა ძიძასა, მიანდო და კლიტენი მისცნა. თვით იგი კარგსა დღესა გამოვიდა მხიარული, ქალაქისა კარსა სიახლესა დადგა და ერთი დღე მუნ იდგომა და ვისის საქმესა იგონებდა, მოშორვებასა შეიჭირვებდა და ნავლლობდა თავისა კელმწიფობასა. და რამინცა სათანაოდ ნადირობად ეწვია და მას წინაშე იყო. საღამოდ რამინ ქალაქს წამოვიდა და მასვე საღამოსა მოაბად სმისათვის ძებნა რამინ. ეგრე მოაგსენეს: ”მარავს წავიდაო”. უგრძნა, თუ მისისა წასლვისა მიზეზი რა არის. რამინ რა დარბაზისა კარი ეგრე შეკრული ნახა, მოაბადის წალკოტსა ჩავიდა, რომელ დარბაზისა სიახლესა იყო და ვისის უნახაობისათვის, განელეებული ვითა, იარებოდა, გული უდუღდა, იზახდა და ეძებდა ვისის და ეგრე თქვის:

”მოყვარეო, ოდითგან მომაშორე შენსა პირსა, მუნითგან ჩემნი მტერნი იხარებენ. ერთხელ ბანთა ზედა გამოვედ, რომელ გნახო. შეჭირვებისა კელი ერთი თავსა ზედა მიც და ერთი გულსა. ამა ბნელსა ღამესა ესრე ვარ, ვითა უფსკრულსა ზღვასა შიგან ვირჩობი. თუცა აწ ვენაცსა შიგან ვიარები, მაგრა ჩემთა ცრემლთაგან, ვითამცა ზღვათა შიგან, ვცურავ. მომირწყავს ბოსტანი ცრემლითა და სისხლისაგან მიწა დამიტალახებია, მაგრა რადგან შენ ჩემი აქა ყოფნა არ იცი, რას მერგების მე ესე ტირილი და ზახილი! თუ ვსულთქნე ამა მდულარისა გულისაგან, დავწვავ მაგა დარბაზსა და კლიტეთა, მაგრა მე იგი ადგილი ვით დავწვა, სადა გულისა ჩემისა წამლებია? შენ ცეცხლი კალთასა მოგეკიდოს, მე თვით დამწვარსა გულსა სრულად დამიავლებს; მე შენი თვალნი მიწყით უწყალოდ სულისა წამლებელად მსურიან, წარბისა მშვილდად მკმარებელნი წამწამისა ისრითა გულსა

მიმსჭვალვენ. თუცა ბედსა ჩემსა შენგან მოუშორებივარ, შენი სახე ეგრეცა თვალთაგან არ მიმეფარვის, ზოგჯერ ძილსა მიკრობს და ზოგჯერ სისხლისა ცრემლსა მადენს. ძილი ვით მიამოს შენგან შორსა მყოფსა, ანუ სულნი ვით მედგენ შენსა უჭვრეტელსა?”

დიდხან მოიტირა და ცრემლთა დენისაგან მაშვრალსა ვარდსა და ყვავილსა შუა ქვე მიეძინა, თუცა ვერცა ეგრე სრულად ეძინა გულსა ჭირითა სავსესა და თვალთა – ცრემლითა. იგი წალკოტი ჯოჯოხეთად უჩნდა. ვისის ეგრე იახლა და არცა სიახლისა ღონე ჰქონდა. კვლა ვისმან რამინის მუნ მყოფობა იცოდა და არმოახლეობისა მისისათვის, ვითა გახელებული, დარბაზსა შიგან ბრუნვიდა, პირსა იხოჭდა, სისხლისა ცრემლნი სდიოდეს. მისი ვენაცსა [შინა] გონება უმისოდ, შანთივითა, სდაღვიდა გულსა. ათასითა შეხვეწითა ეაჯებოდა ძიძასა, თითთა უქნევდა:

”აჰა, შენდა ღმერთი, მოიგონე შენგან ჩემი გაზრდა და ჩემგან შენი სიყვარული, ერთხელ კვლავ ამიგე ღონე, მეწიე და ჩემისა გულისაგან და კარისაგან ბეჭედი აიღე და ამა ბნელსა ღამესა შიგან, ვითა მთვარე, რამინის პირი მაჩვენე. შორსა გზასა წამავალია, რომელ სიცოცხლისა ჩემისა იმედსა, მას თანავე ჩემგან მოშორვებულსა, ვიგონებ. ესე ღამე ბედისა ჩემისა მსგავსად ბნელია და მე ჩემისა გულისა წამლებსა ჩემითა გზითა ბნელითა ვიგონებ. ასრე მოახლოედ მყოფი, ესრე მაგრად დაბეჭდულთა კართაგან ნახვისა უღონო, რომელ ნეტარძი ჩემთვის, თუცა ასისა დღისა სავლითა მაშორვიდა, თუ ესრე უღონო ვიყავ მისისა ნახვისაგან! მოე, ძიძაო, შემებრალე მე, თუ ვით ღმერთსა თავითგან უბედური და უგულისნებო დაუბადებივარ და ათასითა კლიტითა დაუკლიტავს გულისა ჩემისად სიზარულისა კარი. მე მისგან ესრე დაღრეჯილობა და მიჯნურობისა

ჭირი მეყოფის, ეგზომი დაკლიტული კარი რადლა უნდა ჩემსა სინარულსა და ყოფნასა? მე რა კარი დამიჯშეს, დაკოდელი ტანი და სული ჩემი კვლა დამიწყლოულეს. მაშინვე უიმედო ვიქმენ სიცოცხლისაგან. რა მოყვარემან ჩემმან თმანი დამიგრუზნა, მუნითგან მით სურნელითა ტოილოფთა გული ჩემი დაუბამს მაგრად. მაგრა ოდითგან შვენიერი სახე მისი მომეშორა, მუნითგან მასვია თვალთა შიგან პირ-ალმასი ისარი და არა მაქვსლა ღონე სიცოცხლისა გაძლებისა. შეიბრალე ჩემი სიყრმე, რომელ გაუნარებელი დავრჩე, და გამილე წამსა ერთსა კარი, რომელ რამინ ვნახო”.

ძიძამან ეგრე უპასუხა:

”ალარ ეგების, რომელ ნიადაგ ავკაცობა და უზენარობა ვიჯმაროლა. შაჰინშასებრი კელმწიფე წუხელის აქათ წასრულა და ჩემთვის ეგზომჯერ ზენაარობით

შემოხვეწილა, ანდერძი ვითა მოუცემია, ამას ღამე მე მისი ზენაარი ვით გავტეხო, მისგან დაბეჭდული კარი ვით გავალო ანუ წყრომასა მისსა წინა ვით დაუდგე? თუ ასი ათასი კაცი დაკაზმული მყვეს, მე მას ვით გაუმაგრდე? თვით ესელა უძებნია ჩემგან სამისო ერთგულობა და აწვე სამსახური მისი ვით დავაგდო, ანუ უზენარობა ვით ვქმნა? ნულარა ეჭვ ჩემგან შაჰინშას გაწირვასა. ჯერეთ თვით ქალაქისა კართა ზედა დგას, არცა თუ დღისა ერთისა სავლითა მოგვშორვებია. ამას ვეჭვ, ღმერთმან იცის, რომელ ამას ღამესვე მუნ არ დადგნეს და აქა მოვიდეს. არ იკადრების და არცა ვამსა ჩემგან მისი ეგზომ დიდი შეცოდება. მეშინიან, რომელ ავის ქმნისაგან ავი წაგვეკიდოს. ბრძენისა ვისმე ნათქვამია თუ: "ავისა მოქმედსა უგრძნეულოდ ავი წაეკიდებისო».

რა ძიძამან ესრეგვარი სიტყვა უთხრა და უიმედო ყო, ეგრე მოაჯსენა:

- "პირმთვარეო სულო, აწ შენცა კიდე წაედ თავისა საგებელთა ზედა. შაჰინშას ნუ შესცოდებ, ამასლამე დათმე, მოიჭირვე და მერმე თმობისაგან დიდხან გაიხარენ. ღია მეშინიან, შენმან მზემან, ამასლამე უგრძნეულოდ მოაბადისაგან მოსლვასა და მისგან საშენოდ ავისა რაღსმე დამართებასა. მომისმინე აწ და ეშმასა თვალი დააბრმე ამას ღამე!"

ძიძა კიდე წავიდა. ვისი უიმედო გაცდა. საბრალოდ ბრუნვიდა დარბაზსა შიგან და გულსა მჯიღვსა იცემდა და ეძებდა ღონესა და გზასა რამინის სანახავად. გარნა არცა-სად სარკმელი პოვა ღია და არცა-სით გზა ბანთაგან გასავალი. მიაჭირვა მიჯნურობამან, დათმობისა გაუძლებელობამან და აუდუღდა გული სიყვარულით. იგონებდა და ესე პოვა ღონებად, რომელ სადა ფარდაგი იყო დარბაზსა შიგან გაბმული, ცალი წვერი კლდესა ზედა

იყო დაბმული მაგრითა თოკითა, მას თოკსა ზედა უკამურითა ფერჯითა გავიდა, ვითა მოშაითი, რომელ დარჩომისა ღონე უსაეჭო იყო. ”რა კაცსა მიჯნურობა დასჭარბდეს, საქმე საზომსა გარდაცდეს. თავი ასრე არ ეწყალვის სიკვდილისათვის, ვითა გულმაგარსა კაცსა შებმისა ჟამსა”. რა თოკსა ზედა შევიდა, ვითა ფრინველი, ბანთა ზედა გავიდა. ქარმან თავისა საბურავი მოჰკადა, ყელისაგან საყელო მოსწყვიდა, იალქანი თვით დარბაზსავე დარჩომოდა. რაცა ყურთა შიგან საყური ეგდო, ზოგი დალეწოდა და ზოგი გამოსცვივდა. დარჩა ბანთა ზედა შიშველი და უკამური და ეძებდა მუნით წალკოტსა ჩასავალსა გზასა. ამისგან კიდე ვერა ღონე აიგო, რომელ კაჩასა მისი ზეწარა გამოუნასკვა სამე ხესა ზედა და მას მოეკიდა და მუნით თავი ჩამოიქცია. რაცა ტანისამოსი ეცვა, ყველა ლუსმარსა ზედა ჩამოეკიდა, დახია. მუნით ვენაჯშიგან ჩაჯდა. თუცა ადგილი ლბილი იყო, ფერჯნი ორნივე იტკივნნა, მუქასარი დახია. სადა

დაცემულ იყო, მის ადგილისაგან ზე ადგა სრულად შიშველი და დანაყილი. შუალამე ბრუნვიდა წალკოტსა შიგან, მოყვარესა ეძებდა და თვალთა ცრემლი სდიოდა და ფერჯთა სისხლი.

კვნესით თავისა ბედსა ემდურვოდა და ეგრე იტყოდა: “სადა ვძებნო შვენიერი, ჩემი გულისა სიხარული, ანუ სადა ვპოო ჩემი საყვარელი ყვავილი?”.

მერმე ეგრე თქვა:

”ჰე, სვეო, თუ უგულო ვინცა გეწყალვის, ერთი შესაბრალებელი მე ვარ. შენ არ დაშვრები და ჩემებრ ფერჯნი არ გეტკივნებიან. მოიარენ ესე წალკოტნი შიგან და ძებნენ ორფერნი ნარგისნი: ერთი უსულო და ერთი სულისა ჩემისა თმობისაგან გამომყვანებელი, და ჩემგან დამალული ნახე, თუ სად ჰპოო ესეთი კაცი, რომელ

ჩემებრ მრავალი ცნობათაგან შეუცვალე, ათასი საფარველიანი უსაფარველო უქმნია და მოუყივნებია, ათასი გული იავარ-უქმნია და ცეცხლითა დაუწვავს? ჩემსაცა ყოფასაც ხედავ, მისისა სიყვარულისა და ძებნისათვის ვით გასრულ ვარ; გულტკივნეული, დაღრეჯილი, თმობა-უქონებელი და ათასთა ფათერაკთა დასწრობილი, გამტვერიანებული ვცურავ მისისა მიჯნურობისათვის. აცნობე, ნიავო, მას, რომლისა პირსა ზედა შეიყრების ყოველი შვენიერება, ნუ იმაღვის, გააღვიძე! მისგან მომართვი მუშკი, რომელ ვისუნო და ჩემგან მას მიართვი ამბარი და სცხე სუმბულსა ზედა. მოაჯსენე ჩემმაგიერ: "ჰე, აყვავებულო წალკოტო, თავით ფერჯამდე სიხარულო და შვენებაო, მზეო გულისა წამლებელო, სიტურფითა ყოველთა ტომთა პატრონო! რად მომიდევ გახლებულსა ცეცხლი და მაცურვებ ესეთსა ბნელსა ღამესა? მე თვით გული შენგან ვერაოდეს მინახავს. ვითა მწაღებია, ეგრე მორჭმით ვერაოდეს

მომისვენებია შენთან. უბედურსა ბედსა ჩემსა გაუწირავ. ყოველსა ადამიანსა სძინავს და მე ოდენ მღვიძავს. მე თუ კაცთა ტომი ვარ, რად უწყალო მქმნია ესრე ღმერთი და ბედი, რომელ აღარავის ვგავ კაცთა ტომსა და ვიხარებ უგულობისაგან? ნუთუ თვით დედამან უგულო და უბედო მშობა და ნუთუ დედამან დამწყია, თუ რასაცა ეძებდე, შენგან შორს არისო? აწ ჩემი სანატრელი ჩემგან შორსაა და, თუ უიმედო ვიქმნები შენისა ნახვისაგან, დამრჩების წამლიანი ისრის პირი გულსა, შენისა პირისა ნაცვლად. და თუ თუმბუთური მუშკი ვისუნო, უბნისა მიწად მიჩნს. ჩემი სული შენ ხარ, არც მუშკი და არცა ამბარი. ჩემი წამალი შენ ხარ და უკვდავება. შენისა სიშორისა გველსა უკბენია ჩემთვის გულსა და ღვიძლსა. დაკოდილი სული ჩემი პირამდი მომსლვია და ჩემი წამლისა წამალი და თერიაყი შენი ბაგე არის და ჩემისა ბედისა მზე - შენი პირი. სადა ხარ? რად არ გამომიჩნდები? ვაი, უბედურო ბედო ჩემო, ამას ღამე რადლა მეტად

აბეზარ-მეჭმენ? მე ჩემთა სჯა-მოუსვენებლობათათვის მტერთაგანცა საბრალო ვარ შენ ესრე, ვით თმობა, მეჭმენ!”

კვლა მთვარესა დაუწყო ამოსლვისათვის მუდარა. ეგრე თქვა:

”ჰე, მთვარეო! მას ღმერთსა გაფიცებ, რომელსა საყველაოდ გასამხიარულებელი გასანათებლად დაუბადებინარ. ამოდი, ჟამია შენისა ამოსლვისა! მე სულნი ამოსლვად მიმწურვიან. ამოყვენ შუქნი მთისაგან, ნახე გულსა ჩემსა ზედა მათათა-ოდენი შეჭირვებისა ტვირთი. საწუთრო და ღამე ჯანგიანსა რკინასა ჰგვანან და სიბნელე საწუთროდსაგანცა უფრო უზენარო მქმნია. გული აღარა მაქვს და გულისა წამლები ვერავე მიპოვნია. ზენაარ მთვარეო! შეიბრალებნ ორნი ერთმანერთისაგან ხელ-ქმნილნი უერთმანერთობისათვის! ყოლაუზ

გვექმენ, შეგვიხვეწენ, შეგვიბრალენ! თქვენ ორთა მთვარეთა კიდევანობასა შიგან ჩემთვინ განალამცა ბნელ იყო ჰაერი და არა მქონდა თვალთა ნათელი და ხედვა, რომელ ერთისა საჯდომი მაღალი ცა არის და მეორისა ტახტი და უნაგირია”.

ამა საუბარსა შიგან შუალამე იქმნა და მთვარე ნათლად ამოვიდა, ცისაგან სიბნელე და ვისის გულისაგან შეჭირვება გააქარვა. რამინის შეჭირვებისა და მიდამოსიარულისაგან მაშვრალსა ცრემლიანსა ვარდსა და სოსანსა შიგან ქვე მიეძინა და მოყვარემან მუნ პოვა მძინარე. რამინს გულმან უგრძნა, აიხედნა. რა დაინახა, ზე აიჭრა; მოეხვივნეს ერთმანერთსა. მზე და მთვარე ერთგან შეიყარნეს, მუშკი და ამბარი ერთგან შეიზილნეს; ვარდი, სუმბული და ნარგისი ერთად შეირია. ორთავე პირთაგან დღისაებრ განათლდა ღამე, ჭირთა აღარას ავსენებდეს საწადელ-ასრულებისათვის, ფრინველნი შტოთა და

იადონნი ვარდისა დაუბნებითა სიყვარულ-ულევარობასა მათსა აქებდეს; მათისა სიხარულისათვის წალკოტსა შიგან ყვავილნი მოცინარობდეს, ვარდი მათგან ითხოვდა სურნელობასა და ნარგისი სანდომობასა.

ამაზედა საწუთრომან და მათმან ბედმან კვლა გამოუცხადა ხვაშიადი.

37. ცნობა მოაბადისაგან ვისისი და რამინის ერთგან შეყრისა

საწუთრომან ჭირისა ნამგლითა სიხარულისა ყანა მომკო. ნუ ოდეს მოელი საქმისა მისგან სისრულესა, მით რომელ ყოველი ადამიანი და სოფლად მოსრული მისგან უპატიოა.

რა მოაბად რამინის ამბავი ცნა და მუნ მას წინაშე აღარა

ყოფნა, იგრძნა მიზეზი წამოსლვისა მისისა. გაუახლდა მტერობა სამათო, იგონებდა თუ: ”ვირემდინ გავძლო მათგან ჩემი ეგზომი დაუხედაობა, ვირემდინ ვიყო ამა ჯავრსა შიგან? ვირეცა ქვეყანასა შიგან კაცი იპოების, მუნამდინცა დაიდების ესე სირცხვილად ჩემი ამბავი; სააუგოდ და საარაკოდ ქმნილ ვარ. თუ ვისი მზეცაა ცისა და სამოთხისაებრ მლოცავთა საიმედოდ საგონებელი, ჩემთვის ეგზომად - ჭირად და აუგად. არცა იგი ღირს, თუცა ბაგენი მისნი უკვდავებისანი იყვნეს, ჩემთვის ეგრეცა შხამია და, თუ ტანი მისი კაცთაგან წყლისაებრ სანდომია, ჩემთვის სიკვდილისაებრ მოუთმენელია. რა სარგებელია ჩემთვის ვისი, სულისა ჩემისა მავნებლობისაგან კიდე?

არაკი: ჩემგან ვისის შეგონება და აღიზისა რცხა სწორად სარგებელნია. მათი მინდობა და გამოცდისათვის ნავლლისა ჭამა ჰგავს ერთმანერთსა.

მაცთურისაგან ყოლაუზობა და ბრმისაგან გუშაგობა ვძებნე და ჭირი ჭირსა მოვიმატე. გამოცდილი კვლა გამოვცადე. რად ვეჭვდი ვისისგან ჩემსა სიყვარულსა, ანუ რად ვძებნე გამზრდელისა მისისაგან ჩემი ერთგულობა და მისი შენახვა? კარნი დავბეჭდენ, ბეჭედი მისსა ძიძასა შევჭვდრენ! რა უგუნური ვარ, რომელ ვერ შევჯერდი მათსა საქმესა!”

შაჰინშა ამა საგონებელსა შიგან იყო. ზოგჯერ დათმობა გამოარჩივის ესე, თუ: “ეგზომი მოყივნება კმაა, ნულარ გაამჟღავნებ!” - და ზოგჯერ გონებასა ავცნობობა მოერიის. ადგა, ცხენსა შეჯდა და მაშინვე მარავს შემოვიდა და დარბაზისა კარსა მოჰმართა.

ძიძამან ბეჭედი და კლიტე ყველა წინა მიართვა. არცარა ძიძამან იცოდა ვისის საქმე. შაჰინშა კარი ყველა თავისა

ბეჭდითა ნახა კელ-მიუყოფელი. რა შინა შევიდა, ვისი ველარა პოვა. ძებნა საცხადოსა და სამალავსა შიგან ყოველგან. ძიძასა ეგრე უბრძანა:

”რა უყავ ვისი? ესე კარი და სარკმელი ყველა ესრე შენახულია, რომელ ფრინველიცა ვერსით გავა; იგი რა ქმნილა? და თუ არტავაზსა თანა სწავლად წასრულა, თვით ესე არ უნდოდა მას; ათასისა არტავაზისებრი მოწაფე ბედიტად უჩნს”.

რა ველარ შეიგნა, ძიძასა ეგზომი სცა, რომელ უსულო იქმნა და სიკვდილსა და მას შუა აღარა იდვა. ზოგან იალქანი პოეს, ზოგან საყელოდსა ნაწყვეტი, ზოგან პერანგთა ნახევი. ვინამცავინ იაზრა, თუ მუშაითურებ თოკსა ზედა გასრულა და მუნით ბანთა და მერმე წალკოტსა ჩახლტომილა? შაჰინშა მრავლითა სანთლითა და მაშხალითა დარბაზით მას წალკოტსა ჩავიდა. ვისმან

შორით მაშხალისა სინათლე დაინახა, შიშითა სული
ჯორცთაგან გაეყარა, რამინისათვისვე შეეშინა. ეგრე
უთხრა:

”ადეგ, შაჰინშა მოვიდა უღონიოდ და შენ კიდე წაედ
სწრაფით, მტერისაგან მოკრძაღვა არ უკამსია. აწ ჩემად
მოკლვად მოაბად მოვა. გარნა მე რალა გინდა წამეკიდოს,
ჩემთვის იგი მშიერსა ლომსა ჰგავს, ირმისათვის
გამოჭრილსა, შენ ღმერთმან მშვიდობა მოგცეს და საშენო
ჭირი და საძნელო საქმე რაცა გაგებუღია, მევე
მანაცვალოს. წაე, შენ გარდაიხვეწე. მე ვიყო აქა
ფათერაკისა ღვარისაგან წაღების მომლოდე. მე თვით
უბედურობისათვის საარაკოდ დაბადებული ვარ
ქვეყანასა ზედა. ერთისა შენისა კოცნისაგან ესეთი
სიხარული არაოდეს მომხდომია, თუცა იმის ნაცვალი ასი
მათრაცი იმისგან არა მცემოდა. ერთსა ხურმასა უეკლოდ
ვერაოდეს ვჭამ და ვერცა უჭიროდ გავიხარებ”.

რამინ ესრე გაცდა, რომე ღონე არღარაღსა ჰქონდა, საკლავად შეკრულსა ვითა წაუვიდა ძალი გულისა და ჯმარება კელთა და ფერჯთა; მართ სახელი ოდენ დარჩა ვისის მოშორვებისა დასკვნითა და სრულად სიკვდილისა მნატრელი იყო. მერმე სხვა არა ეგებოდა, ადგა და ესრე ფიცხლად წავიდა, რომელ თვალი არ ეწეოდა. ბადისაგან წასრული ორმოსა ჩაიჭრა. უვისობისა ჭირთაგან საგონებლიანი თავისა დაჯსნა ვისის მუნ დაგდებისათვის აღარად უხაროდა. შეჰკდა მიუჭირვებლად კარგად მაღლისა ზღუდისაგან და წავიდა ფათერაკთაგან დაჯსნილი.

ვისი მასვე ადგილსა მიწვა და თავი მოიმძინარა. კელი თავსა შემოიგდო და გული სისხლსა თვალთა უმწდეობდის. შაჰინშა ზედა წმოადგა ქვემწოლსა, უყივლა და ფერჯითა ძრვიდა. პასუხი, ვითა უსულომან,

არ გამოსცა. რამინის საძებნელად ყოველგან კაცი გაგზავნა ცხენოსანი და ქვეითნიცა და ვერა სადა პოეს. არცარა მას წალკოტსა შიგან სულიერი იყო ფრინველთაგან კიდე. შაჰინშა ვისის თმათა მოეკიდა, ჯრმალი ამოიღო და ეგრე უბრძანა:

”მითხარ მართალი, თუ რაფთა ილათითა გამოხველ აქა? ესრე შენახვით დამეგდო კარი და სარკმელი! ანუ რამინ რა უყავ, ერთსა ღამესა ვერ შეინახე ჩემი მცნება და წვრთა? ფრინველი არა ხარ და, თუ დევი ხარ ანუ გრძნეული, რკინითა რად არ შეინახვი? არა ღონეა დაჭირვისა შენისა. ცნობა ასრე გამორავს, ვითა ცა. წადილთა ასრულება ასრე გახლავს, ვითა სულნი. უბედურისა გონებისა უფალი ხარ, ორთა თვალთა ხედვება და ორთა ყურთა სმენა შენთვის უჯმარია.

არაკი: შენი შეგონება ასრე უსარგებლოა, ვითა

უღონოღსათვის ქოთანნი და მგზავრისათვის იალქანი.

მე ოდეს გწვრთი და შეგაგონებ, ცნობისაგანცა აბეზარიქმნები. რგებისა ნაცვლად მე შენგან ეგზომი აუგი და უპატიობა მომითმენია, რომელ თვითო ეგზომ ას-ასად მიჩნს. შენ ეშმა ხარ, რომელ კარგსა სახელსა მიწყით ჰფრთხები და, თუ შორის სიმართლე დაინახო, სული ესრე ვერ გაგიძლებს, რომელ ზახილსა დაიწყებს მისისა ჭვრეტისაგან; წმიდასა გულსა დანასა შესცემ და კარგთა შეარცხვენ. თუ დევად გთქვა, მეტურფები, თუ - ეშმად, იგი შავი მასმია. ყველა პატიოსანი აუგიანი გიქმნია და ყოვლისა კაცისა სახელი გაგიტეხია. შენებრითა უსირცხვილობითა არავინ მინახავს და არცავინ ჩემებრ შეუჯერებელი. შენისა აგეთისა სიყვარულითა სირცხვილი წამსლვია. შენნი სისხლნი დასაღვრელად ალაღნია, მით რომელ შენი სული მრავალთა შესაჭირვებელია. შენისა მოწვრთნისა წამალი ამა ვრმლითა შენისა მოკლვისაგან

კიდევ არა ვიცი”.

თავისა მოკვეთასა ლამობდა და მას მის ჳრმლისაგან ეგზომი შიში არა ჰქონდა, ვითა ურამინობისა შეჭირვება. მერმე ზარდი, მისი ძმა, მივიდა და ეგრე მოაჯსენა:

”მაღალო კელმწიფეო! ღმერთმან გაამრავლნეს სიმხიარულისა დღენი თქვენნი! თვით შენი საქმე გაიგონე, თუ აწ მაგისითა მოკლვითა უკანის რას ჳირსა მიეცემი! გამოგიცდია ერთხელ მაგისი სიშორე და რა წაგეკიდა და ქვეყანისა ყოფისა და ლაშქართაგან ვით აბეზარ-იქმენ მაგისათვის. თვით იცი, თუ რაზომნი ცრემლნი დაღვარენ. ამისისა სახე-თვალადობისა მსგავსი სხვა არა იპოვების ქვეყანასა ზედა, არცა ღმერთსა დაუბადებია. თუ მოკლავ, იცოდე რომელ სინანულსა ჩაიჭრები და უკანის აღარა გერგების. იგი მაშინდელი ფერი თუ გეკეთა, აწ მეორეჯელ ეგეთითავე შეიღებე.

ოდეს მოგეშორვა, გინახავს მაშინცა, რომელ ზოგჯერ ველურთა თხათაებრ მინდორსა იარებოდი უცნობო და ზოგჯერ თევზთაებრ ზღვათა შიგან ცურვიდი. არ დაგრჩა ადგილი ესეთი, სადაცა მისისა ძებნისათვის მისრულმან ჭირი არ ნახე. აწ ადრე დაგვიწყებიათ იგი ჭირნი, რომელ მისისა მიჯნურობისათვის გარდაგივდიან, და ჩვენ, შენთა მონათა, სათქვენოდასა გონებისაგან სიცოცხლე ჩვენი არად გვხარებია. აწ მოიგონე შაჰროს პატივი და ვიროს სიყვარული და სამსახური და თვით შენი ფიცი, რომელ შეგიფიცავს ღმრთისა და ყოველთა მისთა წმიდათა, და ნუ გატეხ ფიცსა, რომელ ფიცისა გატეხა არა რომელსა ყოფნასა კაცისათვის უვნებია. თუ კვლაცა რაოდენს შეუცოდებია, აწ უღონიოდ შეუცოდებელია. ჰხედავ, რომელ მარტო წევს ამა ბაღსა შიგან და ესე არ საკვირველია და, თუცა ვინ ჰხლებოდა, აქათ გარდახვეწა არავისგან იქმნებოდა ესრე მაღალთა ზღუდეთაგან. ნუ გაჰყვდი უბრალოსა შეცოდებულისად. და კარნი

რკინისანი შენახვით გვიპოვნია. თუმცა ვინ ამასლამე აქა ყოფილ იყო, არა დაგვეფარვოდა. კაცისაგან აქათ გარდახვეწა არ ეგების. ჰკითხე, ნუთუ-რა ვით-რა ათქმევინო, რომელ მართალი სცნა და ეგრე შეანანო, თვარა უბრალოდსა მაგისისა სიკვდილითა თავსა უფრო ავნებ!”

ამა ზარდისა მოვსენებამან აჯითა მოაბადს გული მო-რე-ულბო. ჭელსა მოეკიდა და შინა წამოიყვანა. ვისის ეგრე უბრძანა:

”ვიცი, არცა დევი ხარ და არცა ეშმა. თუ გრძნეულობითა რაიმე არ გარდახვედ, რაით საქმითა შეხვედ ამა ბაღსა შიგან?”.

აფიცებდა დამბადებელისა ღმრთისა ძალითა და ცეცხლითა მართლისა თქმისათვის. მერმელა ვისმან

პასუხი გამოსცა და ეგრე მოაჯსენა:

”ჩემზედა ღმერთი მიწყით მოწყალეა. იგი არაოდეს გამწირავს და მოურავია ჩემისა საქმისა. არღარა მგამა შენისა წყრომისა, მით რომელ მას ჩემად შემწედ ვიგონებ. შენ მიწყით ჩემზედ უღმრთობასა მოიღებ, უბრალოსა მაჭირვებ, მიწყით ჭირსა შინა გყავ და მაპატიმრებ, დამჭედ, დამღრეჯ, მცემ, უპატიოდ დამიჭირავ და სიკვდილსა მომლოდე ვარ შენგან ნიადაგ. მე ჩემი დამბადებელი მიჯსნის ყოველთა ჭირთაგან; იგი გამომიჯსნის, მალხენს, გამომიყვანს, გამკურნებს, გამამხიარულებს, შემინახავს, დამიცავს და მატებულ მყოფს. შენ რასცა ჩემთვის იქმ, მას ღმერთსა ზედა იქმ, მას ემტერები, არა მე. ღმერთია ყოველთა დაღონებულთა ღონე და ჯელისამპყრობელი. მე იგი ნუგეშინის-მცემელად მეყოფის და მჯსნელად. მე წუხელის შენისა პატიმრობისაგან მიჭირვებულნი, მტირალი გულითა

წყლოლითა, შევეხვეწე ღმერთსა, რაცა შენგან უსამართლობანი მჭირდეს; ტირილით ვიკადრენ და ეგეთსა მასვე ადგილსა ზედა მიმეძინა. მოვიდა შვენიერი ანგელოზი მწვანოსანი, გამომიყვანა შენისა საკნისაგან და ესრე მომიყვანა, რომელ თმისაოდენიცა არა მტკივნებია. ამოდ მეძინა. აქა ლბილად ვწევ. ჩემი საწყენელი სამძიმარი გულსა შიგან აღარარა ჩამაწევდა და აღარცარა ჩემი უნებელი მჭირდა. ყოველნი ჭირნი ლხინად შემცვალეობოდეს, ყოველნი საწადელნი ამსრულეობოდეს. რა ჳმა და სინათლე ვიგრძენ, კვლა ჭირად მომექცა ჩემი საქმე. შენ შემოგხედენ, დაგინახე ჩემზედა წამოდგომილი, ჳრმალ-მოწვდილი. ამის მეტი არა ვიცი. შენ გწადიან, დაიჯერე ესე და, თუ არა, ნუ. ჩემი საქმე ესრე იყო. შენ ვითა გწადიან, ეგრე დაიჯერე. შენი ნაქმარი ჩემზედა თუ არ ყველა უსამართლოა, ღმერთი ასრე არ მიჯსნიდა, არცა ეგრე-რად მძინარე შემცოდე ეგების!”

შაჰინშა ესე ვისის სათქმელი დაიჯერა, მართალსა მიაფერა, შეიჭირვა, დია ღმრთისაგან შეეშინა. მისსა ნაქმარსა ინანდა, შენდობა სთხოვა და ვისის და ძიძასა დიადი უბოძა თვალი და მარგალიტი, ოქრო და ლარი. და დაამდეს ერთგან, დაივიწყეს საერთმანერთო ავი ნაქმარი და მხიარულობდეს.

ასეთია გული ადამის ტომთა, რომელ გარდასრულისა ჭირისა ლხინსა შიგან დამვიწყებელია: არცა შეჭირვება გუშინდელი დარჩების და არცა მოლოდინი ხვალისა. თუ ათასსაცა წელიწადსა მხიარული იყო, ვითა ერთი დღე, ეგრე გარდავა და, თუ შეიჭირვებდე ერთსა წამსა, ას წელიწადად გაგიკვდების. თუ იხარებდე, თუ შეიჭირვებდე, შენ იგი დაგრჩების. მხიარულად იყავ, რომელ თავისა დღისა ნაწილი სიხარულითა აიღო.

38. მოაბადისაგან შაჰროსი და ვიროს წვევა და ნადიმის ქმნა

ზაფხულისა ჟამი იყო, დღე - ამო. მინდორნი, ველნი და წალკოტნი სამოთხესა ჰგვანდეს. ხენი - ნაყოფიანნი, წყალნი - მდინარენი. და ფრინველნი ზედა დამღეროდეს. ნარგისნი მწდეთა ჰგვანდის და იანი თავ-ჩამოგდებულობითა - მთრვალთა, შტონი ნაყოფისაგან - ნოშრევანისა გვირგვინსა სიტურფითა, ველნი სიმწვანითა - ზურმუხტსა და მთანი - ბეჟმედსა. ყოველი ქვეყანა ყვავილითა, სიტურფითა და სურნელობითა ავსილ იყო. საწუთრო ახალ სძლისაებრ ნაზობდა.

ჯდა წალკოტსა შიგან შაჰინშა და უჯდა გვერდით პირმზევისი. მარჯვნივ უჯდა ვირო და მარცხენასა მჳარსა შაჰრო, პირისპირ ჯდა რამინ და წინა სხდეს ხასნი. მუტრიბნი იმღერდეს, სმიდეს და გაიხარებდეს. იყო დიდებულთა

ჯალაბობა. მგოსანმა სიმღერა თქვა ვისისა და რამინის მიჯნურობასა ზედა. ვინცა კარგად გაიგონებდა, შეეტყვებოდა ძალი სათქმელსა. იამა შაჰინშასა, ეგრე უბრძანა:

”ამოდ თქვი ეგე სიმღერა. აწ ვისის და რამინის მიჯნურობასა ზედა სხვა სიმღერა თქვი და გამოაცხადე მათი საქმე”.

ვისი, რა ესე მოისმინა, მუტრიბსა საბოძვარი უბოძა და ეგრე უბრძანა:

”რადგან შაჰინშას ჩემის საქმისა გამოცხადება სწადიან, ვისლა უმაღავ, თქვიო!”

მუტრიბმან იგივე სიმღერა თქვა, ვითა: “ვნახე ხე დიდი და თავი მისი ცათამდის და ჩრდილსა ქვეშე დაეპყრა

ქვეყანა და მზისაებრ ნათობდა. ქვეშე წყარო კეკლოცი დიოდა და მიდამო ია და ვარდი ყვაოდა, სუმბული და სოსანი. მისსა სიახლესა მოზვერი იყო მსუქანი, ზოგჯერ სათიბსა მოსძოვს. მიწყითმცა წყარო იგი მდინარეა დაულევნელი და სათიბი მწვანედ და მოზვერი მსუქნად და მძოვნელად, ხე ნაყოფიანად!”

ხედ შაჰინშა ეთქვა, წყაროდ - ვისი და ლალი მოზვერი რამინ იყო.

რა ესე სიმღერა გამოცხადებითა კარგად გაიგონა, მოაბად ზე აიჭრა საჯდომთაგან და რამინს თმანი შესტაცნა, მოიწვავდა დანა და ეგრე უთხრა:

”შემომფიცე აწვე, რომელ ვისის სიყვარული აღარ გქონდეს და არცაღა ოდეს დაეკარო, თვარა აწვე ავიღებ თავსა შენსა ტანისა შენისაგან, რადგან ტანი ჩემი შენისა

აუგისაგან უთავო იარების”.

რამინ ეგრე შეჰფიცა მათითა საფიცითა მტკიცედ: პირველ - ღმრთითა, მეორე - ცეცხლითა, მზითა და მთვარითა, რომელ: ”ვირე სულნი მედგან, არცა დავაგდებ და არცა მისისა ძებნისაგან მოვისვენებ. და ჩემთა დღეთა მას შევაწევ, ასრე არ გავწირავ. თქვენ სალოცავად მზე გიჩნს ცისა და მე - ვისის პირი. იგი სული არის ჩემი და თავისა ნებითა კაცისაგან სულთა ლევა არ ეგების. შენ თუ გწადიან, მომკალ, და გწადიან, დამარჩინე. მე მისსა სიყვარულსა ვერ ველევი!”

შაჰინშას რა ესე ესმა, მეტად გაუწყრა და გინება დაუწყო; ქვე დადვა, თავის მოკვეთასა ჰლამობდა და, სადაცა ეგზომ ძნელი სიყვარული სჭირს, მის ადგილისა დანითა გამოკვეთასა. რა რამინ მოკლვა დაისკვნა, ორნივე ჯელნი დაუჭირნა მოაბადს, ჯელთა დანა გამოუღო და წამოვიდა.

მოაბადს თვით ეთრო და ამას ზედა სმა გამოიყარა, დაეძინა. დილასა აღარ ავსოვდა მოაბადს, თუ რა წაჰკიდებოდა. მიჯნურობისა და სიმთრვალობისაგან კიდე ცნობა გაქცეოდა. სიმთრვალესა შიგან შეეტყვების კაცსა, თუ რას ზნისა მქონებელია. მოაბადს თუ ესე ორი ზნე არა სჭირვებოდა, არცარა ავი წაეკიდებოდა იმასა.

39. ბეგოსაგან რამინის შეგონება კარგი

მეორესა დღესა ვინცა ვინ მოყვარენი იყვნეს, მივიდეს რამინის ნახვად და დარბაზობად. ნახეს იგი ეგეთი დაღრეჯილი, ჰკითხეს - რა გჭირსო? და მან მიზეზი უთხრა. იყო მაშინვე ხორასანს მეცნიერი კაცი; ყოველთა მეცნიერთა საპატრონო, ენად და გონებად კარგი, სახელად ბეგო ერქვა. და სიფრთხილითა მუნ მისებრ არავინ იყო, ჟამსა და უჟამოსა რამინისასა მივიდოდა და

შეგონებისა წყლითა რცხიდა რამინის გულსა, ეგრე ეტყოდა: ”ესე კელმწიფობა შენ მოგხვდების სრულისა ხორასანისა, ერაცისა და, რაცა შენსა სულს უნდა, ყველა შენი საწადელი ასრულდების და ყოვლისა ქვეყანისა კელმწიფე იქმნები”.

მას დღესა, რომელსა მოაბად გამწყრალ იყო, დილასა ეგრე უთხრა: “სრულისა ერანისა და თურქეთისა პატრონი ხარ და ყრმა კაცი, გვარად თვით კელმწიფე, და ამის ორისა უკეთესი რა გინდა, რომელ გჭირს? შენი ტანი ღმრთისა წინაშე იჩივლებს, რომელ ეგზომსა აჭირვებ. ამა უხანოსა საწუთროსა შიგან სხვასა რად რას უკან უდგები სიხარულისაგან კიდე? თუ ღმრთისა განგება გარე არ შეიქცევის, ჩვენ შეჭირვებითა ვერ შევინახავთ თავსა. ამით არ გვინდა უსარგებლო დაღრეჯა და შეჭირვება”.

რამინ ეგრე უთხრა:

“ვითა შენსა მეცნიერობასა ჰხვდების, ეგრე იტყვი. მაგრა რა ეტლი ეგზომსა უნებელსა უზამს, კაცისა გულმან ვით გასძლოს? რადგან არცა რკინაა და არცა სიპი ქვა, ერთმან ტანმან რაზომი მოითმინოს და ერთმან გულმან ვირემდის მოიჭიროვოს?

არაკი: ღმრთისა განგებამან საყველად სწვიმა, მაგრა მე ოდენ წამილო ღვარმან. არ მოვა ერთი დღე ისეთი ჩემთვის, თუმცა ღვიძლი არ დამიწყოლოდა. თუ ერთსა წამსა საწადელი ამისრულებს, მასვე გვერდით ბადედ მაზე დამეგების. საწუთრო რა თავსა ვარდსა მაყრიდეს, თვითოდსა ფურცლისათვის თვალსა თვითოსა ეკალსა ჩამასობს. თავისი ნებითა ერთი ჭიქა ღვინო ესრე არაოდეს შემისვამს, თუმცა უკანის მისი სწორი ნავლელი არ შემესვა.

შენ ესეთსა ყოფნასა დაპყრობილ ხარ, მხიარულსა ვის ნახავ? მე გუშინ ოდენ მოაბადისაგან რომელ წამეკიდა და ვისსა წინა ვით უპატიოდ გასრულ ვარ, რაღა ვისგან შევიგონო? მართ დავსტიროდე თავისა ბედსა, რომელ მოვკვდე და დავეცხნა ჩემსა ყოფნასა”.

და უამბო წვრილად, ვითა რაცა ყოფილ იყო მას ჟამსა შიგან, და ეგრე უთხრა:

”მე ესე ყველა წამკიდებოდეს, ჩემგან სიხარულსა ვითა ეჭვ? ჩემი ესეთი უპატიობა ვისსა წინა და რაზომჯერ თრევა, გინება და ნიადაგ თვალთაგან სისხლისა ცრემლთა დენა, ყოფნისა დამწარება სიკვდილსა დამანატრებს. ყველასა ჭირსა მოვიჭირვებ, მაგრა უპატიობას ვერა”.

ბეგომ ეგრე მოაგსენა:

”ჰე, თავისა ბედისაგან მიჰივანო, შენ ლომი ხარ, ტურათაგან რას ჩივი? შენ შენი ბედი გიშველის ბოლოსა ჟამსა. მაგრა მაშინლა რა, ეგე გუნება მოიწყინო? ვირემდიცა მიჯნურობა შენ გიამების, მუნამდინცა შენი ტანი მიწყით ჭირისა მიმზიდავია. მოყვარესა გულსა რად მისცემ, თუ ჭირსა და უპატიობასა ვერ გასძლებ? არ იცოდი, რომელ, რა მიჯნურობასა დასთესავ, მისგან უპატიობასაცა მოიმკი? ვინცა ვარდსა დასთესავს და მოჰკრებს, კელსა ეკალიც დაესობის. შენ მიჯნურობითა ვაჭარსა ჰგავ. ზოგჯერ ზიანი გეცემის და ზოგჯერ სარგებელი. ნუ გგონია, თუმცა სარგებელი უზიანოდ მოგხვდა, ანუ ცეცხლი მოგხვდა უკვამლოდ. ვინცა თესლსა თესავს, გაღეწვამდინ მისისა საქმისა ჭირსა შინაა. შენ მიჯნურობისა თესლი გულსა შიგან დაგითესავს და მუნით ვისისებრსა მომკასა ჰლამი, მუნამდინ დია ჭირისა ნახვა გინა. მე ათასჯერ

მომიჯსენებია შენთვის თუ: ნუ დაიჭირვებ თავისა ტანსა და სულსა ცუდითა საქმითა. გულის-ნება აღელვებულსა ზღვასა ჰგავს, რომელ მაშიგან შესლვა არა მეცნიერისა საქმეა. მიჯნურობა, გულსა შიგან შესრული, და ცეცხლი თვალთა ზედა სწორია მოსათმენლად. შენ გინდა თუ არა, დათმობისაგან კიდე არაა ღონე, და თუ არა, დია ჭირსა ნახავ, გინდა - ტანი შენი წყენისა ადგილი იქმნების. შენ მწყრალისა პილოდსათვის შებმულ ხარ და გაჯავრებულსა ლომსა ეომვი. ჭაბუკობა გეჯმარების და, არა ვიცი, ვით იქმნების შენი საქმე. ზღვასა შიგან ჰზი უნავო და შიგან თვალსა პატიოსანსა ეძებ და აღარაოდენ მოელი მშვიდობით გამოსლვასა. მის ვეშპისა დაპყრობილი ხარ, რომელსა ვერცა მოყვარე და ვერცა მტერი ვერ დაეჯსნების. და თუ ერთსა დღესა ესრე გაგიწყრეს, რომელ მოგკლას, მეშინიან შენთვის და არ ვიცი, შენი საწუთრო რას გიზამს. შენ სახლი აგიგია ღვარისა გზასა შიგან, დაგიძინებიან მთრვალსა, ნუთუ შეიქმნას

უგრძნეულად რღვნობა და შენ სახლითურთ წაგიღოს ღვარმან! ბადესა ასჯერ უფრო შებმულ ხარ, მაგრა შენსავე ბედსა უშველია და დაუცსნიხარ, და ნუთუ ესრე დაება ერთხელ, რომელ ვერღარაფთ ღონითა დაეცსნა, მოყივნებული ცუდად წაჰყდე. იგი უპატიობა ამა უპატიობასა დია უარეა, რომელ შენნი სისხლნი თვით შენვე მიისხნე, ამა საწუთროსა შიგან ყოველი კაცი გგმობდეს და მას საუკუნოსა ჯოჯობეთსა შინა ისჯებოდე უკუნისამდე. ამისგან უფრო რად დასჯი შენსა სულსა? თუ ჩემი მოისმინო და დათმობა გამოარჩიო, მრავლისა ჭირისა ნაცვლად სარგებელო ჰპოო. არა რომელი ჭაბუკობა და მამაცობა დათმობისაებრი არა არის და მეტად, რა გულის ნებასა აშორვიდეს, მაშინ, თუ მამაცობა იცმარო და დათმობა, გულისაგან ამოივოცო ჟანგი. მიჯნურობისა მარგებელი სხვისა შეყვარებისაგან კიდე არა არის, არცარაფთ ამისგან კიდე გული გარდაელების კაცსა. თუ ერთსა წელიწადსა დასთმო,

უმისობა ესრე დაგავიწყდეს, რომელ ვითამცა ყოლა არაოდეს გენახა. რა მიჯნურობა მოერიოს კაცსა, თუ სხვა ღონე არ იყოს, მოშორვებისაებრი არაა, მით რომელ სიყვარული თვალთა აქვს: ვინცა თვალთა აშორავს, გულითაცა აშორავს. კაცსა მრავლოფერი რამე ძნელი საქმე დაემართების, მაგრა თავისა გონებითა, სიფრთხილითა, თათბირითა და ომითაცა ჰპოებს ღონესა. შენ ერთი გჭირს ჭირი და არცა მისი ღონე იცი და არცა თათბირი. გაბედითებულ ხარ და საარაკოდ გასრულ ხარ. ძმა დაგიმტერებია, დიდი, და ცოტა შენსა აუგსა იტყვის; რა პირველ სმად დასხდებიან, შენსა ზრახვასა დაიწყებენ და სახელად ნაჯომარდსა გივმოებენ; თუ ვისი მზეცაა, რამინისაგან მისისა ძმისა უპატიობა ვით ეგების?

არაკი: რა კაცმან გვარი დაისვაროს, ასისა ზღვისა წყალიცა ვერ გარცხის. ვითა ავისა მოქმედისა სახელი უკუნისამდის დარჩების, ეგეთი კაცსა სარგებელი არა

დარჩების. ერთი მოყვარე კარგი მსწავლელი კაცისათვის ერთსა ქვეყანასა სჯობს და ერთი მართალი გული ერთსა თვალსა პატიოსანსა.

შენ შენი საწადელი ეგზომსა ხანსა ვისისაგან აგისრულებია და სიყვარულისა შტოძსაგან ნაყოფი გიჭამია. თუ ათას წელსაცა ახლავ, მეტსა რასა იქმ? არცა მზეა სინათლისა და არცა ბუთი შვენებითი, თვალად ვისისებრი ქვეყანასა შიგან დიდად იპოების, და ესეთისა დიაცისათვის შენი სიყრმე უკან რად დაგილევია? თუ სხვისათვისცა ვის დასდვა გული, ვისი ყოლა აღარ მოგეგონების. შენ ვარსკვლავი მით მოგწონებია, რომელ მთვარე არაოდეს გინახავს. გააგდე მომცდარისა გულისაგან მიჯნურობა, გამოიცადე თავი. ინდოეთითგან დაიწყე: ჩინი, ბარბარი, საბერძნეთი, ერანი ხორასნამდის შენ და შენსა ძმასა მორჭმით გაქვსთ, სხვამცა ვისისებრი დედოფალი ვერა ჰპოეა? ძებნე მანამდის ქვეყანასა შიგან,

ვირე მისგან უკეკლოუცესიცა არა ჰპოო. თავისა დღენი უშიშობასა შინა სიხარულით გარდავლენ. ვირემდინ, ვირემდინ აჭირვებ თავსა? აჰა, აწ მოსრულა ჟამი შეირცხვინო, ძმისაგან პატივი სძებნო და ლაშქართაგან უაუგობა. აჰა, კარგი ჟამი, რომელ სიყრმისაგან გაიხარნე, მოყვარეთა გაახარნე, მტერთა დაამძიმე, ჭაბუკობითა სახელი სძებნო. ჟამია, რომელ შეგწონდეს ავნი და კარგნი. სხვანი კელმწიფენი, შენნი სწორნი, კელმწიფობასა და დიდებასა ეძებენ და შენ მიწყით ვისსა და ძიძასა ეძებ; წაგიღია თავისათვის პირის-წყალი. ვირემდისია შენი ავქცეობა? წავიდა შენგან მღერისა და ლაღობისა ჟამი. ვირემდინა ლაღობისა მოედანსა შიგან ცხენისა რბევა შენი? რა არის ესეთი ეშმა, რომელ ესრე დაუძაბუნებიხარ, საკიცხად გაუყდებიხარ, და მისისა სამსახურისაგან საღმრთო დაგიგდია? მეშინიან შენთვის საბოლოოდ, რომელ მტერთა გაახარნე შენზედა. თუ ჩემი, შენისა მონისა, შეისმინო, ეგზომსა ზრახვასა და

ბედითობასა და ეცხნა, შენი შეჭირვება სიხარულად მოგექცეს და ფათერაკი - ღმრთისა წყალობად. და თუ არ გამაძლარ ხარ ეგეთისა ყოფნისაგან, ვითამცა არცარა მე მითქვამს და არცაღარა შენ მოგისმენია. მუნამდინ რომელ მითქვამს, დაიჯერე, ვირე ავად მოგივდეს, თვარემ შენ იცი: შენ ზღვასა შუა დაეპყრობი და ჩვენ ნაპირსა დავრჩებით. მჭვრეტელთა ზედა ჭვრეტისაგან კიდე არა მივა ჭირი. ამისისა კადრებისათვის მუდარას ვითხოვ; მე, რომელ მცოდნია, მითქვამს და შენ, ვითა გწადიან, ეგრე ქმენ.”

რამინ რა ესე ბეგოსაგან საუბარი და შეგონება მოისმინა, მისისა უგულობისაებრ ლამსა შიგან დაფლოულსა, მოკართულსა ვირსა დაემსგავსა და ულონო იქმნა. ზოგჯერ ზაფრანისაებრ გაყვითლდის, ზოგჯერ დაიღრეჯდის. ეგრე უთხრა ბეგოს:

”ვიცი, რომელ ჩემისა სარგებლისათვის იტყვი მაგას. ჩემი უმეცარი გული წყლოულია და მით მებრძვის. აწ მოვისმინო ამო ფანდი შენი და შევიგონო კარგი წვრთა შენი. ამის საწყლისა გულისაგან მოვიწყვიდო და აქათგან გული ჩემი აღარ იყოს ნებისა მძებნელი, არცალა ლაწვნი ჩემნი ცრემლთა ჩემთა რუისა გზანი. ხვალე ერაცისა და მაჰისა ქვეყანით პირსა ვიქმ და, სადა მიჯნურნი იყვნენ, არცალა გონებით დავეახლები, სიყვარულსა გულად აღარავისსა ჩაუშვებ და არცალა ესეთსა საქმესა უკანა-უდგები, რომელ უკუნისამდის აუგიანი დავრჩე”.

40. შაჰი მოაბადისაგან ვისის წვრთნა და შეგონება და მცნება

რომელსა ჟამსა ბეგო რამინს შეაგონებდა, მაშინვე მოაბადსაცა მოსწადდა ვისის წვრთა. ამოძთა და ლბილთა სიტყვითა შეაგონებდა. ეგრე უთხრა:

”ჰე, კეკლუცო პატრონო, ჩემო სულთა მომცემო! თვით იცი, მე რაზომი ჭირი შენთვის მინახავს, შენითა მიჯნურობითა რა დამმართებია და შენ რაზომჯერ გული გიტკივნებია. შენისა ავად ქცევისაგან გამიგრძელდა ჭირი და გამკადე საარაკოდ. არაა სიკეკლუცე, რომელი შენ არა გაქვს, და არაა დიდება, რომელი მე არა მაქვს. ჩემს უფროსი კელმწიფე მიწასა ზედა არაა. მე მეფეთა მეფე ვიყო და შენ კეკლუცთა დედოფალი! მოე, ვიყვნეთ ერთად: ნუ გიც გული კიდის-კიდე! ვირე ვიყვნეთ, ერთმანერთისა მოყვარენი ვიყვნეთ, ავილოთ სიყვარულისა ნაწილი. შენ იყავ ქვეყანათა, ქალაქთა, ლაშქართა, საჭურჭლეთა და დარბაზთა პატრონი; მე გარეთ მართ სახელი ოდენ მეყოფის მეფობისა, სხვად ყველაფსა საქმისა მოქმედი შენ იყავ; რაცა გწადდეს, იქმოდი! სადაცა კეკლუცი ადგილი იყოს, თამაშობდი, იხარებდი, გასცემდი და იურვოდი. რაცა მე მაქვს, ყველა

შენია, თვით რომელ ასი ათასისაცა ეგ ზომისა ღირსი ხარ. ჩემნი ვეზირნი შენნი იყვნენ, მწიგნობარნი შენნივე იყვნენ. რაცა გწადიან, შენ უბრძანევი და აქნევი. შენ გშვენის კელმწიფობა, დიდება და მე - არა. ესრე შენი მიჯნური ვიყო და მოყვარული ნების-მყოფელი და წადილთა შენთა მყოლი. სხვა ქვეყანათა ზედა ესეთი ვინლა ეგების, რომელ არა შენი მონა იყოს და ბრძანებისა მორჩილი? მოისმინე ჩემი შეგონება და ნულარა ხარ ესრე დაუკარავი, ვითა გუმბათსა ზედა ნიგოზი. მე შენთვის კარგი მინდა და კარგსა გასწავლი ყველასა. არ შენებრ გულმანკიანი ვარ, რომელ გულსა სხვა გიც და ენასა სხვასა ათქმევ. ჩემი სული სიმართლისა მოწადინეა და ენა მართლისა მთქმელი. მიწყით გული ჩემი სიყვარულისა მძებნელია და ენა მშვიდობისა მთქმელი. ასრევე მართლად შენ იქცეოდი. ნუ ხარ ჩემთვის ორ-ენა და გულ-ღალატიანი. და თუ მოისმინო ესე სათქმელი ჩემი და დააგდო საძულველი ეგე ქცევა და ბუნება შენი

და დამმორჩილდე, - ესრე გაჰყდე სანატრელად, რომელ დიდნი კელმწიფენი დარბაზისა შენისა საძირკველსა ემთხვეოდენ შენისა ზარისაგან. და თუ ეგრევე იქცეოდე, თვით მე ეგრე დაგემტერო, რომელ სხვანი უფრო მტერნი არავინ ეგებოდენ. ნუ იქმ, მთვარეო, დამდევ პატივი და ეკრძალე ჩემსა მტერობასა, რადგან პირუტყვთაგანცა საშიში ვარ. შენ ჩემი სიყვარული გერჩიოს სიძულვილსა. შეირცხვინე საპატიოჲსა შაჰროსაგან, მოიგონე უსწორო გვარი შენი, დაჰხედე შენისა ძმისა სიკეთესა, რომელ მიწყით შენგან რცხვენილნი და პირშავნი არიან. შენ თუმცა ღმრთისაგან და ანუ შაჰროს და ვიროსაგან გრცხვენოდა, აგრემცა იქცეოდე, ვითა ჯამს, და მემცა პატივსა მდებდე. მაგრა რადგან ეგეთისა მშობლისაგან რიდი არა გაქვს, ვითა შაჰროა, და ეგეთისა ძმისაგან კრძალი, ვითა ვიროა, მემცა რად გამახარენ? ანუ ჩემსა შეგუილსა რად მოგელი, თუ ცამდისცა გავიდეს ჩემი ზარი და დიდება? მაგრა აწ მითხარ მართალი უტყუვრად,

ღმრთითა გაფიცებ, საჩემოდ რა გიც გულსა: მოყვრობა ანუ მტერობა? აღარ შემიძლია ამა ყოფასა შიგან სიცოცხლე, მოიწყინე შენცა ეგე შენი ბუნება, ჩემგან ბოლოდ იცოდე შეგონება და, თუ მაგასავე შიგან ხარ, შეგონებითაცა გამაძლარ ვარ. შენთა საქმეთაგან გამჟღავნებულა ხვაშიადი ჩემი და ველარა ვთმოზ ამასა და ველარც გემუდარები”.

ვისის გული ღმრთისა განგებითა, ვითა ქვა, ცვილურად მოღბა. ამა საუბარსა შიგან ზე ადგა და პასუხი ეგრე მოაგსენა:

”ჰე, მალალო კელმწიფეო, სიმალლითა ცამდი ხარ და სიმდაბლითა მიწამდი; გული გიც უხვი და კელი შენი - თვალისა პატოოსნისა გამცემად და გონება - სიფრთხილითა სხვათაგან მიუწდომელი. ღმერთსა შენდა ესეთი საქმე მოუცემია, რომელ სხვათა კელმწიფეთა არცა

გონებად მოუვა. შენი ნაქმარი ყოველთა ზედა მზისაებრ
გამცდარია, ღმერთმან თქვენთა წადილთაებრ გყოს და
თქვენი ბრძანება სრულ-ქმნას. იცით თქვენცა, რომელ
კაცსა ზედა ეტლი წამსა და წამსა სხვაკბილად იქცევის და
შობასავე თანა დაებადების წინამდებარე, ჩვენ კაცნი
ღმრთისა განგებასა და ეტლსა ვერსადა
გარდავეხვეწებით, ვერცა სადა დავემალვით ღმრთისავე
წადილისაგან კიდე. ყოველივე მისგან განაგებია, რაცა
დაემართების ვის სიკვდილისა დღემდი. რაცალა ვარ, მას
ზედა ღმრთისაგან ანაგები ვარ; ბუნება-წმიდა ვარ, თვარა
შენ ღმერთსა ბედნიერი დაუბადებიხარ და მე თურე
ესეთი. მე ამით უბრალო ვარ, რომელ არაოდეს მდომია
ჩემისა თავისათვის ავი, რაცა ჟამსა არა მოუცემია; არა
მწადებიან სათავისოდ ეგ ზომნი ფათერაკნი, არ მკეთებია
საჩემოდ ეგ ზომი ჭირი, არცა მინატრიან, თუ
მიჯნურისაგან ეგ ზომნი ჭირნი მომხვდენ და ამისი
ხვაშიადი ჩემთა მტერთა სცნან, და არცა საჩემოდ ესე

მიყვარს, რომელ ოდესცა ღვინსა მოველი, ჭირად მომექცევის. შობითგან ჭირსა შიგან ზრდილ ვარ! ღონე ჩემი რაა, რადგან გული ჩემი ესეთთა საქმეთად შეუსწრია ჩემსა სვესა? ვითამცა ეტლი ჩემი სულსა ჩემსა ებრძვის, ესრე ვარ და თვით ესრე მომწყენია ყოფნა, რომელ ლომისაგანცა შეჭმა სანატრელად მაქვს. ბედი ჩემი აბაშსა მუშასა ჰგავს მზისაგან შემწყვარსა და თმობა ჩემი ქაჯთაგან წაღებულსა. ფრჩხილითა გულისა სირცხვილისა ფარდაგსა ვხევი და კბილითა სულისა მკედსა ვჭრი. აქათგან იცოდე შაჰი მოაბად, შენი დამამძიმებელი არცაღა სული მინდა და არცაღა გული. აქამდის ყოფილ ვარ შენგან ჭირსა. არცა ოდეს გული გამიმზიარულდებოდა და არცა ტანსა შიგან სული ჩემი ოდეს გაისვენებდა. ჩემი საქმე ერთ სახე შფოთად ყოფილა. აქამდის ბედსა ჩემსა თურე სძინებია. აწ აღარა ვარ ესეთისა სიყვარულისა ვისისაცა მძებნელი, რომლითა საუკუნო სირცხვილი მომხვდეს, ანუ შენებრი მოწყალე და მძლე პატრონი

უწყალო მექმნას და დამემტეროს. რადღა მინდა ეგზომი
ძნელი სიყვარული, რომლითა ეგზომ დიდი აუგი
მომხვდების? რად მინდა ესეთი მიჯნურობა, რომლითა
ეგზომი საყვედური და უპატიობა დამემართოს და
საარაკოდ დავიდვა ქვეყანასა შიგან? აწ ჩემისა ბნელისა
გულისა კარი გამღებია, მართალი გზა მიპოვნია, თვალთა
ამჩენია და გონებისა და ცნობისადა შემეცნებულ ვარ. აწ
დამიგდია მიჯნურობა. აქათგან შემიგნიან, რომელ ჩემისა
ბუნებისაგან ზიანი მცემია და ყმაწვილობისაგან
სამუნაოდ და სააქაოდ ავი საქმე მიქმნია. მიჯნურობა
ღრმისა ზღვისა მსგავსია და მაშიგან შესლვა არა
მეცნიერთა კელია. თუ დღეთა ჩემთა ვჯდე, აღარა ვეჭვ,
რომელ მისი პირი დავინახო, და, თუ ათასისა მათუსალას
ოდენი დღენი მქონდენ, აღარა მგონია, რომელ მუნით
ერთიცა სული მშვიდობით გამოვიყვანო. რად გლახ
ვებრძვი, საბრალოსა სულსა ჩემსა, რად დავღვრი
უბრალოსა სისხლსა ჩემსა, რად არ მომისმენია ბრძანება

თქვენი, რადსათვის სათავისო მშვიდობა არ მიძებნია? მაგრა აქათგან რაცალა თქვენი შეცოდება და ავქცეობა ნახო, რაცა გწადიან, მის რისხვისათვის სიტყვა არ მაქვს. რამინ თუ ლომიცა არის, აქათგან ველარ მომერევის; რამინ თუ ქარადცა შეიქმნას, სული ჩემი აღარ ეცეს და ჩემსა სიახლოესა ველარ იქროლოს. და აწ, რომელ თქვენთვის აღმითქვამს, ესე პაემანი და პირი აღარაოდეს გავტეხო. თუ მკევლად და მსახურად გინდე, დღეისითგან წალმართ შენი მორჩილი ვარ. შენ ერთხელ ჩემთვის კვლა გამართე გული და მე ესრეთ გამსახურო, ვითა თვით შენ გინდა. აწ დამტკიცებულია ჩემთანა სიმართლისა სული!”

შაჰინშა პირი და თვალნი მოუკოცნა. ესრე დაამდეს საერთმანერთოდ. საეჭვისა და სიძულვილისა ჯანგი ერთმანერთისაგან ამოიღეს.

41. ვისისი და რამინის ერთმანერთის წყრომით გაყრა

რა მოიღრუბლოს, ჰაერი დაბნელებების, ქვეყანა ფიცხლისა ქარისაგან აშფოთლების. აგრევე მოყვარეთა რა საწუთრო გაჰყრიდეს, წინასვე დაუწყებს მუნთლობასა, ეძებს მიზეზსა და გამოაჩენსცა. რასაცა გააცხროებდეს, პირველ პირი გაუცხელებების. რა რამინს მოეწყინა ნიადაგ ჭირის ნახვა და გაძლა დღე და ღამე ვისისა უკანა დგომისაგან, წამსა და წამსა ბადესა შებმისაგან და ყოვლისა კაცისა ყვედრებისაგან, ბეგოს საუბარიცა გულსა ჩაუჯდა, შაჰინშას კაცი მიუგზავნა, ეგრე მოაჯსენა:

”ესე აქაური ჰაერი არად მაშვნდების, უფროსჯერ თვით ავად ვარ. თუ ბრძანოს მეფობამან შენმან და დიდებასა მალღრსებდე, ერას წავიდე და გმსახურო, მუნაურთა ლაშქართა თავადობითა შემეწყალეთ. რაცაღა სამსახური იყოს, ვიქმოდე; ოდესცა მიბრძანოთ, განაღამცა სირბილითა მოვიდოდე თქვენს წინაშე. ნუთუმცა ამა

სნეულობასა და სევდიანობასა დავეცენ, თქვენითა წყალობითა მთასა და ბარსა ნიადაგ ნადირობითა ვინარებდე, ზოგჯერ ავაზითა, ზოგჯერ ქორითა და ძაღლითა გამოვსცადო სანადირო ყველაი! ცხენნი დამხამებიან და აბჯარნი ჩემნი ამა ექვსსა თვესსა შიგანარად მივმარებიან, შინაყოფითა დამჯანგებიან. და აწ წავიდე და ოდესცა მიბრძანონ, მონურად წინაშე ვიყო”.

რა მოავსენეს შაჰინშას, გაეხარნეს და გაასრულა რამინის მოვსენებული: რე, გურგანი, ქოისტანი, ჰამიანი და სრული ერაყი მას უბოძა. ტანსა შეჰმოსა, მანაშური ბრძანება გავსნით უბოძა. მოეთაყვანა, კარავნი გარეთ დაადგმევინა. შინამყოფი უგრძნეულოდ გაემგზავრა. ვისსა, ამისსა მსმენელსა, თავი ცოცხლად აღარ უჩნდა, გული უმცრდებოდა და გულისა კვნესა შეჰქმნოდა.

რამინ მივიდა წამავალი ვისის გამოსათაყვანებლად,

შეჯდომისგან კიდე არა აკლდა-რა, შეკაზმულ იყო. ვისი ტანტსა ზედა ჯდა. შევიდა, მას გვერდით ტანტსა ზედა დაჯდა. ვისმან კელი გაუქნია და ეგრე უთხრა:

”ადეგ, სეფესა ტანტსა ზედა ნუ დაჯდები! რა ყმა იყო, პატრონისა ადგილსა ეკრძალვოდე! ჯერეთ მეადრების შენგან მაგა ტანტისა ძებნა. რასაცალა მოუცთუნვებიხარ, რეგვენობაა ეგე!”

დაუმძიმდა რამინს, დიდად დაღრეჯილი ადგა და წავიდა. დასწყია თავისა დაბადება და ინანდა, რაცა ვისისათვის ჭირნი ენახნეს. ეგრე თქვა გულსა შიგან:

”აჰა, აწ ვნახე თავისა ჩემისა საქმე, თუ რადთა გულითა არის საჩემოდ ვისი, ბოლოსა ჟამსა რა მითხრა გამყრელსა! ნუმცა ვინ ეძებს დიაცისაგან მოწყალებობასა! ნუმცა ვინ სთესავს მლაშესა ველსა ზედა ვარდსა! ვირისა კუდსა

ჰგავს მათი სიყვარული, ზომითა ვერ გაგრძელებდის. მე ვზომდი დიდხან ვირისა კუდსა, მე ვთესევი დიდხან მლაშესა ველსა ზედა ვარდსა და მიუდგებოდი დევისა კვალსა. აწ მადლი ღმერთსა, რომელ თვალნილოული და გულმრთელი ვარ, შემიგნიან სახელი და აუგი. რად დავკარგე აქამდის ჩემი სიყრმე? ცუდად რად განვინქრიენ საწუთრო და დღენი ჩემნი? ვაი, იგი გარდასულნი დღენი და ჟამნი! ვაი, იგი გული ჩემი, სიყვარულისა მომლოდე! რაის მიზეზისათვის დავიკლე აქამდისი სიყრმისა სიხარული, რადგან ბოლოდ იმისგან გამწირაობა დამრჩებოდა?! კაცსა თავისავე კელითა თავისა სიკვდილი უჯობს ესეთისა სიტყვისა მოსმენასა. ბარე კარგსა ჟამსა მოვისმინე ეგზომ გრილი სიტყვა, რომელ გული გამიმაგრდეს. ვაშად გამიდრკა გული სამისოდ, მაგრა, რადგან მისი კიდევანობა დამედვა გულსა, რა მგამა, თუ რაზომიცა ავი მოვისმინო? სახლი, რომელი უბედური იყოს, რაზომიცა ადრე აოჯრდეს, ესე სჯობს. მე

კიდევანობისა მიზეზი მომცა ღმერთმან. ბოლოდ ნაცვალნი გამოჩნდა ჩემისა ჭირისა. მე თუმცა ცნობანი მქონდეს, ათას თვალპატიოსნად სუიღვა მინდოდა ესეთისა სიტყვისა. აწ ღმერთმან მაჯნად მომასმინა. აჰა, გულო, შესჯერდი და გაიქეც ამის სიძნელისაგან! აჰა, გულო, გაიქეც საწუთროდს ფათერაკისაგან! აჰა, გულო, გაიქეც აუგისა დავიწყებულისაგან! აჰა, გულო, გაიქეც და ნულარავის აძლევ სისხლთა, შესჯერდი და გარიდე! და თუ აწ არ გარიდებ, მაშ ოდესღა გარიდებ?”

რამინ ამა საგონებელსა შიგან იყო და გული პილპილითა გატენილსა უგვანდა.

ვისმან რა ესრე დაღრეჯილი ნახა რამინ, თავსა ბრალეზა დაუწყო, რად დავამძიმე ჩემითა უთმენელობითა? გული მახვილითა ეჭრებოდა მისისა დამძიმებისათვის. მერმე ას ოცდაათი არტანი მოატანინა, რომელსა ზედან ოცდაათ-

ოცდაათი თავი სტავრა ეკიდა. ყველა ოქრო-ქსოვილი, ჩინური, ბაღდადური ოქსინო და ყველასთანა ყველა ერთმანერთისა მჯობი. რამინის მეჭურჭლესა შეჰვედრეს. თვით რამინ მრავლითა ტურფითა შემოსილითა შემოსა კაბა-ლაფანჩებითა და ქუდებითა და რიდებითა. მერმე ამა სიტყვისათვის შენდობა ითხოვა და ეგრე უთხრა:

”არ ეგრე შემომფიცეა, თუ სულდგმული არ გაგწირავ და არცა დაგაგდებო? აწ რად ჰქმენ ეგრე?”

მან მიზეზი უთხრა, რადცა ექმნა ანუ რაღსათვისცა წავიდოდა. მერმე კელი კელთა დაუჭირეს ერთმანერთსა და წალკოტსა შევიდეს მარტოდ. მოეხვივნეს ერთმანერთსა. მათისა პირისაგან წალკოტი აყვავდა და მათისა თმისაგან ნიავი გასურნელდა. ზოგჯერ ერთგან ყოფისათვის მზიარულობდიან და ზოგჯერ გაყრისათვის ტიროდიან. ვისი პირ-შვენებიანი თვალთაგან სისხლსა

იდენდა. ლაწვნი ოქროსფერნი ჰქონდეს, თვალთაგან ათასისა ღრუბლისა ღვარნი გარდმოსდიოდეს და ერთისა სულისაგან ათასი ფერი შეჭირვება გამოვიდოდა; პირსა და მკერდსა იხოჭდა და ეგრე უთხრა:

”ჰე, საყვარელო მოყვარეო, ჩემსა ნათელსა რად დამიბნელებ შენითა წასლვითა? არ შემომფიცეა მას პირველსა დღესა? აწ მუნითგან რა ხანი გარდასრულა, რომელ ესრე გასძელ ჩემითა სიახლითა? ვითარია გულისა ეგეთობა? ეგე თქვენი, მამათა, წესია, რომელ გულსა უჩვენებთ კაცსა და გულისა ჩვენებითა მასცა გულსა დაუწყულულებთ, მერმე გულსა გაიმაგრებთ. გულისა სიმაგრე ომსა შიგან ჳამს, არა მოყვრისა ცრუებისათვის. ღმერთსა თანა ბრალად რად არ გიჩნს? მე იგივე ვისი ვარ მზისა მსგავსი, პირ-თეთრი, თმა-მუშკი, ტან-კვიპაროზი. შენისა მოყვარულობისაგან კიდე ჩემგან არა გინახავს, რომელ გულისაგან გააგდო ჩემი სიყვარული. თუ ახლა-

ვინ მოყვარე გიშოვებია, ჩემსა ძველსა სიყვარულსა ზღვასა
ნუ ჩააგდებ და ნუ გამწირავ. რამინ, ნუ გაახარებ ჩემთა
მტერთა, ნუ იქმ მაგასა. ვიცი, ადრე შემოიქცევი და ინანი.
ნუ გასწყვედ სიყვარულსა. სიყვარული არ ჩანგისა ძალია,
თუმცა კვლა გამოინასკვა. ესე დღე მოგეგონების, რა
კვნესა დაიწყო, და ჩემსა წინა შენებურად პირსა მიწასა
დასდებდე და ეგრე მეხვეწებოდე! ვერ გასძლებ
უჩემობასა და მერმე სინანული აღარას გარგებს, რა ჩემსა
ნახვასა ეძებდე და ვერა ჰპოო. აწ ამაცობისა და
სირეგვნობისაგან გამაძლარ ხარ და, რა დაგლახაკდები,
ნახო მაშინ, რაცა შენზედა ვქმნა. ავისა და კარგისა
უმუქფობასა ნუ მეეჭვ. მაშინ ნაზსა შემიქმ და
განმანებიერებ”.

რამინ პასუხად ეგრე გასცა:

”ჩემისა გულისა ღმერთმან იცის და შენცა, რომელ წამსაცა

ვერ დავთმობ უშენობასა. მაგრა მე შენთა მტერთაგან მეშინიან და ვერიდები. ყოველი ადამიანი დაგვმტერებია, ასრე რომელ ჩემნი პერანგნიცა მტერად შემქმნიან, თაგვნიცა ვეფხთაებრ მმძლავრობენ და თევზნი ვეშაპთაებრ მექუშვიან, და მზე უპატიოდ ელავს ჩემზე და, ღრუბელი საბრალოდ მწვიმს. ეგზომი საყვედური მესმის ყოვლისა კაცისაგან, რომელ თავისა თვალითა ჯოჯოხეთსა მახედვენ. მისთვის მიმიმართებია მოახლეთა და მოყვარეთაგან ესრე მეშინია, ვითა მტერთა და მესისხლეთაგან. ვისისაცა ველისაგან წყალსა შევსვამ, მოწამლვისა მეშინის. შაჰინშას თანა ესრე შესმენილ ვარ, რომელ ნუთუ მუხთლობით მომაკლვევინოს და, რა მომკლან, მაშინ არცალა შენი ვარ, არცალა ჩემი. ესრე გამოძირჩევია, გული რომელ ეგრეცა შენი მოშორვებულია და, სადაცა წავიდე, ცოცხალი ვიყო. სიცოცხლე თვით ამით უფრო მინდა, თუ სულნი არ მედგენ, შენებრივი მოყვარე საუკუნოდ გამეყრების. ამას რა უამეა, რომელ სულნი

მედგენ და შენებრი სულიცა მეახლოს? აწ დავსთმოთ. ამა წელიწადსა ერთსა ვიყვნეთ კიდის-კიდე და მერმე დღეთა ჩვენთა უშიშრად ერთგან ვიყვნეთ. მასმია: ღამე მაკეა და არავინ იცის, თუ დილა რასა შობს. საწუთრო ზრიკიანია, ვინ იცის, რას გამოაჩენს! არა ვიცი, თუ ბნელსა ამასა კიდეგანობასა რაზომი სინათლე მოუდგს შეყრისა! თუცა საწუთროდსაგან სნეული ვარ, მისისავე მკურნალობისაგან მაქვს იმედი. მე რაზომცა ნისლი მომხვევია, დარისა კარგისა და მთვარისა ნათლისაგან იმედსა არ გარდავიწყებ. აწინდელი ჩვენი გაყრა ესე არის, რომელ გულითა კვლა უფრო შეყრილ ვართ; ნუთუმცა დაილია ჭირისა დღე და მოგვესწრა სიხარულისა და ღზინისა ჟამი? მე ვირე სულნი მიდგან, შენსა და ჩემსა საკუთრობასა არ გარდავსწყებ. შენ ჩემი მზე ხარ და, თუ შუქი შენი არ მახლავს, საწუთრო ჩემთა თვალთა წინა შენისა თმისა ფერად მიჩნს. ჰაი, ჰაი რაზომი უნებლობა წამკიდებია საწუთროდსაგან და ყველასა

მიზეზი შენი სიყვარული ყოფილა! აწ ამას ვეჭვ, რომელ
ბოლო მოჰყდეს ჩვენისა მტერობისა, აქათგან
სიხარულისა ნაწილი მოგვხვდეს დიდისა
შეჭირვებისაგან. ყოვლისა შეჭირვებისა ბოლო
სიხარულია. კარი არ დაჯშულა, რომელი არ გაიღებოდეს,
შელმართი არაა, რომელსა ჩაღმართიცა არ დაჰხვდეს.
გაზაფხული მაშინ მოვა, რა ზამთარმან მთა შეკრას”.

ვისმან ეგრე უთხრა:

“ეგე ეგრე არის, მაგრა ჩემისა ბედისაგან იმედი არა მაქვს.
ჩემი ბედი არ ეგრე მემტერების, თუმცა, რა მოყვარე
წამგვარა, მისი პირი მიჩვენალა. მეშინიან შენისა
ბუნებისაგან, რომელ გორაბს კეკლოუცი ქალი ჰპოო და
შეგიყვარდეს. მუნებურნი ნაკვთად კარგნი კეკლოუცნი და
ლამაზნი მოჰყდებიან და, შენ რა მათ ნახავ, მე
დამივიწყებ, გულსა მათ მისცემ და გამწირავ.

სათამაშოდ მიხვალ გორაბს და გული ბრუნვასა დოლაბივითა დაგიწყებს. ეგზომსა კეკლუცსა ნახავ, რომელ ველარ შეიგებ, თუ რომელი გამოირჩიო. რა მუნებურნი დედანი მამაცსა პირსა უჩვენებენ, მაშინვე გულსა წაუღებენ მათითა თმითა, პირითა შვენიერითა და ლამაზობითა. ვითა შემოდგომათა ქარი ხისაგან ფურცელსა იტაცებს, აგრევე მუნებურნი ქალნი მოყმეთა გულსა შეიპყრობენ თვალითა გრძნეულითა. თუ ათასიცა გული გრდემლისებრ მაგარი გიც, მათითა ნახვითა ეგრეცა უგულო დარჩები. თუ ეშმაქსაცა შეკრვა შეგიძლია, თავსა მათგან ვერცა ეგრე იჯსნი”.

რამინ ეგრე უთხრა:

”თუ მთვარე თვესა ერთსა ჩემსა მიდამოსა იარებოდეს, სამკაულნი მისნი ვარსკვლავნი იყვნენ და გვირგვინად მზე ებუროს და ყოველი შვენება მას ჰქონდეს, ყოველი

გრძნეულობა მან იცოდეს კაცთა გულისა მიმზიდაობისათვის, კოცნა მისი უკვდავება იყოს და შეხედვა მისი სამოთხისაებრ საყვარელი, ნახვა მისი ბერთა გამაყრმობელი და ბაგენი მკვდართა გამაცოცხლებელი, - მე, შენმან მზემან, შენი სიყვარული ვერ გამაგდებინოს, იგი არად მომინდეს, არად მოვიგონო მისი ეგეთისა უებროძსა სიყვარული შენისა გულისათვის. შენი ძიძაცა მისგან უფრო საყვარლად და პატიოსნად მიჩნდეს”.

მერმე მოეხვივნეს და აკოცეს ერთმანერთსა და გაიყარნეს. ღაწვთათვის ზაფრანი ევალა და მარგალიტსა ზვავრიელად აწვიმებდის. მათი სულთქმისა კვამლი ცად გავიდის, ჰაერი ჯოჯოხეთსა დაამსგავსეს და მიწა მათთა ცრემლთაგან ომაინისა ზღვასა. ორნივე უბრალონი მისქინნი იყვნეს და დარჩეს ვითა შლუნნი. რა რამინ ცხენსა შეჯდა, ვისსა თმობისა საფარველი აჰხადა

განგებამან ღმრთისამან, ვისის ნაკვთი მშვილდად შექმნა და ისრისაებრ რამინ მისგან შორს გატყორცნა. ეგრე მოსთქმიდა ვისი და ტიროდა:

”ჰე, ჩემგან წასრულო, რა შენ წახვედ, თმობაცა ჩემი წავიდა შენდა მოსლვამდინ. ღმრთისა განგებისაგან შენ გამგზავრებულ ხარ და მე გულისა ნებისა ორმოსა ჩაჭრილ ვარ. ვირემდინ შენ მგზავრი ხარ, შენი მოყვარე ტირილისაგან მოუსვენებელია. რაა ესეთი ბედი ჩემი?! და-მცა-იკარგვის, რომელ ზოგჯერ ტანტსა ზედა დამსვამს და ზოგჯერ ნაცართა. ეგზომითა ჭირითა გატენილია ესე ვიწრო გული ჩემი, რომელ დიდსა მინდორსა სამოცისა დღისა ეჯსა შიგან არ დაეტევის. თვალი ჩემი ზღვაა ნამისა სიმრავლითა და გული ჯოჯოხეთი ჭირთა დაულევრობითა. არ მებრალების უთმინობა და უძილობა. ნიადაგ ზღვასა შიგან ვინ დაყოფს, ანუ ჯოჯოხეთსა შიგან ვინ გაძლებს! ამას უარესი რა

წაეკიდების, რომელ ამის უარესსა წყევასა მტერისათვის ვერ მოვიგონებ”.

რამინ გაემართა. მისთა ბუკთა ცემა ცად გაიწეოდა, მისისა ლაშქრისა მტვერი ღრუბელსა ჰგვანდა, მაგრა მათი წვიმა რამინის ცრემლი იყო. თუცა ეგე სიტყვა გულსა შიგან დაესწავლა და უმძიმდა ვისის გაყრა, ეგრეცა შესჭირდებოდა, გული ენასკვოდა და პირსა ზედა აჩნდა დაღრეჯილობა. ვერავინ ნახავს, თუ ყველა მიჯნურია, თუცა მეტად სიშორესა შიგან არ დააჩნდა მიჯნურობისა შეჭირვება. თუ კიდევანობასა შიგან თმობა აქვს, მან კაცმან მიჯნურობა არ იცის და არცა შვენის.

თუცა რამინ ქვეყნის პატრონად გაკდა და ძმისა ლაშქართა ზედა უხუცესად, გული კელმწიფობასა შინა უვისობისათვის ეგრეცა ასეთი ედვა, ვითა უწყალოდ თევზსა. მოიარა თავისა ქვეყანა, ყოველგან მოირჭვნა და

ამაღლდა. სადაცა ბრძანება მისი მივიდა, ყოველგან ავის-
მოქმედობა ამოაგდო. ესრე უშიშრად გაკდა გურგანი,
რომელ ცხვარნი და მგელნი ერთად იყვნიან და ცხვართა
მგელნი უჩობნობდიან. ეგზომსა სმიდიან და იხარებდიან,
რომელ, თუ სთქვა, მის ქვეყანისა მდინარე ყველა ღვინისა
იყო. მისისა მოსამართლეობისაგან ყოველი კაცი
მუტრიბითა ჯდის, მისისა შიშისაგან ყოველი მტერი
დამონდებოდა. პირუტყვთაცა თმობა მისცემოდა ავის-
მოქმედთაგან. და ისპაანი სახლად დაიჭირა. ჯორჯანი, რე,
ჰავალი და ბაღდადი მისი იყო. მისგან უკეთესნი და
უფროსნი ლაშქარნი არავის ყვნეს. მისითა სიკეთითა და
მოსამართლეობითა გამოუსვენა ყოველსა სულიერსა.
აშენდეს ქვეყანანი. და გამოიღეს ხეთა ნაყოფი და ყოველი
კაცი მის ქვეყნისა ჰმადლობდა ღმერთსა მისისა
ეგეთობისათვის.

42. რამინისაგან გულისათვის გამიჯნურება

რამინ დაიწყო ყოველგან თავისა ქვეყანასა სიარული საურავად, ნადირობად და თამაშად. ჰამიანს მივიდა და გორაბს მუნებურნი დიდებულნი და კელმწიფეთა სწორნი, შაჰფურ და რაფედ, წინა მოეგებნეს. მის ქვეყანისა დიდებულნი და გვარიანობითა საჯსენებელნი იგინი იყვნეს. უმასპინძლდებოდეს ეგრე, ვითა მართებდა: დილასა ნადირობად გავიდიან და საღამოს სმად და სიხარულად დასხდიან. ვითა ნადირობასა შიგან ლომისა და ვეფხისათვის მიწყით ჯრმალი კელთა ჰქონდის და ნადირთათვის ისარ-მშვილდი, ეგრე შინამყოფთა - კელთა ჰიქა. ესრე ამოდ იხარებდიან, მაგრა ვისის გონება გულისაგან არცა ეგრე მირიდებოდა – არა ველსა შინა მყოფსა და არა შინა.

დღესა ერთსა ნადირობით მოვიდოდა და, ვითა მზე, ქალი ნახა. სახელად გულ ერქვა. სახედ და შვენებით უკლები

იყო, გაზაფხულისა ყვავილი იყო, გულისა გამამხიარულებელი, ჭირისა მაქარვებელი, სამართლისა მოქმედი და გულისა წამისა-ყოფით წამლები, კეკლოცთა კელმწიფე, მოყმეთა კელოვნად მომზიდავი, სნეულთა გამამრთელებელი, ჭირვეულთა მალხენელი. პირი ვარდიანსა წალკოტსა უგვანდა და თმანი შავნი და გრუზნი სიჯშირითა – შაქრისა ლერწამსა. კოჭთამდის თმისა მისისა ყოლბი მიჯნურთა ტოილო იყო და ფათერაკსა მისთვის არ ესუნა. ბაგეთა მისთა სიმცროსა ზედა გემო ყანდისა ჰქონდა და ამა იაგუნდსა შიგან მარგალიტი ჩნდა დაცმული. წამწამთა მისთა მშვილდოსნობა აფხაზთაგან ესწავლა, ამბარი ფერსა და სულსა მისგან ისახებდა. წარბი მისი მთვარესა ზედა მშვილდოსნობდა, და მისი არყი მუშკი იყო და წამწმისა ისარსა მოყმეთა გულსა დაასობდა. ერთი ბაგე ვარდსა ზედა მუშკ-მოცრილსა ჰგვანდა და მეორე უკვდავებასა. მისისა გულისა ყმა იყო ქვა და მისისა ლამაზობისა მონა

ბასრი რკინა. ბროწეულისა ყვავილი მისთა ღაწვთა სახე იყო და ტანი მისი - გიისა, ჯორცისა და სისხლისა მისებრი არა ინახოდა, ტანისა სითეთრე ბროლსა უგვანდა ყასაბ-გარდაფენილსა. იგი ასეთი მიჯნურთა მამჭლობელი დიდის გემოვნებითა თავალებულობდა. სამკაულისა მეტად შეკაზმულობითა საჭურჭლესა ჰგვანდა, თვალ-მარგალიტისა ხვავრიელობითა - გაუპობელსა სადაფსა. მისისა გვირგვინისაგან მზე ნათობდა, პირისაგან მთვარე, კბილთაგან ვარსკვლავნი და ყელისგან მთიებნი. სიამაყითა ყმაწვილსა ჯელმწიფესა ჰგვანდა და საწადლობითა სიცოცხლესა, შვენებითა გაზაფხულისა წალკოტსა და დიდის გემოობითა მარტორქასა. მკვევალნი ჰყვნეს მისებრვე შვენვარენი: ჩინელნი, თურქნი, ბერძენნი, და დგეს ოთხმეოცნი გულისა მიდამოსა, ვითა მთვარისა მიდამოსა ვარსკვლავნი.

რა დაინახა რამინ ნაძვი მავალი და მთვარე სულიერი,

რომელი, ვითა მზე, ციმციმებითა არ გაიცადებოდა, გული შეუსუსტდა და ვითა რეტი ეგრე უჭვრეტდა, კელთაგან ისარი დავარდა, არ ჯერ იყო მისსა ადამის-ტომობასა: ”ესე მისნი ლაშქარნი ვითა ვარსკვლავნია და მათი პატრონი ნუთუ მთვარეა? და თუ ესენი მთვარენია, მათი პატრონი ნუთუ მზეაო?” ამა საგონებელსა შიგან იყო რამინ და უჭვრეტდა. მერმე გულ, მოყმეთა თმობისა წამლებელი, რამინს წინა წამოდგა ესრე სალამად, ვითა ადრინდელი მოყვარე, უსალამა და კელსა ემთხვია, ეგრე მოაგსენა:

”სახელოვანო კელმწიფეო! ჩვენი ქვეყანა შენგან ელავს, ვითა მზისაგან ცა. აწ შელამებულა, ბრძანე, ჩვენსა გარდაჰკედ, გამოისვენე; ამას ღამე ჩვენი სტუმარი იყავ. გიმასპინძლებ, სანუკვარსა ამოსა მოგართვამ, ფრინველთა და ნადირთა სიმრავლითა გაგისვენებ, ღვინოსა მურავაყიანსა მოგართვამ, წინა იასა და ვარდსა დაგიყრი, მეჯლისსა შეგიკაზმავ შენსა მსგავსსა,

სულისაებრ საყვარლად გიმასპინძლებ. თვით ჩვენი წესი სტუმართ-მოყვრობა არის”.

რამინს ესრე შეუყვარდა [გულ], რომელ ვისის გული და სიყვარული დავიწყებოდა, თვალთა ხედვამან საწუთროსაებრ უმუხთლა. ვისის გლახ-შიში და ზარი არ გაუმტყუნდა. ვაი მას გულსა, რომელი ესეთსა უხანოსა მოყვარესა მიენდოს, და ვაი მას მამაცსა, რომელ ესდენ უხანო და უზენარო იყოს, სიყვარულ-უმტკიცო და ფიც-გაუსრულებელი. რამინ გულსა პასუხად ეგრე უბრძანა:

”ჰე, მთვარეო! ესრე ხოლო მითხარ, თუ სახელი რა გქვიან ანუ რომლისა გვარისა ხარ? ჯერეთ შენი შვენიერი თავი გაგიცემია, ანუ არა? მე ქრმად გინდი თუ არა? ვინ ცოლად შეგირთვიდეს, შენი მშობელნი მისგან მეჰარსა რას ითხოვენ? შენსა კოცნასა რაზომ გასცემ? თუ ათას სულადცა გასცემ, ჩემგან ეგრეცა უშურველია”.

პასუხად ეგრე გამოსცა მზემან ენოვანმან და ბუთმან
ჯორციელმან:

”ვითა მზე არ დაიმაღვის, ეგრევე მე და ჩემი სახელი
დამალოული არ ვეგებით. არცა ამისი თქმა მინდა, თუ
ვაამანი ვინმე ვარო. დედაჩემი გოჭარ არის და მამა რაფედ
ამა სამეფოსა თავადი არის, და აგრევე ძმა ჩემი პატრონი
არის ადრაბადაგანისა. მრავალნი ძმანნი მისხენ, ყველანი
გოლიათნი ჭაბუკნი. გვარიანობითა და სიკეთითა
ერთსახე ცხადნი ვართ და ქებულნი. დედულად და
მამულად უზადო ვარ: ერთი გორაბელია და ერთი
ჰამიანელი. მე თვით სახელად გულ მქვია. სახელისაებრ
ვარდისფერი, ვარდისებრ საყვარელი ვარ და ვარდისა
მასუნებელი. დედისაგან კეკლუცად შობილ ვარ და
ძიძისაგან წმიდად გაზრდილი ვარ. ნაკვთად მამისაებრ
კარგი ვარ და სახედ დედისაებრ ტურფა. მკერდი ჩემი

ვეცხლისა არის და ყელი ბროლისა; ყარყუმისაებრ რბილი ვარ და მუშკისაებრ სურნელი. რას მკითხავ ჩემსა გვარსა და სახელსა, რომელ ყოველმან ქვეყანამან საქებურად იცის? და შენ თუ ჩემი სახელი არ იცი, მე კვლა შენი დიდად კარგად ვიცი. შენ რამინ ხარ, შაჰინშას ძმა და ვისის მიჯნური, რომელ მისსა გამზრდელსა მოუჩხიბავ, და იგი სულსა და გულსა გირჩევნია.

არაკი: თუ ბაღდადისაგან ეგების, რომელ დიჯლასა ელიოს, მაშა შენგანცა თურე ეგების უვისობა.

მაგრა რას ვიტყვი? შენ ვისის მიჯნურობა ასრე არ გამოგერცხების, ვითა ზანგსა სიშავე. შენი გული სავისოძსა სიყვარულისათვის შეუკრავს ბერსა ძიძასა, რომლისა ტოილო და ლუსმარი მისი გრძნება და შელოცვაა. შენ არ შეგიძლია მისი კიდევანობა და ჩემებრთა კეკლუცთა თანა-ყოფნა. და რადგან უმისობასა

ვერ დასთმობ, იყავ მისი ოდენ. მას შენ მოუყივნიებიხარ და იგი – შენ, და ორთავე შაჰინშა აუგითა აგივსიათ. არაა ქვეყანათა ზედა ეგეთი ადგილი, სადა თქვენი ამბავი არ იყოს და არ გეკიცხოდენ”.

რამინ ეგრე უთხრა:

”მთვარეო ზეანდანო! ნუოდენ აყვედრებ მიჯნურსა, ფათერაკსა შესწრობილსა. რა კაცი ნახო, ღმრთისაგან შენდობა ითხოვე. აწ მე ვწყევ მამინდელსა ჩემსა გონებასა და თავსა, მაგრა ყოველი ღმრთისა საქმე კაცთაგან დაფარულია. ღმრთისა განგებისა საქმე ჩვენზედა გრძელია. ნუ მაყვედრებ! თუ ჩემი საქმე ესრე სააუგო იყო, ეტლმან ჩემმან ქმნა ჩემზედა. გარდასრულსა ველარავინ მიეწევის, გუშინდელსა ვსენება არ უნდა. აწინდელი ცან, რომელ შენისა შეგებისათვის ეგზომი მოვიჭირვო, რომელ ჩემსა ნახულსა ყველასა მერჩიო.

ღმერთსა უნდეს, სინანულად არ გაგიჯდეს ჩემი ცოლობა. შენ იყავ ჩემი მზე და ჩემისა გულისა მოსასვენო – შენი პირი. მე ვიყო შენი საკუთარი და მე ვეძებდე ყოვლისა შენისა საწადლისა აღსრულებასა. თუ სულნიცა ჩემნი გინდენ, უშურველია. შენგან კიდე დარბაზისა ჩემისა მაშვენებლად სხვა არავინ ვძებნო და სულისა ჩემისა წამალი შენგან კიდე არავინ იყოს. მას გარდასრულსა გარე ველარ შევაქცევ, რომელი შენგან მე და ჩემგან შენ გწყენოდეს. გარნა აწ თუ შენ ჩემი ცოლი ხარ, შემოგფიცავ, რომელ შენგან კიდე აბეზარი ვარ ყოვლისა სიყვარულისაგან და არცარა ვისისა სახელსა ვაჯსენებ”.

გულ ეგრე უპასუხა:

”ნუ დამიფენ, რამინ, გრძნეულობისა ბადესა! მე არ იგი ვარ, რომელ შენსა მახესა ესრე ადვილად დავება. მე შენგან არც კელმწიფობა მინდა და არცა დიდება, არცა

მინდორი ლაშქრითა სავსე, არცა საჭურჭლოე საქონლითა სავსე. ერთი წადილია ჩემი და, თუ მას შენთანა ვპოებ, შენისა ბრძანებისაგან არ-კიდევან-ვიქმნები, თუ რა უჩნს, და ჩემსა სიყვარულსა ბოლომდინ გაიტან და არ გამწირავ, ვერცა შენ ვპოებ ჩემებრ საკუთარსა შენსა და, თუ არ უხანო მოყვარე ხარ, არცაოდეს ხორასანსა წასლვა მოგინდეს, არცა ვისის სიახლე და არცაოდესლა ავსენებდე ვისის სახელსა, ამად რომელ სხვისა საქონელი სხვისა არის. შენ მოაბადის ცოლი დედოფლად სად მოგეკერების? არცაოდეს წიგნი მიუწერო, არცა კაცი გაუგზავნო და არც შენსა გულსა მისი სიყვარული იყოს. და თუ ამას პირსა ზედა შემომფიცავ, მაშინ ჩემსა ტანსა ზედა ორი თავი იყოს და სული ერთი”.

რამინს გაეხარნეს ესე, აღარა პასუხი გამოსცა, კელი გამოუღო და შინა წავიდეს რაფედის სახლსა. გულის კელი კელთან ვქონდა რამინს. ასი ჯამი თვალ-

მარგალიტითა სავსე რამინის ფერჯთა თანა დაყარეს, ოქროდსა ტახტსა ზედა დასვეს. რაცა მათნი ნათესავნი იყვნეს, ანუ დიდებულნი და აზნაურნი, ყველანი უკმნნეს, მხირულობდეს. საქმისა სიმტკიცისათვის რამინ მათებურითა საფიცითა მტკიცედ ფიცა ღმრთითა და ცეცხლითა, რომელ: ”ვირე ქვეყანა ეგოს, დიჯლად ჯეონი დიოდეს, ზღვათა შიგან თევზი იპოებოდეს, მზესა და მთვარესა ელვა ჰქონდეს, ღამე დაბნელდებოდეს, მათა ზედა ქარი ქროდეს და მინდორთა ზედა ნადირნი ძოვდენ, – სხვა ცოცხალმან გულისაგან კიდე არავინ ვძებნო, არცავინ სხვა ცოლად მინდეს, არცა მოყვრად, არცალა გრძნეულისა ვისისა საცსენებელი ვაცსენო, არა თუცა მიყვარდეს. ვირე სულნი მედგნენ, გულ იყოს ჩემი გული. სხვათა სიყვარულისაგან კიდეგანი და აბეზარი ვარ. ვარდი, ვარდ-სახელად, ჩემი არის, ჩემი ცოლი, და გორაბი სამყოფი ჩემი. ვირე ვარდი მაქვს, იასა არ უსუნებ; ვირე მთვარეა, ვარსკვლავთა სინათლესა არ შევეპოები”.

ამა ფიცისა სიმტკიცესა ზედა ვინცა ვინ გულისა ნატამალნი მისრულ იყვნეს, ყოველგნით: გურგანით, რეით, ყუმით, ისპაანით, ქოისტანით, ხუზისტანით და რანით, კელმწიფენი და დიდებულნი იყვნეს. ავსილ იყო დარბაზი სინათლითა. ქმნეს ქორწილი, მისცეს გულ რამინსა.

43. აქა ქორწილი რამინისი და გულ-ვარდისი

ორმოცსა ეჯსა ადგილი შეკაზმული იყო და მჭვრეტელნი დგეს ბანთა ზედა. კელთა ფეროვნისა ღვინისა ქონება ამას უგვანდა, ვითარცა კელნი ყაყაჩოთა სახენი ყოფილ იყვნეს. ღამით სანთლისა სიმრავლითა ქვეყანა ცასა ვარსკვლავებიანსა დამსგავსებული იყო, მწვანისა ნაცვლად ყოველგან სტავრა მოეფინა, სიხარულისა და მუტრიბთა ჳმისგან სხვა ყურთა-ჳმა აღარ ისმოდა.

ფრინველნი მუტრიბობდეს, სურნელთა კმევისაგან ჰაერსა ზედა აღმური გასრულ იყო. დიაცი და მამაცი თვესა ერთსა სიხრულისა და სმისაგან დაშვრეს. არა სიხარული დარჩა, რასაცა შიგან არ იყვნეს: საქვეითოფთა და საცხენოსნოფთა სიხარულითა უკლებლად იხარებდეს. გულსა მათსა არ იყო შეჭირვება. ქვეყანა უჭირო არ იქმნების, მაგრა მას ქვეყანასა ჭირი აღარ იპოებოდა.

ცოლ-ქმარნი მოყვარულნი და მოყმენი შეყრილ იყვნეს, დღივ და ღამე სიხარულისაგან არ მოისვენებდეს. დაიწყეს გაცემა კელმწიფეთა და დიდებულთა და ყოველსა ერსა ზედა. იყო მგოსანთა და მუტრიბთა რამინის სახელსა ზედა ძვირად სყიდა და მოშაირეთაგან საქებართა და სალოცავთა შაირთა თქმა. რამინის საქმე სახელოვან ქმნილ იყო და ამაღლებულ იყო სახელი მისი. ნადირობად მოსრულ იყო ხორასნით და გარდაეკიდა პირ-მზე უებრო ნადირი. ეგრე ეტყოდის: ”აწ სიკეკლუცისა

ვარდი და ყვავილი ყვავის შენტა საგებელთა შიგან, მიწყით უსუნებდი სამოთხისა ვარდსა, რომლისა მეწალკოტე ორისა კვირისა გავსილი მთვარეა. შენი გული ზამთარსამცა ყვავის და მიწყით უეკლო ვარდი გაქვს. გიხაროდეს, შენი ვარდი ზამთრისა და ზაფხულისა მიწყით დაუჭნობელია! შენსა ვარდსა ორნი გუშაგნი ნარგისნი უდგან, შენისა ვარდისა ფერისაგან ბერი კაცი გაყრმდების და მისისა სულისაგან მკვდარნი გაცოცხლდებიან; შენისა ვარდისა გულითა ჯამს ძებნა და შენსა ვარდსა სულთა უნდა სუნება; შენი ვარდი ანგელოზისაგან დარგულია და ღმრთისაგან დაცული. მისსა მიდამოსა ამბრისა მახე ჰგია, რომელ მიწყითმცა ორნივე ცოცხალნი ხართ; ასრემცა არს, ვითა გვითქვამს, და თქვენთამცა წადილთაებრ იქცევის საწუთრო!”

რა თვე ერთი გარდაცდა, ქორწილობისა ჯალაბი გაიყარა. დადვა რამინ გული ჟამად გულისა შესაგვარად:

იხარებდა, ინადირებდა, იასპარეზებდა, სმიდა და
თამაშობდა.

გავიდეს გორაბისა ციხესა. რა გულ შეეკაზმა და ზე
გარდმოდგა, ესრე გაანათლა ქვეყანა, რომელ მზესა და მას
შუა საცილობო ჰქონდა მხედველთა. სამკაული იყო
საკელმწიფო და მას ქვეშე ელვიდა ტურფად. გრძლად
რალა ვთქვა, რიცხვი არ იყო მისისა შვენიახოზა-სახე და
წყობილობისა. რა რამინ უშიშად თავისა საკუთარსა
ესეთსა სჭვრეტდა და უკლებსა, რომელ თმანი ღრუბლად
აუჩნდეს, რომლისაგან წვიმა მუშკისა გამოვიდოდა და
საყურნი ვარსკვლავთაებრ უჩნდეს ბროლისა ყურის
ძირთაჲთ, რამინ მოხარული ღმერთსა და თავის ბედსა
ჰმადლობდა და უზენაროსა ვისისა ზენარი დავიწყებოდა.

დღესა ერთსა საწოლსა ხალვათად სხდეს. რამინ გულსა
უჭვრეტდა და ეგრე უთხრა:

”ქვეყანასა ზედა არაა პირი შენებრი, არცა თვით ვისი, მაგრა ეგრეცა ვითმე ჰგავთ ერთმანერთსა? თუცა შენ მთვარე გაგიბედითებია და შენ ხარ გულისა ჩემისა წამალი, მას ჩემსა გულისა წამლებსა ჰგავ, რაზომცა მე შენთანა აღარა მაჯსოვსო”.

გულსა დაუმძიმდა ესე სიტყვა რამინისაგან, გაწყრა და ეგრე უთხრა:

”ჰე, უპირულო, ღმრთისა უარის-მქმნელო! კელმწიფისაგან ეგრე ჯამს სიტყვა-მართლობა? ღმერთმან მტერი ჩემი ყოს მისებრი, მემცა მას რად ვგვანდი? იგი ჯადოა, ავისა მქმნელი, ავისა მოქმელი, უსირცხვილო, თავისა უფალი! ნუმცა ვინ ღმერთმან მისისა ძიძისაებრ ყო მხიბლავი, გრძნეულთა წინამძღვარი, ბოზი და მაჭაკალი! შენ მით გაუჯდინხარ აგრე თავისა გზისა

უვიცად, რომელ ვერცა ოდეს თვით გაიხარებ და ვერცა შენთა მოახლეთა გაახარებ. არ ეგრე შემომფიცვა, თუ ვირე ცოცხალ ვარ, ვისის სახელსა აღარა ვაჯსენებ? აწ თუმცა მისი მიჯნურობავე არა გჭირდა, ამა ფიცსა არ დაივიწყებდი!”

44. რამინისაგან გამწირაობის წიგნი ვისის თანა

რა რამინ ესე ნახა, რომელ გულსა მისგან ვისის ჯსენება ესრე დიდად დაუმძიმდა, მისისა თმენისათვის შენდობისა სათხოვლად მასვე წამსა მას წინა მჯდომმან საწერელი და ქალაღდი მოაღებინა. თუცა მელანი მუშკითა შეეზილა, მტერობისა მახვილი ჳრმალი შეირტყა, რომლითა სიხარულისა ხისა შტო მოკვეთა. ვინცა ესე ამბავი ცნას, გული შეინახოს მოყვრისა მიუცემლობისა და არა-გამიჯნურებისათვის, თვარა ვისისებრ დარჩეს უიმედოდ გულდაწყვედილი. მიუწერა წიგნი

უზენარომან რამინ საკუთარსა ხანიერსა მოყვარესა, არ-
გამწირავსა ვისის. ეგრე მიუწერა:

”ვისო, თვით შენ იცი, თუ შენითა სიყვარულითა რაზომი
აუგი, უპატიობა და ზიანი წამკიდებია, რომელ აქამდინ
თქვენითა საქმიანობითა არად შემწონდა. ღმერთი
მოვიმდურვე და კაცთაგან ესეთსა საყვედურსა შიგან
ჩავიჭერ, რომელი ქვეყანასა შიგან საცსენებელად
დავიდევ, და ესეთი კაცი არ ვნახე, რომელსამცა ჩემი საქმე
ექო. მრავალთა შემაგონეს, მრავალთა დამაყვედრეს და
მრავალნი მეკიცხვიდესცა შენითა მიზეზითა. ვითამცა
ჩემგან შენი სიყვარული მათი მტერობა ყოფილ იყო, ეგრე
სწყევდა დიაცი და მამაცი ყველა ჩემსა საქმესა. თუ
არცავინ მიცნობდა, მასცა ჩემი სახელი ესმოდა. ყველა
მგმობდა. ლაშქართა თანა ასუბუქებულ ვიყავ.
გამოსვენება ესე მქონდა: ზოგჯერ თავსა ჩემსა ზედა
ჯრმალი ვნახი ჩემად საკლავად, ზოგჯერ გზასა ზედა

მშვიერი ლომი. რა მინახავ, მუნითგან არა გამომისვენებია წამსაცა ერთსა და არცა გულსა შიგან ნიშატი ჩამჭრია. რა გიახლი, უარე ვიყვი. ნიადაგ სისხლისა ცრემლითა ვტიროდი და შიში სიკვდილისა მქონდის. და არაოდეს გაყრილ ვარ ესრე, თუცა თვალთაგან ჯეონი არა მდენოდა, და არაოდეს მინახავს პირი შენი ესრე, რომელ ათასი სატკივარი, საყვედურიანი სიტყვა არა მასმიოდა, და ამა ყველასა ზედა ღმრთისა შიში და მისისა გარისხებისა მოლოდნა მქონებია. მიცნობდი მიჯნურობათა წინათცა, ვითა მხიარული და სახელოვანი ვიყავ: მტერნი შემეშინნეს, მოყვარენი გამომეჩინნეს და მკეცნი ამომეწყვიდნეს; რა გავწყრი, ლომნიცა იშიშვოდიან ჩემგან და, რა გავფიცხდი, ჳრმლისაგან უმკვეთე ვიყავ; რა სიყრმისა ჩემისა შავარდენი გავაფრინვი, ცისა მთვარე ეკრძალვოდის და ჩემისა ნებისა ცხენი მუნამდის გაიქცის, რომელ გონება ვერ მიეწივის. სიხარულითა და ნიშატითა სავსე იყო სული ჩემი, სადაფი ჩემი თვალითა

პატიოსნითა გატენილი, სიხარულისა წალკოტსა შიგან
სარო ვიყავ და ომისა ველსა – ბასრი მთა; ჩემისა მთისა
ქვა ოქრო იყო და ჩემისა მტკვრისა მარგალიტი. რა გნახე
და შეგისწავლე, მუნითგან, თვით იცი, ვით გავკე. იგი
ბედი, რომელ მე ძაბუნად მყვა, მან მე დამიძაბუნა. ჩემი
ნაკვთი გრაკისა ხესა დაემსგავსა და ორისა კვირისა
მთვარეობა ჩემი გაავარსკვლავა მიჯნურობამან.
საწუთრომან ცისა სინათლე დამიბნელა და
ჯოჯოხეთისაებრ გამამწარა. რა მიჯნურობისა ცეცხლმან
კელ-მყო, ნიშატი ასისა დღისა ეჯითა გამექცა, ცნობა
გულისაგან წამივიდა და დავრჩი ულონო-ქმნილი.
ყოველი კაცი გამშვილდოსნებულ იყო ჩემთვის და
საყვედურისა ისრითა მესროდეს. თვით დაკოდილ-ვიყავ
მიჯნურობისაგან და ზედა საყვედურისა მარილსა
მასწმიდეს. მე თვით მთრვალი ვიყავ უგულობითა და
მთრვალსა წაქცევა დამემართა. აწ ეგრეცა სალამსა
მოგაცხენებ, თუცა შენისა სიყვარულისაგან აბეზარ-ქმნილ

ვარ, და ჩემიცა საქმე გაგაგონო. ჩემი ყოფნა ღმრთისა
ძალითა დია ამო და უკლები არის, აღარ აკლია ჩემსა
ლხინსა. იცოდე, ვისო, რომელ ღმერთმან შემიწყალა, რა
შენ დაგეჯსენ. უშენობითა ყოველი გულის ნება მიპოვნია,
თმობისა წყლითა გული გავირეცხე. ვითარი მინდოდა,
ეგეთი უებრო ცოლი შევირთე. ვარდფერი სიყვარული
დავთესე გულსა შიგან და შეჭირვებისა ჯანგი ამოვიჯოცე.
სამოთხისაებრსა ყოფასა ვარ, მიწყით ვახლავ ჩემსა
გულსა, მიწყით დაუმჭნარი ვარდი მაქვს. საგებელი და
სასთაული ჩემი ვარდითა სავსეა, რომელ თვალთა და
სულთა მირჩევნია. ვირე მქონდეს ვარდი, სოსანსა არ
ვეძებ, ვირე მანათლობს მთვარე, ვარსკვლავსა არ ვეძებ
და არ შევეპოები, რომელ შენგან ჭირნი და ნავლელნი
გარდამივდიან, ათას ეგზომი ამისგან შეგუილი და
ნებისყოფლობა მინახავს. მე თუცა ერთსა წამსა შენგან
ესეთი შეგუილი მენახა, სიხარულითა ცამდის
ავფრინდებოდი. მე რა გარდასრულნი დღენი

მომეგონნეს, ჩემივე თავი შემებრალების. ვით გავსძლნე
შენითა გზითა ეგზომნი ჭირნი და ნავლელნი? მე თავისა
გზა არა ვიცოდი, ვითა მომცდარმან ძაღლმან. აქამდის
მძინარე ვიყავ და აწლა გავიღვიძენ, მთრვალი ვიყავ და აწ
გავფხიზლდი. ფათერაკისა ბორკილი აწლა დავლეწე,
უბედურობისა საკნისაგან ახლა გამოვე. აწ მართლითა
გონებითა შემიფიცავს გულისათვის დამბადებლითა
ღმრთითა, მზითა, მთვარითა, სჯულითა, ცეცხლითა,
მეცნიერებითა და იმედითა, რომელ, ვირე ცოცხალ ვიყო,
ვარდისა გაუყრელი ვიყო და წამსაცა მოუწყვედელი მისი.
აქათგან ესრე იცოდე: დადევე გული, რომელ მარავი – შენ
და მაჰი – მე, შაჰი მოაბად შენ და გულ მე. მას შეაგუე. მე
წამსა ერთსა აქა ყოფა და მხიარულად გულისა სიახლე
ათასსა წელიწადსა შენსა სიახლესა მირჩევნია, რომელ
საკანსა ჰგვანდა ჩემი სიყრმე. შენ აქათგან თვეთა და
დღეთა ნუ სთვალავ ჩემისა მოსლვისათვის, ნულარ მელი
და ნუცა გზათა ჩემთა უჭვრეტ, მით რომელ

დაგეყოვნების ჩემად ნახვამდის. რა კაცსა ესეთი საქმე დაემართოს, საპალნითა ოქროდსაცა თმობა უჯობს”.

რა რამინ ესე წიგნი გაასრულა, ოქროდსა ბეჭდითა დაბეჭდა, ფაიქსა მისცა და ეგრე უბრძანა:

”ესრეთ სწრაფით წაედ, რომე წამსაცა ნურსად დაიყოვნი, და ვისის მიაართვი ესე წიგნი”.

შიკრიკმან გამოუღო წიგნი და ქარისაგან უმაღლე წავიდა; იარა ესრე, რომელ სამ კვირას მარავს შევიდა; მასვე წამსა შაჰინშას მოაგსენეს მისი მოსლვა. მას წინაშე მიიყვანეს. წიგნი გამოუღო. წაიკითხა. ეგეთნი სიტყვანი ვისისთვის მოსაწერლად ღია გაუკვირდა და ღია გაეხარნესცა. რა სრულად წაიკითხა, ვისის მიუტყორცა წიგნი და კიცხევით სამახარობლო სთხოვა. ეგრე უთხრა:

”აწე ღმერთმან თვალნი აგიხილნეს, რომელ რამინ და გულ ცოლ-ქმრად არიან ერთმანერთისა მოყვარულად გორაბს და შენ დაკოდილი დაუგდიხარ”.

45. რამინის წიგნი მოუვიდა ვისის

რა რამინის შიკრიკი და წიგნი ნახა ვისმან, მაშინვე გულმან თრთოლა დაუწყო და ზახილი, იგრძნა, რომელ არგამწირავი მოყვარე უზენაროსა რამინს გაეწირა. რა მოაბად ვისსა წიგნი მისცა, შეჭირვებისა ცეცხლი თავით ფერკამდის მოედვა, სისხლი ტანსა შიგან აუდუღდა და გულმან თავისა მოკლვა აწვია, მაგრა მას წამს მოაბადის შიშითა და კაცთა სირცხვილითა და რამინის ჯავრითაცა დაიტია გამოუცხადებლობა. ყაყაჩოსა ამით ჰგვანდა, რომელ გარეთ მისებურად მხიარულობდა და შიგნით ეგრევე გული გაშავებოდა, და გარეთ სამოთხესა ჰგვანდა და შიგნით გულისა დაღრეჯილობითა - ჯოჯოხეთსა,

სიცილითა ჰმალვიდა შეჭირვებასა და თუხარიგად წა-ღა-რებდა. შეჭირვებასა თუცა ჰმალვიდა, პირი ეგრეცა გაუყვითლდა წიგნისა კითხვასა შიგან. მოაბადს ეგრე მოაჯსენა:

”მე თვით ღმრთისაგან ამას ვითხოვდი, რომელ ჩემთა მტერთა ენა დაამოკლონ, რათამცა საქმითა შენ აღარ მაყვედრებ და წამსა და წამსა მიზეზსა აღარ ეძებ ჩემზედა. ამისითა სიხარულითა დია გლახაკთა მივცემ საქონელსა და სოფელთა შევწირავ საცეცხლეთა, რომელ დავეჯსნა ჭირსა და შენისა საეჭვისაგან გამოვიდე, მტერთაცა მოისვენონ ჩემისა ზრახვისაგან. მე ერთსაცა ღამესა შენისა შიშისაგან ამოდ არ მძინებია; აწ ბარე მოვისვენო! აღარაა ჩემი შესაჭირვებელი. თუ მთვარე წამივიდა, მზე დამრჩომია. ყოველი კაცი მზისაგან არის იმედიანი. ჩემნი თვალნი შენის ჭვრეტისაგან განათლდებიან. რადმცა გამივიდოდა რამინის აღარ

სიახლოე!”

ვისი ესრე უბნობდა, მაგრა გული და ენა ერთმანერთსა ასრე არ ემოწმებოდეს, ვითა ავისა მუტრიბისა ჳმა და ჩანგი. მოაბად რა გარე გავიდა, ვისი გააცხროა რამინის კიდეგანობისათვის, სულნი პირთამდის მოუვიდნეს. გული ესრე უფეთქდა, ვითა კაკაბი შავარდნისა ჳანგთა ქვეშე. ცივნი ოფლნი სდიოდეს, ვითა ღამისა ნამი ვარდსა ზედა; ნარგისთაჲთ იაგუნდსა ზედა ცრემლთა ადენდა; მუშკისა-ფერითა თმითა დარბაზისა მტვერთა ჳგვიდა, თავსა ნაცარსა ისხმიდა და მჯიღვითა მკერდსა ილებებდა, მოსთქმიდა და იტყოდა:

”რა ვქმნა? რაა ესე ისარი, რომელ შხამიანი დამესვა თვალთა? რაა მახვილისა ესეთი მკვეთობა, რომელ პირ-ალმასი მჭრის გულსა? როგორი ბედია ესე ჩემი, რომელ ნათელი დღე დამიბნელა? როგორია ესე მიჯნურობა

ცალკერძი, რომელ სული დამისნეულა? მიშველე, ძიძაო! მოე, ცან ჩემი ჭირი, ნახე, რომელ უგრძნეულოდ ნოეს რღვნობისა ღვარმან წამილო, ოქროსა ტანტისაგან ნაცართა ზედან დამსვა და ბირკი და ეკალი გამომივიდა თმობისა გზასა ზედა. თუ არა გასმია, გაამბობ, რამინისაგან რა წამკიდებია. რამინ მივიდა გორაბს, ცოლი შეერთო და ამას აღარ დამაჯერა და მერმე სამახარობლო წიგნი მომწერა, ვითა: მე ვარდი დავთესე და მისგან ნაყოფი მომივიდა; აწ ბედითსა მყრალსა წალიკასა აღარ ვეძებო. აწ მე რა ვქმნა? მარავს შიგან რა ვინ თქვას ჩემთვის? ვამს, თუცა დიაცი-მამაცი ყველა ჩემზედა ტიროდეს. ღონე ამისი მიძებნე, ძიძაო, თუ ამა ჭირისაგან თავი ვით ვივსნა! რადგან ესე ამბავი მესმოდა, ნეტამცა ჩემთვის, თუმცა წინავე მომკვდარ ვიყავ. მე აწ არცალა საწუთრო მინდა, არცა სიცოცხლე, არცა დედა, არცა ძმა, არცა ოქრო და სამკაული, არცაღარა სხვა ღზინი, რადგან რამინ წამივიდა. ჩემი სული იგი იყო და უსულოდ კაცი

ვერას გაიხარებს საწუთროსა შიგან. წავალ, ყოვლისა ცოდვისაგან ვიბანები, ღმერთსა შევეხვეწები, გლახაკთა ზედა საქონელსა გავსცემ, ნუთუ ღმერთმან შემიწყალოს და ამა ქენებითა რამინს ცოლი მოსძულდეს, ამა საქმისა ნანვა დაიწყოს, შუალამე გორაბით მარავს მოვიდეს, წვიმისაგან დასოვლებული და სიცვივისაგან გაყინული, ვისისა და ძიძისაგან ზენარსა ითხოვდეს, ასეთივე სიძულვილი მან ჩემგან ნახოს, რომელ აწ მე მისგან ვხედავ”.

ღმერთსა შესტიროდა და ეგრე იტყოდა: „ჰე, დამბადებელო ღმერთო! ჩემებრ შენ გაჯადე უთმინოდ და შემჭირნედ და შენ მიძებნე ნაცვალი რამინს ზედა”.

ძიძამან ეგრე მოაჯსენა:

”ნუ შეიჭირვებ ეგზომსა, არა ვამს. აწე სულ-

დაღებულობითა და დათმობითა გულისაგან ჯანგი ამოიგოცე, კელმწიფესა ბედნიერსა და ნატიფსა ტანსა ეგზომსა ნუ აწყენ, გამოსვენებულსა გულსა ცუდად ტირილსა შიგან ნუ იტკივნებ, უსამართლოსა ნუ უზამ სულსა და სიყრმესა. მაგა სიცოცხლესა სიკვდილიცა უამეა”.

ვარდის-ფერსა ღაწვსა ზედა რომელი კელი ჰქონდა, კელი დაჰკრა და ეგრე თქვა:

”შენ, რომელი მუშკის ფერთა თმათა იგლეჯ და პირსა ღმრთისა წყალობისაგან უკეკლოუცესსა იხოჳ, ბერსა დევსა დამსგავსებულ ხარ სიდუხჭირითა. ყოველი ქვეყანა ჰქონდეს კაცსა, უფროსი და უფროსი მოუნდების, მაგრა ყველა თავისთვის უნდა. ოდესცა სულნი აღარ გიდგან, ნუმცა მოაბად არის და ნუმცა რამინ და ნუმცა ძიძა. რა მე წყურვილმან მომკლას, ჩემად შედეგად ნუმცა სადა

იპოებიან ცვარნი წყალნი. რა ქვეყანა უჩემოდ დარჩეს, ჩემად შედეგად მტერი და მოყვარე სწორად მიჩნს. ყოველი კაცი ცოლისა შერთვისათვის გულოვანია, მაგრამ რამინისებრ ადრე გაძლების და ჯრმლისაგან უმახვილესი ენა მისი გაცვილდების. თუ პოოს რამინ ათასი ვარსკვლავი და მთვარეცა, მას ყველასა ერთისა მზისა სიშვენვარე არა აქვს. გორაბელი ვარდი, თუცა პირმზე არის, შენი ჯელი ერთი უკეკლოუცე არის მისგან. რადგან რამინ მოგშორდა და შენგან კიდევნად დარჩა, ცოლისა შერთვასა არას ვაბრალობ. ვისცა მურავაყიანი ღვინო არ მიჰხვდებოდეს, თხლის სმა არ ებრალების”.

ვეცხლ-მკერდმან ვისმან ეგრე არქვა:

”ძიძაო, იცი შენ, რომელ დავკარგე სიყრმე ჩემი დათმობასა და შეჭირვებასა შიგან. დედათა ქმარიცა უვის და კუროცა. ჩემი თუ ქმარი არის, ბერი და მეეჭვი არის და,

თუ მოყვარე არის, უხანო და გამწირავი არის. თავისა
პატივი მევე წავაკდუნვე, რომელ დავკარგე სარგებლისა
ბედითა სათავნო, დავაგდე ვეცხლი ოქროდსა გზითა და აწ
დარჩომილ ვარ უარარაო შემჭირნე. ნუ შემაგონებ, ძიძაო,
და თმობასა ნუ მასწავლი! ვერა რომელი დამთმო
დაიძინებს ცეცხლსა ზედა. ჩემი საგებელი და სასთაული
ცეცხლი არის და მიჯნურობისა ჩემისა ეშმა ცეცხლსა ზედა
მჯდომი არის. ცეცხლსა ზედა ჯდომა ვით დავთმო, თუ
სული ჩემი ბასრიცა იყოს ანუ რვალი? ამის მეტსა
დათმოებასა ნუ მენუკევ; ცუდად კაბიწითა ქარსა ნუ
სწყავ. ჩემი წამალი არა რომელმან გონიერმან და არა
რომელმან აქიმმან არ იცის. იმა შიკრიკმან ათასი
მოწამლოული ისარი ფრთამდის გულსა დამასო მისგან
მოღებულთა წიგნითა. რას იტყვი, ძიძაო! ამა სულისა
წამლებელმან ფარანდამან ჩალხისა ისარი მკრა გულსა,
მუშკითა დასვრილი რამინის წიგნი მოიღო და ვისისგან
სისხლითა დასვრილსა პასუხსა წაიღებს; ავტირდე

საბრალოდ და წყლოსა გულსა ჩემსა ზედა სისხლისა
ცრემლი ღვარულად ვადინო. ჰე, მიჯნურნო,
სიყვარულისა მძებნელნო! დღეს მე ვარ მიჯნურთა
თავადი; მე გასწავლი ყველათა და შეგაგონებ. მაჯნად
ვუბნობ დაჭირებისაგან, მოისმინეთ მართალი ჩემი
სიტყვა: ”მე მნახეთ და ნუვისათვის გამიჯნურდებით, მე
მნახეთ და ნუვის მისცემთ გულსა და ნუ დარგავთ
გულსა შიგან მიჯნურობისა ნერგსა და, თუ დარგავთ,
სულსა წაიწყმედთ და ნაყოფსა ვერა სჭამთ. თუ ჩემი
საქმე თქვენ არ გასმიათ, სისხლითა პირსა ზედა
დამიწერია და იგი წაიკითხეთ”. ჰაი, ჰაი, თუ
მიჯნურობისაგან რაზომნი ჭირნი გარდამსლვიან! მე
მიჯნურობამან ესეთი ცეცხლი მომიდვა გულსა, რომელ
რაოდენცა ვავსებდე, უფრო და უფრო აენტების. მე
მიწაცა ცრემლითა დავათიჯე და მას შრეტა ვერ შეუქმენ.
ესე როგორ ჯორცისა თვალია, რომელ არ დაეძინების, რა
ცეცხლია ესე, რომელ წყალი არ დაავსებს? მე კელად

მიჩნდა ქორისა ზრდა და დაგება, გავზარდე ერთი მართვე
ათასითა ნებიერობითა. რა იკაპოეტა, ახალი ნაკრტენი
მოიწყო, ალაღდა და აფრინდა, კაკაბთა დევნა დაიწყო. მე
ჩემთვის მონადირე მეგონა, ანაზდად ესრე წამივიდა,
რომელ ჰაერთა შიგან უჩინო მექმნა. აწ დამაშვრალ ვარ
დევნითა და დაკარგულისა ძებნითა. ვაი, ჩემნი ჭირნი,
ესდენნი ცუდად წარჯდომილნი! ვაი, საწუთროსაგან
უიმედობა ჩემი! ვაი, ეგზომი გულწყლოლობა ჩემი,
რომლისაგან ულხინო და უნაყოფო დავრჩი! გავიჭრები
და ვიარები ქვეყანათა შიგან, ვითა მოქარავნე, ნუთუ
კვალი ვითა ვპოო, დაკარგული ნიშანი. მე მოყვარესა თანა
გულიცა წამივიდა, აქა უგულო და უმოყვრო ვერ
დავდგები. მის გულქვისა ჯავრისაგან თავსა ქვითა ცემასა
დავიწყებ და ეგრე დავიწყებ მათათა ზედა სიარულსა.
ვისგანცა გული წამელო, თუ მისსა სადა ნიშანსა ვპოებ,
სულთა სამახარობლოდ მივცემ. ვირემდინცა ესრე ცეცხლ-
მოდეებული ვიყო, ჩემისა ბედისა უმდურავი ვით ვიყო? მე

ვარ მოყვრისა და ბედისაგან, ორისაგანვე გაწირული. მე თვით მკვდარი, ძიძაო, შენგან ვარ, რომელ სიყვარულსა შემამეცნიერე და მიჯნურობისა ცეცხლი დათესე გულსა ჩემსა შიგან. შენ იყავ ამა გზისა ჩემი ბრმა ყოლაუზი, შენ ჩამაგდე ორმოსა შიგან და აწ შენვე ამომიყვანე. თუცა ჭირი შენგან დიდი მინახავს, მით დავთმობ, რომელ რგება შენგანვე იქმნების. ადევ, ნულარა ზი, გზასა იკაზმევდი, მიაართვი რამინს ჩემი შეთვლილობა, ეგრე მოაგსენე:

”ჰე, გამწირაო, უწრფელო! შაბაშ, ავკაცობისა მშვილდი კარგად გარდაგიცვამს, სიმართლისა თვალი შენ დაგიბრმია და კარგ კაცობისა ბედი შენ გაგიბედიტებია. გვარად ღრიანკალსა ჰგავ: თუ ქვაცა დაგხვდეს, უცემ და გვარსა არ გაირყვნი. შენ გველი ხარ, ცემისაგან კიდე არა იცი; შენ მგელი ხარ, რომელ ვნებისაგან კიდე არას იქმ. შენისა გონებისაგან აგრევე ნაქმარი ჯამდა, რაცა გიქმნია. რომელ შენისა მინდობილისა ზენარი გაგიტეხია. თუცა მე

შენგან გულტკივნიული ვარ, მე ესე აუგი შენთვისვე მიმიძიმს. ავსა ნუ იქმ და ნუცა იგონებ, მით რომელ თუ ავსა იქმ, ავი წაგეკიდების. თუ სრულად ჩემი სიყვარული დაგვიწყებია, ყოველთა მიჯნურთა თანა გაწბილებული დარჩები; მაშინ წამავალმან იმედი არ ესრე დამიდევ, თუმცა აწ დაივიწყე? ყაყაჩოსა ფურცელსა გიგვანდა საუბარი: ზედაფთ წითლად ჩნდა და ქვეშეთ შავი გველი წვა. შენ თუ ახალი ცოლი შეგირთავს, სვიან ყოს ღმერთმან, მაგრა მე ეგრე უიმედო ნუ შემიქმ. ვინცა ოქრო პოვა, ვეცხლი არ გააგდო. შენ თუ ახალი რუ გითხრია გორაბს, ძველსა რუსა მარავს ნუ გარდააგდებ. თუ ქოისტანს ახალი სახლი აგიგია, მარავს ძველსა დარბაზსა ნუ ააოჯრებ. თუ წალკოტსა შიგან ვარდი გითესავს, სვიანმცა [არს], მაგრა მისსა მიდამოსაგან იასა ნუ დაგლეჯ. ახალი ცოლი და ძველი მოყვარე ორნივე შეინახენ, მით რომელ თვითოფსა ხისაგან თვითო-ფერი ნაყოფი მოვა”.

ესეგვარსა საბრალოდ სთვლიდა ვისი და თვალთაგან სისხლისა ცრემლთა იდენდა. ებრალებოდა ძიძასა დიდად, იგიცა ტიროდა და ეგრე მოაჯსენა:

”კეკლუცთა დედოფალო, მე ცეცხლთა ზედა ნუ დამსვამ და ვარდის წყალსა ბროწეულის ყვავილსა ზედა ნუ დაასხამ. მე შენთვის არ მეჭირვების, აწვე გორაბს წავალ და უტევნისა ისრისაებრ მალე მივალ. რაცა ღონე ვიცი, მოვიჭირვებ რამინს თანა, ნუთუმცა მისი გული საშენოდ მოვაქციე და შენ მაგა ჭირისაგან გიჯსენა”.

ესე თქვა და ძიძა ფიცხლად წავიდა.

რა გორაბისა ქვეყანასა მივიდა. რამინ ნადირობით მომავალი წინა ემთხვია. ეგზომი ნადირი დაეჯოცა, რომელ მთა და ბარი ველარ იტევდა. ავაზისა და ძაღლისაგან

მიწასა ზედა ნემსი აღარ დავარდებოდა; ქორისა, გავაზისა და შავარდნისაგან ჰაერი ავსილ იყო. რა რამინ ძიძა დაინახა, ესრე დაუმძიმდა და გაწყრა, რომელ ვითამ ცა იგი ნადირთაგან დასვრილი ისარი მას გულსა სცემოდა. არცა თვით დიაცი მოიკითხა და არცა ვისის ამბავი ჰკითხა, არცა მოაბადის, არცა თვით მაჰისა ქვეყანისა; კუმტად ეგრე უთხრა:

”ჰე, ეშმაო უწრფელო, ავისა მქმნელო და ავისა მთქმელო, შენისა გრძნეულობითა ათასჯერ უფრო მოგიღორებივარ და ცნობანი წაგივმიან ჩემთვის. აწ კვლა მოსრულ ხარ და ჩემსა მოცთუნვებასა ჰლამი? ველარ ნახოს ქარმან შენმან მტვერი ჩემი და ვერ მოეკიდოს კელი შენი სადავესა ჩემსა. აქათვე შექცევა გინდა და ფიცხლად წასლვა. უსარგებლოა თქვენთვის აწინდელი აქა სიარული. წაე და ვისსა უთხარ: ”რა გინდა ჩემგან ანუ რას მნუკევ კიდე? რად არ დამეცხნები, ანუ რად არ გასძელ ესდენისა

ცოდვისა ქმნითა? გულისა ნებისა უკანადგომითა ბრალი
დია გიქმნია და ავისა სახელისაგან უპატოობისა
ფათერაკიცა დია გარდაგიჯდია. აწე ჟამია, რომელ
აღუთქვა ღმერთსა, მოინანო და კარგისა ქმნა დაიწყო და
პატოოსნობასა შეუდგე. სიყრმე ორთავე ცუდად
წავაჯდუნვეთ და კარგი სახელი გულის-ნებასა უკანა
გავაქარვეთ. ამა საწუთროსა ორნივე მოვწყდით და მას
საუკუნესა დასასჯელნი ვართ. აწე შენ თუ არ აღუთქვამ
ღმერთსა და თმობასა არა იქმ, მე უღონოდ საშენოდ ამა
გზისა მღევარი არა ვარ. თუ ათასსაცა წელიწადსა ამა
საქმეს შიგან ვართ, ცოდვისა და ქარისაგან კიდე ჯელთა
არა დაგვრჩების. მე აღმითქვამს და გონებიერთაგან
შეგონება მასმია, მიფიცავს, რომელ აღარა შევსცოდო
ღმერთსა და აღარცა ეგრე ვისსა შევეყარო ამისგან კიდე.
ოდესცა ღმერთმან ჟამი მოგვცეს, მაშინ ხვედრიანად
შევეყრები, რა მაჰის ქვეყანასა ჯელმწიფობა მომხვდეს, და
ვინ იცის თუ მადამდის რაზომი წელიწადი გამოვა?

მუნამდის ქვიშათა ზედა პაშტა წყალი დაედინების. და ესე საქმე მას არაკსა ჰგავს, თუ: ვირო, ნუ მოჰკვდები, ალავერტნი ამოვლენო. მე ამას მაშინ შევეყრები, ოდეს დღე და ღამე გაერთდეს. მისითა იმედითა ვირემდინ ვთმობდე, რადგან მე სხვისა ცოლად ვხედავ? თუ ერთსა წელიწადსა მზეცა თმობდეს, პირი მასცა გაუშავდების, მე მისითა მოლოდინითა წამივიდა სიყრმე და ამას ვსტირ. ვაი, ცუდად წასრულნო დღენო ჩემნო! ვაი, რომელ ჩემი სიყრმე წაგდა და აწ ველთა ნანვისაგან კიდე აღარა მაქვს. სიკეკლუცითა ფარშამანგსა ჰგვანდა სიყრმე ჩემი, სიმაგრითა კლდესა და სიყმაწვილე ჩემი გაზაფხულისა ყვავილსა; სილაღითა ყვაოდა მიჯნურობა ჩემი და აწ სთველთა ფურცელსა ჰგავს ჩამოცვივნითა, ჭირისა კელსა მიეცა მიჯნურობა ჩემი და ლხინი ჩემი. ყოველთა გაზაფხულთა აყვავდების ქვეყანა, მაგრა ჩემი სიყრმე აღარ აყვავდების! თუ შემოდგომისა ბუნება გაზაფხულისა ბუნებასა ჰგავს, მეცა თურე იგივე ბუნება

მიც, რომელ გინახავ. ნუ ჩაიჭრები საეჭვსა, ბერსა ყრმისა ბუნება აღარ ჩაედების”. წადი აწვე, ვისსა უთხარ ჩემმაგიერ, თუ: ”ცოლსა ქმრისაგან უკეთესი არავინ უვის, შენტვის ღმერთსა კარგი ქმარი მოუცემია. შენ თუ ბედნიერი და კარგი ხარ, მას შეეგუე, მისგანმცა კიდე სხვა ყველა კაცი უპატიოდ გიჩნს, და, თუ შენ ესრე ჰქმნა, რომელ მე მისწავლებია, ყოველთა დედოფალთაგან უფროსი და უფრო სახელოვანი იქმნები. მოაბად შენი ქმარია და მე ძმა ვიქმნები, ქვეყანა შენი მონა და მსახური იქმნების, ამა საწუთროსა შიგან სახელოვანი იქმნები და მას საუკუნესა ღმრთისაგან წყალობიანი”.

ესე რამე ქუშად შესთვალა, წყრომით ცხენსა მათრახი ჰკრა და წავიდა. ძიძა დარჩა ადგილსა ზედა დაღრეჯილი და გაწბილებული. რამინის საუბრისაგან სიამოვნე არა მოისმინა და არცა მისითა ნახვითა სიხარული რა მიხვდა. გარეშემოიქცა ბრმა-სინანულიანი, წყლული სული მისი

მაღამისაგან უიმედო ნახა და, რადგან ძიძა ესრე გაჯდა რამინის საუბრისა და უპატიობისაგან, ვისი ვითაღა გაჯდებოდა, რომელსა ესეთი მოყვარე უგრძნეულოდ დაემტერა? სიყვარული დაეთესა და მტერობა მოიმკო, კარგსა მოელოდა და ავი ნახა. მივიდა ვისის მოციქული ძიძა მტირალი, ბაგე-მტვერიანი და გულ-კვამლიანი. შეთვლილობა ჰქონებოდა შაქრისაებრ ტკბილი და პასუხი მოიღო ნავლლისაებრ მწარე და ჯრმლისაებრ მკვეთი. შავმან ღრუბელმან ვისის გულსა ზედა მოწამლული ისრის პირი სწვიმა რამინისაგან აბეზარ-ქმნილობისათვის და უპატიობისა წვიმამან ვისის ტალახი დაასხა, მტერობისა მანვილითა დაკოდა ტანი მისი და ფათერაკისა ტოილოფთა დაება. სული მისი შეჭირვებისაგან დასნეულდა და საგებელად მივარდა.

46. შეჭირვებისაგან ვისის დასნეულება

ზე ადგომისა ძალი აღარა ჰქონდა, შეჭირვებითა საგებელი მისი გატენილ იყო, სასთაული პირისა მისისაგან ყვითლითა ვარდითა აღვსილი იყო. ჯელმწიფენი და მათნი ცოლნი, დიდებულნი და მათნი ცოლნი შვილთაჲთა მოვიდნიან კითხვად და მიდამოუსხდიან. ზოგმან ზაფრა და სევდა თქვის და ზოგმან გრძნეულთაგან მოჩხიბულობა. სადაცა რაცა ქვეყანასა შიგან კარგი აქიმი და მუნეჯიბი და მკურნალი იყო, ხორასნით და ერაცით ყოველგნით მოასხნეს. შეიჭირვებდეს და ვერავინ შეატყვა. ზოგმან ზოგი თქვა და ზოგმან ზოგი. ზოგმან მთვარისა სასწორსა შინაყოფა თქვის, ეტლსა ავსა ზედა; ზოგმან - ქვეყანისა უნაზავსა მას შეჰყვარებია და მით სჭირსო. რაცა ვის მიჰხვდებოდა, იტყოდა და, მას რომელ სჭირდა, იგი სჭირდა და მირიდებოდა გონება. ვერავინ შეატყვა მიზეზი ეგრე ძალ-მიღებულობა-სისუსტისა, გული მისი რამინს სადაღველითა დაედალა და თმობა-უქონლობითა

შფოთობდა, თავისა საქმეთა და გულსა ზედა ტიროდის. ზაფრანსა ზედან ხვავრიელად მარგალიტსა ასხმიდის.

რა მოაბად გარე გავიდის, კვლა მოიჭარბის, რომელ სასთაულისაგან ღვარად გავიდის ცრემლი და სახლსა შიგან ტბა დადგის. ესრე საბრალოდ მოსთქმიდის, რომელ მსმენელნი მისებრვე არ დადუმდებოდეს. ეგრე იტყოდის:

”მიჯნურნო, მნახეთ საბრალო ჯავრისა ღვარისაგან წაღებული და შეშინდით. მიჯნურნო, ზენაარ, მოისმინეთ ჩემი შეგონება! ნუვინ მისცემთ გულსა მოყვრისაგან გაუწირაობასა, ნუვინ დაისკვნით, ნუვინ მიენდობით. მე შორით მჭვრეტდით, მიჯნურნო, რომელ არ დამეახლნეთ, თვარა დაიწვებით. მე გულსა ცეცხლი მით მედების, რომელ რამინის გული კვესია და ჩემი აბედი, – ნუვინ გამიკვირვებთ ზახილსა. მოყვრად საგონებლისა გულისა

წამლებელისაგან დიდად უსამართლო წამკიდებია. გულწყულობა ჩემი მას ვუჩვენე, ჭირი ჩემი გავაგონე; მისგან მაღამოსა მოველოდი და ნაცვლად ძმარი და მარილი დამასხა. საბრალო დიაცისა გული ნუ მიენდობის მამათა და ნუ მოლორდების მათითა ენითა! ჰაი, ჰაი, ვინ იცის, თუ რაზომნი ჭირნი მომიმატნა: ერთი ჭირი ასად გამიჯადა. მე მან მოყვარემან გამჯადა უსულოდ, რომელი აწ დამემესისხლა. რა კარგი უყოფია ჩემთვის, რომელ მე ნაცვალი ვერ შემეგუვნოს. ვაი, ცუდად ეგზომნი ჭირნი ჩემნი! გულისა დაფარული მან გამაცხადებია. ღზინი დავთესი, ჭირი რად მოვიმკე? ქება შევასხი, წყევა რად მოვისმინე? დიდად ჭირი ვნახე ბედისა უბედურებისა შეგუებისათვის, მაგრა ჭიქა და ქვა ერთაგან ვერ შევაერთენ. აწ ბედისაგან აბეზარ-ქმნილ ვარ და ყოვლისა ღზინისაგან ჩაქი აბეზარობისა მიმიცემია. ამა უბედურსა საგებელსა ზედა დაწოლილ ვარ მიჭირვებული და მიწყით სიკვდილისა მონატრე. სხვა ღონე აღარაა ჩემისა

სიკვდილისაგან კიდე. რადგან რამინ კიდე სხვა მოყვარე გამოირჩია, სიცოცხლესა რასაღა ვაქნევ!”

47. ვისისაგან მიშქინის საუბარი

მერმე ივმო მიშქინ, მისი მწიგნობარი, რომელმან მათი ხვაშიადი აღრითგან იცოდა და გულისასა არას დაუმაღევდა. კვლა გამოუცხადა და შესჩივლა ესე საქმე. ეგრე უთხრა:

”ვინ გინახავს, ანუ ოდეს ვინ გასმია რამინისაგან უფრო უხანო მოყვარე? ნუ თუნდა ფრჩხილსა ზედა თმისა ამოსლვასა დავიჯერებდი, მაგრა მისგან ამას არაოდეს მოველოდი. არ ვეჭვდი, თუ ცეცხლისაგან წყალი ამოედინების, ანუ უკვდავებისაგან გველისა ნავლელი იქმნების. შენ მე პირველადცა მიცნობდი, როგორი მოღმრთე, პატიოსანი, ქცევა-წყობილი და კელმწიფური

ვიყავ. აწ ყველაფსა საჯამსოფსაგან კიდევან-ქმნილ ვარ, მტერთა და მოყვარეთა სწორად მოვძულვებივარ. აწ აღარა რა ვარ. მე ჳელმწიფურად, პატიოსნად და წყობით ქცევა მმართვეს და ამის ყველაფსა დამგდებსა დღე და ღამე რამინის გონებისაგან არ მომეცლების და მისთა საქმეთა უკანა-მდგომი ვარ. ამისათვის სული, თავი, საქონელი, სახლი და ღაშქარნი ყველა გამიწირავს, ზოგჯერ მისისა ნახვისათვის მოსწრაფე ვარ და ზოგჯერ გაყრისათვის მტირალი. თუ ათასიცა სული მითქს, ერთიცა მისისა გონებისაგან ვერ მოიცლის. რამინ უმეცრებითა მრავალჯერ დამამძიმა და მე ყველა დავთმე მისისა გულისათვის. აწ სრულად ზურგი გარდამწყვიდა. წინას ოდესმე ჩემისა ხისაგან რტო მოკაფის, მაგრა აწ ძირითურთ ზე ამომწყვიდა, დამწვა და თმობა სიშორითა წამიღო. მე აწ რამინ რა ესეთი საქმე მიყო, რომელმცა თმობა მისი შემეძლოდა? მისისა სიშორისა ჳრმალმან თავი მომკვეთა, უხანობისა ღახვარმან გული გამიპო. და თავ-

მოკვეთილისა და გულ-გაპობილობისაგან თმობა უღონოა. ამისგანმცა უარესი რაღა მიყო? პირველ წავიდა, გამწირა და ცოლი შეერთო და ამ საქმისა სამახარობლოდ, ვითა საშურო, წიგნი მომიწერა. მერმე რა ძიდა გავგზავნე, ქუშად დახვდა, აგინა და მუნვე ნადირობით გარე-შემოაქცია ისრითა გულ-ღვიძლ-დაწყულულებული, ვითამცა დღეთა მისთა შიგან ძიდა არაოდეს ნახა და არცაოდეს ამან მისთვის ჭირი გარდაიჭადა. აწ ამა საქმითა გულსა სასიკვდილო ლახვარი მცემია და ასრე დასნეულებულ ვარ, ვითა მხედავ. აწ, მიშქინ, შენ ფრთხილი და სიტყვა-მიმხვდარი ხარ, გონებიანი და საუბარ-ამო, წიგნის დაწყობით დამწერელი; მიუწერე რამინს ჩემმაგიერ წიგნი, ანახენ ჭირნი ჩემნი და გააგონენ სჯანი ჩემნი. შენ თვით სიტყვათა ერთგან შეყრა კარგად იცი, ცნობა და მეცნიერობა ყველა ერთგან შემიკრიბე, რაგვარნიცა სიტყვანი ვამდენ, ეგეთნი დაუწერენ. თუ შენ შენითა ენა-სიკეთითა რამინ აქა მოიყვანო, სიკვდილამდი

შენი მსახური და მკვევალი ვიყო. შენ მეცნიერი ხარ და მეცნიერისა კაცისა ენითა ყრმა-კაცისა გული მალე მოღებების”.

რა მიშქინს ესე საუბარი ვისისაგან ესმა, მიშქინ მეცნიერმან და ფრთხილმან მისითა ენოვნობითა შეამკო რამინის წიგნი.

48. პირველი წიგნი ვისისი რამინს თანა

მიუწერა წიგნი ვისის დაღრეჯილისა მაგიერ რამინს მხიარულსა და ნებიერსა. ქალღმრთისა ნაცვლად ჩინური ჰეტრატიკონი მოიღო, მეღნად თუმბუთური მუშკი, კალამი ეგვიპტური, ვარდის წყალი ნისიბური და საწერელნი სამინდორულისა აღვისანი, თვით მწიგნობარი, ქაჯისაებრ სიტყვა-მოპოვებული, – სიტყვანი შაქარსა და მარგალიტსა თანა გაერივნეს. ჰეტრატიკონი

ვისის პირისაებრ თეთრი და ელვარე იყო, მელანი მისთა თმათაებრ შავი და სურნელი, კალამი მისისა ნაკვთისაებრ მართალი და აწ მეტადრე სიმჭლითა მსგავსი, მწიგნობარი – გრძნეულივითა, რომელ სიტყვასა პირსა შიგან შაქრისაებრ ატკბობდა. ქება შეასხა რამინს და აგრე მიუწერა ვისის მაგიერ:

”ესე წიგნი გამჟმარისა ნაძვისაგან – ამწვანებულსა, მზიარულად მოზრდილსა კვიპაროზსა წინაშე! მთვარისა დაბნელებულისა, მილეულისა – ცათა დამაშვენებელსა ელვარესა მთვარესა! აოჯრებულისა და გამჟმარისა ვენაჯისა – ახალშენსა სამოთხისაებრსა წალკოტსა! ცარიელისა და ბედითისა სადაფისა-გაუპობელსა თვალ-მარგალიტიანსა სადაფსა! მზისა ჩასულისა, დაღრეჯილისა - აღმოსავლეთით ახლად აღმოსრულსა მზესა! დამჟნარისა და წაჯდომილისა ფურცლისა – ახალ აღმოსრულსა წითელსა ვარდსა! დამშრალისა ზღვისა

თვალ-მარგალიტიანსა ომაინისა ზღვასა!
გაუბედურებულისა და დასაწყლებულისა – ყოველთაგან
სანატრელსა ბედნიერსა! სიყვარულისა სიკვდილისა
დღემდი მიმტანებელისა – გამწირავსა უხანოსა! პირისა
კეკლუც-ყოფილისა და აწ დადუხჭირებულისა – წამისწამ
მომმატებელსა პირსა წინაშე! გულისა ცეცხლითა
დამწვრისა – ჩინურის სტავრისა მსგავსსა! თვალთა დღე
და ღამე უძილთა ცრემლიანთა – თვალთა ნებიერად
მხედავთა! კარგისა მოყვარისა საკუთრისა გულ-
მკურვალისა – ავის მქმნელსა და დამმტერებელსა!
დასაწყლებულისა და გაბეჩავებულისა – ყოვლისა
ქვეყანისა მორჭმულსა კელმწიფესა წინაშე დამიწერია
ესეთი წიგნი, ესეთსა ყოფასა შინა მყოფსა, რომელ ტანი
სულისაგან და სული ტანისაგან აბეზარ-მქმნია.

მე კიდევანობისა ცეცხლითა ვიწვი და შენ სმასა და
სიხარულსა შინა ნიშტიანობ. მე სიყვარულისა

საჭურჭლისა მეჭურჭლე ვარ და შენ – მტერობისა კელისუფალი. აწ ამას გაფიცებ, ჩემსა სიყვარულსა და შეყრასა, და თვით დამბადებელსა ცისა და ქვეყანისა ღმერთსა გაფიცებ, რომელ ესე წიგნი სრულად წაიკითხო, ჩემნი ჭირნი სცნნე და, რაცა მომიჯსენებია, გაიგონო.

იციცა, რამინ, რომელ საწუთრო მბრუნავია? კაცი ზოგჯერ სნეულია, ზოგჯერ მრთელია; კაცი ზოგჯერ ჭირვეულია და ზოგჯერ ლხინიანი. ზოგისათვის სიცოცხლეა ავად თუ კარგად, მაგრა ბოლოდ ეგრეცა სიკვდილია; ზოგისათვის სიკვდილის შემდგომად განკითხვაა და ნაცვლისა მიზღვევა. ამას სოფელსა ამბავი ოდენ დარჩების. ჩვენი ამბავი ავთა და კარგთა ყველათაგან იცნობვის, თუ რაის მოქმედნი ვართ. შენ თვით იცი, თუ ჩვენ ორთა შუა რომელი უფრო აუგიანი ვართ, რომელსა უფრო უწრფელობითა თავისა ნება გვიძებნია. მე იგი წმიდა ვიყავ, რომელ გინახავს ყოველსა ქვეყანასა ზედა, რომელ

სიწმიდითა ცისა ცვარსა ვგვანდი და სიტურფითა -
ვარდისა ფურცელსა; ვერა რომელსა მამაცსა ეპოვნა
ჩემთანა გულისნება და საწუთროსა არ დაედვა ჩემზედა
აუგი. კანჯარსა ვგვანდი, მინდორად მავალსა, ყველასაგან
გაუდევენელსა; არა რომლისა მონადირისა პირი მენახა.
შენ იყავ ჩემი მკლველი და მომაყივნებელი, შენ დამიდგი
გზასა უწრფელობისა ბადე და დამაბი. აწ მარტო ორმოსა
შიგან ჩაგიგდივარ და წამსლვიხარ! მომალორვე,
მომაცთუნვე და აწ გამწირე უზენაროო! შენი ფიცი ქარსა
ჰგავს უხანოსა, შენი ზენაარი წყლისაებრ მდინარე და
წარმავალი არის. ეგრე გითქვამს: "მიფიცავს და ვისის
აღარ შევეყრებიო!" მაშ, არ ჩემდაცა შემოგეფიცა, რომელ
ვირემ სულნი მედგენ, არ გამწირო? აწ რომელი
დავიჯერო? – შენი ფიცი, რომელი უფრო მტკიცედ
მიჩნდეს? შენი ფიცი ბუქსა ჰგავს და შენი შეყრა
საჭურჭლესა. ქვეყანასა ზედა ამა ორთავე სახელი დიდად
ითქმის. შენ ჰარირსა ჰგავ, მრავალფერად იქცევი; ოქრო

ხარ, ავთა და კარგთა მიხვდები. არ ჩემებრ ხანიერი მოყვარე, თუ შენ ჩემსა გვერდით არა ხარ, სხვასა დიდხან ვის გვერდით ხარ?

ნახენ, თუ რაზომნი ავნი ნაქმარნი გიქმნიან: უპატიოდ გამკადე მეცა და შენიცა თავიცა, დიდისა კელმწიფისა ცოლი მომაცთუნვე, თავისა გვარი და ნატამალნი აუგიან ჰქმენ, ცრუ ფიცად გაჰკე. გაუწირავი და ზენარიანი მოყვარე გაწირე, წახვე ჩემგან შეუცოდებლად და დაუმძიმებლად, და ესეთისა მოყვრისა აუგნი მოსთვალენ, რომელ მას შენგან კიდე არავინ უვის. მე იგი ვისი ვარ, რომელ მზეა ჩემი პირი და თმა მუშკი! მე იგი ვარ, რომელ პირისა სისავსე თხუთმეტისა დღისა მთვარესა მიგავს და ბაგე უკვდავებასა! მე იგი წყლიანი ვარ, რომელ სიყვარული ჩემი ხანგრძელია! მე ტურფათა დედოფალი ვარ და გრძნეულთა კელმწიფე! მე შენგან უკეთესსა კელმწიფესა დია ვპოებ, მაგრა შენ ჩემებრსა

ველარავის. მე ოდესცა გამწირო და წამიხვიდე,
შემოქცეული გვიანადლა მპოებ.

ნუ იქმ რამინ, – რა ინანდე, ვისისგან კიდე წამალსა ვერას
ჰპოებ! ნუ იქმ რამინ, რა გულისაგან გაძლე, ჭაბუკობითა
ვისის ველარ მოიკვლებ! ნუ იქმ რამინ, – აწ შენ მთრვალი
ხარ და სიმთრვალითა გაგიტეხია ზენაარი! ნუ იქმ რამინ,
რომელ რა [გა]მოფხიზლდე, უცოლო და უმოყვრო დარჩე!
გნახავ ესეთსა, რომელ ჩემსა წინა ტიროდე და პირსა
ჩემისა დარბაზისა კარსა დასდებდე, მტერობა
სიყვარულად მოაქციო, მე მეძებდე და ველარ მომხვდე.
რადგან ჩემგან და ჩემთა ბაგეთაგან გაძელ, გულისაგან
უღონიოდ უმაღლ გაძლები. რა შენ მე არ მმორჩილებდე, ჩემ
გვერდით არ გაიხარნე, სხვასა ვის ჰმორჩილობ?
მიჯნურნი ჳმა-მაღლად ყივიან: ვისცა ვისი არ აშენია, მასა
სიკვდილი შეეძინების.

უბედურობის ნიშნად გეყოფის, რომელ ღმერთმან ვარდი მოგცა, მაშინლა მოშენებული წალკოტი წაგიღო; გიჩვენა დაბნელებული მთვარე და წაგიღო ელვარე მზე. იქადი ერთისა ხისა პოვნასა და არ იცი, რომელ ვენაჯი აღარა გაქვს. ნუთუ დაგვიწყებია, ჩემითა სიყვარულითა თუ რა ჭირსა და უთმინობასა შინა იყავ? რა სიზმრივ მნახი, გაკელმწიფება გეგონის, რა სული ჩემი გეცის, მკვდარი გაცოცხლდი!

კაცისა სირეგვნე აგეთი არის, რომელ ჭირსა და ღზინსა აღრე დაივიწყებს. ეგრე გითქვამს: "ამას უკანა სიყრმე ჩემი დამიკარგავს; ვინანი და ამო საწუთრო დამამწარა. მაშა, მე ეგრე მეგონა, შაქრისა ლერწამი დავრგე და უკანა ნაყოფისათვის გაგედგებოდე და ნაყოფად ნავლელი გამომესხა". მე რა შენგან ჭირნი მოვიგონნი, ცეცხლი ფერჯით ტვინამდის გამიჯდების და თვალთა ჯეონი მდინდების. რაზომი ჭირი ვნახე შენთვის და ბოლოსა

ესრე მომიჯდა, რომელ ჭა შენ მითხარე, და ძიძამან შიგან ჩამაგდო და ორნივე ამოდ დასხდომილ ხართ. შენ შეშა მოიღე და ძიძამან ცეცხლი შეაგზნა და ორთავე უნებლივ შიგან ჩამწვით. არ ვიცი, შენგან ვჩიოდე, თუ მისგან? ჩემისა ჭირისა სათავნო ორთაგანვე იქმნა. რაზომცა შენგან მტერობა ვცან, კიდევანობისა ბორკილითა დამჭედე და გულსა ცეცხლი ჩამიგზნე, თვალთა სისხლი მაღინე, სისხლისა ტბასა ჩამაგდე და ჯეონსა შიგან ჩამარჩევ, – მე გული არცა ეგრე მეტყვის, შენსა წყევასა და შენგან ღმრთისა წინა ჩივილსა. ღმერთმან შენი ჭირი მე ნურა მომასმინოს, – მე შენი ჭირი შენგან უფრო მეტკივნების; თვარა მუნამდის ეგრეცა ვწერ წიგნსა, ვირემდინცა კალამმან სისხლითა წერა არ დაიწყოს და ვირემდინცა არ გნახო, რომელ ღმერთმან ნუთუმცა შენი უნახავი არ მომკლა”.

49. მეორე წიგნი ვისისი რამინს თანა

”თუ შვიდნივე ცანი ქალაქად მქონდეს, სრულად ვარსკვლავნი მწიგნობრად მყვნეს, ღამისა ჰაერი მელანი იყოს, ასონი ფურცელთა, ქვიშათა და თევზთაებრ ხშირად სხდენ, – აღსასრულამდინ იმედი და ნატრა ჩემისა მოყვრისა ნახვისათვინ მქონდეს, – შენმან მზემან, ნახევარსა ვერცა მაშინ დავწერ სურვილსა.

მე შენისა სიშორისაგან კიდე ვერა შემაშინებს, მე უშენობისა კიდე ვერა შემაჭირვებს. შენგან შორს დარჩომილსა არა მაქვს გამოსვენება, არ მომივა ძილი და, თუ დამეძინოს, შენივე სახე მითქს თვალთა წინა. მე უშენოდ საბრალო ვარ, ესრე რომელ მტერთაცა ვეწყალვი. რომელი ჩემად სალხინოდ მიჩნს, რა მას ვიქმოდი და თვალთაგან ღვარად ცრემლთა ვიდენდი, ამას მიგავს, ვითამცა ცეცხლსა ცეცხლითა ვავსებდი და ჭირსა ჭირითა ვკურნებდი. მე უშენობისათვის მგლოვიარედ ქვე ვზი და

შენ ჩემსა მტერსა გვერდით მზიარულობ და იშვებ. ატირდების თვალნი ჩემნი, რა ნახონ მოყვარისა სადავე მტერისა ჯელთა შიგან. ვითამცა კიდეგანობა შენი ცეცხლი იყო, რომელ თმობისაგან კიდე არასა დასწვავს. სიცხესა შიგან ვერავინ დაიძინებს და მე ცეცხლსა შიგან მყოფმან ვით გამოვისვენო?

მე იგი ძველი ნაძვი ვარ, რომელ შენმან კიდეგანობამან წამაქცია, გამაჯმო, დამწვა. შენ რომელ ჩემსა ნაკვთსა ისრისაებრ მართალსა იცნობდი, შენმან გონებამან გაამრუდა, საგებელსა ზედა დაცემულ არს. ჩემად წყალობად, ნახვად და კითხვად რა მოვიდენ, რაზომცა ჩემსა მიდამოსა დასხდენ, ასრე დასაწყლებულ ვარ, რომელ ვერ მნახვენ, ზრახვით და კიცხვით ესრე იტყვიან: ნუთუ ჩვენი სნეული ნადირობად წასრულა, აქა აღარ არის? შენისა ნახვისა ნატრასა ასრე გაუჯდია ჩემი ტანი, რომელ თვალ-ხილულნი კაცნი ველარ ნახვენ. კვნესითა

ოდენ შეიგებენ ჩემსა სიცოცხლესა და აწ უსუსურობითა არცაღა კვნესა შემიძლია. შენითა კიდევანობითა ამისგან კიდე სარგებელი არა დამრჩომია, რომელ, თუ სიკვდილი მოვიდეს და წელიწადსა ერთსა მეძებდეს, ესრე დალუულ ვარ, შენმან სურვილმან, რომელ საგებელთა შიგან ვერცა იგი მპოებს. თუცა უშენობისაგან მენატრების, ამით სიკვდილისაგან უშიშ ვარ, ვირე ესრე ვარ. შენი შეჭირვება მთათაებრ გამდიდება და თმობისა გზა გამძნელებია. ამაჭირისაგან ნუ მივსნას ღმერთმან, თუ უშენობისა გაძლება მაქვსლა! და ვით ჰქონდეს მას გულსა გაძლება და თმობა, რომელ ჯოჯოხეთისა საცმილსა ჰგვანდეს და არცაღა თვით მისი სისხლი არის მას შინა, არა თუმცა სხვაა? ასრე ტყუილია, თუ სული სისხლითა ცოცხალაო. მე სისხლი აღარ მითქს და ჯერეთ ცოცხალ ვარ.

მე, საყვარელო, ვირე შენ გახლვიდი, ტანი ჩემი ხე იყო, რომელსა ნაყოფად ვარდი ჰქონდა. აწ ამით ვამს ჩემი წვა,

რომელ უნაყოფოსა შტოსა ყოველი კაცი დასწვავს. რა წახვედ, წამივიდა თმობა; რადგან ვერ გნახავ, აღარც არას ვილხენ. უშენობითა ნება ჩემი წამსლვია და, ვირე შორს ხარ, არცალა იგი შემოიქცევის. საწუთრო ესრე ამშფოთებია, ვითამცა ეტლთად შებმულ ვიყავ; საწუთრო ესრე ამშლია, ვითა უთავო ლაშქარი; შეჭირვებასა ქვეშე ესრე შემილამდების დღე, ვითა ველურსა თხასა ავაზისა შიშითა. თუ ესეთისა ყოფნისაგან ვტიროდი, ნუ გიკვირს, ნუვინ მიაუგებთ. მე ვარ უმოყვრო და ჭირთაგან მოყვრიანი. მე ვარ უსაქმო და მიჯნურობისა საქმეთაგან დაბნეული. ვერას გამოვისვენებ უშენოდ. ნუთუ შენ იყავ ჩემი სიცოცხლე, რომელ უშენობითა გულსა შიგან ჩემსა დათესე, შენი სიყვარული აწ, ზენაარ, მორწყე სიხარულისა რუფთა.

ნახე ერთხელ კვლა ჩემი პირი, რომელ არა ვეჭვ, თუმცა მისებრი ანუ ყვითელი ოქრო გენახა. თუცა მტერი ხარ და

მესისხლე ჩემი, ეგრეცა შეგებრალეები, რა მნახო, და, თუცა გამწირავი და უხანო ხარ, რა ჩემნი ჭირნი ნახნე, გეწყინების და დაგიმძიმდების.

ეგრე მეტყვიან: სნეული ხარ და მკურნალი ძებნე, რომელ გარგოს რაო. მე თვით ჩემისა აჭიმისა და მკურნალისაგან მკვდარი ვარ, ჩემმან მკურნალმან მიმუხთლა და მიღალატა, მისისა მუხთლობისაგან დასნეულებულ ვარ! მე ვირე ესრე საწყლად ვარ, შენ გეძებ ღონედ. შენისა ნახვისაგან კიდე ჩემი რგება არას შეუძლია, ვერცა გულსა შევიჯერებ შენისა სიშორისათვის. არა ვარ ღმრთისა და ბედისაგან იმედ-გარდაწყვედილი, რომელმცა ჩემი ელვარე მზე კვლა არ მიჩვენა. თუ შენისა პირისა მზე მოვიდეს, ჩემისა შეჭირვებისა ღამე განათლდების. შევებრალდები ადრინდელსა მტერსა და ნუთუმცა შენცა შეგეწყალე, არ მტერთაგან რამე უფრო სამტერო შემიცოდებია და, თუ ამა წიგნსა წაიკითხავ და არცა აწ

შეგეწყალები, და ჩემთა ჭირთა სცნობ, სრულად უზენაროდ და გამწირავი თურე ხარ”.

50. მესამე წიგნი ვისისი რამინს თანა

”მიუცილვებლად ჩემო საგონებელო, რა წახვედ და მომშორდი, გული და ცნობა ჩემი თანა წაგიტანია. მით გვედრებ, გარნა მას ვიკითხავ, რადგან წამიხვე, ჩემგან მძევალი რადლა გინდოდა? მე შენთვის უზიაროდ მომიცემია სული, გული, გამოსვენება და თმობა. მე უამისოდ ღზინისა მძებნელი ვითლა ვარ? ჩემი გული წამსა მოუშორვებელი ესრე შენი მნატრელია, ვითა სნეული სიმრთელისა. მას სხვისა ვისისაცა სიყვარულისა ძებნა არ შეუძლია, რომელსა გულსა სიცოცხლე შენგან უნდა, მას გულსა შენ ვითა დაავიწყდები? რაზომცა შენგან ჭირნახულია, ეგრეცა სულთაებრ უყვარ. თუცა შენ ჩემზედა რეგვენობითა უღმრთოდ იყავ და გამწირე, მე

ვერცა ეგრე მოგიშორებ. აწ უფრო მეგონები, აწ უფრო მიყვარ და, რაცა ავი გიქმნია, ვერ დაგაყვედრებ. მუნამდის გდევ და გემუდარები, ვირე ჩემი სიმართლე და შენი უსამართლობა არა სცნა. რადგან შენი საქმე უხანობაა, მე გულმაგრობასა რად მაყვედრებ? ჩემი გული წყალსა შიგან რვალივითაა და შეუძრავად ძეს სიყვარულისა ხანიერობისათვის. მით არ მოიჯოცების გულისა ჩემისაგან სიყვარული, რომელ ქვისა და რკინისაებრ მაგრად მაქვს. და თუ ესრე შეუწონელი არაა, მაშა ვითა გლახ გავსძლე ეგზომი შენი ჭირი და ჯავრი, რომელ შენისა უღმრთოობისაგან სიცოცხლე მომწყენია, ვითავე შენი სიშორე? სიყვარულისა ღვინო, შენთა ბაგეთაგან რომელ ვსვი, მითცა ესრე მოუქარვებელითა სიმთრვალითა მთრავს.

რა მზე ანუ მთვარე დავინახო, შენი პირი მომეგონების და, რა ისარი ანუ სარო დავინახო, ათასჯერ თაყვანის-

ვსცემ შენისა ნაკვთისა მიმსგავსებისათვის. სადაცა ვარდსა ვპოებ, მოვკოცნი ლაწვთა შენთა სახებისათვის. ცისკრისა ჟამსა მტირალსა და მკვნესიარესა რა ნიავმან იისა და ვარდისა სული მომართვას, ამით მოვილხენ, რომელ ეგრე ვიტყვი: ნუთუ ჩემი სიყვარული მოვა და მისი სული მეცემის? რა მიმელულნეს, შენსავე სახესა ვჭკვრეტ, ამით ვიხარებ. ზოგჯერ შენთა საქმეთაგან შენთანვე ვჩივი, ზოგჯერ შენისა სიშორისათვის შემოგტირ. მძინარესა დამემოყვრები, რა ჭირი ჭირსა მომემატოს და გამელვიძოს, რადლა დამემტერები? თუ მძინარესა სიყვარულსა მიჩვენებ, რა გამელვიძოს, რადლა დამამძიმებ? სიზმარსა შინა მოწყალე ხარ, საცხადოდ ეგრე უწყალო და სულთა წარმცმელი რადლა ხარ? მღვიძარე დაღონებული გეაჯები, გიჯმობ და არ მოხვალ, ამით რომელ ვიზახდე და ვტიროდე. და რა დამეძინოს, უმადლოდ მოხვალ და მნახავ, ამისათვის რომელ უფრორე უთმინოდ მომესურვოს შენთვის. ოდეს გიახლე,

იგი ჟამი და აწ სიზმრისა თუცა წამია, სწორად მალხენენ. ოდითგან წასრულ ხარ, ბნელი და ნათელი ჩემთვის გასწორებულა, დღე და ღამე გამერთებია; შენგან უგულოსა შენი სახე ოდენ დამრჩომია და სიშორისაგან სნეულსა შეჭირვება. ესრე დიდად მსურიან, რომელ, რა მეზმანო, მასცა დავჯერდები და ღმერთსა ვჰმადლობ.

მაგრა ჩემი დაჯერება ფრინველსა მახე-შებმულსა ჰგავს, რომელ აღარა ღონე აქვს. მშობელთაგან დაწყეულსა ვგავ თუ: "ღმერთმან გაშოროს, რასაცა ეძებდეო". მიჯნურობასა ესრე გაუკდივარ, რომელ შენი ოცნებაცა სიხარულად მიჩნს. ასრე გლახ დაჭირვებულია გული ჩემი, რომელ ესეცა სახელად უჩნს და ძილსა ინატრისვე. მე ოდეს გეახელ, მაშინ ვნაზობდი ამა ჭირისა მოულოდნელი, ამით არ მეძინის და აწ სიშორისაგან თვალთა სისხლისა დენითა არ მძინავს. ნახე, თუ ძილისაგან გამოსვენება ოდეს მომხვდებოდა მაშინ

ნებიერობითა და აწ შეჭირვებითა ესრე მყოფსა! და აწ შენსა მიჯნურობასა შიგან დავლიენ ცუდად დღენი ჩემნი! შენი მიჯნურობა რა დავთესე, უძილოთა თვალთაგან ეგზომი ვრწყი, რომელ გულისაგან თავამდი გამსლვია. გული ჩემი სადაფსა ჰგავს, რომელ შენი სიყვარული შიგან დამთესლებია და მისი ამოღება ადვილად აღარავის შეუძლია. ნუთუმცა არ გამწირა ღმერთმან და შენსა ნახვასა შიგან შენ ჩემგან რცხვენილი იყავ და მე ხანიერობისათვის ურცხვენელი და ენა-გრძელი, შენზედა ეგზომითა ჭირთა არ ცუდად გარდამყდელი”.

51. მეოთხე წიგნი ვისისი რამინსა თანა

”მითხარ, ორისა კვირისა მთვარეო: რად გამწირე, რომელ ჩემისა მესისხლეობისათვის მოსწრაფეობ? თუცა შენ თავისა წადილითა ყოველივე გშვენის, მე არა თუცა ამას

საწუთროსა შიგან, შენგან კიდე ლხინი აღარცარა მას
საუკუნესა მომინდების. ეგრე მეტყვიან: ”ვისო, ნუ
კვნესი! ერთისა უხანოძსა მოყვრისათვის ეგრე გასლვა
რად უნდა? კაცსა მიჯნურობასა სხვისა სიყვარულისაგან
კიდე არა დაავიწყებს და შენ მის უკეთესნი არა
დაგელევიანო”. მე ამას რომელნი მეტყვიან, ესე არ იციან,
რომელ ვარდისა წყალი რაზომცა წმიდაა, წყურვილსა
წყაროძსა წყალი უკეთ არგებს; რომელსაცა ღვიძლსა
გველმან უცეს, მას ტაბარზადისა უფრო თერიაყი
დააშვენდეს; შაქარი რაზომცა ტკბილია, მოწამლოუსა
წამლისა წამალნი უჯობან. მე რადგან შენ აღარ გხედავ,
მოშურნეთა ჩემთა უშენო მნახეს. სხვამცა სათავისოდ
ლხინი რადლა ვძებნე, ანუ შენად ნაცვლად გული ვისცა
მივცე, რომლისაგან მე წადილი აღარა დამრჩომია და ესრე
შენთვის გამისაკუთრებია? მე შენად ნაცვლად არავინ
მომეკერების და სხვისაგან გულსა სარგებელი არ
მომხვდების. თუ კელი აღარ მედგას, რაზომცა თვალ-

მარგალიტსა მოვისხმან, ჩემთვის უსარგებლოა. შენ მზე
ხარ და ჩემი დღე უმზეურად არ ნათობს.

ჰე, ლაშქართა თავო, ოდეს შენ გიახლე, სადაფი ვიყავ და
შენ მარგალიტი: გამოელოს რა, არცალა პატივი აქვს; ეგრე
ვერლარავინ ჩაუგდებს. მაშ, ჯამს ჩემგანცა ეგზომი
ცოდინი, რომელ მე შენგან კიდე სიყვარული გულსა
არავისი ჩავიდვა. კაცსა, სოფელსა მყოფსა ყველასა,
ნაცვალი ექმნების სულისაგან კიდე, და შენ ჩემი სული
ხარ, უშენოდ მე შენი ნაცვალი რა ვძებნო? და თუ
ვეძებდეცა, რა ვპოვო ეგეთი? მთვარე მზისაებრვე
რომელსა ჟამსა ნათობს? მე რა შენგან გაყრილ ვარ, პირი
არ დამიბანია და ტანისამოსი არ გამომიცვლია, ვითა
მისთვის ხლებურ ვარ და მისი სული მეცემოდესო. მე
ვირე შენი სიყვარული ასრე მტკიცედ მაქვს, სხვამანცა
ჩემგან ვინ გაიხარნა? ჩემი გლახ საწყალი გული
საქარავნოსა ფუნკდუსა ჰგავს, შენისა სიყვარულისა

ქარავანი მიწყით შიგან დგას და, თუ მან ადგილი არ დაცალოს, სხვა მოქარავნე ვინ დაეტევის? ვისა ტანი შეჭირვებითა თმისაბერ დამწლობია, - გული ქვისაბერ გამმაგრებია თმობითა. ქვასა შიგან ნერგსა არავინ დარგავს, მით რომელ ჭირი და ნერგი ორნივე არ გაცუდდეს. რაზომცა აწ მშორავ, ეგრეცა სიცოცხლისა ჩემისა მიზეზი და თვალთა ჩემთა ჩენა შენ ხარ. ნუ ეძებ უმეცრობითა ჩემსა კიდევანობასა! ჩემგან კიდე საშენო სხვა აღარავინ იპოების და შენგან კიდე საჩემო. მე მაისი ვარ და შენ გაზაფხული. განალა უერთმანერთოდ არ ეგების! შენ კაკაბი ხარ და მე მჭირსნე კლდე! მე ზღვა ვარ ცრემლთა დენისაგან და შენ თევზი. რადგან ესე უერთმანერთისოდ არ ეგებიან, მიკვირს თუ ეგზომსა ხანსა ჩემგან კიდევოფა ვით გასძლე? შენ წითელი ვარდი ხარ და მე ყვითელი. შენ სიხარულითა გაფრჭვნილი და მე ჭირითა. მრავალფერობა ვარდთა მიწყით ერთსა წალკოტსა შიგან ვამს. მოე, ჩემო, შენითა სიწითლითა

ჩემი სიყვითლე დაფერე! უშენოდ სულნიმცა უპატიო იყო, საწუთროსა უშენოდ რამცალა პატივი ჰქონდა? თვალნი უშენობისათვის მიწყით უძილონია და გული ნიადაგ მძინარე, რომელ თავისა გზა აღარ ვიცი.

ეგრე მეტყვიან: ”რადგან მას მოყვრად ვარსკვლავი დაუჭირავს, შენ მთვარე დაიჭირე. ნუ ჰკვდები უხანოძსა მოყვრისა გონებითა. პირველ მისგან გამოჩენილია უზენარობა, იგი ცრუებულა შენგან და ნულარცა რა შენ გაგვა მისიო”. რაზომცა მას მართალან და ღმერთი ჩემზედა შენ უარ-ჰქმენ, შენმან მზემან, ამისი ღონე არა მაქვს. არცა ჩემსა გულსა სხვისა ვისიცა, შენგან კიდე, სიყვარული შეუძლია. და რადგან მოყვარეთაგან ბედი ეგზომი მაქვს, რამცა რალა ვძებნე? მე რაცა აქამდინ ჭირი და მიჯნურობა გარდამივდია, მეყოფის. სხვასა ეგზომსა სასჯელსა ველარ გავსძლებ და არცა დავებმი. მე ეგრე ტურფად კელნი ვერ შემიღებვან, თუმცა ესრეთვე

ფერჯთა მომინდა. მე მიჯნურობითა არა სარგებელი მინახავს, რომელმცა კელთა ჭირსა შიგან შევიღე თავი; მე ყოვლისა სამიჯნუროდსა და კეკლუცთათვის აბეზარ-ქმნილ ვარ, მტკიცე სიგელი დამიწერია, ვისისაცა საგონებელისათვის ცეცხლი დამივსია, ჩემისა გულისა და ბედისათვის მინდობილ ვარ.

მე იგი ფრინველი ვარ, რომელსა სიფრთხილითა ზირაქად სახელ-სდებდენ, და აწ ორითავე ფერჯითა მახესა დაბმულ ვარ. ვაჭრისაებრ ზღვასა შევედ, რომელ ცოცხალი გამოსლვასა აღარ ეჭვდა და საკელმწიფოსა თვალ-მარგალიტსა ეძებდა. გრძელია ჩემი ამბავი. ყველასა ვიტყოდე, და ზღვასა შიგან ჩავირჩო. სიარულსა შიგან ზვირთისაგან მეშინიან. გამოსვენება არ მინახავს და სათავნო წამკდომია. აწ ღმერთსა კელაპურობით ამას ოდენ ვეაჯები, რომელ ამა საშინელისა ღელვისაგან მივსნას, და, ვირე ცოცხალ ვიყო, ზღვასა აღარ შევიდე. მე

შენისა ჯავრისა და სიყვარულისაგან ესრე გასრულ ვარ, რომე მიფიცავს, უხანოთა კაცთა აღარა დავეახლო, აღარც არა ვისგან იმედი მქონდეს. მართ ჩემად მწედ და მარგებლად ღმერთსა ვიგონებ და მას ვევედრები”.

52. მეხუთე წიგნი ვისისი რამინსა თანა

”მოყვრისა კიდევანობა და მოლოდნა მაშინ დიდად ამოა, თუ უხანობა და გამწირაობა არ ერთოს; თუცა თუ კიდევანობა მწარეა, ნახვისა მომლოდუობა მას დაავიწყებს; სიმარტოვისა გაძლება ამოა, თუ შეყრისა იმედი ჰქონდეს. მიწყით ერთგან ყოფნა მოყვარეთა აუგიან ჰყოფს; პირველ თვით სხვათაგანცა შემოსახედავად, მერმე – ერთმანერთსა თანა, რაზომცა უყვარდეს, ცოტა რამე დაუმძიმდების ერთმანერთისაგან. ზოგჯერ ეკუმტვიან ერთმანერთსა, ზოგჯერ უწყრებიან, ზოგჯერ იმდურვიან და ქუშობენ, ზოგჯერ აყვედრებენ

სხვასა რასმე და ყველასაგან უარესი ზნე მიჯნურობასა შიგან ესეა, თუ გაძღენ ერთმანერთისაგან და ბოლო შეეჭმნას მათსა სიყვარულსა. გულისადა ესრე ვერ შეჯერებულ ვარ, რომელ ოდესცა ჩემსა გულსა სიმარტოე მოეწყინოს, მოყვრისა კიდევანობისათვის შემომჩიოდეს. მე ეგრე ვიტყვი: ”დათმე, ჭირი გინახავს და ჭირისა ბოლო მიწყით ლხინია; და ზამთრისა წარვლისა შემდგომად მიწყით ზაფხულია; ნუ თუმცა ჩემგან მისისა შეყრისა ბოლოცა ასრევე მოვდა? აწ მოიჭირვე წელწადი ერთი, რადგან მისისა ნახვისა წამსა მოელი. თუ ერთსა დღესა მის გვერდით სიხარული მოგხვდეს, ორისა წლისა ჭირი დაივიწყების. შენ, გულო, მეწალკოტესა არა უარეს ხარ, არცა იგი შენი საგონებელი ვარდისა ხესა უარეა. მას ჰხედავ თუ: რა დარგოს, რაზომსა ჭირსა ნახავს მოკრეფამდინ. დღე და ღამე ჭირსა და კაზმასა შიგან არის, კელსა ეკალი ესობის ამისითა იმედითა, თუ ვარდი ოდესმე გამოესხმისო. აგრევე იადონსა კაცი შეაგუებს,

აჭმევს და ასმევს, დღე და ღამე მას სჭვრეტს, გალიასა ძვალითა და მძივითა მოუკაზმავს, ალამაზებს. და ამისათვის იჭირვის წელწადსა შიგან - ამო ჯმა ამოიღოს, რომელ მე გავიგონო და გული გამიმხიარულდესო. ჰხედავ მასცა, რომელ ზღვასა შიგან შევლენ. ეგზომსა ჭირსა და შიშსა გარდაიკდიან მოუსვენებელნი, არცა ძილითა მორჭმული იქმნების და არცა მკლავითა. ზოგჯერ სიცოცხლისათვის მოიშიშობენ და ზოგჯერ საქონლისათვის. მაგრა იმედისათვის გასძლებს ყველასა: ნუთუ სარგებელი რამე მომხვდესო! ეგრევე ფეროზისა და ლალისა მძებნელი დღისით მიწყით კლდესა სთხრის, ქვა და წერაქვი აქვს, ჯელთა იტკივნებს ამისითა იმედითა, ნუთუ კარგი თვალი ვპოვოო. დღისით თხრისაგან არა სძინავს და ღამით შენახვისაგან”.

საწუთროდსა სიხარბე და მოლოდნა ყოველსა ადამიანსა სჭირს და მეტადრე შენისა ნახვისა. ვირეცა მზე და

მთვარე აღმოვაღწა, მუნამდინცა მე შენგან იმედ-
გარდაწყვედილი არა ვარ. ჩემსა გულსა შიგან სიყვარული
ბზისა ხესა ჰგავს, ზამთარსა და ზაფხულსა მიწყით
მწვანეა, და შენსა გულსა შიგან სიყვარული ზამთრისა
ხესა ჰგავს, ნაყოფი და ფურცელნი დასცვივიან და ჳმელი
ხე ოდენ დაგრჩომია. გარნა ამისი მომლოდე ვარ: ესეთი
გაზაფხული მოვიდეს, რომელ [იგი ხე] გაანედლოს,
ფურცელი გაუწირაობისა გამოასხას და ნაყოფი
სიყვარულისა, და გაწირვისა ნანვა სამე ეგზომი მისცეს,
რომელ მე ღმრთისაგან იმედიანი ვარ, თუცა შენ ყოლა
აღარ მოიგონებ ჩემსა გულსა.

მე ჳმელი შტო ვარ და შენ მხიარული გაზაფხულისა
ჰაერი; მე გლახ უღონო საბრალოდ გასრულ ვარ, შენ
მდიდარი, უწყალო, ძვირი და გაუვლენელი ხარ. ვტირ
დღე და ღამე. სხვა აღარაა ჩემი ღონე ტირილისაგან კიდე.
უღონო და საბრალო ვარ, ასრე დამწვარი გლახ, რომელ

ლხინისა ღონედ ტირილი ოდენ მაქვს. ვგავ სნეულსა მიჭირვებულსა, რომელ მისჭირვებოდეს და სიცოცხლისა იმედსა არავე გარდასწყვედდეს. მას კაცსა ვგავ, მარტოსა, სნეულსა, გაბეჩავებულსა, გამოვარდნილსა, რომელსა სახლისა და ნატამალთა სურვილი ჰქონდეს და ღონე არღარაღსა. მისებრვე ყოველთა ჟამთა ვზი გზასა ზედა, შენსა ამბავსა მომავალთაგან ვკითხავ, ეგრე მეტყვიან: რას იკითხავ? მისგან იმედი გარდაიწყვიდეო, – მაგრამ მე უკუნისამდი იმედიანი ვარ და არცა გარდავიწყვედი იმედსა შენგან, რომელ სულნი დამრჩომიან, თუ იგი სრულად არ დამელივნენ, შენისა ნახვისა მომლოდნეობისათვისცა. მიჯნურობითა თმობა წამსლვია. შენისა ჯავრისაგან სრულად ამით უფრო არ დამწვარ ვარ, რომელ კვლა ნახვისა იმედი წყალსა მაჰკურებს და, თუ უიმედო ვიქმნა, ვაი ჩემნი დღენი, რომელ წამსაცა დარჩომა ჩემი აღარ ეგების”.

53. მეექვსე წიგნი ვისისი რამინს თანა

”მინახავ ერთხელ, რამინ, რომელ არ იყავ ესრე დიდისგემო და ამპარტავანი, არ იყავ ესრე თავისა კელთა მქონებელი და ესდენ მწვავეთა სიტყვათა მთქმელი, არ იყავ ესრე კუმტი და დაუკარავი. მინახავ ესრე, რომელ, რა სულთქნი, შენმან სულთქნამან ჰაერი გააშავის, შენისა გულისა კვამლმან მთვარე დააბნელის. ბედითობითა გზის პირისა მიწასა ჰგვანდი, შენთა მტერთა და მოშურნეთა წადილისაებრ იყავ და მე მაშინ, განალა აწ, ვითა შენ ჩემთვის ხარ? ათასჯერ მე უფრო შენი გაუკვირვებელი და ბედითად მხედველი ვიყავ. ჯოჯოხეთსა ჰგვანდა შენი სული კვამლისაგან; ზღვასა ჰგვანდეს თვალნი შენნი ცრემლითა; რომელსაცა დღესა უმცროსი იტირი, დიჯლისა ოდენი წყალი ეგრეცა გარდამოვიდის შენთა თვალთაგან.

აწ ჯიმშედისაგან უფრო გადიდგემოებულ ხარ და ცად
გასრულ ხარ, უღონოდ იგი ჟამი დაგვიწყებია, რომელ
მიჯნურობისაგან თმობა აღარ გქონდა. ვაი, რომელ შეიგენ
ჩემი გულის-პასუხი და ჩემგან საშენო სიყვარული და
მით დამიძაბუნე! ესრე რად ხარ საჩემოდ ნავლლისაებრ
მწარე, რადგან სასხვაოდ უკვდავებისაებრ სიტკბო იცი?
საყველაოდ ღმობიერი ხარ, ჩემთვის ოდენ რად კუმტობ?
შენ ათასი საჭურჭლე ტურფითა სავსე გიპოვნია. რა
საკვირველია, თუ მაგით გლახასა ექადოდე? რა გაგვა, თუ
შენ შენითა თავითა იქადდე და მე შენითა შენგან უფრო
გიქადდე? რადგან ეგეთი საქადული ხარ, დამემორჩილე,
რომელ გმორჩილობდე. რაზომცა შენი პირი გაზაფხულია
და შენთა ღაწვთა ზედა მიწყით წითელი ვარდი ყვავის,
ეგრეცა ესე მოიგონე, რომელ ზაფხულისა ყვავილი
სთვლამდი დარჩების. საწუთრო მიღმართ-მოღმართია.
ნუ მოჰზიდავ მოყვარეთა ზედა მტერობისა მშვილდსა,
ნუთუ ანაზდად გატყდეს და შენვე გეცეს. თუ შენი

კაპარჭი ისრითაცა სავსეა, მუნით ერთსაცა შენსა მოყვარესა ნუ შესტყორცებ.

ჩემი გული მწვადსა ჰგავს კიდევანობისა ცეცხლთა ზედა წვითა. რადგან უცეცხლოდ არ მიშვებ, ბარე ნელადრე ნთება მათნიე. ნუ მიზამ, რაცა შენთვის არ მიყოფია, და ნუ გინდი უპატიოდ. ნუ ხარ საჩემოდ ეგრე უსამართლო. ერთხელ ოდესმე მეცა ვიყავ შენებრი სანდომ-საყვარელი და ეგზომი ნაზობა არ მიქმნია და არცა ეგზომი ნებიერობა, აწ ვითა შენ ნებიერობ. სიამოვნე არ დარჩების მოყვარეთა, რა ერთმანერთისა უყამოდ ნებიერობდენ. ამპარტავნებითა თავი ცამდი გაგიღია და დიდის გემოობითა კვლა თავი გაგიბედითებია. ჩემებრვე კაცი ხარ, ანგელოზისაებრი დაუკარაობა რად გინდა? თუ მზისაებრცა მაღალი და ელვარე ხარ, საღამოსა ჟამსა ეგრეცა დამდაბლდები და ქვე ჩამოხვალ. მე შენისა გულისაებრ გაუვლენელსა გულსა ვჰნატრი დაუკარავს,

უხანოსა და უმეცარსა მისთა გამვლენთასაცა. ეგეთისა გულისა უფალი ყოველთა ჭირთაგან მჯსნელია და ყოველი კაცი ეგეთისა გულისაგან მიეცემის ჭირსა. პირად მჭვრეტელთაგან სანატრელ ხარ და გული აღმასსა გიგავს. მე მეჯავრების, რომელ აგეთივე მაგარი გული მიც და არ შენებრი უხანო, გამწირავი და უზენარო ვარ. თუმცა შენითა გონებითა არ ვკვდები! თუ შენ შენისა სიავისა მძებნელი ხარ და საჩემოდ ავისა სიტყვისა მთქმელი, მე ამა ერთისაცა მნდომი არა ვარ. მე სიყვარულსა ვჰმატებ, თუცა შენ – მტრობასა; მე ცეცხლსა ვაძლიერებ და შენ წყალსა ასხამ. რა მე დედამან ჩემმან მშობა, ჩემთანავე ჩემგან გაუწირაობაცა შობა და, რა შენ დედამან შენმან გშობა, გამწირაობაცა თანადაგებადა. მე თვით ჩემსავე ბედსა თანა ჩემმანვე გულმან მიმცა ჭირსა, რომელ უხანოჲსაგან ხანიერობასა ეძებდა. აწ ამით მათ ზედა, ვითა მტერთა, შურიითა ვიგებ, რომელ შენთა გზათა უკანადგომისაგან თვით აღარ სად რაა. მითცა აწ

სანიშნოდ გაგივდია, ვითა სასაგნო ასაბადი, და მუნამდის
ესროდი, რომელ სიბრალოული და ნანვა შენვე შეგექმნას
და ეგრე სთქვა: ”ვინცა ფათერაკი იყიდოს, ესე მას
ჰმართებსო”. არაშს ამისთვის აქებენ, რომელ სარავითა
მარავს ისარი გამოუგდია და მას მით ჯეანგირი ჰქვიათ.
შენ მე წამსა და წამსა ათასსა პირ-ალმასსა ისარსა
გორაბით მარავს გულსა და სულსა დამასობ. ესე სახელი
ჭაბუკობისა საქებრად შენ გმართებს, არ არაშსა, რომელ
ასითა ეჯითა უშორე სტყორცებ ჩემად საკლავად ისარსა
და ეგრე შორით აწყენ შენთა მოყვარულთა.

ვაი-მე, რა უწყალი და მაგარი გული გიც! ეგზომისა შენისა
წყენისაგან პირი ჩემი დაგიყვითლებია და გული ჩემი
დაგიწვავს. და ამისაგან კიდე არა მიკვირს, რომელ შენგან
ეგზომსა ჭირსა და ნავლელსა მოუსვენებელად ვარ და
ვერცა ეგრე გელევი. თუ რკინა არა ვარ ანუ ქვა, ამისი
გაძლება საკვირველია, რასაცა შიგან ვარ. ეგრე მეტყვიან

თუ: "ნუ სტირ, მეტითა ტირილითა დასნეულებულ ხარ და, ვითა თმა, გაწლობილ ხარ". ეგრე მას ჰმართებს, რომელ მოყვრისა ნახვისაგან იმედ-გარდაწყვედილი იყო! განა ესე არ იცი – ვითა წვიმისაგან მოვიდეს ნაყოფი? ეგრევე ჩემთა ცრემლთაგანაც მოვიდეს ჩემი მოყვარე! რა გაზაფხული მოვიდეს, წალკოტი ვარდსა მოისხამს. ნუთუ საყვარელი ჩემი მოვიდეს და მე სიცოცხლესა ჩემსა მას ვანაცვალებ და, რა მაშორვიდეს, ღზინისა ნაცვლად თვალთაგან მარგალიტსა ვაყრი და ოქროდსა და ანთრაკისა ნაცვლად თვალთა და სულთა გარდავაყრი, ნუთუ ღმერთმან შემიწყალოს და ერთსა დღესა ჩემი საყვარელი ვნახო".

54. მეშვიდე წიგნი ვისისი რამინს თანა

"შვენიერო, საგონებელო ჩემო! უგრძნეულოდ წამიხვე. მიბრძანე, რა სთქვი, რა გააგე საჩემოდ, რა დაიურვე

სულისა ჩემისა საქმე, რომლისა უშენოდ დაურჩომლობა იცოდე? შენ ცხენი გააჭენე და მე უცხოთა შიგან ღარიბად დამაგდე სნეული, უაქიმო. არ გაივლინე ღარიბობისა ჩემისა [საქმე] და აწ თვით ვიცი, რომელ ყოლა არ მომიგონებ, მით რომელ უზენარო და გამწირავი ხარ. არ გეწყალვი, ღმრთისაგან არ გეშინიან, შენგან დაკოდილსა წყლულსა მალამოსა არ დამდეგ, არ იტყვი ამას, თუ უჩემობითა დაღონებული ვით არის, რომელ გულისა სისხლისა ზვირთსა შიგან ირჩობისო? ესრე ვამსა სიყვარული და ღმობიერება. რომელ უშენობითა ვკვდები და შენ არცა თუ იგრძნობ? შენ გიჩიოდე ანუ შენგან ვჩიოდე საბრალო? ვით გეტყვის გული, საყვარელო, რომელ მოყვარეთა მტერთაებრ აჭირვებდე? მე ესე ჭირად არ მეყოფოდა, რომელ წამიხვედი, კვლა სხვა ჩემზედა რადლა ვინ გამოირჩიე ღა ცოლი შეირთე? მე ამა ჭირთა მგონებელი ვარ და შენ – იგი, რომელი უჩემოდ სხვასა ცოლსა თანა იხარებ; მე იგი ვარ, რომელ აწ შენგან

გაბედითებულ ვარ, და შენ – იგი, რომელ აბეზარ-გიქმნივარ; აღარ იხარებ, რომელ ჩემი მიჯნური იყავ, ჩემისა ნახვისათვის ასრე გსურდა, ვითა წყაროქსათვის ირემსა. აღარ იგი ვარ, რომელ შენად მზედ გიჩნდი და ამა საწუთროსა შიგან შენად ლხინად, სიხარულად და იმედად მხედვიდი, და შენ აღარ იგი ხარ, რომელ საჩემოდ მკვდარი იყავ და, ვითა დანქრეული ფურცელი, დამჭნარ იყავ? მე არ იგი ვარ, რომელ სიცოცხლე მოგეც და ბედნიერობასა შეგამეცნიერე?

აწ რად მე იგი ვარ და შენ აღარა იგი ხარ?

შენგან მტერობა არის და ჩემგან სიყვარული. რაქსათვის გამოორგულდი, რაქს ავის მომქმედი მცან, რომელ აბეზარ-მქმენ? მოგიადვილდა ჩემი მიჯნურობა, დაგვიწყდა ჩემი სიყვარული, აგისუბუქდა იგი ტვირთი, რომელ შეჭირვებისა ზღვასა შიგან ჩამრჩვალ იყავ და მისი

ღელვა მი-და-მო გაგდებდა. შენ სხვა ცოლი მით შეგირთავს, რომელ მრჩვალ კაცი, რაცა მიჰხვდეს, ყველასა მოეკიდების. და ამით ესე საქმე შენგან აღარ მიკვირს. მრავალი კაცი ტაბლასა ზედა შაქრიან-თაფლიანსა დააგდებს და ძმრიანსა სჭამს. მაშინ ღვინისა სმა გიამებოდა და აწ მახმურობითა ღვინო აღარ გინდა. მაგრა რა ღვინო ნახო, იგივე მოგინდების, და მახმურისა წამალი ღვინისა კიდე აღარა არის.

სულისაებრ საყვარელია წინანდელი მოყვარე. შენ მას ზედა სხვასა ნუვის გამოირჩევ. ძველი გზა უფათერაკოა, მას ზედა ნუ დააგდებ. თუ ახალი გყავს, შეინახე, მაგრა ძველსა ნუ გასწირავ. გულითა სიყვარული თვალია პატიოსანი: თვალი რაზომცა ძველი იყოს, ეგრეცა სჯობს, მით რომელ ახალსა თვალსა ფერი ადრე ექცევის და ფერნაქცევი თვალი ქვასა დაემსგავსების. ათასი ვარსკვლავი ერთისა მზისაებრ არაა და არცა კაცისათვის

ყოველი ასონი ერთისა თავისა ოდნად საჭმარნი. ათასი მოყვარე პირველისა მოყვრისა ოდნად სანდომი არაა კაცისათვის. ვითა მე შენებრსა უხანოსა ვერ ვპოებ, ეგრევე შენ – ჩემებრ ხანიერსა მოყვარესა სიყვარულიანსა. შენ მზე ხარ და მე მთვარე და ისე ორნივე ერთგან. ჯამინ უკუნისამდის. ნუ მინდობიხარ ამას, რომელ ეგრე მომშორებიხარ და მზისაებრ ნათობ. შენი სინათლე ეგრეცა ჩემგან იქმნების და რაზომცა სადა იარო, ბოლოდ ეგრეცა ჩემს გვერდითვე მოხვალ.

ჰე, გულმაგარო, ადეგ და წამოედ, ნულარა მაჭირვებ აქათგან და ნუცალა თავსა იწყენ! რომელიცა კაცი ბოლოდ მოგინდებოდეს და დაგაკლდებოდეს, ნუ მოიმდურვებ, ნუცა ამისთვის შეაფრობ, რომელ უშენობისათვის მისგან სიცოცხლე-გამწირებულობა იცოდე. თვით იგი უფრო გეწყალოდეს, ვინცა შენი უფრო საკუთარი იყოს. მოედ, რომელ ესრე ამოდ ვიყვნეთ აქათგან, ვითა სულსა თანა

ცნობა და თვალთა შინა სინათლე. შენი კიდევანობა მაგარი კლდე არის და შენისა ნახვისაგან კიდე არა დაღეწს. ვერ გავსძლებ უშენობასა. აღარ ვაჯსენებ გარდასრულსა და ნულარცა შენ აჯსენებ სამიზეზოდ. არა მგამა, თუ გამწირე და სიყვარულის ზე მოჰკვეთე, - კვლა გულისა შეერთებითა დაამყენ, ზედა ნაყოფი თვით დამყნილისა უკეთ გამოესხმის. სიყვარულისა ძებნა თავითგან დაიწყე და ნუ ეცრუები გულსა ჩემსა, რომელ ღმერთსა თანა ბრალად არ მოგხვდეს”.

55. მერვე წიგნი ვისისი რამინს თანა

”გაზაფხულისა მტირალნო ღრუბელნო, მოდით და ტირილი ჩემგან ისწავლეთ! მაგრა თუ ერთხელ ჩემთა ცრემლთაებრ იწვიმებთ, ქვეყანა აოჯრდების. მე ესრე ღვარი მიწყით ცრემლთა მდის და ამად მრცხვენია, რაზომნი მინდან, ეგზომნი არა მაქვენ. მე ამა შეჭირვებისა

ასისა ეგზომისა ტირილი მმართვეს. მაგრა სულად
დავიცლები, რა ზოგჯერ სისხლსა ვიდენდე და ზოგჯერ
წყალსა. რა ესე ორნივე აღარ მქონდენ, სხვით რაფთა
ვიჭირვოდე თვალთა ამოყრისაგან კიდე, რომელ თვალნი
თვით შენისა ნახვისათვის მინდან, ენა შენისა
მოუბრობისათვის და ყურნი შენთა სიტყვათა
სმენისათვის? რადგან ესე ერთიცა არა მაქვს, რასაცა რას
კელსა ვჰყრი, ანუ თვით სიცოცხლესა ტირილიმცა რად
მეჭირვებოდა? ეგების, რომელ ქვეყანა ზღვად შევქმნა!
ვიკვნესებ, რომელ ქვა დავფშვნიტო! მადლიერ ვარ ჩემთა
ცრემლთაგან, რომელ მიჭირვებულსა არ გამწირვენ, არ
თმობისაებრ წამსლვიან, არ გულისაებრ
დამმესისხლებიან. ესეთისა ჟამისათვის უნდან
მოყვარენი კაცსა, თუცა მე ყველასგან აბეზარ-ქმნილ ვარ.
თუ ჩემი თმობაა, იგი არაა ერთკეცი და, თუ ბედია, ჩემი
არცა იგია, – მე თვით მან მომკლა. ჩემი გული ფათერაკსა
დაპყრობილა და თმობასა მისთვის შეუთვალავს, თუ: მე

სამოთხისა შტო ვარ, შენ ჯოჯოხეთსა რად დაენერგე?

გულო, შენ ჯოჯოხეთსა ჰგავ, ცეცხლითა და კვამლითა სავსესა, მე შენგან მით ესრე ფიცხლად გაქცეულ ვარ. გულო, შენ სიცოცხლე მოგიძულეებია, მე უთმობლობისაგან რად მაჩივლებ? ყოველსა ჟამსა თმობა სახელია, მაგრა ესრე მიჯნურობისაგან მიჭირვებულისათვის დათმობა აუგი უფროა. ვითა არა მაქვს ღონე თმობისა, ეგრე არცა ვეცდები და არცა მწადიან. მიმიშვ, რომელ უთმობლობასა შიგან მოვკვდე!

ჰე, ლხინო, შენ ჩემგან წარსრულ ხარ, ჩემგან უშენოდ თმობა რასა ჰქვიან ანუ რა სახელია? მე უშენოდ გაძლება მაქვს. მაშ, უნახაობა და გამწირაობა ჩემგან იქმნების. მე შენდა მიახლებია სული და თავი და შენ იცი და შენმან ღმერთმან, რაცა გწადიან, იგიცა ქმენ სამათოდ. მას მიჯნურსა, რომელსაცა ვინ უყვარდეს, ათასი სული და

სიცოცხლე არად უჩნს და სიყვარული კაცისა ესრე ჳამს და მიჯნურობისა დაწყება, ჩემი ჳირი შენი ჳავრისაგან იმატებდეს, სიბრალოლი ჳამს, არ შურობა. რა დია სანატრელად მიჩნს იგი ჟამი, ოდესცა ერთგან ვიყვნეთ და ვიხარებდეთ, სიხარულისა ჩემისა ბედსა ეღვიძოს და მტერთა ჩემთა იმედი დაუმცრდეს! საწუთრომღსა ჳელი ნიადაგ ესე არის, რომელ სიამოვნესა მტერობისა ჳრმლითა გაჳკვეთს. რა ანაზღად მოეშორა თვალთაგან სინათლე, მუნითგან ჩემნი თვალნი სისხლსა სტირან, კვნესა ლხინად მაქვს და შეჭირვება გულსა დამმკვიდრებია. ჩემისა ტირილისა და კვნესისაგან ჩვენვე დაგიწვავთ და აწ გვილხინე სულდაღებულობითა. მიჯნურნი გვინახვან ქვეყანასა შიგან, მაგრა ჩემებრ დაჭირვებული საბრალო და თავისა მოუსვენებელი არავინა! მე რად მოუსვენო თავსა, რადგან მოყვარემან ტურფამან ესრე გამწირა, რომელ მარტო დამაგდო საბრალოდ, ვითა მინდორსა შიგან მეცხოვრეთა ცეცხლი?

აღარ მომივლო მე აქა, მარტო უპატიოდ დამაგდო, ვითა მოქარავნენი ფუნდუკსა დააგდებენ; არ მაყოფინა დაგდება და წასლვა, ცოლი შეირთო და მე გამწირა.

აწ თუ ვკვნესოდე, მართალ ვარ, რადგან ესე წამეკიდა მოყვრისა საიმედოხსაგან. ზენარობით გული შემოგვედრე და შენგან უზენარობისაგან კიდე არა მინახავს. თვით გულმან ვით მოგცა ჩემი ეგზომი წყენა და მიჭირვება? ამა ჩემსა ძიძასა არ ჩემსა დედასავით უყვარდი? არ ყოველსა ქვეყანასა შენზედა ჰხედვიდა? არა შენი ნაკვთი უჩნდა საროდ? არ შენითა მზიარულობდა? არა შენი ნახვა უჩნდა იმედად და ღონედ? იგიცა გააბედითე ჩემითა მიზეზითა. შვენიერო, თვით ესე საყვედური გეყოფის ყველასაგან საცოდნელად, რომელ სახელი ავკაცობისა გერქვას. რასა ვინ იტყვის, ვინც ესე ჩვენი წიგნი წაიკითხოს და ამისგან ჩვენი საქმე ცნას? არ ამას იტყვიან, თუ ეგზომ კარგი და გაუწირავი იყო,

რომელ მან ეგზომი სიყვარული ძებნა უხანოძსა კაცი საგანო? და შენსა უღონოდ ამას იტყვიან, თუ ეგზომი ავი კაცია და ავისა მომქმედი, რომელ მისთვის შემკვდარი და მისი საკუთარი ესრე გაწირაო.

ესე წიგნი გამისრულებია, თუცა ჩემისა საჩივრისა არცა ნაასალი მითქვამს. საწუთროძსაგან დიადი საჩივარი მიც, რომელ ათასისაგან ერთსაცა ვერ ვიტყვი, – ჩემსა საჩივარსა ბოლო არ მოელების და ამის საუბრისაგან ნება ჩემი არ გასრულდების. ვირემდისიცა შენ გეუბნები, ცუდი სიმაშვრალე მომხვდების. წავალ, მას შევეხვეწები, რომელ თვით ჰხედავს, მივალ მისისა დარბაზისა კარსა, რომელსა არცა ეჯიბი უნდა და არცა მეკარე, სინათლესა მისგან ვითხოვ, არა შენგან, და ღზინსა მისგან ვეძებ, არა შენგან. იგი კარი, რომელ მან დამიგშა, მანვე გამიღოს. ყველასაგან იმედსა გარდავიწყვედ და მისგან არა, მით რომელ მისგან კიდე ჩემი ღონე არ არის”.

56. მეცხრე წიგნი ვისისი რამინს თანა

”გული ცეცხლითა სავსე მაქვს და სული კვამლითა, ტანი თმისაებრ დამწლობია და პირი ოქროსაებრ გამყვითლებია. ყოველთა ღამეთა ღმერთსა წინაშე პირსა მიწასა ზედა დავდებ და ეგრე ჩემითა საქმითა ვჩივი, ზახილი ჩემი ცამდის გავა, კვნესა ჩემი ვარსკვლავთა მიესმის. ვტირ, ვითა გაზაფხულისა ღრუბელი, ვყივი, ვითა კლდისა კაკაბი; ცრემლითა ჩამოვჰრცხნი ღამისა სიბნელესა; მიწასა დავათიჯებ თევზისა ზურგამდის, რომელსა ზედა ქვეყანა დგას, და ვშოფოთებ, ვითა ზღვა ქარისაგან; ვთრთი, ვითა ტირიფი ნიავისაგან. ეგზომსა სულვთქვამ მტკივნისა გულისაგან, რომელ გზასა დაჰკარგავს ცასა ზედა მთვარე ჩემითა სიბრალოლითა; ეგზომი კვამლი ამოვა დაღრეჯილისა გულისა ჩემისაგან, რომელ მით მთამდის ბნელი კვამლი და ღრუბელი

დადგების.

ესე უპატო, შეფრობილი, ბედიითი, შემჭირნე, თვალ-
ცრემლიანი და პირ-დაყვითლებული, ბაგე-დამტკვერული
და დაღონებული ვეჭენები და ვიტყვი:

”ჰე, დამბადებელო, დაუსაბამოო, მოწყალეო, ნებიერო,
მაღალო და მდაბალო! შენ ხარ უღონოთა ღონე, შენ ხარ
გლახაკთა და ჭირვეულთა მწე და მარგებელი! ჩემსა
ნვაშიადსა შენგან კიდე ვერავის თანაშევიწამებ. შენად
შემოხვეწილ ვარ. იცი, თუ ვით დამჭირებია! იცი, თუ ვით
ენა-დაბმულ ვარ. შენ გკადრებ და შენგან ვეძებ ღხენასა,
შენ დაჯსენ სული ჩემი ჭირისაგან, შენ აილე კიდეგანობისა
ბორკილი გულისა ჩემისაგან. მის გულ-მაგარისა გული
მოაქციე სიყვარულისათვის! მოაგონე მას წინანდელი
ჩემი სიყვარული, მოაღმობიერე საჩემოდ! მე რომელ
მჭირს, ამისთანა ერთი ტვირთი მას მიეც, რომელი

თვითოფსა მთისა უმძიმეა. ანუ იგი ამა საქმითა აქა მოიყვანე, ანუ შენითა მოწყალებითა მე მუნ მიმიყვანე! დაჯსენ ჩვენ შუა უხანობისა გზა, შეჭირვებისა გზა თვით მაშინ შეიკვრის, რა იგი ვნახო. შენ დაიცევ, ღმერთო, იგი ყოველთა ფათერაკთაგან და ჩემისა მიჯნურობისაგან კიდე ჭირსა ნურას მისცემ, საწყინოსა მას ნურას გამოაცდევ და, თუ მე მას ველაროდეს მიჩვენებ, მე აქამდისცა სიცოცხლე მეყო უმისოდ. აწე დღენი ჩემნი მას შეჰმატენ: სიშორესა შინა მე უსულო ვჯობ და იგი ორითა სულითა”.

ჩემო სასურველო, ვირემდის მოვსთქმიდე, ვირემდის ვკვნესოდე საბრალოდ, ვირემდის ვტიროდე? ველარ გავძლებ, ველარ ვწერ წიგნსა. მე დაუღეველი მიც სათქმელი შენთანა, მაგრა რაზომცა ვაგრძელებდე, ველარასვინ მაბრალობს, მით რომელ გულ-დამწვარი ვარ შენგან. თუ შენი ნაქმარი კლდეთა შევჩივლო, ჩემებრვე

ტირილსა დაიწყებენ და ქვათა შევეწყალები და შენსა გულსა არ ვეწყაღვი?! ქვათაცა უფროსი ღმობიერება აქვს შენისა გულისაგან.

ესეთი გლახ ჩემი საბრალო გული ამით ჰგვანდა ქვასა, რომელ შენისა გულისა სიბასრემან დაღეწა. ესე სალამსა მოაგსენებს მას, კარგ-ნაკვთსა, რომელსა გული ბასრისა უც, სალამსა მოაგსენებს მათ იაგუნდთა, რომელთა ოცდათორმეტი მარცვალი მარგალიტი დაცმული აქვს! სალამსა მოაგსენებს მათ ნარგისთა, რომელთაგან მიწყით ძილ-მკრთალი ვარ! სალამსა მოაგსენებს მას ხესა კვიპაროზსა, რომელსა ჩემისა დათმობისა სახელი აუოჯრებია! სალამსა მოაგსენებს მას გავსებულსა მთვარესა, რომელსა ჩემისა ბედისა მთვარე დაუბნელებია! სალამსა მოაგსენებს მას ნაყოფიანსა ხესა, რომელსა ჩემისა ბედისა შტო გაუჯმია! სალამსა მოაგსენებს მას ვარდსა მოცინარესა, რომლისაგან მე

ნიადაგ მტირალი და თვალ-ცრემლიანი ვარ! სალამსა მოაჯსენებს მას მორჭმულსა კელმწიფესა, უსამართლოთა მოქმედსა მზესა! სალამსა მოაჯსენებს ცხენოსანთა გვირგვინსა და გმირთა სიქადულსა! სალამსა მოაჯსენებს ზღვისა ქვიშათა, ცისა წვიმათა და ყოვლისა სოფლისა ნივთთა უმრავლესსა! და შენ მოაჯსენე: თუცა ჩემი გამწირავია – ჩემსა გულსა, ჩემისა საბრალოდსა და მისგან დაღრეჯილისა გულისაგან ეგზომი სალამი, სურვილი და თაყვანისცემა. და შენ ღმერთმან საჩემოდსა სიყვარულისა გული მოგცეს და მე – შენი ნახვა ჩვეულისაებრვე ჩემისა მოყვარულისა”.

57. მეათე წიგნი ვისისი რამინს თანა

ვისმან კვლაცა უბრძანა მწიგნობარსა რამინს თანა წიგნისა დაწერა. აგრევე საბრალოდსა მისისა მიჭირვებულობისაებრ მწიგნობარმან დაწერა წიგნი.

თვით გონება-უკლები და ენა-კეთილი იყო და, რაცა იმისი მეცნიერება იყო, ყველა მოიჭმარა და დალია.

მერმე ვისმან წიგნი თმათა და პირსა მოისვა და ესრე გაასურნელა, რომელ ნახევარდღისა სავალსა მუშკისა სული მის წიგნისაგან კაცსა ეცემოდა. მერმე უჯმო ადინა და ეგრე უბრძანა:

”ადინა, შენ ჩემგან სჯულისაებრ საყვარელი ხარ. აქანამდის ჩემი მსახური და ყმა ყოფილ ხარ, მაგრა ახლა საყვარელი ძმა იქმნები ჩემი და ჩემსა თავსა თანა გასწორებული, რომელ ერთ-სულ და ერთ-ჯორც ვიყვნეთ. რამინს წინაშე წასლვა შენი მინდა, რომელი ჩემგან ჩემთა სულთა უსარჩევესია და უფრო მიუცილვებელია. ზენაარი ვარ შენზედა, რომელ არ დაიყოვნო, ელვისაებრ მალე წახვიდე, - მე მიჭირვებული გლახ ვარ, – ესე ჩემი წიგნი მიართვა და ჩემი შეთვლილობა დაუკლებლად მოაგსენო,

სისწრაფისათვის მოიჭირვო. მე აქათგან შენი მომლოდნე ვარ. ყოველთა დღეთა და წამთა შენისა მოსლვისა ჟამისა მთვალავი. ესრე ვითამე იქმენ, რომელ სულიერმან კაცმან არავინ გნახოს. ჩემმაგიერ ცისა ვარსკვლავთა და ზღვისა ქვიშათა და ყოვლისა ღმრთისა დაბადებულისაგან უფროსი სურვილი, ნახვის ნატრა და სალამი მოაგსენე ჩემისა გულისა წამლებსა რამინსა და ეგრე მოაგსენე:

”ჰე, არამო, არამო! სიარმითა ბედითო, ზენაარისა გამტეხელო, უღმრთოო და ცრუო! მე შენ ავისა მოქმედისაგან ეგზომნი ჭირნი გარდამიკდიან, რომელ ათასჯერ სიკვდილი დამნატრებია და სულთა შერჩენა არავე მგონებია. რად დაგვიწყდა ეგზომი ფიცი, ჩემთანა რომელ გარდაგიკდია და, ზენაარ, განალა რომელ სათვალავი არ მოიგონების, რაზომჯერ შენ ჩემთვის შემოგიფიცავს? შენი ფიცი და ქარი სწორია, შენი ზენაარი და ღრუბელი სწორად მდგომ ხანიერია. უხანობითა ამას

ჩემსა გლახ საბრალოსა გულსა, შენგანვე უჭკუოსა, იგი უყავ, რომელ მტერი მტერსა არ უზამს. რაცა ჩემთვის გიყოფია, მონაცვალე ღმერთი იყოს. მაგრა ჩემთვის ოდენ ავის მოქმედობა ნუ გგონია. ღმერთმან იცის, რომელ სათავისოდ კვლა უფრო გიყოფია, საარაკოდ და მისახედავად გასრულ ხარ. ოდითგან შენ მაგა საქმესა შიგან ხარ, მუნითგან ჩვენად შედეგადცა ამასვე დასწერენ წიგნთა შიგან შენთვის, თუ: "ძველი მოყვარე გაწირა, ფიცი გატეხა და მტერი დაიმოყვრაო". ასპიტისაებრი ზარი მოსაკლავი მით მეცა შენგან გულსა, რომელ სხვა კაცი ირჩიე ჩემსა და ცოლი შეირთე. ჩემებრსა უკლებსა მოყვარესა სადა ჰპოებ, ანუ მშობლურებრ ღმობიერსა მოაბადისებრ კელმწიფესა, სიამოვნითა ხორასანისაებრსა ქვეყანასა და სიმაგრითა მარავისაებრსა ქალაქსა? დაგვიწყდა ეგ ზომი კარგი ჩემგან, რომელ მოაბადს წინაშე ყოველი საწადელი აგისრულდა? მოაბად სახელად ოდენ იყო კელმწიფე, თვარა სხვა ყველა შენი იყო. საჭურჭლეთა

მისთა ზედა კელი მე მქონდა და, შიგან რაცა კარგი იდვა, ყველა შენი იყო. ცხენთა უკეთესთა, რაგვარნიცა გწადდეს, არავინ გიპატიმრებდა და თვითოფერსა აკაზმულობასა. აგრევე სანადირონი ავაზნი, ქორნი და ძაღლნი შენსა ბრძანებასა ქვეშე იყვნიან და ლაშქარნი განაღამცა. საკელმწიფოთა სარტყელთა ირტყმევდი, თუ ოქრო-ქსოვილი ჩინური არ იყვის, – ტანსა არ შეიმოსი. შენნი მსახურნი მთვარეთაებრ შვენვარენი დაკაზმულნი წინა გიდგიან და შენსა გვერდით მწოლი, თვალ-მარგალიტიანსა ოქროფსა ტანტსა ზედა პირმზე შენი გულ-გაუყოფელი ვისი იყვის. ესეთი ადგილი, ესეთი ყოფა და ესეთი მოყვარე დააგდე, სანატრელი და სანდომი ყოვლისა ჯორციელისაგან ვინ ქმნას ეგე გონებისა უფალმან, რომელი შენ თავსა უყავ? არ ვიცი, თუ ეგზომისა ნაცვლად რა სარგებელი მოგხვდა. სარგებელი ვერა ჰქმენ, სათავნო გაანქრიე და აწ უსარგებლო და უსათავნო ბედითად დარჩომილ ხარ. შენითა კაცობითა

ათასი საჭურჭლე თვალითა პატროსნითა სავსე წაგელო და აწ დანგსა ერთსაცა ათასითა ჭირითა ეძებ. აზომ უმეცარი ხარ, რომელ ყოვლისა კაცი საგან ცარიელი დარჩომილ ხარ, და არცა ესე იცი, თუ ნაცვალი რა გაქვს. ესრე მოუცემია ღმერთსა, ვითა ამოზიდულისა წმიდისა ოქროდსა ნაცვლად, ტყვია მყრალი და სპილენძი. მიკვირს, თუ ცნობანი გაქვანლა, სათავისოდ რად ჰქმენ ეგე? ეგეთისა ვარდისათვის, რომელ დიდხან შენთანა ვერაა, მისთვის ესე ყველაი ვით დაივიწყე? ერთი ვარდი რად გამოირჩივე ერთსა წალკოტსა, უეკლოდთა ვარდითა, ნათლითა სავსესა?”

რა აღინა მოციქულობა მოისმინა, წიგნი აილო და გაესალამა. მაშინვე ჯოგი მოასხმევინა: გამოირჩივნა [ცხენნი] მსუქანნი, მალემორბედნი, საკედრად კარგნი, მინდორთა შიგან თხათაებრ მალენი და ქვიანთა შიგან არნთაებრ მავალნი, წყალთა შიგან თევზთაებრ მცურავნი.

კაცნი თანამყოლნი მალენი და დაუშრომელნი წაიტანნა, წავიდა და არ გამოისვენა არცა ერთი წამი. ესრე ფიცხლა იარა, რომელ ორკვირა მარავით გორაბს მივიდა.

[რა გულისა-წამლებელმან ვისმან ადინა გაგზავნა, გულითა დამწვრითა ესრეთ საბრალოდ მოსთქმიდა, რომელ ვინცა მას მოისმენდა, თუ ასიცა გული ედვა, ეგრეცა უგულო დარჩებოდა. ეგრე იტყოდა:

”სადა წარვიდა იგი ჩემი სვიანი საწუთრო? სად დამემალა იგი მზე, რომელ მიწყით მეახლის, მით არღარა მინახავს, რომელ მზემან და მთვარემან გამწირა? რადგან დღესა მზითა აქვს სინათლე და ღამესა მთვარითა, მე განაღამცა ავად ვიყავ? თვით მით ვკვნესი და დაუსუსურებულ ვარ, რომელ ღამისა სიბნელე არაოდეს გამითენდების. მით ვადენ ზღვასა დაბნელებულთა თვალთაგან, რომელ გამწირა თვალთა ჩემთა ჩენამან და გულისა სიხარულმან.

ავი მით არავისთვის მექმნა, რომელმცა ავი არ წამკიდებოდა. აწ ბედმან ჩემმან რად მიმცა ესეთსა ყოფასა, რომელ ვითამცა წამსა და წამსა თვითო ქარავანი მომივიდოდა, დაშნისა დამცემი? მეშინიან, რომელ ჭირთაგან ავსებულობითა ნუთუ გამეპოს გული, რადგან ბროწეული სისავსითა დაიპობის. ეგზომთა ჭირთა დაპყრობილსა გულსა არცა ღბინისა ნიავი შეუვა, არცა სინათლისა მზე. მიწყით ღრუბლიანია და ნამიანობასა ვერ გასძლებს. და მე ამისგან მოსვენება არა მაქვს. ჩემსა მიჯნურობასა მწიგნობრობა უსწავლია, მით ამა გაყვითლებულსა პირსა ზედა სისხლითა სწერს მისთა ჭირთა და პატიჟთა სიმრავლესა. რა ეტლია, რომელ ესრე გააქროს ფერადობა, რა ბედია ესე თმობა-უქონლობა?! მიჯნურობამან გულსა ცეცხლი ჩამიგზნა და გული გულისა-ნადებითურთ დამიწვა. გებრალეობდეთ, მსმენელნო ჩემისა ამბისანო, დამჭირვებია და მით ვიზახი ურიდოდ! რა საქმე საზომსა გარდაჰკდეს, ღონე ფარვისა

არაა. თუ ჩემსა გულსა უმეცრობითა წაეკიდა ეგზომი
დიდი საქმე, მაშა, რად ყოვლისა კაცისაგან მე ვარ
შესაბრალებელი? სადა მპოვა ესრედ უსაზომოდ
სიყვარულმან, რომელ ტანისა ჩემისაგან სიყრმე,
სიხარული და სული წამიღო? თუ ჩემზედა დაწყებულა
მიჯნურობისა ქმნა, თვით ესე დაღი მეყოფის.
კიდევანობისა მეტი არავისგან გარდამეკდევის, რომელ,
ვირე ცოცხალ ვარ, სულსა მაჩნია. სადა ხარ, ჩემო
ისრისაებრ მართალო? მნახე შენისა სურვილითა
მშვილდისაებრ გამრუდებული! რა სიშორე შენი და
ჩემზედა ქნანი მოვიგონნე, გული დამენასკვის. მე იგი
აღარა ვარ, რომელი შენ გინახავ; ვინცა მნახავს, ველარ
მიცნობს, და შენ ჯერეთცა არა გეწყალვი. ვირემდინ ვიცემ
პირსა, ვირემდინცა არა დავაიისფრებ ბროწეულისა
ყვავილსა. ვკვნესი ყოველსა წამსა, ვითა ჩანგისა
მუტრიბი. გული ჩემი მტერია და ნიადაგ მტრისა სიახლე
ვით გავძლო? ამევსო გული ცეცხლითა! კვნესოდე, სულო,

რადგან ამისი ღირსი ხარ და ამასვე სოფელსა ნახე
ჯოჯოხეთი. ასრე თურეა ნება ღმრთისა, რომელ მე
მიწყით ვკვნესოდე და შენ იწვოდე. რა სიამე აქვს ესეთსა
ყოფასა, რომელ ცრემლთაგან მიწყით წყალსა შიგან ვიყო
და შენ ცეცხლსა? საწუთროსა ზღვად შევიქმ თვალთა
ჩემთაგან, ხომალდსა შევალ და თევზთა თანა ვერევი;
სისხლიანსა ტანისამოსსა ჩემსა აფრად გამოვაბამ და
ჩემისა სულთქმისა ქართა ვაარებ; ნავისა აფრა, ზღვა და
ქარი რა ყველა ჩემგან იყოს, შიში რად მინდა? ჩემსა
საგონებელსა თანა გამიგზავნია წიგნი, გულის სისხლითა
დაწერილი და სისხლიანსა ტანისამოსსა შიგან წახვეული.
ნეტარ წაიკითხავსცა ანუ არა? ნეტარ შეიგებსცა ჩემისა
გულის-ნადებსა ანუ არა!? ნეტარ შევებრალებიცა,
პასუხსა მომწერსცა, იმედსა დამიდებსცა და გულსა
დამიამებსცა?

აჰა, რა ვქმნა? მიჯნურსა ამის უარესი რა დაემართების,

რომელ დღე და ღამე წიგნისა ოდენ მოლოდინა ჰქონდეს
ლხინად! და მე არცა ამას ვეჭვ ჩემისა გამწირავისაგან.

აჰა, წამივიდა ნაზობისა და სიამისა ჟამი, რომელ
ვნებიერობდი და ვნაზობდი! მოყვარემან აწ ჩემი საქმე
გაასრულა, ასე რომელ წიგნი ლხინად მიჩნს, და, თუ
ოდესმე ვიძინო, სიზმრივ ნახვა – სიხარულად. ვაი, იგი
ჟამი მიჯნურისათვის, რომელ ოდესცა მოყვრისა საუბარი
წიგნსა ზედა მიიყაროს და ნახვა სიზმარსა! მე ამითცა
უსაბრალოე ვარ სხვათა ყოველთა მიჯნურთაგან, რომელ
შენისა გონებისაგან არა მაქვს ძილი. თუმცა მეზმანე,
თვარა წიგნსა უსამართლოდ ჩემისა გაწირვა-აბეზარ-
ქმნილობისათვის აღარ მოველი.

ჰე, ზენაარ საწუთროო! რად დავრჩი ესრე, რომელ
ეგეთისა ნებიერობისაგან ესეთი უნებლობა მოყვრისაგან
დამემართა და ამპარტავნობისა ნაცვლად სიმდაბლე?

ყოვლისა გაუვლენელობისა ნაცვლად და სიყრმისა სიხარულისა სანაცვლოდ რად დამემართა ესრეთ უთმინო მიჯნურობა? რად არ ასპიტისა გველისა ზარი შევსვი? რად არ ნადირთა სამე მივეცი შესაჭმელად? თუცა ესრეთი ყოფნა და გულსა ზედა კელის-უქონლობა დამემართებოდა, რად არ მასვე კარგსა ყოფნასა შიგან მყოფი მოვკვდი?! სიხარულისა ჟამსა სიკვდილი უამეა ბოლოდ ესეთისა უპატიოებისა მონახვასა.

ვაი, საწუთროო! შენი კელი მიწყით ეს არის, რომელ უგულოთა ჭირსა უმატებ. თვისსა და შენსა სიამოვნესა ამით გააბედიტებ, რომელ მოყვარეთა გაჰყრი, არ გაუსრულდები და უიმედო ჰყოფ. იგი ღრუბელი, რომელ უგულოთა ზედა სწვიმს, ქვათაცა ზედა იგივე დასწვიმს. ქარი, რომელ ნიადაგია, იგი კაცთა ვარდისა სუნსა მოართვამს, მაგრა მე მოყვარისა სულსა არაოდეს მომართვამს. ეგზომ დიდი ავი არა მიქმნია, რომელ ქარნი

და ღრუბელნიცა მე მემტერებიან; რომლისა ღრუბლისაგან მაისური წვიმა მას ზედა მივა, მე იგი არცა თუ სატირლად მწვიმს. აწ ქვეყანა მზიარულია და ხენი აღყვავდებიან, მიწა მრავალფერითა ყვავილითა და მდელოდთა შემოსილია, მაგრა ჩემი ყვავილი და ღვინი ჩემგან მოშორვებულა, ვითა სიცოცხლისა იმედი. მე აწ მიწაცა მჯობს: მისი გაზაფხული და შვენება მოსრულა და ჩემი არღარა”.

ესეგვარსა რასმე მოსთქმიდის და მიწყით ტიროდის].

58. რამინისაგან ვისის მოგონება

რა რამინ ხანი დაყო გულსა თანა, მისებურად გაძღა, მოახლეობითა მისითა მოეწყინა, მისებური უხანობა მოუნდა. რა გაძღა და დაითრო, მათისა სიზარულისა ვარდიცა დაჭნა, მათისა სიყვარულისა ქარი დადგა, მათი

ნავი - უტაროსობითა. რა სიყვარულისა მათისა მშვილდი
გატყდა, მიჯნურობისა მათისა ისარიცა დაილეწა. მათისა
სიხარულისა შესამოსელსა აღმასიცა დაუძველდა, მათისა
სიამოვნისა წყარო დაშრა. რამინის გორაბს ყოფნა ამას
ჰგვანდა, რომელ კოკა რა ახალი იყოს, წყალსა კარგად
დაიჭირავს; რამინის მიჯნურობა ხარბსა კაცსა ჰგვანდა,
გულისაგან ღვინო მხიარულად და კარგად სვა. ვირე
ფხიზელი იყო, უნდოდა, მერმე სიმთრვალითა მისი
სიყვარული წაუვიდა. რა კაცსა ღვინო ზადსა შეაყოლებს,
თუ უკვდავებაცა არის, ადრე აღარ მოუნდების. აგრევე
რამინ ცოტად გა-რე-მაძღარ იყო გულისა მოახლეობითა.
არცალა ადრითგან ვისი ენახა და მისი რამე გონება და
მოახლეობა კვლა საგონებელად შეექმნა.

გაზაფხულისა პირსა ველსა თამაშად გავიდა და ნახა ახალ
ამოსული ყვავილი მრავალფერი. მიწა, ხენი, ველი და
წალკოტნი ყველა აყვავებულ იყო და დაშვენებულ იყო.

ერთსა ვისმე კაცსა, მას წინაშე მყოფსა, იისა კონა ჰქონდა
კელთა და რამინს მოაჯსენა. რამინ რა იისა კონა ნახა, ისი
დღე მოეგონა, რომელ ორგვართა ფიცითა შეეფიცა
ვისისად უცრუებლობა, ოდეს შაჰინშას ტახტსა ზედა
სხდეს, და პირველისა ფიცისა შედეგად ვისი იისა კონა
მისცა და ეგრე უთხრა: ”ეს ჩემგან ნიშნად დაისწავლე,
სადაცა ახალსა იასა ნახვიდე, ამა დღესა და ფიცსა
მოიგონებდი! ასრემცა ლურჯი და თავ-ჩამოგდებული ხარ
და დღე-მოკლე, თუ ჩემი ფიცი გასტეხო და მეცრუოცა; და
მე ნიშნად ვარდსა დავისწავლი, რომელ აგრემცა დღე-
მოკლე ვარ და ღმრთისაგან აბეზარ-ქმნილი, ოდესცა შენი
ფიცი გავტეხო!”

რამინს იგი ჟამი და დღე მოეგონა, ასრე გაცდა, რომელ
საწუთრო დაუბნელდა. გაზაფხულისა ღრუბელი შავია და
ეგზომსა აწვიმებს, რომელ ღვართა ადენს; აგრევე მას, რა
გული დაუბნელდა, ეგზომი თვალთაგან ცრემლი იდინა,

რომელ ახალნი ზღვანი დააყენნა. რა მოეგონნეს პირველ მისგან ვისისათვის ჭირ-გადაჯდითობანი, ვისისაგან მისი სიყვარული და მის ჟამისა გულ-გაუტეხლობა მისთვის და რამინისაგან მის ფიცისა გატეხა, ეგრე თქვა: ”რა მიქმნია! ღმერთი, სჯული, ფიცი და სული ყველა გამიწირავს ვისის გაყრითა!”

კვლა გაუძნელდა მიჯნურობა და გაუახლდა სამისო სიყვარული. რა მზე ღრუბლისაგან გამოვიდეს, სიცხე მაშინ უფრო აქვს. ეგრევე რამინს გაუახლდა სიყვარული. პირველისაგანცა უფროსი მიჯნურობა მოერია. თავი ემრუდებოდა და მოყვარე ეზენარიანებოდა, სიყვარულისა გაახლებულობა და მოსურვებულობა ჰრევდა, სიარულისა ძალი არა ჰქონდა, ფერი ჰკრთებოდა. გზასა გარდაუქცია, ლაშქარნი დაყარნა, მარტოდ გარდაჰყდა ცხენსა გულ-გატეხილი და ფერ-მკრთალი. თვალთად სისხლისა ცრემლსა იდენდა,

მოსურვებულობითა და ნახვის მონდომილობითა, ვითა ცხროიანი, თრთოდა და იწვებოდა, სწყევდა საწუთროსა და თავისა გულსა, რომელ ამათგან გამოსვენება არაოდეს ჰქონდა:

”ზოგჯერ თავისა ქვეყანასა მიჯნურობა დამასნეულებს, ზოგჯერ ამხანაგთაგან მომაშორებს, ზოგჯერ მოყვარესა შემაცოდებინებს და უმოყვროდ გამკდის; ზოგჯერ სიშორე არად მომეფერების, გამახელებს და მატირებს. ჰე, გულო საწყალო და დაბნელებულო! ვირემდინ უღონო მთრვალსა ჰგავ, ჭირსა და ღზინსა კიდის-კიდე ვერ გამოირჩევ! შენ ზღვა და ჯმელი სწორად გიჩნს, შენ ზაფხული და ზამთარი ერთი გგონია. თუ სტავრასა ზედა ჯდე და თუ მიწასა, სირეგვნიტა ყველა სწორად მოგეწონების! რასაცა ნახავ, სისუბუქიტა ყველა სწორად მოგინდების, ერთსა საქმესა ზედა არ დაიდგამ, უმეცრობიტა მრავალოფერად იქცევი. ქვეყანისა

ფათერაკისა საარაკო ხარ და ლაშქართა ჭირისა სადარნო
ადგილი, ფათერაკისა სადგომი ხარ და ამით ყოვლისა
იმედისა კარი დაჯშულა შენთვის. გორაბს მოხვე, ფიცი და
ზენაარი გასტეხე, შემაჯერე ვისის დაჯსნა და ვერ
დაეჯსენ. რეგვენი მე ვარ, რომელ შენითა ქართა ზღვასა
შევედ; ეგრე მითხარ: ცოლი შეერთე და ვისი გაწირე,
ჩემგან ნუ გეშინიან, სიმორესა ველევი და აღარ მინდა,
დათმოებისა ჭირსა მოვიჭირებო. აჰა, შენითა იმედითა
სულთაგან მოვწყდი, მისად ნაცვლად სხვა ვძებნე, ფიცი
გავტეხე და უხანობისაგან უიმედო გავკე. აწ ზღვა-შიგან
მრჩვალი დაგიგდივარ და კიდევანობისა ცეცხლსა ზედა
დაგისვამ. შენ იტყოდი, თუ დამთმო ვიქნებო. მაშა, აწ
უთმინობამან რად გაგახელა? ვინანი, რად მოგისმინე,
რად მოგეც სადავე კელთა, რად მოვენდევ შენსა
მეცნიერობასა, რომელ თავიცა და შენცა უპატიოდ
გაგკადენ? და აწ ვხედავ, რომელ უფრო შებმულ ხარ
ჭირსა. გულო, შენ უმეცარისა ფრინველისაებრ მარცვალი

ჰპოე და მახე ველარა გაიცადე. გულო, სულისა და მოყვრისა ზენაარი გასტეხე და ჩემთა მტერთა წადილისაებრ გამჯადე. რად მოვლაფლდი, რად მოვისმინე შენი სათქმელი? ჯამს, რომელ ესრე ვიჭირვოდე, - ჭირი ჭირვეულთაა. რეგვენი ჭირისა ღირსია. მე მმართვეს ესრე დაღრეჯილობა, რადგან გულისა სანთელი თავისა კელითა დამივსია; მე მმართვეს ესრე გაბედითებულსა სიხელე, ვინაფთგან ჩემისა სიხარულისა შტო თავისავე კელითა მომიკვეთია, თავისითა კელითა თავისათვის ორმო მითხრია და ჩემისა ღხენისა იმედი შიგან ჩამიგდია. აწ მე რალა ვქმნა? რალა შენდობა ვითხოვო ჩემთა სულთა წამლებელისაგან? მისგანვე დადაღული გული ვითალა უჩვენო, რომლითა სირცხვილითა მივჰმართო? რა საუბარი მოვიგონო? რა მიზეზი მოვიღო მისისა გაყრისა, ანუ სულდგმული ვითა ვეცრო? თუცა აწ უსირცხვილობითა ჩემითა ავჰჯდები ამას და გაყინულსა სიყვარულსა კვლა გავაჯურვებ, მაგრა არა მაქვს თმობისა

ღონე, აღარა ვარ გულსა ზედა პატიოსანი, რომლისაგან
ეგზომნი ჭირნი გარდამსლვიან და ჯერეთცა ამასვე შიგან
ვარ. საკვირველი რამე და ბოლო-შეუქმარი, ეტლი, დღე
და ჟამი თურე იყო, ოდეს გავმიჯნურდი და სიყვარული
ჩამედვა გულსა და თავისითა კელითა ჩემისა სიყრმისა
სიხარული თვით მოვკალ. ჰაი, ჰაი, ოდითგან ჩემნი ჭირნი,
ოდითგან დამიძაბუნა მიჯნურობამან! აჰა, ვიცი, რომელ
წესია მიჯნურთა ძაბუნობა, მაგრა რად ყველასა მეტი
ჩემზედა მოიწია? ოდითგან აღარ მაჯსოვს თავი მზიარული
თავისა საქმესა ზედა: ზოგჯერ ღარიბობისაგან უცხო ვარ,
ზოგჯერ მიჯნურობისაგან ხელი და ცუდმაშვრალი; გაჭრა
სალხინოდ მიჩნს და სიკვდილი - ჭირთაგან მჯსნელად.
სვემან სვიანობისამან გამწირა და ბედი უბედური ჩემი
გამოსვენებად არ მიმიშვებს. ღმერთმან ჩემითა ბედითა
სხვა კაცი ნუ დაბადოს და ჩემსა ეტლსა ზედა დედასა
სხვა შვილნი ნუ აშობინოს! ნულარცა ვინ ესრე უწყალოდ
თავ-უწევარ ყოს”.

ამას და ესეგვარსა გრძლად გამოსთქმიდა რამინ და ტიროდა. ლაშქარნი მო-რე-შორდეს, იგიცა გონებასა მოვიდა და შინა წამოვიდა. პირსა შეჭირვებისა მტვერი დასდებოდა, ცრემლითა ივოცდა.

მას უკანა სიმამრი მისი რაფედ მოვიდოდა, ამა მისისა სიძისა მოთქმასა და ტირილსა ყურსა უპყრობდა. ვითა გულწაღებული და შმაგი სწორნია, ეგრე რამინ ესე არ იცოდა, თუ ამა ჩემსა სათქმელსა ისმენს ვინმეო. რაფედს ყველა გაეგონა, შინა მოვიდეს, რამინს ჰკითხა და ეგრე მოაჯსენა:

”ჰე, ცხენოსანთა გვირგვინო, რად ჰგავ მიწყით მგლოვიარესა? რა არის ეგეთი გულისა საწაღელი, რომელ ღმერთსა არ მოეცეს შენთვის? დაღრეჯა თვით რად ოდეს მოგეგონების, რად იქცევი უმეცრად და ბედნიერებისა და

კარგისა ყოფნისაგან სჩივი? შენ იგი რამინ ხარ, რომელს
ყოველთა მოყმეთა თავი და სანატრელი ხარ და შენი ძმა
ყოველთა კელმწიფეთა კელმწიფეა. შენ ჯერეთ სიყრმიითა
თუცა ტანტსა ზედა არა ჰზი, ეგრეცა ყოველთა
კელმწიფეთაგან უფრო საპატიო და სასახელო ხარ.
სიყრმე გაქვს და უსწორო ჭაბუკობა, კელმწიფე ხარ და
კელმწიფობის მომლოდე, და ამისგან უკეთესი თვით
რაღა გინდა? ნუ სჩივი ცუდად ბედისაგან. უსამართლო
ჩივილი არა სვიანია. ვინცა სტავრისა საგებელსა სწუნობს
და ღმერთსა არა ჰმადლობს, მას ღმერთი მიწისა
საგებელსა ზედა დააწვენს”.

გულისა მატკივნებელმან რამინ ეგრე უპასუხა:

”მრთელი კაცი სნეულისა ჭირთაგან კიდევანია და შენ
მით არა გებრალების მაგის თქმა. ჩემი ჭირი არ იცი და, რა
კვკვნესდე, მით მგმობ. არა რომელი სიამე ჰგავს

მეცნიერობასა და ერთგან ყოფისაებრ არა არის და არცა რომელი ჭირი სიშორესა და ღარიბობასა უარეა.

არაკი: სამოსელსა რა დახვედენ, დაიზახებს და, ვაზსა რა შტოსა მოჰკვეთდენ, ატირდების.

მე აღრითგან მით უმეცარ ვარ, რომელ მოყვარეთა და ნატამალთა ჩემთა კიდევანობა არ მიმძიმდეს. გორაბი შენი ქალაქი და სამშობლო არის: ვისცა ჰნახავ, ყველა შენი მეყვისი და ნატამალია. შენ მიწყით შენთა მოყვარეთა და მეყვისთა გვერდით ჰზი, არ ჩემებრ ღარიბი სხვისა ქალაქსა და ქვეყანასა შინა ხარ. ღარიბი რაზომცა გაკელმწიფდეს, ეგრეცა დაიღრეჯს, რა მეცნიერი ვერავინ ნახოს. კაცსა საწუთრო თავისათვის უნდა და ყველა რამე თავისა სამეცნიეროღსა უფრო იამების. თუცა სიხარული კარგი არის, ათასისა სიხარულისაგან ერთი მოყვარე უამეა. რაცა კარგია, ვითა თავისათვის მომინდების,

ეგრევე მოყვარეთათვის. მე შენთვის მრავალჯერ შემშურდების. სიტყა მოხვიდე გზით ანუ ნადირობით, ნატამალნი, მზახალნი, ცოლი და შვილნი ზედა მოგებვევან მხიარულად, ვითა ტოილო ერთმანერთზედ გამობმულნი ხართ. მე აქა არცა ნატამალი მივის და არცა მოყვარე, არცა გულისა წამლები, არცა შვილი. მე ვიყავ ერთხელ შენებრ ნებიერი, ნატამალთა და მოყვარეთა სიახლითა ამო ყოფნა მქონდა, მაშინ, ოდესცა თავისასა სახლსა ვიყავ. ჩემთვის იგიცა ამო იყო, ოდეს მიჯნურობისაგან ფათერაკი რა წამეკიდის და მოყვარენი მაყვედრებდიან; იგი საყვედურისა წყენა მიამებოდა, ამით რომელ ნარგისი მთრვალი იყვის და ვარდი ნებიერი: ზოგჯერ ნარგისთაგან გულ-მტკივნეული ვიყვი და ზოგჯერ ვარდთაგან დაღრეჯილი.

რა ამო იყო იგი ნაზობა მისი და რა ამო იყო მისი წყრომა და ნებიერობა მისი! თუ კვირასა ერთსა პირი დამიმალის,

ტყვე მქმნის საბრალოდ და მეამებოდის ერთისა
შენდობისათვის ათასი ფიცი!

რა ამო იყო იგი, რომელ მისისა ჯავრისაგან დღით
ათასჯერ ვჩიოდი. მერმე ნაქმართაგან ვინანდი და
ათასისა ქებისა შესხმა და პირისაგან პირისა
უკმოუღებლობა!

რა ამო იყო მრავალ-ფერად რამე ქცევა ჩვენი: ზოგჯერ
ღმობიერობა და ზოგჯერ სიჭუშე, ზოგჯერ წყრომა და
ზოგჯერ ყმაწვილობა, ზოგჯერ სიცილი და ზოგჯერ
ტირილი, ზოგჯერ თმათა მოკიდებით მოხვევა და
ზოგჯერ მისისა ჯავრისაგან სჯულისცა დაგდების ნდომა!
თუ მისთა ნარგისთა კუშტად შევხედი, შემხედაობისაგან
სასჯელი მივეცი, შედეგად მისთა ვარდთაგან ნაცვალი
ღზინი მოვიგი. მიჯნურობისაგან კიდე არა დამჭირებოდა.
რომელსაცა მოყვრისა სიახლე ჰქონდეს და ნებიერობა

აგეთი, ვითარი მე მქონდა, მაშინ მას გულსა კვნესა არ მართებს, არცა ზურგისა ტკივილი. ვირე ვიყავ ნებიერი, ესრე ვიყავ, რომელ ყოველთა მოყვარეთათვის მეჯობნა ნებისაებრ ბურთისა წაღებითა. მოყვრისა პირისაგან ვარდი საპალნითა მქონდა და ჩემისა საყვარელისა თმისაგან მუშკისა აკუმი მედგის. მე ნებიერობისაგან ვჩიოდნი, მე ნაზობითა ვიტყოდნი ამას თუ: სნეული ვარ და უსუსურად მყოფი, მიჯნურობისაგან დაძაბუნებული, კიდევანობისა შეჭირვებითა დასაწყლებული და გაბედითებული; მაგრა ესე ყველა აწ მჭირს, რომელსა იგი მაშინდელი ბედითობა არა მაქვს; ბედითი და საწყალი აწლა ვარ”.

59. რაფედ მისსა ასულსა რამინის გამწირაობა უამბო

რა რაფედ ნადირობით შემოვიდა თავისსა ასულსა გულსა თანა, რამინის ხვაშიადი გამოაცხადა და უამბო, ვითა:

“რამინ გამტერიანდა, თავისა უხანობა და გულის-ნადები გამოაცხადა. შენი სიყვარული დააგდო; იმას თუ უკუნისამდიცა შეაგუებ და მსახურებ, იგივე ზარირანი გველია, ოდესცა კბენა დაემართების, იგივე მტაცებელია. მწარე ხე მწარესავე ნაყოფსა გამოიღებს, რაზომცა ჩვენ შაქრითა ვრწყვიდეთ. რვალი და ტყვია თუ ათასჯერცა დასწვა, ოქრომს-ფერად არცა ეგრე იქმნების და, თუ სპილენძი ათასჯერ ცეცხლსა შინა გამოადნო, სძისაფერობა არცა ეგრე მიეცემის. რადგან რამინ ვისის გული არ შეინახა და მას ვერ შეაგუა, შენმცა რა გაგახარა? მისი ამბავი რადგან გასმიოდა, ავი და საკვირველი ჰქმენ მისი ქმრად შერთვა. უხანოფსა კაცისა მინდობა არა ვამს. რამინის გული მიწყით გამძლომია, მეტისა სიამაყისა და ავკაცობისაგან ლომის-ბუნება არის, მისგან სიმართლისა ძებნა და მლაშისა მიწისაგან ნაყოფისა მოლოდნა სწორნია. რად შეეყარე უხანოსა კაცსა, რად მიენდევ უზენაროსა, რად მოელოდი ნავლლისაგან შაქარსა? მაგრა

რადგან განგება ღმრთისა შენზედა ესრე იყო, აწ ბედითი საუბარი და სინანული უსარგებლოა ჩვენთვის”.

ამაზედა შემოვიდა რამინ ნადირობით! დაკოდილსა ნადირსა ჰგვანდა დაბრუტებულსა, თავისა გზა-გაულებელსა. თვით დაღრეჯილი იყო, გული სისხლითა ავსოდა და ცრემლითა პირი დაებანა. სასიხარულოსა სმასა შინა ესეთი იყო, ვითა მკვდარი.

მისი ცოლი გულ წინა უჯდა, რომელ ყოველი ტურფა მისისა პირისაგან დადუხჭირებოდა, ნაკვთი სიმართლითა ისარსა უგვანდა და პირი სისავსითა - მთვარესა, რომელსა ზედა ვარდი ყვაოდეს. ვინცა ნახის, გული საკუთრად მისცის და მისისა ჭვრეტისაგან გულსა ცეცხლი მოედვის.

მაგრა მისი აგეთობა რამინსა თანა ასრე უსარგებლო იყო,

ვითა მკვდარისა კაცისათვის მუშკი. ტანი ოდენლა იყო მისი და გული აღარა. წამსა და წამსა სულთქმიდის და თვალთა ცრემლი ადგებოდა, გული უთრთოდა, საუბრისა ძალი არ ჰქონდა და ყოველი სიხარული გაარმებოდა ვისის მოსურვებულობისათვის. არცალავისი შეხედვა შეეძლო და ეგრე ეგონა, ესე ჩემი გულისა-ნადები არავინ იცისო. შესტიროდა გული და ეგრე იტყოდა:

“რა უამეა მოყვარეთა ერთგან შეყრასა! მე ესე სიხარული და საჯელმწიფო სმა ესრე დამნავლდება, რომელ თავი ცოცხალი აღარ მჩანს. აწ ჩემსა ცოლსა ეგრე ჰგონია, თუ მე სიხარულად ვზი, და ესე არ იცის, თუ უვისოდ რას ყოფასა შინა ვარ, ანუ როგორ ვიწვი და კვლა ესეცა საგონებელად მევე მომმატებია. ვისსა მე მისი დამვიწყებელი ვგონივარ. ეგრე ჰგონია, რამინ უჩემოდ კარგად არის, ჩემი მიჯნურობა მისცილვებია, იხარებს უჩემოდ, დავიწყებია ჩემი ფიცი და უგსოვნელ უქმნივარო. მას ამისსა

მგონებელსა საჩემოდ გავლენა რაღაღლა ჰქონდა, ან მე რაფთაღა პირითა მივმართო, რომელმან სული, სულთა მომცემი სიყვარული და სჯული დავივიწყე? რაზომა ცოტათა ხანისა იყო, მას ჩემსა ესრე მყოფობასა ვინღა შეაჯერებს? ანუ მე ღმერთსა და მას რაღა პასუხი გავცე, ვინაფთგან მისი გასაკუთრებული გული სხვასა ვისმცაღა მივეც?!

დამქოლეთ მიჯნურნო და დამმესისხლენით! შესვენით ჩემნი სისხლნი ასევე, ვითა თვით ჩემნი მე შემისმან, რადგან მინდობილობისა გულისა მოღალატედ გამოვჩნდი და ყოვლი გულის-მომცემი დავაშინე უზენარობითა ჩემითა. აწ თავისა მანანებელი საბრალო შემიბრაღეთ, ზენაარ, რადგან ამას ეჭვს, თუ ჩემი რამინს აღარა ჰგავაო. და არ იცის ჩემი აწინდელი შეჭირვება და გულისა ჩემისა კვნესა უმისობითა, რომელ ყოველთა სინარულთაგან კიდექმნილ ვარ, გული მისთა

თვალთაებრ გამშავებია და, რა მისგან მოშორებულ ვარ, მისთა სურნელთა თმათაებრ დაგრეხილ ვარ.

ნეტარ ჩემისა გულისა წამლები ტან-სარო და პირ-მზე რას მიზამს?!.. მისისა დამძიმებულობისათვის მართ მესისხლე მექმნების და გამწირავს, მიწასა ჩემისა სისხლითა შეღებავს, სრულად გამაბედიტებს, რომელ თვით მიწასა ჭირნახულობითა ვჰგავ და რკინასა გამძლეობითა, დალეული ვარ მეტისა მიჭირვებულობისაგან, ვეძებ ღონესა ჩემისა სიცოცხლისასა. არ ვირი ვარ, რომელ სიკვდილამდი მიწასა ვზიდვიდეო. წავალ, მარგალიტთა თავსა სადაფისაგან გამოვეძებ, წავალ ჩემისა სიცოცხლისა იმედსა ჩემთა სულთაგან ვეძებ.

ვინ იცის, თუ რაზომნი ჭირნი მინახვან მოყვრისა სიშორისაგან! სხვა ესეთი ჭირი ვის უნახავს ჭვეყანასა

ზედა, რომელ ნახვა წამლად ერგებოდეს? აწ ჩემი სიხარული და დაღრეჯა მისგან არის, რომელ სულისა და სიცოცხლისაგან უფრო სანდომია ჩემთვის. მე მისი ნახვა გამაცოცხლებს, მე მისი საუბარი გამახარებს. მე მისი ზვევა უკვდავ-მიქმს და მისი ღმობიერება ყოველთა დამავიწყებს.

რად ვმალავ ჩემსა ჭირსა ესეთსა აქიმისაგან და ვითაცა ვმალავ, ეგრეცა უარე და უარე ვარ ამა ჭირისა მალვასა შიგან. ამის მეტად ვერცაღა ჩემსა გულსა ვემდურები. მისსა ზვაშიადსა გამოვაცხადებ ყოველგან. კიდევანობისა მორევსა შიგან ვირჩობი. ესრე მიჭირვებულისაგან გულისა მუდარა გარდასრულია. მივალ, ვისსავე შევეხვეწები, ნუთუმცა მომიღმობიერდა და ჯანგი მოიჯოცა მისისა გულისაგან!

მაგრა მეშინიან, რადგან უვისობისაგან ესრე

დასწეულზე ვარ, ნუთუ მოვკვდე მისად ნახვამდის. მაგრა ესე სიხარულად მიჩნს, რომელ მისისა მძებნელობისათვის მკვდარი გზასა ზედა დამმარხოს და ყოველმან კაცმან ცნას ჩემნი საქმენი და მიჯნურობისათვის მიჭირვებულობანი. ვინცა მგზავრი ანუ ღარიბი გარდაიარდეს ჩემსა სამარესა ზედა, ცოტასა მოიჯდომებდეს და შევებრალეობდე, რა ჩემთა ამბავთა სცნობდენ, ღმრთისაგან შენდობასა ითხოვდენ ჩემთვის; ეგრე თქვან: "ღარიბი იყო, მოკვდა მიჯნურობისაგანო". ღარიბი ღარიბსა შეებრალვის და იგინივე მოიგონებენ, ამით რომელ ერთმანერთისა იადგარნი არიან. ღარიბნი ყოველგან საბრალონია და მათი მომგონებელი არავინაა. მე მტერმან მომკლას, იგი სიკვდილი სააუგოა ჩემთვის. მაგრა რადგან მოყვრისა ნატრისათვის მოვკვდები, დიდად მესახელების ესე.

ომნი და ბრძოლანი დია გარდამიყდიან, მრავალგან

დიდნი ლაშქარნი გამიქცევინ, მრავალნი ჭაბუკნი თავისა ჯრმლითა ჩამომიყრიან; მრავალნი პილონი, ლომნი და მკეცნი დამიჯოცვიან; მტერნი წინ ვერ ამდგომიან; ჩემისა შუბისა წვერსა მზე აქებს, ჩემსა სადავესა მიწა აკოცებს, ეტლნიცა გავაბედითენ მტერივითა და მოყვრისა სურვილმან ამა ყველათა გამაბედითებელი ესრე გამაბედითა, რომელ საწუთრო დამანავლლა.

ეგზომთა მტერთა მშვიდობით დავეჯსენ და მოყვრისა სიყვარულსა ესრე დავები, ვითა ტყვე. ნუთუ უკუნისამდის არცა სიკვდილი მომერევის? თუცა მე ვისის წყრომისაგან არ მეშინოდა, მაგრა ეგრეცა თავისა დადებისაგან კიდე არა ღონე მაქვს.

არ ვიცი, აქათ რის ღონითა წავიდე ამისგან კიდე, რომელ მარტო გაპარვითა წავიდე, რომელ არცა ლაშქარნი, არცა ყმანი, არცა ყოლაუზი არა მყვეს, ამით რომელ ცხადად

წასლვა არ მომიჯდების. ვინცა სცნობს, საყვედურსა დამიწყებს. ვისის ნახვა არ მომხვდების და ვერას გავიხარებ და, თუ კვლა მარტო წავიდე, გზა საშიში და შორი არის, მთანი თოვლისაგან შეკრულნია და წყალნი წვიმისაგან უფონონია, ნადირნიცა ზამთრისა სიძნელისაგან დაკოცილან, მარავი თვით თოვლიანია, აწ ჰაერი ქაფურსა სწვიმს. ესდენ გრძელსა გზასა მინდა წასლვა და ამა ყველასაგან ესე უფრო ძნელი საგონებელი მჭირს, რომელ იგი ჩემი სულთა წამლებელი ქაჯის პირი მიწყრების და არ შემინდობს ჩემთა ნაქმართა. არცა მზისაებრ ნათელსა მისსა პირსა მიჩვენებს, არცა ბანთა ზედა გამოვა. არცა შვენიერსა სახესა მისსა გამაცდევს, არცა კარსა გამიღებს, არცა შევეწყალები. ესრე მისთვის ჭირნახულსა საყვედურსა დამიწყებს, დავრჩები კართა გარეთ, საბრალო სული ჩემი უიმედოდ გაცდების და ჭირი ჩემი უნაყოფოდ. მე მომკლავს სიცივე და ყინვა მისისა სურვილისა მისგან შეუბრალებელსა, მისთვის

ჭირნახულსა.

ვაი, ჩემი სიყრმე და ჭაბუკობა!

ვაი, მაღალი სასახელო სახელი ჩემი!

ვაი, ცხენი და აბჯარი ჩემი!

ვაი, ურიცხვი ლაშქარი, საჭურჭლე და სასალოუქო ჩემი!

ვაი, რომელ ესეთსა საქმესა შიგან ვარ გულისა კელთა აღარ მქონებელი, რომელ ამა ყველაჲსა ქონება უკმარ მქმნია და აღარას მერგების!

არ მეშინია ვრმლისა და აბჯრისაგან, არ გავაკვირვებ ლაშქართა სიმრავლესა და პირ-მედგრობასა. მაგრა ვისის მზისა მსგავსისა პირისაგან მეშინიან და მისისა

გრდემლისაებრ მაგრისა გულისაგან. მე ამისთანა
ჭაბუკობა რას მერგების; ანუ რასაცა ოდენ გულსა ვეტყვი:
გულო, ვირემდინ იბრძვი, ვირემდინაა შენი
შეუჯერებლობა და სიხელე, ვირემდინ იდენ ცრემლთა
ზღვათა წყვასა? ყოველი გული მზიარული არის და ჩემი
გლახ მიწყით დაღრეჯილი და შეჭირვებული ზოგჯერ
ცეცხლსა შუა და ზოგჯერ მყინვარსა, და კვამლი ეგრე
ამდის. არცა დღისით მაქვს მოსვენება და არცა ღამით
ძილი, არცა ლაშქარნილა მეამებიან და არცა სიმარტოე,
არცა წალკოტი, არცა მოედანი, არცა დარბაზი, არცა
სამსმელონი, არცა ცხენთა თამაში, არცა ჭაბუკობა, არცა
სმასა შიგან უხვობა, არცა არიფთა თანა საუბარი, არცაღა
გვარიანი ცოლი და არცაღა უვისოსა თვით სიცოცხლე და
ვისისაცა შეხედვისა წამალი მაქვს.

სიმღერისა და ქებისა ნაცვლად დღე და ღამე საყვედური
მესმის ქოისტნით, ხუზისტნით, ქირმანით,

ტაბარისტნით, გურგანით, ხორასნით. ჩემი ამბავი ითქმის ყოველგან და ჩემი ვსენება არს ყოველსა ქვეყანასა შიგან. ქალაქთა შიგან ჩვენსა სიმღერასა იტყვიან, ველთა ზედა მეცხოვრენი ჩვენსა უბნობენ, დედანი - კართ უკანა და მამანი - ვაჭართა შუა, ყმაწვილნი ფოლოცთა შიგან ჩვენსა ამბავსა იტყვიან და იმღერიან.

მე პირი სიბერით მქმნია და გული ჩემი ჯერეთცა მიჯნურობისაგან ვერ გამძღარა. რაოდენ გულისა წამლებელი ვისი მაშორავს, ომობასა შიგან სიშორისა შეჭირვებითა ესრე დაყვითლებულ ვარ, ვითა დრაჰკანი, და მეტითა უსუსურობითა ნასნებავსა ვჰგავ; ვერცა ოთხისა ბიჯისა წარბენა შემიძლია, არცა ჩემისა მშვილდისა მოზიდვა, რომელსაცა დღესა ცხენი გავაჭენო, წელნი გარდაწყვეტილსა მიგვანან. ნუთუ ცვილად შეიქმნა რკინისა ზურგი ჩემი, ნუთუ მატყლად შეიქმნა ქვისაებრი მჯილი ჩემი? ცხენი ჩემი, რომელ კანჯარსა

აჯობებდა, ახორსა ზედა ჩემებრ იგიცა დაუსუსურებულა; არცა ავაზათა თხათა ვანადირებინებ და არცა ქორთა კაკაბთა მოუტეობ, არცა მორკინალთა ვერკინები და ძალსა ვიცდი, არცა მსმელთა თანა ვიხარებ.

ჩემნი სწორნი ყველანი ბედისა და სიყრმისაგან იქადიან, ზოგჯერ ცხენს ჰკაზმენ და ზოგჯერ აბჯართა, თავისა ცოლსა და საყვარელსა გვერდით იხარებენ; ზოგჯერ ველსა და ზოგჯერ შინა, ვითაცა სწადიან, თამაშობენ; მეცნიერობასა ისწავლიან და ზოგნი ნიშატსა და სიხარულსა უკანა უდგებიან, და მე ყველასა საჯამსოძსა და კარგისა ზნისაგან უცხო ქმნილ ვარ, ვითამცა ბედი და ცნობა ორნივე წამსლვოდეს და ორთავე დასძინებოდა. ჭისა წყალსა ვჰგავ და კვლა გონებითა შიკრიკსა, რომელ დღე და ღამე ვმგზავრობ მოუსვენებლად; თავსა სასათაულსა ზედა არ დავდებ და ტანსა საგებელსა. ზოგჯერ დევთა გვერდით ყოფნა გარდამივდია და

ზოგჯერ ლომთა გვერდით სიარული. ამა საწუთროსა ჩემის გულისა შესწრობითა არა გამიხარებია და მას საუკუნოსა ჩემისა ფიცისა გამტეხლობისათვის ასრევე ღზინსა მოველი.

ვაი, გულო, ვირემდინ მიგზებ ცეცხლსა და ჭირისა კოჭობსა შიგან მადულებ? მეტითა უმეცრობითა მე მოგიკლავ და შენ არა შეგწონს. უგუნურობითა ნავლელსა ვჰგავ და ღზინისა და სიხარულისაგან უნაწილო გიქმნივარ. ღმერთმან შენებრი გული ნუვის მისცეს, რომელ სიყვარულითა მთრვალი ხარ და უმეცრებითა რეგვენი”.

რამინ გულსა ესეგვარსა ეუბნებოდა და აყვედრებდა. მაგრა ესე არას ერგო: გულისა წადილმან ცნობისა ძალი განაღამცა მიუღო, გულსა ველარ მოერია და ამა გულისა შეგონებასა შიგან, ვითა ჭათმისა გული, ეგრე უბადოდ

უკრთებოდა და მას სმასა შიგან ეგეთი დაღრეჯილი ჯდა, ვითა თვით გული არას სიხარულსა მოსცემოდა. ტახტისაგან ჩამოვდა და დარბაზით გამოვიდა, ესრე ფიცხლად წამოვიდა, ვითა ჯაბანი ომისაგან. შეჯდა მისსა რაცსსა მალესა-მორბედსა. რა ქალაქისა კართა გამოვიდა, ვითა ფრთოსანი, მოვიდოდა ხორასნისკე და იარებოდა მათ უკაცურთა და უდაბურთა მინდორთა შიგა ხორასნისა გზასა.

60. რამინისაგან ადინას ნახვა

რამინს ესეთთა გზათა სიარული ესრე ამოდ უჩნდა, რომელ მუნით მომავალი ნიავიცა სალხინოდ მიუჩნდა და იტყოდა: “ჰე აღმოსავლეთით მომავალო ნიავო, რომელ სურნელებითა სამოთხით გამომავალსა ჰგავ! ხირხიზითა, სამანდურითა და ყანურით მოიღებ მუშკისა, ალვისა და ქაფურისა სულსა. ეგრევე აწინდელსა ნიავსა აქვს სიამე

ჩემთვის, რომელ ჩემისა გულისა წამლების ქვეყანით მოვა ამბრისა და მუშკისა სული. წალკოტით ვარდისა სული ეგრე კაცსა არა ეცემის, ვითა რამინს ვისისა”. ამა საგონებელსა შიგან იყო, ვითა: “რადგან ბედნიერი სული მეცემის, ნუთუ ღმერთმან სრულად არ მიმცეს უბედურობასა და ვნახო ვისის პირიცაო.”

ამაზედა წინაემთხვია ვისის მოწიგნარი აღინა. რა შორს დაინახა და იცნა, სიხარულითა გული, ვითა კარი, გაეღო, ცხენი შეუტევა და ფიცხლად მივიდა. აღინა ცხენისაგან გარდაჰდა, თაყვანისცა და მიწასა აკოცებდა რამინს წინაშე. მისგან ვისის სურნელებისა სული ეცემოდა. ვითა თვით ვისის ამბავის მნდომელი, ეგრე გაეხარნეს მისი ნახვა. მხიარულად მოიკითხა და ერთმანერთისა ნახვისათვის ღმერთსა მადლი მისცეს. ცხენნი გამოაბნეს და მწვანვილსა ზედა დასხდეს; რაცაღა მოციქულობა ჰქონდა, მოაგსენა, ვისის მაგიერი სალამი და სურვილი,

მერმე წიგნი, ვისის პერანგი და თავსაბურავი მიაართვა. რა რამინ ვისის ნიშანი დაინახა, ვითა ცხროიანი, ათროთოლდა, დაბნდა, ცნობათა მიჰჰდა. წიგნი ჯელთაგან დავარდა.

მერმე რა გონებად მოვიდა, წიგნს წაკითხვა დაუწყო და ვირე გასრულებამდის სისხლ-რეულითა ცრემლითა დაასოვლა წიგნი, ვისის პერანგი და თავის საბურავი მისითა სისხლითა დასვრილ იყო, ზოგჯერ პირსა დაიდვის და ზოგჯერ მკერდსა, წამსა და წამსა დაბნდებოდა. ვითა ღრუბლისაგან წყალი გამოვალს, ეგრე მისთა თვალთაგან სისხლი; ვითა ღრუბელთაგან ელვა გამოვალს, ეგრევე მისის გულისაგან ცეცხლი და პირისაგან კვამლი. ზოგჯერ ტიროდის და ზოგჯერ სულთქმიდის; ზოგჯერ ხელთაებრ დაიზახნის და დაბნდის; ზოგჯერ უსიტყვოქმნილი გატყდის; ზოგჯერ პირდაღმა დაეცის და საყულოთა გარდაიხევედის. ამა

ვისისა პერანგისა და თავისა საბურავისაგან ვისის
სულისა ცემამან ესრე ცნობათა მიჰკადა მისითა
სურვილითა, რომელ გონება არღარაღსა ჰქონდა და თვით
ვითამცა გულისა შეცვლა აღარა გარდასრულ იყო. რა
ცოტად ცნობა მოუვიდა, მისებურად ენასა მეცნიერობა
აჰმარა; ეგრე თქვა:

“ვაი, ჩემისა ბედისა და ჯავრისაგან, რომელ ჭირისა
თესლი დათესა და მომწყვიდა შვენიერისა მოყვრისაგან,
რომელი ყოველთა ტურფათა საპატრონო არის! მე მის
ელვისაგან მომაშორვა, რომლისა დარბაზი ცა არის. ჩემთა
თვალთაგან კიდე-ქმნა მისისა სახისა სიტურფე, არცალა
მისისა ჳმისა სიამოვნე მომასმინა; მისისა ჳვრეტისა
ნაცვლად პერანგი მოუცემია და მისისა საუბრისა
ნაცვლად წიგნი მოუწერია. სულისა გამოსვენება ამა
პერანგისაგან იქმნა და ბედისა ჩემისა წაღმართვა ამა
წიგნისაგანო”.

61. რამინის წიგნი ვისის თანა

დაწერა წიგნისა თავსა ზედა ვისის სახელი, მზისა მსგავსისა, მთვარისაგან უტურფესისა, ვარდითა სავსისა, ბროლისა სვეტისა და გვირგვინისა დამაშვენებელისა, დარბაზისა განმანათლებელისა, უკვდავებისა წყლისა, სამოთხისა სურნელისა, თვალისა პატიოსნისა, თვით კელმწიფისა და საკელმწიფოჲსა მნათობისა, ერანისა და ზორასნისა მზისა, რომელ: “ღმერთმან მე უშენოდ წამსაცა სიცოცხლე ნუ მომცეს და შენ შენისა წადილისაებრ ბოლო-შეუქმრად გყოს. შიში მაქვს შენისა პირისა, მზისა მსგავსისა, ნახვისათვის; მოსურვება და გონება მიუწდომელია, რომელსა ამისი შიში დაუვიწყებია. მეშინიან შენისა უკვდავებისა მსგავსისა საუბრისათვის, შეცოდებული ვარ, მეშინიან, ნუთუ იგი მიყო, რაცა

მმართველს და მტერთა ჩემთა გაახარნე! თუ ბრალი თავსავე ზედა არ ჩემი იყო ამისისა მოქმედობისა, და არცა შენი ბრალობა მესაჯამსების. მტერობისა ეშმასა პირველ შენ უკმე. ოდეს კიდე-გამაძე, მოგეწყინე ადრე და აღარ შეგეძლო ჩემი სიახლე, შენ შემაგულვანე შეცოდებისა შემართვებასა.

მე შენისა გულისა და სიყვარულისაგან არა მქონდა ამისი საეჭვი. ჩემი საეჭვი ცა იყო, შენ მიწად შემქმენ. შენ იცი თუ, ვითა სამკვიდრო დარბაზი ავაგე შენი სიყვარულისა, მაგრა მას პირველ შენ დაუწყე რღვევა. რაზომცა შენ დამამძიმე, მე არცარა კადრებისა ღონე ეგრე მაქვს. პატრონი ხარ, რაცა გწადიან მიყავ, გარდამაჯდევინე; გული დამიც და შენთვის საკუთრად მომიცემია. შენისა ბრძანებისა მოსმენისათვის არა გრიდობ თავსა, შენგან ბრძანება და ჩემგან მოსმენა. რაზომცა შორს ყოფილ ვარ შენგან, გული ჩემი მძევლად ეგრეცა შენს წინაშე

დამეგდო. ჩემი მძევალი შენთა ჳელთა შიგან ყოფილა. მე ბრძანებისა შენისაგან გამოსლვა არაოდეს მიკადრებია. ოდითგან შენდა მოშორვებულ ვარ, შენმან მზემან, ვითამცა ვეშპისა პირსა შიგან ყოფილ ვარ პატიმრად და გული უშენობისა ჳირითა ამვსია. ჩემისა საქმისა მოწამე ჩემნი ღაწვნია ყვითელნი. თუ მალირსო და გამიკითხო, ვეჳვ, რომელ შეგაჯერო. რაცა ჳირი მჳირვებია, მოწმად ღაწვნი მეყოფიან და მოფიცრად ცრემლიანნი თვალნი. ოქროძთა შელებულნი ჩემნი მოწამენი და სისხლითა დასვრილნი ჩემნი მოფიცარნი. რა გიჩვენნე მოფიცარნი და მოწამენი, მაშინ დაიჯერებ ჩემსა მოჳსენებულსა, ჩემგან მართლისაგან კიდე არა ითჳმის და სიმრუდითა გაწბილებული არაოდეს დავრჩები.

გამწირე და მეცა მოვსცეთ. აწ ნაცვლად მაჳე და გაჳო. აწ რადგან პირველ-შეცოდებისა შენდობა მითხოვია შენსა არაოდეს გამწირავსა, აწ თავითგან დავიწყებ შენსა

შეგუილსა და სამსახურსა. სხვასა არავის ვიცნობ, შენგან კიდე არავისი შეგუილი შემიძლია. შენგან კიდე არცა სიცოცხლე მომინდების და არცა თვალითა ჩენა. ამოვიჯოც გულისაგან შენისა წყენისა ჯანგსა. თვალითა ვიყიდი შენისა ფერჯისა მტვერსა, არ დავაგდებ შენსა სიყვარულსა და მომატებით თვით აღარ გაიძლების. გულსა გონებითურთ შენ მოგცემ უზიაროდ. მიბრძანებ ეგრე და, თუ არა, ეგრეცა არ ვეძებ შენისა პირისა კიდეგანობასა; არ მოვწყვედ მზისაგან მეცნიერობასა ჩემსა, ვერ გავძლებ სურნელთა თმათა შენთაგან, თუმბუთურისა მუშკისა სულისაგან უკეთესსა ვერას ვპოებ.

კაცი ღმრთისაგან სამოთხესა სიამოვნისათვის ითხოვს. შენ ჩემთვის ესეცა სოფელი ხარ და სამოთხეცა. ამით არა მგამა, თუ შენისა მიჯნურობისათვის ჭირი ვნახო, ღზინსა უჭიროდ ვერვინ ვპოვებ. აწ დავივიწყოთ გარდასრული

და თავითგან შეგუილი სიყვარული და სიხარული დავიწყით. შენ ჩემთან იყავ, ვითა სიყვითლე ოქროსა თანა, და მე შენთანა ვიყო, ვითა სინათლე მზესა თანა. შენ ჩემთან იყავ, ვითა სული მუშკსა თანა, და მე შენთანა ვიყო, ვითა ფერი ვარდსა თანა. შენი სიხარული უჩემოდ არა ვამს და ჩემი ნებიერობა უშენოდ არ ეგების. ჩემი მახვილი ვრმალი ნავლლისა გემო არის, კაცთათვის არ დამარჩენელი, და შენი წამწამისა ისარი - გულთა მომკლველი. რა შენი ისარი და ჩემი ვრმალი ერთგან შეიყარნენ, ჩვენი მტერი ცოცხალი ვერ დარჩების. ვითა თუ უშენობა გამიგრძელდების, მის სიცოცხლისაგან უიმედო ვარ. რაზომი მდინარეთა და ზღვათა შიგან ცვარია, ეგზომსა სურვილსა და თაყვანისცემასა მოგაცხენებ.

შენი წიგნი, ჩემი სულთა მომქცევი, გზასა ზედა მომართვეს და პასუხი მეცა მუნითვე მოგაცხენე მოკლედ.

თუ ათასითა ვინ ტოილოძთა დამაბას, მისი გაუწყვედელი არ დავდგები. ამა წიგნსა მეცა უკანამოუდეგ სწრაფით, ვითა უტევანი ისარი, ნუთუმცა ღმერთი მოწყალე მექმნა და შენი უნახავი არ მოვკვდე”!

დაუწერა რამინ წიგნისა პასუხი, და შემოიქცა სწრაფით ადინა, და რამინ მას უკან ფიცხლა მოვიდოდა. ხორასანისა გზისა სიგრძე და სიძნელე დავიწყებოდა. რამინ და ადინა ერთმანერთსა დღისა ერთისა სავლითა აშორვიდეს.

თუცა მიჯნურობა თავით ბოლომდე საზიანოა და ყოველი ჭირი ტანისა და წყენა სულისა, ორი სიხარული ეგრეცა სდევს მიჯნურობასა: ერთად წიგნისა მოსლვისა და ამბვისა ცნობისა ჟამსა და მეორედ ნახვისა ჟამსა. იგი სიხარული უჭიროდ არავის მიჰხვდების. არცა მიჯნურისაებრ საბრალო სნეული ვის უნახავს, მეტად

მაშინ, რა აშორვიდეს მოყვარესა. დღე და ღამე მისისა გონებისაგან გატეხილი ჯდეს და გზასა ზედა უჭვრეტდეს მომლოდუე მოყვრისა წიგნისა და ამბვისა.

გულისა-წამლები ვისი ესრე იყო, ყოველთა დღეთა მოელოდა რამინის ამბავსა და ადინასა მოსლვასა. რა შორით დაინახა ადინა, სიხარულითა პირი აუყვავდა და ეგზომ დიდად გაიხარნა, ვითამცა თვით პირისპირ რამინ ნახა. რამინის ამბავი წვრილად მოაგსენა, მისითა სიყვარულითა ვით განელეებულა ანუ მისისა ნახვისა და სურვილისათვის ვით გამოჭრილა, რომელ არა რომლისა ჟამისა მიჯნურობასა ასწორვიდა აწინდელსა, - და მოწმად თვით რამინისა წიგნი ჰქონდა. რაცა რამინს ვისის წიგნისათვის ექმნა, იგივე ვისმან რამინის წიგნსა ზედა ქმნა: ზოგჯერ პირსა ზედა დაიდვის, ზოგჯერ მკერდსა. რამინის მოსლვამდინ მალხენელად იგი წიგნი ჰქონდა და ჭირის მაქარვებლად ადინა ჰყვა.

მერმე მეორესა დღესა აბანოსა შევიდა, შეეკაზმა, თვალმარგალიტიანი შესამოსელი შეიმოსა, თავსა გვირგვინი დაიდგა და მზისაგან უფრო დაშვენდა. მთვარე ცასა ზედა დაბნელდა მისისა სიტურფისაგან; მისნი თმანი ზანგთა ლაშქარნი იყვნეს და მისნი ბაგენი ათასისა ქალაქისა სნეულისა წამალნი, და პირი მისი ყრმათა კაცთა სულისა მომმატებელი და გონებისა წამლებელი მიჯნურთა. თმანი მისნი მუშკისა ტოილოსა ჰგვანდეს. ვითა თვით შვენიერი იყო, ეგრე ტურფად შეეკაზმულ იყო, სამოთხისაებრ ყოვლისა ადამიანისაგან სანდომი და სანატრელი. იგი, ესეთი უებრო მნათობი, მიჯნურობისაგან ტყვე-ქმნილ იყო და ვეცხლისფერი ტანი მისი ოქროღსფერად გასრულ იყო; სანდომი, ტურფა და გულის წამლებელი იყო. მაგრა მიჯნურობისაგან მოუსვენებელად ცეცხლითა იწოდა და მოყვრისა ნახვისა სისწრაფითა თმობა წასლვოდა. ბანთა ზედა მყოფი

ყოველგნით თვალსა უგებდა და, ვითა მარცვალი ცხელსა კეცსა ზედა, ქვე ხლტებოდა; ერთსა ადგილსა ზედა ველარა დგა. მოსწყენოდა სიმარტოე და მოყვრისა სიშორესა გაეხელა. ჭირისა ლაშქრისა სადგომად შეჰქმნოდა გული. მოაბადის კოშკსა ბანთა ზედა განიადაგებულ იყო. შელამდა და მისი მოსალოდნელი არ მოვიდა. ძილის-პირ იქმნა და არავე დაეძინა, ვითამცა საგებელი მისი ქვეშე ეკალი და ბირკი ყოფილ იყო. ქათმისა ყივილისა ჟამსა ცოტად მიეძინა, მასვე წამსა გაელვიდა და, ვითა მტერიანმან, დაიზახნა. ძიდა მოეკიდა და ეგრე მოაჯსენა:

“რად მოგერია ეგრე უთმობლობისა ეშმა?”

ვისი ესრე თრთოდა, ვითა წმიდასა წყალსა შიგან მზე. ეგრე უთხრა ძიდასა:

“ჩემისა მიჯნურობისა მსგავსი მიჯნურობა ვისი გინახავს ანუ ვისი გასმია? მე ამას ღამის უსაკვირველესი არაოდეს დამმართებია. ათასჯერ სულნი ბაგემდის მომსლვიან და, ვითამცა რიყესა და ეკალსა შიგან ვწევ, საგებელი ესრე მეჩვენების. ჩემი ბედი დაღრეჯილი, ღამისაებრ შავი, ზანგთა მეფესა, პილოსა ზედა მჯდომსა, ჰგავს და ჩემისა ბედისა განმანათლებელი - რამინ. სიშავე ჩემსა ღამესა მაშინლა წაუვა, რა ჩემისა ბედისა მთვარემან პირი მიჩვენოს. აწ სიზმრივ ვნახე პირი მისი, მზისა მსგავსი, ქვეყანა სურნელი, და მისისა ამოღსა სულისაგან ქვეყანა გაასურნელა. კელსა მომეკიდა და მეუბნებოდა მით იაგუნდის ფერთა ბაგითა და ამოღთა ენითა მისითა ეგრე მეტყოდა: ”შენად მოკითხვად მოსრულ ვარ მალვით მით, რომელ შენთა მტერთაგან მეშინიან. საცხადოდ მით არ მოველ, რომელ გმალვენ ჩემგან და გცვენ ესრე, ვითა ფათერაკისაგან სულსა; მე, შენგან ასრე გასრულსა, მარგე რა! მიჩვენე შენი პირი ღმობიერად და ნულარ მიწყრები.

შენებურად ამოდ მომეხვიე, შენთა თმათაგან გამაამბრიანე და შენთა ბაგეთა კოცნითა უკვდავ-მქმენ. მოილმობიერე გული და ნუ მეკუშტვი, – უჯამსია შენისა სიტურფისაგან: საჩემოდ ლმობიერება უფრო გშვენის”. მე სიზმრივ ესეთითა სიამითა მინახავს ჩემთვის და ესეთნი საუბარნი მომისმენიან მისგან და აწ საცხადოდ ესრე ვშორავ. ამა ეგზომთა ხანთა მისი უნახავი ყოფილ ვარ. აწ რად რადმცა ესრე უთმინოდ ვიყავ? რად რადმცა ესრე დაღრეჯილი და მიჭირვებული ვიყავ? ვირემდინცა ჩემი ბედი ჩემისა გულისა წამლებელისაგან კიდე-მამყოფებს, ესრე შეჭირვებული თუ დაუთმობელი ვიყო, ყველასაგან შემენდობის”.

62. რამინის მარავს მოსლვა

რა რამინ შორით მარავი ქალაქი დაინახა, ესრე გაეხარნეს, ვითა თვით ეგრე მიჭირვებულისა წესია ნახვისა

მომლოდებოდასა შინა. ღმერთსა მადლი მისცა და ქალაქსა დაუწყო ქება, ვითა:

“ამოო მარავო, კელმწიფეთა საჯდომო, დაღრეჯილთა გამამხიარულებელო, გლახათა გამამდიდრებელო, მიჭირვებულთა ნუგეშინის-მცემელო!

ამოო მარავო, ზამთრისა და ზაფხულისა ყვავილ-დაულევნელო, რომელ შენთა მნახავთაგან უშენოდ სიცოცხლე არ ეგების და მეტად მისგან, ვის ჩემებრ გულისა წამლები აქა ეგონების!

ამოო მარავო, ქალაქთა ყოველთა უთავადესო, მტერთაგან შეუფრობელო, გამცდელთაგან სანატრელო, მზისა საყოფო, მთვარისა სადგომო და ჩემისა კელ-მქმნელ-მომკლველისა დარბაზო!”

რამინ უვისობითა და უთავისობითა ესეთსა ყოფასა ყოფილ იყო, რომე ხორასნელნი თავადნი ერაცელად ვარდად უჩნდეს და მარავული ქვა გორაბულად თვალად. თავისა ქვეყანისაებრ კაცსა სხვა ქვეყანა არ იამების და პირველისა მოყვრისაებრ გულსა ვერავის მისცემს. ესრე იამა მის ქვეყანისა ნახვა, რომელ თოვლი მუნებური ქაფურად უჩნდა, ფურცელი ღალიად, ხენი სამოთხედ და მიწა უკვდავებად. შუალამისა ჟამსა შემოვიდა მარავს. ვითა მკვდარი გაცოცხლებულ იყო, ეგრე გალხინიანდა. რამინ მაშინვე, ვისი სადა იყო, მის კოშკისა ძირსა მივიდა. ვისის გუშაგი დაეყენა რამინის მოსლვისა მჭვრეტელი. რა გუშაგმან დაინახა და იცნა, მასვე წამსა ჩამოვიდა და ძიძასა აცნობა. მან ღია გაიხარნა და ვისის მოაჯსენა:

“მოვიდა შენთა ჭირთა მაქარვებელი, მოვიდა შენი მიწყით საგონებელი ლამაზი კელმწიფე, ტანტისა დამაშვენებელი, აბჯრისა მასახელოვნებელი. შენგან

ნიავი სამახარობლოსა ითხოვს, გაზაფხული შენი მოვიდა, ნაყოფი გამოიღო შენისა სიხარულისა შტომან, შენისა იმედისა სადაფმან თვალ-მარგალიტი გაპოვნინა სვინობისა. ხედავ, რომელ ღამე განათლებულა! ხედავ, რომელ შენი ჭირნი არ ცუდ იქმნნეს! აწ ნაცვალისი სიხარული მიეც გულსა შენსა, აწ შენ მიერ ქვეყანა სიხარულითა აყვავებულა, ქარი ამბრისა სულსა მისთა თმათაგან აბნევს. თვით შენ შენითა თვალითა ნახე შენი სიხარული და სასურველი. საშენო დარია. აქამდინ ღამე სიბნელითა შენთა თმათა ჰგვანდა და აწ შენისა პირისაებრ განათლებულა. ცამან აღმური მოიკადა და აწ შენცა შენისაგან ჟანგი მოიკოცე. მთვარეო, მისისა მოსლვისაგან შენებრ მოხარულობენ მთანი და ბარნი, სვინსა ეტლსა ზედა მოსულა შენი რამინ. შეყრასა ჰლამიან მზე და მთვარე, მისი ტურფა პირი კარსა ზედა დგას და ბრძანებასა ითხოვს შენგან, შენისა მწყრომობისაგან ზენაარსა მოაჯეობს. შენ მისგან

მდურვით ხარ და იგი შენგან გულგატეხილია. გულისა შენისა კარი გაულე შენისა გულისა გამამხიარულებელსა; იმედთან იქმნენით ერთმანერთისაგან და დაივიწყე აქამდინ დამძიმებულობა”.

ვისმან მოხარულ-ქმნითა, ყოველთა ჭირთაგან ვსნილმან, ეგრე უთხრა:

“შაჰინშაჰს ქვე სძინავს, ფათერაკთაგან დაშინებული ვარ, ანაზდეულ თუ გაელვიძების, იგრძნობს. მე რამინს ველარ ვნახავ და სიცოცხლე გამიცუდდების, თვარა თვით დარჩენასა აღარა მოველი მისსა; თვარა მე რალა გინდა წამეკიდოს, თუცა ერთხელ რამინ ვნახე. აწ, ზენაარ ღმრთისათვის, შენ რა მარგე, ძილი შეუკარ, რომელ არ გაელვიძოს და ჩვენი საქმე ვერა ცნას”.

ძიძამან სწრაფით შეულოცა რამე ესრე, რომელ, თუ

ქვეყანა დაიქცეოდა, ვერ იგრძნობდა, ვირე მათ არ მოსწადდებოდა. მერე ვისი მოვიდა მღურვით გვარად, სარკმელთა ზედა დაჯდა.

რამინ დაინახა, სიხარულითა პირი აუყვავდა, გულმან ღება, ვითა კარმან, დაუწყო; მაგრა მოიჭირვა და დათმო, გული თრთოლისაგანცა დაიწყნარა. რამინ ქვე დგა და მას არა შეუზრახნა. ცხენსა ეგრე უთხრა:

“ჰე, საჯედარო, თმისაებრ მაგარო და პილოსაებრ ძლიერო! შვილივით მიყვარდი და გექცეოდი, ოქროღსა ბაგა შეგიქმენ, აბრეშუმისა ავშრითა მყევ, განებიერებდი; რად წამიხვედ, რად გამწირე და დამიგდე ბაგა და აღარ მოიგონე ახორი ჩემი? წახვედ, სხვა ბაგა და ახორი იშოე, მაგრა თვით შენ კარგი არა მოგიცდების. აგეთი თურე ყოფა სჯობს, თუ ვითარი გინახავს, შენ თვით იცი, მე რაზომნი ჭირნი მინახვან”.

რა რამინ შორით მნათობთა მზე ვისი დაინახა, უზომო რამე სიხარული მიეცა. გარნა რა ესე ცნა, რომელ წყრებოდა, დია ეწყინა და ათასითა მუდარითა ქენება დაუწყო, ეგრე უთხრა:

“მზეო, გულისა და გონებისა ჩემისა წამლებო, მთვარეო გავსებულო, მთიებო ცისკრისაო, ლაშქართა სანთელო, ჯელმწიფეთა სანატრელო, კეკლუცთა მანათობელო და შვენებაო, ვარდო კოკობო, სოსანო სურნელო! რად ისწრაფი მონისა სისხლთა დაღვრისათვის? რად ისწრაფი ჩემისა სიკვდილისათვის? რად მიმალავ პირსა? რად მოგნდომია ჩემი ველად გაჭრა? რად არა იქმ პირსა ჩემკერძ? მე რამინ ვარ შენი, საკუთარი, და შენ ვისი ხარ ჩემი, სულთაებრ სანდომი! მე რამინ ვარ შენი უმცროსი მსახური და შენ ვისი ხარ ჩემი პატრონი! მე რამინ ვარ მიჯნურთა მეფე, შენითა მიჯნურობითა და

სიყვარულითა ქვეყანათა შიგან არაკად გასრული, შენ ხარ ვისი, მზეთა მზე, პირისა შენისა უებრობითა და თვალთა და თმათა შენთა სიტურფითა ჩემი ესრე შეხვეწით აქა მომყვანელი! მე იგივე ვარ, რომელ გინახავ, და შენ აღარა იგი ხარ? ნუთუ ჩემთა მტერთა სიხარულისათვის იჭირვი? თუ ყველასაცა ჩემსა სიკვდილსა იჭირვი, ნუ მიწყრები, დაიამე გული, დამეზავე, ამოსა ღზინსა ნუ დამიმწარებ, ნუ იქმნები ფიცისა გამტებელი და უზენაარო, ნუ შეერთებულ ხართ შენ და ჩემი გული ჩემისა სიკვდილისათვის, ნუ მწვავ უწყალობისა ცეცხლითა! ვაი, ესდენი იმედიანობა ჩემი, რომელ თავი გავწირე შენისა მიჯნურობისათვის! დავთესე მიჯნურობა სიყრმისა ბაღსა შიგან, ჩემნი სულნი ვამეზვრენ, ჩემთა თვალთა ცრემლითა ვრწყვიდი, ერთსა ღამესა ვერ დავიძინი და ერთსა დღეს ვერ მოვისვენე, და დავილიენ მისითა უკანადგომითა დღენი ჩემნი. რა გაზაფხული მოვიდა, შიგან ია, ვარდი, სოსანი და ნარგისი აყვავდა, ხეთა

ნაყოფი გამოვიდა მრავალფერი, ბალი აშენდა, ვითა
ბედნიერთა ბედი, შიგან ფრინველთა ყივილი დაიწყეს,
წყაროსა შიგან იბანებოდნენ, ზღუდე ავუგე მაგარი. აწ
მოვიდა გაწირვისა ზამთარი, უხანობისა ქარი და
გვალვისა ღრუბელი, უბედურებისა წელიწადი; აოჯრდა
იგი წალკოტი: არცალა იგი ნაყოფი, არცა იგი ვარდი, არცა
წყარო, არცა სათიბი და არცალა ზღუდე! მტერთა და
მეშურნეთა ამოსწყვიდეს, დაგლიჯეს, დაჭრნეს ხენი,
დაარღვივნეს ზღუდენი და დააფრთხვნეს ფრინველნი.
ვაი, ესეთსა ჟამსა, რომელ კეცისა ჭურჭელსა ჰგავს ჩვენი
სიყვარული, არ ოქროდსასა, რომელ, რა გატყდების,
ცუდად წაყდების! რა გული გულისაგან მოშორდა და
მოყვარე მოყვრისაგან, - სიყვარული მოჰქარდა და ჭირი
ჭირსა მოემატა. აწ გაიხარნენ ჩვენთა მტერთა, რომელ
ღმერთმან ჩვენი მტერი ჩემებრ ყოს. აწ მზრახავნი ჩვენნი
იკსნნეს ჭირთაგან, აღარა საზრახავი უც. ჩვენ არცალა შუა-
მოციქული გვინდა, არცა ხვაშიადისა შემნახავი, ნუცა ძიძა

ჭირსა ნახავს და ნუცა შენ, ნუცალა მე გული მტკივის და
ნუცა მოაბად იმდურვის. ჩემგან კიდე შეცოდებული
არავინაა. მით არავისი ბედია ჩემისა ბედისაებრ, მით
ვჩივი ამისგან, რომელ მიწყით ძაბუნნი ვარ. მისგან კიდე
თუმცა ესრე უბედური არ ვიყავ, მე გული ესრე ვერ
დამიმონებდა და ვერ მომალორებდა. ვინცა ეშმაღსა
მომსმენია, მიწყით ჩემებრ ბრმა და დაღრეჯილი
იქმნების. ალვისა ნედლისა ნაცვლად ტირიფისა ხე
ამოელო და მუშკისა ნაცვლად - ქვიშა, თვალისა
პატიოსანისა ნაცვლად, ეტლთა და ფილაქთა
მოქცევისაგან, კეცისა ნალეწსა დაჯერებულ ვიყავ. აწ
შენდობასა ვითხოვ, მოილმობიერე საჩემოდ გული: მე ავი
მიქმნია და შემიცოდებია; შენ კარგი ქმენ და შემინდევ!
შეცოდებული ვარ და ვინანი. ვირე ცოცხალ ვარ, შენ
პატრონი ხარ და კელმწიფე, შეგიძლია გარდაცდევა ჩემი;
თავსავე ზედა დამამძიმებელი, ჩემი შენ ხარ და ბოლოსა
ნუ ყველასა მე გარდამაცდევ! თუ არ შემინდობ, კარსა

ზედა მეკრედ დავდგები და მუნამდის მოვიჭირვებ
სამსახურისათვის, ვირე თავსა არ მოვიკლავ. მე ერთხელ
შეგცოდე, არ მე ოდენ ვარ ქვეყანასა ზედა მცდარი. აწ
მისად ნაცვლად ათასსა შენდობასა ვითხოვ, მუნამდის
გემუდარები და გექენები, ვირემდი გულისა შენისაგან
წყრომა არ განქარდეს. ვირე ცოცხალ ვარ, ჩემი თავი მიჩნს
შეცოდებულად და მას ვაბრალობ. ამისისა თქმისაგან არ
მოვისვენებ, შეცოდებულ ვარ და ჩემსა საქმესა ვინანი.
ვირე ცოცხალ ვარ, შეცოდებულსა შემინდევ. თავისა
მანანებელსა ზედა კელმწიფობა გაქვს და პატრონი ხარ;
რაცა გწადიან, გარდამაჯდევინე; მაგრა სადღაა
მოწყალება, პატრონობა და შემანდობელობა? რა ჩემი
შეცოდება მოვიგონო, შენდობისაგან უიმედო ვიქმნები
და გული დამელევის. თუ ჩემი ქენება და მუდარა არ
მოისმინო, აქა შენსა კარსა ზედა მოვკვდები; მუნამდის
საბრალოდ ვტირ, ვირე სულნი არ დამელივნენ, სხვაგან
წასლვა აღარსად შემიძლია. რადგან შენ უწყალო მექმენ,

სხვა ვინლა ვძებნო? ნუ მიზამ, მთვარეო, ნუ მომიმატებ
ჭირსა ჭირზედა! ბერნი სიბერიტა და ფილოსოფოსნი
სწავლოლობიტა მოუცთომელნი არ დარჩებიან, მალი
ცხენი წაიქცევის, მკვეთი ჯრმალი დაბლაგვდების და მე
ერთხელ ფათერაკად მოვცეთ. აწ შენდობასა ვითხოვ, ნუ
დამსვამ კიდეგანობისა ბორკილიტა. მე მონა ვარ შენი,
შეგიძლიან ყოვლისა პატიჟისა მოპყრობა, მე მოგიტმენ
ყველასა ჭირსა ამისგან კიდე, რომელ აბეზარობასა შენგან
ვერ გავსძლებ. ვერცა შენგან ეგრე ჭვრეტასა მოვითმენ,
სიბრმე მირჩევნია შენსა უჭვრეტელობასა და სიყრუვე
მირჩევნია საყვედურისა მოსმენასა. მე ღმერთმან
უშენოდ წამსა ნუ მყოს და შენ უჩემობისა თმობა ნუ
მოგცეს. ოდითგან ეგრე მიწყრები, სიცოცხლე მომწყენია.
თვით მიწყით უსამართლოდსა ქმნისათვის გულმძიმედ
ხარ, ყოველივე ქვა და რკინა საცეცხლესა ზედა მოეხვევის.
აწ შენისა გულისა სიმძიმე ჩემისა გულისა
ცეცხლიანობასა მოუმატე, რომელ, თუ ზღვაცა დაასხა

ჩემსა გულისა ცეცხლიანობასა, ვერცა იგი დაავსებს. ესე ქვეყანისა აღმური ჩემისა ცეცხლისა კვამლისაგან დგას, ჰაერმან გულისა შენისა ნადები იცის და მით მტირის; ბედისაგან გაშავებულა ღამე, მით ასრე მთოვს, ესრე საკვირვლადაა ტანი ჩემი მიჯნურობისაგან, რომელ ნახევარი ცეცხლსა ჰგავს და ნახევარი მყინვარსა. კაციმცა რად ეგებოდა ესეთი, გარნა არცა ანგელოზი და არცა ეშმა ესდენ შეუწონელი არვის უნახავს. ვინ ნახა მყინვარი ცეცხლისაგან დაუდნობელი, ანუ ცეცხლი წყლისაგან დაუშრეტელი ჩემგან კიდე? ვისცა ესრე მიჯნურობა სულთა შიგან შეჰზელია, მისი თოვლთა შიგან მოკლვა აუგია. მე ეგრე ვეჭვდი შენგან, თუ ცეცხლისაგან მივსნასო, არა თუცა ესე მგონებოდა, თუ თოვლთა შიგან მომკლავს. ნუვის ათქმევ, თუ მეტი მუდარა ძაბუნიაო მე შენი სტუმარი ვარ. ყოველი კაცი სტუმრისა პატივისცემისათვის მოიჭირვებს, არა ესრე ველსა განდევნის. და თუ სიკვდილი ჩემი გწადიან და

გეადვილები, ესრე საბრალოდ ნუ მომკლავ, სტუმრისა მოკლვა თოვლითა ბილწი საქმეა”.

63. ვისისაგან პასუხი

ვისმან, ვითა ლომმან განმძვინებულმან, წყრომით ეგრე უთხრა:

“წაედ, რამინ, იმედი გარდაიწყვიდე ჩემგან, გული დაიამე, ვითამცა არცა მიცნობ და არაოდეს მარავი ქალაქი გინახავს, ვითარცა ორნივე არა ყოფილ ვართ, აგრე დაიჭირე! მე იგი მტკივის, რაცა ჩემსა თავსა ზედა შენგან გარდამკდარა; აწ ნულარას მემდურები, ერთხელ მომალორე, მომკალ და მომაყივნე, აწ კვლა მასვე ჰლამი და აღარ ეგების. წაილე შენი კვამლი! რადგან ცეცხლი წაგიღია, კვამლიცა წაილე; რადგან ზენაარი დაივიწყე და ფიცი გამიტეხე, ჩემი მოცთუნვება აწ აღარა შეგიძლია. წაე,

გულსა ეუბნებოდი, მას აღორებდი და მისისა მიჯნურობისათვის ხელობდი! თუ შენ ფრთხილი, გონიერი და ენად-კარგი ხარ, არცა მე უენო და რეგვენი ვარ. შენ ეგეგვარი დია იცი კაცისა ღორება და ხლათვა, გიცნობ და მრავალჯერ მომისმენია შენგან ეგეგვარი ცქაფვა; გარნა მომწყენია ზენაართა შენთა სმენა. მე აღარას უღალატებ მეფესა მოაბადსა, ველარ გავწირავ ჩემსა არგამწირავსა, მას საქმესა აღარა ვიქმ, რაცა კვლა მიქმნია და შემიცოდებია. საჩემო იგია, რომელ ესდენ ავითა ზნითა უყვარ, ეგრეცა არცა წამსა მომაკლებს წყალობასა და სიყვარულსა, არცავის სხვასა გამოირჩევს ჩემსა; ნიადაგ გულ-მართლად მოყვარულია ჩემი, არ შენებრ უზენაროა და არცა შენებრ რას მეტყვის და მიბრძანებს. აწ გულმართლად სმად ზის, რომელსა სიხარული ნუმცაოდეს მოაკლდების და შენგან ამისა შური, რაცა მას ჩემითა სჭირს! აწ ამის მეშინიან, რომელ შაჰინშა საწოლს შემოვიდეს, თავისა წალკოტსა შიგან

ვარდი ვერ ნახოს, მე საგებელსა ზედა მძებნოს და ვერ მპოვოს, და კვლა რაფთამე გავაწყრო. აგეთიმცა იყო საყოფი მისი მიწყით, ვითარი არის, და შენთვის როგორიცა იყოს - ყველა ადვილია! ამა გაყინულისა სიყვარულისა მიზეზითა კვლა აღარა მწადიან მისი შეცოდება; კმა არის აქამდის ჩემი ჭირი, რომელ შენითა გზითა ვიწყობდი შაჰინშასა და ღმერთიცა შენითა მიზეზითა დავივიწყე.

ათასჯერ სიცოცხლისაგან იმედი გარდამიწყდა და ამა ყოვლისა ჭირისა ნაცვლად ბოლოდ შენგან ზენაარისა და ფიცისა გატეხისა, იმედ-გარდაწყვედილობისა და მოყივნებისაგან კიდე არა დამრჩომია. ჩემი პატრონი მომდურავია და ღმერთი დამბადებელი ცისა და ქვეყანისა განაღამცა არათავე მომემადლა! სიყრმე შენისა მიჯნურობისა, სიყვარულისა და მოუცილებლობისათვის ხელსა ცუდად-რე წამიკდა და უხარელად შენისა

ჯავრისაგან კელნი შევიტყველვენ და კელთა ქარისაგან კიდე არა დამრჩა. რაზომსაცა ვუბნობდე, სათქმელი არ დამელევის. ამა ხისაგან ნაყოფი არ მოგხვდების, არცა ამა გზისაგან სიხარული. შეიქეც, წაედ კიდე, ცუდი ჭირი გინახავს აქა მოსლვითა! შუალამე გარდასრულა, ფიცხელი ქარი ქრის და ორი მტკაველი თოვლი დაუც. ცუდად ნუ ჰრეკ ამა კარსა - რკინასა ცივსა. შეიწყალე შენი თავი და წაედ კიდე, რომელ არ მოკვდე ამა თოვლთა შიგან ყოვნითა. ძილი გაამოს ღმერთმან და ღამე და დღე სვიანმცაა შენთვის გულ, ვარდ-სახელი და ვარდ-ლაწვი”.

გულისნადები არცა ეგრე გამოაცხადა.

სრულსა ღამესა რამინ თოვლთა შიგან დგა და ჰაერი მისსა თავსა ზედა წვიმდა, ღრუბელი მისსა ცხენსა ზედა ქაფურსა სთოვდა, და ცრემლსა ასხმიდა და ქარი რამინსა ზედა სულთქმიდა. ცისკრამდი ეგეთსა ყოფნასა იყო,

რომელ თავით ფერჯამდინ რაცა ტანსა ეცვა, ყველა გაჰყინვოდა და თვით, ვით რკინა, შექმნილ იყო.

ვისი შიგნით ეგრე მტირალი და მკერდ-დაღებული იტყოდა:

“ესევეთარი თოვლი და მყინვარი არის, რომელ მისგანვე სახლად მყოფი ვკვდები!

ჰე, ღრუბელო, რამინისა თავსა ზედა ტირილისათვის შეირცხვინე! მისი ვარდის-ფერობა ზაფრანად გაგიჰდია და მისნი ფრჩხილნი ლილის-ფერად. მაგრა ორნივე გებრალეებით და მით სტირ. რადგან მას ევნების, ნუ თოვ! ღრუბელო, მოისვენე ცოტად, ნუ მიმატებ ჭირსა!

ჰე, ქარო, ვირემდინ ჰქრი? ცოტად დაწყენარდი! შენ არ იგი ქარი ხარ, რომელ მისითა სულითა ყოველსა ჰვეყანასა

სურნელობდი? აწ რად არ გებრალების მისი ტანი ესეთისა სიცივისათვის, რომელ მისისა ტანისაგან სისურნელესა ითხოვენ ნარგისი და სოსანი?

ჰე, მდიდარო ზღვაო, რაზომცა მდიდარი ხარ, ეგრეცა რამინის მონა ხარ. თუცა თვალ-მარგალიტი დია გაქვს, რამინისებრ უხვი არცა ეგრე ხარ. აწ დარი პოვე მას ცხენოსანთა პატრონსა ზედა ღრუბლისა კელითა, მით გამოგზავნე წვიმა! შენი აბჯარი წვიმა და თოვლია, და მისი აბჯარი მკვეთია. თუ ამას ღამე არ დაეცსნები, მისთა ლაშქართა მტვერითა გაგაცმობს!

ჰაი, ჰაი! რა შეუწონელი და უსირცხვილო ვარ, რომელ ნებიერად დარბაზთა შიგან დაჯდომილ ვარ და ნაზუქი ტანი მისი თოვლთა და ბუქთა შიგან მიმყოფებია! რამინის პირი და ტანი აწ ყვითელ-თეთრი ვარდია, და ვარდისა ხისა მაწყენი მიწყით სიცივეა”.

მერე კვლა ველარ გაუძლო გულმან და მივიდა სარკმელთა ზედა. მისთა შუქთაგან სრულად ქვეყანა განათლდა.

64. კვლაცა საუბარი ვისისაგან

უთხრა ვისმან რაცსსა:

”შენ ჩემი შვილურად საყვარელი ხარ, არ მინდა საშენოდ ესეთი თოვლი და წვიმა, გარნა ავისა ამხანაგისა მოახლე ხარ და მით გჭირს ყველაჲ. თუმცა ეგეთისა ამხანაგისად არ შესწრობილ იყავ, თვალთამცა ჩემთა ზედა ადგილსა ვიპოებ შენთვის. მეწყინების შენი ესრე ყოფა: რად სძებნე ამა მგზავრობაშიგან და ავსა მოყვასსა შეესწარ? არ იცოდი, რომელ კარგთა თანა ჯამს გამოსვენება და მგზავრობა? აწ ცუდად წაგკდომია ჭირი: არცა ქვე დაგაყენებ, არცა რად

გაგაკვირვებ, არცა პირად მიგიშვებ. წაე, ახორი და საკვები მუნვე ძებნე, რომლისათვის დაგიგდივარ!“

ეგრეთვე რამინს უთხრა:

”წაე, რამინ, შეიქეც გარე! მრავალჯერ შენსა კარსა გდგომივარ და ასრევე შენ არ შეგიშვივარ. მრავალჯერ ზენაარი მითხოვნია და არ მოგისმენია, მრავალჯერ სისხლისა ცრემლითა მტირალსა მიზახნია ჩემნი სასჯელნი და არ შეგბრალებივარ და არცა ჩემი კაცი გინახავს, არცა წიგნი წაგიკითხავს. მაჯსოვან მრავალნი ჟამნი, რომელ შენ ამოდ გამოგისვენებია და კარგად გძინებია ჩემისა საქმისა გაუვლენელსა და მე უგულო აშფოთებული და შეჭირვებული ცრემლდენით ყოფილ ვარ. აწ რაც ჩემდა გიქმნია, ეგე მისი ნაცვალია! ავისათვის ავი-ნაცვალი მოუცემია ღმერთსა. რაზომცა შენ ჩვილი და ნაზუქი ხარ, ჩემგან უფრო არა ხარ. თუ საშენო ოდესმე

ვიყავ, აწ გაგდებას რას მემართლები? აწ გარდაიწყვიდე ჩემგან იმედი, ვითა მე შენისა გულისაგან გარდამიწყვედია. ამისი შეჭირვებული ჯდომილ ვარ. მე იგი ვიყავ, რომელ იმედოვნობისა ნახვითა ზღვასა შიგან ვიარებოდი, აწ ზღვისა ღელვათა დაგსნილ ვარ, გული უსარგებლო შეჯერებისა იმედითა გამირცხია. აწ რადგან ძველისა მოყვრისაგან არა გაქვს ბედი, წაედ და ახალი მოყვარე შეინახე. ძველი დრაჰკანი და თვალი კარგია, თვარა ახალი უფრო საყვარელია! რა ჩემსა სიყვარულსა გაწირვითა თავი მოჰკვეთე, მაშ მეორედ ვითლა დაიდგნეს მოკვეთილმან თავმან ყელსა ზედა? რა ჩემსა სამარესა ზედა ბალახი ამოვიდეს, იგიცა შენგან მომძიმარი და წყენილია, პირველ მიჯნურობისა ჭირთაგან და მერმე გაწირვისა ჯავრთაგან, და თვითოსა ფურცელსა ზედა ასი ათასი “ჰაი, ჰაი” წერია. რაზომცა თათბირიანი ვიყავ, ესე არ ვიცოდი, თუ გულსა სიყვარული დაუბერდებისო. აწ ნულარ ეძებ ჩემგან სიყვარულსა, - ბერნი მეორედ არ

გაყრმდებიან!

არ გაგსოვს, ოდეს წიგნი მოგეწერა და ათასი საგინებელი და სათრეველი ეწერა, ეგრევე საყვედურისა მოციქულობა შემოგეთვალა და არა დაგრჩომოდა აუგი, რაცა არ მოგეთვალა? მე შენისა სიყვარულისაგან კიდე არას გავეხელე; თუ სიყვარულიცა გამომეცადა. მე, შენისა სიყვარულისა სწორი არავისი გარდამივლია. ჩემი გული შენგან კიდე არავის ეცნა და არცვის ნება შენგან კიდე ეპოვნა! შენსა [გარეშე], არავინ გამოვირჩივენ, არცარად შენ გეცრუე და არცავინ სხვა მოყვარე ვძებნე შენგან კიდე, – და შენცა ბედისაგან აგრე გაჰყე! მას უბედურსა დედასა ჰგავ, რომელ ერთი ასული ესვა და იგიცა ბრმა. გული ჩემი მშვილდისაებრ მრუდია, სიტყვანი ჩემნი ისრისაებრ მართალნია; რადგან გული შენი საგანია, საყვედურსა ვერ გასძლებ. აილე შენი საგანი, რომელ ვერ ეცეს ისარი. წაედ, რომელ არ გესმის სიტყვა გულისა

დამბნედილი, სიმწარითა ნავლელი და გამკვეთელი
ჯრმლისაებრ“.

65. რამინისაგან პასუხი

რამინ დაღრეჯილმან პასუხად ეგრე გამოსცა:

”მაგა საუბრითა ცად ნუ გასრულ ხარ, მთვარეო! შენ მაგა
სიტყვასა ვერ გაასრულებ, დათმობისა ბარითა თიჯასა ვერ
აიღებ. შენი ენა და გული არ ემოწმების ერთმანერთსა;
რასაცა შენ უბნობ, შენი გული მაგისგან აბეზარია.
არავინაა სიყვარულისაებრ მპარავი, რომელ გულისაგან
თმობასა წაუღებს და ღაწვთაგან ფერსა ასრე ადვილად,
ვითა მთრვალისაგან ოქროდსა ტარალი. თუ მე
დაბერებულ ვარ, მიჯნურობა ჩემი არ დაბერებულა;
ახალი ჳმა ძველისა ძალისაგან ჩამოიკრვის. მე შენი
სიყვარული ყოვლისა სოფლისა სიხარულად მიჩნს. რად

უნდა სიბერესა ვსენება? ეგზომსა ნუ მეკიცხევ, ნუ მაყვედრებ! მრთელსა სნეულობა არაოდეს მოუნდების! აწ შენ მრთელი ხარ, მე ბედისაგან სნეული ვარ და არ მიაჯია ესე ჭირი. იგრძენ ჩემი ესრე მიჯნურობა და გაამაყდი! თუცა ტურფათა უხუცესი ხარ, თვით შენ იცი, რომელ საჩემოდ ეგე ერთიცა არა გმართებს. თუცა მონათა შეცოდება არ გამოჩნდებოდა, მოწყალებისა სახელსა სად ჰპოებდი? რაზომცა გამდიდრებულ ხარ, გლახათა მოიგონებდი. მე რაზომცა დია შეგცოდე, აგრე უბრალო პატიჟი არცა ეგრე მმართებს. სამოთხესა შიგან მყოფმან ადამ ღმერთსა შესცოდა, და მე მისი ტომი ვარ; თუ შეგცოდე, შენდობას გთხოვ. ღმრთისა განგება კაცსა თავსა უწერია; შეცოდება მასცა გვარსა თანა შეუზელია; არცა მეცნიერობა შეაქცევს ღმრთისა განგებასა და არცა ჭაბუკობა მოერევის ფათერაკსა, არცა ცნობილობა და არცა სიხელე. თავისათვის კაცი უბედურობასა არ გამოირჩევს.

ნულარ მეკიცხევ, ნულარ მაყვედრებ; ნუთუ უცნობო უქმნივარ შენსა მიჯნურობასა და შემიცოდებია, თვარა შენ იცი, რომელ ნებითა არ შევიდოდი შენსა შეცოდებასა. თუ რა შემიცოდებია, არა არის წამალი შენდობისაგან კიდე. კმა არის ჩემთვის ესე, რაცა გიქმნია!

მე თოვლთა და წვიმათა შიგან ოდითგან ვდგა და შენ წამსა და წამსა თვალთა მაცილვებ; უწყალოდ, უცრემლოდ და უზენაროდ ხარ ჩემზედა, ენითა, ვითა ჯრმლითა მკვეთითა, მჭრი და ეგრე მეტყვი: “არაოდეს მინახვიხარ და არცა გიცნობ და, თუ მინახვიხარ, არცა უიმედოდ გასრულ ვარ და მიჯნური ვარ შენგან”. ნუ ეძებ ჩემგან კიდეგანობასა და ნუ მოგიცლია ჩემად საკლავად. გუშინდელი შეცოდება გუშინდელსა დღესა თანა წავიდა, შენ აქათგან მნახე, თუ ვით შეგაგუო და ვითა გამსახურო ხვალითგან. თუ იგი ფიცი გამიტეხია, აწ შენდობასა ვითხოვ. თუცა შენდობისა თხოვა კარგი და საჯამსოა,

პატრონთაგან შენდობა უფრო სახელია. დასტურობით იცოდე, კარგისა ქმნა არ წაჯდების. მე ჩემი მუქაფა ესრე გაწბილებით გარდამიჯდია, – მეყოფის! თოვლთა და ბუქთა შიგან ვდგა და შენ კაცობისა თვალნი დაგიხუჭვან. უწყალოფსა გულისაგან რაცა გწადიან, ყველასა ზედა კელი გაქვს და იქმოდ, ჩემისა კიდევანობისაგან კიდე. მაგრა ამა გულითა ნავლელსა ვერ ვჭამ და ამა სულითა ტვირთსა ვერა ვზიდავ; თუ გული ჩემი ქვაცა არის, შენსა კიდევანობასა ვერა გავსძლებ. შენისა სიშორისაგან მეშინიან და სხვისა არას ჭირისაგან არა, რომელ ღმერთი შენ გთხოვს მისთა სისხლთა!”

66. ვისისაგან პასუხი

“ჰე, რამინ, უმეცრობითა ფათერაკისათვის დაპყრობილ ხარ! პირველ გაწირვა ბოლოსა ჟამსა გულსა ესრე დაესობის, რომელ უკუნისამდე დააჩნდების კაცსა. მე

შენი ჯავრი გულსა დაღად დამჩენია და ესრე ღრმად ჩაუწვავს მას სადაგველსა, რომელ შენი სიყვარული ესრე გაუძია, ნაკვალევიცა აღარ მიუშვია. არ დაგეტევის ერთსა კაცსა უსჯულობა და მოღორება, არცა ერთსა გულსა მტერობა და მოყვრობა. თუცა გული გლახ ჩემი რკინისა მთა ყოფილ იყო, ეგრეცა დაილეოდა უსამართლოდ შენისა გაწირვისა გონებლობითა.

რა ათასფერი შენგან ჩემი დამძიმება მოვიგონო, შენი სიყვარული ვითაღა ეგების? თვით შენ იცი, თუ შენზედა რაზომი ზენარობა ვიკმარე, რაზომი კარგი ვქმენ და რაზომი ჭირი გამიძლია შენისა იმედისა მომლოდებობითა! და შენ ჩემზედა იგი ვქმენ, რომელ ღმრთისა უარის მქმნელსა მართებს, და თვით მე ვიცი, რა ნაცვალი მომაგე! რაცა დაგიეთესავს, შენვე მოიმკი. ჩემსა სხვა გამოირჩიე და საშენო პოვე. თვით სამისოდ ჰვამ და იგი საშენოდ, ჰპოეთ ერთმანერთი! წახვე და, ვითა ორბმან, მძოვრი

სჭამე და, რა გასძელ, აქავე მოხვე? უხანოო! ცხენი გაჰყიდე და ნაცვლად ვირი იყიდე, – კარგად ივაჭრე!

თვით შენ ჩემებრი სით გფერობდა? საშენო საყოფი მლაშე ქვიანი და უმდელო არის, რასალა ეძებ მწვანვილიანსა წალკოტსა და საყოფსა? მე ლომი მეგონე, ირმის მონადირე, შენ თურე ბერი მელი ხარ, ათასითა ხრიკითა ყურდღლისა ძლივ შემპყრობელი! რადგან ტანი წმიდად გებანა, თავსა ნაცარი რად დაისხი? რად დადგი ღვინისა ჭიქა და კელთა ძმრისა აიღე? რად დადგი მუშკიანი უკდური და ნივრის ჯამი დაიჭირე? რად აღდეგ საკელმწიფოძსა საგებლისაგან და დასჯედ ფლასსა ზედა? არ კმა იყო იგი შეცოდებად, რომელ წახვე, დამაგდე და ცოლი შეირთე და შენი მგონებელი გამწირე? ყველასა ჩემი გაბედითება აცნობე და ჩემთა მტერთა გაახარე. არ კმა იყო, რომელ ჩემი სათრეველი წიგნი მომწერე და საგინებელი და სისხლნი ჩემნი მას წიგნსა შიგან

დაღვარენ? არ გაგსოვს, ოდეს ძიძა გამოგიგზავნე და ავი
ავსა მომიმატე, აგინე და გამითრიე, ათასი გრძნეულობა,
ავის მოქმედობა, ძაღლობა, ჯადეგობა შეჰყივლე? შენ ხარ
ჯადეგი და უწრფელო, არ ძიძა! რაცა მას უთხარ, აწ ყველა
შენთანა მიპოვნია თავსავე ზედა. იგი გლახ მოაღორე და
მეც, რომელ ყოველი საქმე კელოვნად იცი. უხანოო!
უზენაროდ შენ იყავ ჩვენ ზედა: წახვედ გორაბს, ვირე
გწადდა, მუნ იყავ და იხარებდი, აწ მოსულ ხარ თვალ-
ცრემლიანი და გვეუბნები, სიტყვანი მოგიკაზმან გარეთ
ოქროფთა და შიგნით რკინითა! და მე იგი წალკოტი ვარ,
ათასფერად აყვავებული, რომელ შენგან მაგა ერთისაცა
თქმა არ მეკადრებოდა; მე იგი ვარდი ვარ, რომელ
ყოველნი კელმწიფენი ნატრით თავსა გარდაიყრიან;
შენთა თვალთა წინა ვით გავკე ესრე სააუგოდ, რომელ
დევისაგან უფრო გედუხჭირებოდი? მე წმიდა წყარო ვარ,
რომელ რა სვი, მიწა ჩააქციე. აწ კვლა მოგწყურვებია და
სწრაფით მოსრულ ხარ. თუცაღა გნდომოდა, მიწასა არ

ჩააქცევდი შიგა!”

67. [რამინისაგან პასუხი]

რამინ ეგრე უთხრა:

“ჰე, ყვავილო ჩინელთა, ბარბარელთა! ნათქვამია, საწუთრო წისქვილისა ქვისაებრ მბრუნავია. ღმერთსა ესრე დაუწესებია, რომელ ზოგჯერ ცხელია და ზოგჯერ ცივი, და ჩვენ საწუთროდსა შვილნი ვართ. ეგრევე კაცი ზოგჯერ მრთელია და ზოგჯერ სნეული, ზოგჯერ ბედნიერი, ზოგჯერ უბედური და ზოგჯერ გლახა. კაცისა ბედი სუსტია, რომელ, – ცოტა ჯორცი და ცოტა ძვალი, – ვერას მოიჭირვებს: ზაფხულსა სიცივეს მოინდომებს, ზამთარსა – სითბოს; თუცა საჭამადისაგან ცოცხალა, ეგრეცა ჭამა დაასნეულებს; რაცა საწადელი მოუნდების, სანამდის აღარ უნდა, ვითა პირველ? რა ნება მოვიდა,

წავიდა კუმტობა და, რა ნდომა მოვიდა – წავიდა სიზანტე! არასაწადელი უარეა მიჯნურობასა: რა მზისა მსგავსი გიყვარდეს და შენ მას უყვარდე, ასრე მიჯნურობს კაცი, რომელ წამსა თმობა აღარ შეეძლოს. ნდომისა კელსა ქვეშე გული ძაბუნია, ამოღსა გამოსვენებისა და ძილისაგან უნაწილო დია ჭირსა ნახავს ძებნასა შიგან და, რადსაცა ქმნა და ნება მიჰხვდეს, – მასვე წამსა გაძლების და მოეწყინების; და ვერცა ერთგან ყოფნასა გასძლებენ, ნაზობენ, და ვერცა სიშორესა მოიჭირვებენ.

მეცა კაცი ვარ და ერთსა საქმესა ზედა ყოფნად ჟამმან არ მიმიშვა. ვითა ფრინველი, გონებითა ეგრეცა შენსა მიდამოსა ვფრინვიდი, ამით რომელ შენისა მიჯნურობისა ლაგამი ამდებია პირსა. მაშინ შენი ზნე ყველა აგრე მეკეთებოდა, ვითა თვით საკეთო ხარ; მერმე რა შენ გამიწყერ, კუმტობა დაიწყე და მტურობისა ახალი კარი

გააღე, წავედ, რომელ არამცა მეჭვრიტა შენისა წყრომისა და ნაზობისაგან. წავიღე სიყვარულისა კაკაბი შენის ნაზისა ქორისა შიშითა; იგი გული, რომელ შენგან ნებიერი იყო, შენგანვე ბედიტობასა ვერ მოითმენდა; მეგონა წასლვისა ჟამსა, ნუთუ უვისობა მოვითმინო. ვძებნე კეკლუცი გულისა მისაცემელი, მას გული ამაღ მივეც, რომელ მეცა შენისა ჯავრისაგან დაგსნილ ვიყო. მითხრეს: "მიჯნურობასა სხვისა მიჯნურობისაგან [კიდე] არა დასწვავსო, ვითა რკინასა რკინისაგან კიდე არა დაღეწს". რა კაცსა ახალი მიჯნურობა გულსა ჩაუვარდების, ძველსა მალე დაივიწყებს; რა ახალი სიქა მოვიდეს, ვაჭრისა ძველი სიქა უპატიოდ გაცდების ქალაქსა შიგან.

მე რა მოყვარეთა შემაგონეს, მათითა მივმართე გორაბს. თვარა ესე შენცა იცი, რომელ ჩემი თვალთა ჩენა შენი ჭვრეტა არის. ვითა წყურვეული წყალსა, ეგრევე მე შენისა პირისა ნიშანსა ვეძებდი. ზოგჯერ შენისა ჯავრისაგან

დაჯსნასა ვეცდებოდი; ვარდი, ვარდ-სახელი, ვპოვე გზასა ზედა, ეგრე მეგონა – ელვარე მთვარეა და მისისა სეხნასებრ სურნელი და ლაწვ-წითელი. ეგრე ვიტყოდი: ”გული მივცე ამა მზესა, დავეჯსნა ვისის ჭირსა!”

გულსა სისხლითა ვრცხიდი. ცხადად და იდუმალ შევაგონებდი საბრალოსა გულსა ჩემსა და არა მერგების მისითა მუდარითა; შენგან სიქუშისა და ნაზობისა ჯავრისაგან ვეძებდი ამა ღონესა, შენისა სიახლისა მოწყენილი არცა მაშინ ყოფილ ვარ; გარნა რაზომნი რამე საქმენი მაშინ ჩემზედა იქმნნეს, სხვა ღონე არცალა ეგრე მქონდა და აწ ასე მომდებია გულსა ცეცხლი, ვითა თვით იცი. მაშინ შენითა გამოთხოვითა წავედ, ცოლი შევირთე ეგეთი, ვითარი გასმია, და აგრე დიდად შევეწყალე შაჰინშას. დღივ და ღამე ვტიროდი, ნადირობასა ვიყავ თუ სმად ვჯდი, ჩემნი ცრემლნი შემშრალნი არვის უნახვან. შენისა სიყვარულისათვის ცოლი დავაგდე და იგი ეგზომ

დიდი დიდება; ჩემგან შენსა სიშორესა შიგან გაძლება
აღარ ეგებოდა; ესეთი ორგულობა იქმნა ჩემსა ტანსა
შიგან, რომელ რა ტანი სიხარულითა იყვის, გული ეგრეცა
მოზრუნავთაებრ შენისა სიშორისათვის ტიროდის,
დაილეოდის უშენობასა შიგან. არცა მძინარესა და არცა
მღვიძარესა უშენოდ წამიცა არ დამიყოფია ამოდ. აწ შენ
ხარ ჩემი ღონე, ავი და კარგი, ჭირი და წამალი, სიტკბო და
სიმწარე, სიცივე და სითბო! შენ ხარ ჩემი ნება და
ფათერაკი, ჭირი და ლხინი, დაღრეჯა და სიხარული,
სიგლახე და სიმდიდრე! შენ ხარ ჩემი სიცოცხლისა
მიზეზი! შენ ხარ თვალი და გული, სული და საწუთრო,
ჩემი მზე და მთვარე, ცა და ქვეყანა! შენ ხარ ჩემი მტერი
და მოყვარე, რომელ ნუთუ ბედი ხარ და ყველა შენგან
მით მჭირს, შენ მიყავ, რაცა გწადიან, კელმწიფე ხარ
ჩემზედა! მე შენგანვე შენთანა მით ვჩივი გულ-
მჯურვლად და შემოგებხვეწები, რომელ გულსა ზედა
პატრონი ხარ. მე ესერა შენითა ჯმობითა მოსრულ ვარ და

ნულარ უწყალო მექმნები!”

68. [ვისისაგან პასუხი]

ვისმან ეგრე უთხრა მტირალმან და ეგრევე მჯდომმან, რომელ მისისა პირისაგან ბანნი განათლებულ იყვნეს. რამინის ეგრე დგომის და მიჭირვებისათვის გული სტკიოდა, მაგრა ქვისა მსგავსი გული მისი არცა ეგრე მოლბა. ქვასა ზედა ნახატი ადვილად მოიჯოცების, მაგრა იგი ადრინდელსა შურსა იგებდა. რა გული გაუჯურდის, შურმან მისმან ცეცხლსა ზედა წყალი დაასხის. ეგრე არქვა რამინს:

“ჰე, მალორებელო, ენად სიკეთისა მინდობილო! ენოვნობისა მოედანსა შიგან ბურთი ჩაგიგდია. წადილითა ქარი არ შეიპყრობის, არცა ტალახითა მზისა შუქი დაიკოდების. თუ წახვედ ჩემისა სიყვარულისაგან

გორაბს, ვითა წყურვიელი წყალსა ეძებდი; ზოგჯერ ჩემისა პირისა ნიშანსა ეძებდი, ზოგჯერ ჩემისა კიდეგანობისათვის ჭირისა მავიწყებელსა აღარა ღონე გქონდა სხვისა ცოლისა შერთვისა კიდე; შეირთე, რომელ ჭირი დაგავიწყოს, – და უჩემოდ არას ჟამსა გქონებია გამოსვენება და სიამე. აჰა, ვითამცა ესე ყველა მართალი გითქვამს, დამიჯერებია.

მაგრა ესრე სათრეველი და სააბეზარო წიგნი რაღსათვის მომწერე? რად მომითვალენ ეგზომნი ზნენი და აუგი? ძიძა გლახ ჩემი ესრე ბედითად რად გამომიცორვე? ვისითა ბრძანებითა გაჰყადე მისთა მტერთა წინა, ვითა ძალლი, უპატიოდ? აწ ერთსა შეგაგონებ და გულის-ყურითა მოისმინე: ვისცა წაეკიდებოდე, გულსა შიგან საზავოსა ადგილსაცა დაუგდებდი; მეცნიერი კაცი ომსა შიგან საზავოსა ადგილსაცა დააგდებს. შენ ეშმამან ვით გაგახელა, რომელ ძირითურთ სიყვარულისა ხე შენისა

გულისაგან დაიგლიჯა?

არ გასმია, რომელ ორნი ეშმანი მტერობისათვის მიწყით
ნიადაგ კაცსა უკანა დგებიან? ერთი ეგრე ეტყვის: "ესე
რამე საქმე ქმენო, სარგებელი მოგხვდების". და რა ქმნას,
მეორე ეგრე ეტყვის: "ეს რად ჰქმენო? წასწყმიდიო". შენ
პირველმან ეშმამან ესრე გაგხადა, რომელ უკანანდელი
განანებს. ავისა უქმნარობა უადვილეთა შენისა შენდობისა
და ზენარისა თხოვასა ესრე, ვითა უმაშვნოთა შეჭამადთა
ჭამასა მაშვნეთა სჯობს და უადვილეთა უკანის ზედა
წამალთა სმასა. თუცა ეგე ცნობა მაშინ გდებოდა, აწ ენა
ჩემი უმოკლე იქმნებოდა და, თვით თუცა ეგე ცნობანი
მსხდომოდეს პირველვე, რა საჩემო იყავ? ვითა შენ
დამაგდე და ინანდი, ეგრევე აწ მე ვინანი და მე ვარ მას
თავისა ბრალობასა შიგან: თვით რად გნახე და, თუ გნახე,
რად საყვარელად შემეყვარდი, რად მოგისმინე? აწ შენ
წყალი ხარ და მე ცეცხლი და წყალი და ცეცხლი ერთგან

აღარ მოჰყვებიან”.

69. [რამინისაგან პასუხი]

რამინ ლმობიერად ეგრე უთხრა ვისსა:

“შენმან ამას ღამესა წყრომამან სიკვდილსა მიმწურა! ჩემთვის ორი ღამე არის: ერთი ჰაერისა სიბნელისაგან და ერთი შენისა წყრომისაგან. რა დიდსა თურე მიჭირვებასა გასძლებს კაცისა გული! თვარა შენსა საჩემოდ ეგრე ხედვასა შიგან ვითაღა გლახ ცოცხალ ვარ? ამის ღამის სიძნელისაგანცა სულნი პირად მომსლვიან. ჩემმან რაცსმან რაღა გლახ შეგცოდა? დია თუ მე შეცოდებული ვარ და თუ ჩემთვის გშურს საჯდომი და საგებელი, ამისათვის ეგრეცა ცოტა ბზე და ქრთილი ნუ გშურს, ვითამცა თვით ყოლა არ მიცნობ და სტუმარი ვარ; ყოველი კაცი სტუმართა მასპინძლობისათვის იჭირვის და შინა

უნებლივ აწვევს. ამა ცხენისა სიყვარულითა გაახარე
სულსა ჩემსა, თვარა მე თოვლსა შიგან თუ მოვკვდე,
სახელად მიჩნს შენითა მიზეზითა სიკვდილი და არცა
უშენოსა სიკვდილი და სიცოცხლე მინდა! აქა სიკვდილი
მიჯობს და მირჩევნია ამა საწუთროდსა ჯავრისა ზიდვასა
და შენისა წყრომისა სმენასა. აჰა, ვითამცა არცაოდეს
სახელი გასმია ჩემი. არცაღა შენდობისა რადს მთხოველი
ვარ, ნულარ აგრძელებ ჩემსა საქმესა, ნუ მიზეზობ! აწ
ყოველი კაცი ნაჯომარდობით გიჭმობს; თუ ეგრე
მითხრობ: "შეიქეც გარეო, უიმედოო", – ვისცა ესმის,
სიძვირესა გიზრახვენ, არ წყრომასა იტყვიან.

ჩვენსა შუა არცა სისხლი ქმნილა და არცა ძველი მტერობა,
ესე ნაზობით არის და არ გულის გამოღმართი რამე
მტერობა. სიკვდილითა ლაღობა არა ვამს. აწ შენ მონისა
სულითა რას ლაღობ? მე არ ესეთი ვარ, თუმცა სიცივემან
გამაქცია ანუ ესე მიდამო დამაგდებინა. ვირე სულნი

მიდგან, აქა ვდგა შენსა წინაშე; არა მგამა, თუ თოვლსა შიგან მოვკვდე; არცარად მეაუგების შენთვის სიკვდილი. უშენოდ ყოფაცა გამომიცდია და მკვდრისათვის ცოცხალსა მინატრია და, თუ უშენოდ ცოცხალ ვიყო, რადმცა სიხარულად მიჩნდა?! ჰე, საზარო ზამთრისა ბუქო, მოიმატე ფიცხელი ყინვა და თოვლი, რომელ უმაღლე დამილივნე სულნი! ჩემთვის სიკვდილი თოვლსა შიგან ღია უამეა საწუთროღსა ძაბუნობასა და მოყვრისა დამტერებულისა ხედვასა. ტანი ქვისა და სული რკინისა ვერ გასძლებს ამა ყოფასა, რასაცა შიგან მე ვარ!..”

70. [ვისისაგან პასუხი]

ვისმან ეგრე უთხრა:

“ჰე, გამწირაო რამინ, ბოლოსა ჟამსა შენისა გონებისაგან ჩაიჭერ ფათერაკსა. ავისა მოქმედთა და შემცოდეთა წესი

ეგრე არის, რომელ განაღა ოდესმე აგეთსა ჭირსა ჩაცვივიან, ვითარსა აწ შენ ჩავარდნილ ხარ. წარსრული ფრინველი მახესა არ შეებმისლა? შენ აწ ამას ქალაქსა მარავს შიგან უსახლო ხარ და ეგზომთა მოყვარეთაგან უცხო; არცა ოდეს ჩემგან ნებასა ჰპოებ და არცა მარავშიგან სადგომსა. ესე სჯობს, რომელ ცუდად არა დგე, ბედითად არ უბნობდე და რიყესა შიგან ვარდსა და სოსანსა არ ეძებდე. რა წინანდელი მოყვარე კელთაგან წაგივიდა, ესე სჯობდა, რომელ უკანანდელსაცა გვერდით ამოდ ჯდომილ იყავ. გულ შენი ცოლი არის და მისებრი მალხენელი შინა გიჯდეს, შენ სხვაგან რად იყო ასრე გულ-გატეხილი?

ესე დარბაზი შაჰინშას მოაბადისია და მისისა სტუმრისათვის ბედნიერიმცა, მაგრა არ ეგეთისა მომაცივნებელისათვის, ვითარი შენ ხარ. ნუვინ მეჰმანი გიყოს ღმერთმან, რომელ არცა მასპინძელისათვის

გრცხვენიან და არც ღმრთისაგან გეშინიან! და შენ არცა მანდა დგომასა და ჩემსა საუბარსა ღირს ხარ, პირად ვით მიგიშვა ანუ მოაბადის დარბაზსა შიგან ვით შემოგიყვანო? მე აქაით კიდე გაგაწვევ და შენ ეგრე იტყვი: "სტუმარი ვარო!" მას გლახსა გაძებულსა ჰგავ, რომელსა სოფლად არ შეუშვებდეს და იგი ეგრე იტყოდა: "სოფელი ჩემისა ჳელისა არისო". ოდეს სახლით გამოხვე, მაშინვე არ იცოდი, რომელ ზამთრისა თოვლი და წვიმა იყო და ბუქი შეიქმნებოდა? ესე გზა სალაღობლად რად გიჩნდა, რადგან ესე იცოდი, რომელ მარავს არცა სახლი გიდგს და არცალა ვისი შენი მოყვარე იყო? რად დაიწყე ზამთარს უბარგოდ სიარული? შენი უმეცარი გული შენი მტერია; შენი საყვედური მე არადლა დამაჩნდების.

კარგად მოაჯსენა ჳიმშედ მეფესა მისმან ვაზირმან, თუ: "უმეცართასა ნუცა სიხარულად მიხვალ, ნუცა ზრუნვადაო". ჳერეთ ოდეს არცა ჳელმწიფე იყავ და არცა

სპასალარი, მაშინ დღევ და ღამე ჩემისა შეგონებისაგან არ დადგებოდი და აწ, რა გადიდდი, შენი ალამი და დროშა ცად გაიწია, საყველაოდ შეუპოვარ იქმენ და მე აბეზარ-მქმენ, გამკიცხე და გამაბედიეთ, და აწ კვლა ჩემგან სამასპინძლოსა ეძებ, ზამთრისა [ჟამსა] ზაფხულსა ინატრი. რა ნებიერი იყო და მოხარული, მაშინ არ ჩემი ხარ და, რა თოვლმან და ბუქმან გაწყინოს, მაშინლა მოხვალ?!..

გარდაიწყვიდე ჩემგან იმედი, დამეცსენ შენისა ღმრთისათვის და გამააზატე შენისა საუბრისა და სიახლოდსაგან!”

71. [რამინისაგან პასუხი]

რამინ გულ-გატეხილმან ეგრე უთხრა:

“ნუ მიზამ, მთვარეო, ნუ მაყვედრებ ეგზომსა

დაურიღებლად, ნუ დამამძიმებ! არ მეყოფის ეგზომი გინება და ეგზომჯერ პირისწყლისა წალება და აუგისა ყვედრება?.. კვლა ზედა საყვედურისა ისრითა მესრვი გულსა, ველარ გავძლებ ამის მეტსა. სული და გული დაგიწყულულებია ჩემი, ამის უარესი რალა წამეკიდოს, რომელ ეგრე მეტყვი: ”ეგე ადგილი მშურს, სადა სდგაო?” რად გშურს ფოლორცი ჩემად სადგომად? არ მოაბადისა დარბაზია. ჳამს, თუ მტერად და მესისხლედ მიჩნდე, რადგან ყოვლისა კაცისა სავალი შარა გზა ჩემთვის სადგომად გშურს? მტერთა და მოყვარეთა ყველათა სავალია და შენგან თვით არ პირიანია შური. არ თვით შენ მითხარ თუ: ფრთხილნი კაცნი წაკიდებისა ჟამსა გულსა შიგან საზაოსა ადგილსა დააგდებენო, აწ შენ რად არ გავსოვს იგი? ნუთუ არა თიჯისაგან დაბადებულია შენი გვარი? აწ თუ არ შემინდობ, წავიდა სიყვარული, რაცაღა საქმარია – იქმნა!

აქათ წასლვა მინდა უღონოდ, მაგრა უგულოსა, უმოყვროსა, ულხინოსა და უთმობელსა შენისა თმისაგან იადგარი მიბოძე, შენისა თავის საბურავისაგან ჭირისა დამავიწყებელი მომეცი, შენისა ტოილოდსაგან ერთი ალყა წამატანე მის ყრმისა, ბერისა, ყველაჲსა გულისა დამდებელისაგან. ნუთუმცა დაიჯსნა სული ჩემი ჭირთაგან, რადგან შენისა ისრისაგან ეგრე დაიკოდა! ნუთუ ვირე სული ჩემი გასძლებდეს ჭირთა, შენცა გასძლე ჩემთა კიდეგანობითა! მასმია, თუ: "ღამე ყველა მაკე არის და არვინ იცის, თუ დილა რასა შობსო". შენცა რა იცი? ნუთუ აღარ მაგა ბუნებასა ზედა იყო. რა გათენდეს?"

[ვისისაგან პასუხი]

ვისმან ეგრე უთხრა:

“ეგე, რასაცა იტყვი, ვიცი, გარნა სიყვარული შენი ქვე

აროდეს დამცემს და შენი ძალი ვერ შემძრავს. ნავლელსა შაქრისა გემო აროდეს მიეცემის; ქალალდი ქვისაგან აროდეს შეიქმნების და არცა ღვინო ლიმოსაგან. ცვილი რკინად არ გამოიდნობის; ძველი მტერი კაცსა გულ-გაწმედით არაოდეს დაჰმოყვრდების. მე შენითა სიტყვითა არაოდეს განვმართლდები, ვერცა შენითა ნახვითა შეჭირვებისაგან ვივსნები.

მე შენი საუბარი ბედითი ჩემთვის მტკივის, რომელ აქამდის ვისითა ყოფილ ვარ მომცდარი და ვისდა უკანა დგომილ ვარ, დიდნი ხანნი დამიყოფიან შენისა სიშორისათვის მტირალსა და ეგრევე სიახლისათვის მქონებია სიხარული, და აწ არცა მეცინებიან და არცა მეტირებიან. მე შენგან არ ეგრე მტკივის გული, რომელ შენმან ენა-მაგალითად-საუბარმან გამიკურნოს. აღარ აქვს გულსა ჩემსა სიყვარულისა მონობა: აქამდინ მელი იყო და აწ ლომად შექმნილა. შენი ავი ნაქმარი ყურსა

შიგან ასრე გამჯდომია, რომელ სხვისა საუბარ-სიტყვასა სასმენელად გზა შეუკრავს. ყურნი ჩემნი შენ დაგიყოფიან, შენთა სიტყვათა მოსმენა აწ ვითაღა მქონდეს? დაივსო იგი სიყვარულისა სანთელი, გავძელ შენებრთა მოყმეთაგან, აღარცა თვით შორით ჭკრეტა შემიძლია.

დამაგდო მან გულმან, რომელ მემტერებოდა და მაჭირვებდა. ყველაჲ რამე გამომეცვალა: იგი თვალნი, რომელ შენ მაშინ დაგინახი, და ყურნი, რომელთა შენი საუბარი ესმოდის, ესრე გამოცვალეზულან, მაშინ რომელსა მზისა ჭკრეტა ეგონის, აწ ვითამცა ფიცარსა გხედვიდა; რომელსა, სამახარობლო ვითა, ჳმა უხაროდის, აწ შენისა ჳმისა სმენა ვითამცა მახვილი რამე დამესობის. არ მეგონა სიყვარული ეგზომ ბრმა, ვითა აწ ვიცი; მიჯნურსა ყოფნა მიწყით დანავლლდების. მე აწლა ვარ გამოსურნელეზული, გულ-მხიარული და თვალ-

უცრემლო; აქამდის ცუდად დამილევთან დღენი და აწ ველარ დავებში შენითა საქმითა მასვე ჭირსა. ამას სოფლისა სიამესა და საუკუნოჲსა შვებასა ერთ ავკაცად და უხანოდ ვერ გავცვლი”.

[რამინისაგან პასუხი]

რამინ კვლაცა ეგრე უთხრა:

“გული ჩემი შენ გყავს, მისი წამალი შენ ხარ და ღონედ შენვე გეძებ; შენ რაზომცა შორს მდევნი, მე ვერცა ეგრე გელევი. ვიცი, რომელ მოგძულვებივარ და მოგწყენივარ, ჩემისა მტერობისა თესლი დაგითესავს, მაგრა მე შენითა სიყვარულითა ვერაოდეს გავძლები და შენის გაყრისათვის ვერაოდეს ვგულოვნობ. მე თვით მეტსა არას ღირს ვარ: შენგან გინება და ჩემგან ჭება, შენგან კუშტობა და ჩემგან ღმობიერობა, შენგან წყრომა და

ჩემგან შეგუილი და სიყვარული ძველებრივივე. მე აქათ ველარა შიში წამიყვანს და შენებრსა ვერა სადა ვპოებ. თუ ერთსა თვალსა ამომიგდებ, მეორესა თვალსა წინა მოგიპყრობ; ეგრე რაცა გიგინებია და მწყრალ ხარ, ყველა წყალობად და ლოცვად შემიწირავს. შენგან წყევა კურთხევად მიჩნს და შენგან გინება და აუგთა მოთვლა ესრე მიამების, ვითამცა ნებიერსა მუტრიბთა ჳმა მესმოდა; რომლითა ენითა მაწყენ, მითვე მალხენცა. მე ეგრეცა შენისა ლმობიერებისაგან მოველი შენსა სიწყალოულსა. მე იგიმცა კაცი არ ვიყავ, რომელ ლომი წინაჲთ აშინებდა და პილო უკანით. თუ აქა ვიყო, ნუთუ შენსა ეგზომსა წყრომასა ვერ გაუძლო? და წავიდე, ვაი თუ ამა თოვლმან და ბუქმან მო-სამე-მკლას. მე ამა ფათერაკთა ორთა შუა დაპყრობილ ვარ, ამა ორთა საქმეთაგან უღონო ქმნილ ვარ. თუცა სიკვდილი ძნელია, ამაღ ჟამთა სანდომია, რომელ ჳირთაგან იგსნების კაცი. საწუთრო თვალთა, ვითა ალყა, მჭირშნედ მიჩნს და გული

ჩემი შენთა შავთა თმათა ალყითა დაბმულია. მე ესეთი აქაფთ სადალა წავიდე!”

74. [ვისისაგან პასუხი]

ვისმან ეგრე უთხრა:

“ეგე, რომელსა ენასა ათქმევ, გულსა ერთიცა არ გიც. გულსა შიგან ზარსა აგროებ და ენასა შაქარსა. ღმერთი, ცათა შიგან მყოფიცა, ნუ მისთვის ღმერთი! და თუ შენი გული ჩემთვის მოყვარული არისცა, შენი კელი თვით იგია, რომელ შენსა ენასა ვინცა არ იცნობს, ესრე მოიღორების, ვითა მე მაშინ მომალორე. აწ, რამინ, დადევე გული, სიშორისა თმობისა წყალი დაასხი ცეცხლსა ზედა. რაზომიცა საუბარი დაიმოკლო, გიჯობს; რაზომცა მეცა მოკლედ გიჭვრეტდე, მეცა მიჯობს.

კაცი თავსა ჭირსა მისცემს, ოდესცა გამოცდილსა კვლამოსცდის; მეყო იგი წყარო, რომელ თვალთაგან მადინე. თუ ათასსა წელიწადსა ცეცხლის მსახური ცეცხლსა მსახურებდეს, ბოლოდ ეგრეცა ცეცხლითა დაიწვის. უგვაროჲსა შვილი და მგლისა ლეკვი წვრთითა არ გაკეთდების. აწ ამას წინათ დია გამომიცდინარ ზოგჯერ მუდარითა და ზოგჯერ მუქარითა და, რაცა იყავ, ბოლოდ გამოიჩინე. ნახევარნი დღენი ჩემნი შენითა ბედითა მოყივნებასა და აუგსა შიგან დავლიენ და აწ ბარე, რომელი დამრჩომია, ამას ბედითად არ წავაჯდუნვებ; მის პირველისა მიჯნურობისაგან სარგებელი არა მაქვს კელთა, რომელ აწ სიყვარულსა დავება. აღარა შემიყვარდებიან ჩემნი უყვარულნი და აღარ მივსცემ გულსა უზენაროსა კაცსა, არა ვარ თავისა მტერი, დედამან არ შენთვის მშობა და არცა ღმერთმან თავი ჩემი შენ მოგცა.

ჰაი, ჰაი, რა დია მეყოფიან უსარგებლოდ და ცუდად ათასისა წლისა ეგზომნი დიდნი ჭირნი, რომელ მინახვან, და მუნითგან აუგნი! ამის მეტი აღარცავისგან შეგუება ეგების, რომელ შეგაგუებდი და შენი გაუწირავი ვიყავ, და მით გული ესრე მომიკალ. რასდონიცა კარგი ვქმენ შენზედა, იგიცა სინანულად გამიკადე! მიჯნურობამან ჩამაგდო ჭირსა ძნელსა, უკვდავება დამანავლლა და მოყვარენი დამამტერნა. ერთმან გულმან ვირემდინ გასძლოს სიყვარულისა და სიძულვილისა ჭირი! თუცა რკინისა მთა ყოფილ იყო, ეგრეცა ბეწვისა ოდნად დაილეოდა. თუ მიჯნურობა გწადდესცა, შენ ამას არ იტყვია თუ: ერთხელ შიშისა და ჭირისაგან დაჯსნოდა და აწ კვლა სირეგვნითა ბადესა რადლა შეებაო?!”

75. [რამინისაგან პასუხი]

რამინ ეგრე უთხრა:

“ნუ გამწირავ, ვისო! გული და ენა შენი არ ემოწმებიან ერთმანერთსა, შენსა გულსა ვერ უგრძნია, თუ ენა შენი რას უბნობს. შენი საუბარი დუმბულსა ჰგავს, რომელ ჯმა საზარო უც და შიგან წმიდა ქარი დგა. შენი ენა იტყვის გაძლომასა ჩემსა, მაგრა გული შენი ვერ შემმართებს. ღმერთიმცა ჩემი ნუა მისი მწე, თუ შენ არ დია გიყვარ და არ დია გინდა ესე, რომელ მანდა შენს გვერდით ვჯდე, მაგრა აწ ბედი ჩემი ესრე მომქცევია, რომელ დამმესისხლებია და შენ უგულოდთა საუბრითა გაუბნებს.

აწ მე თოვლთა შიგან გაყინული ვკვდები და ამის მეტი აქა გაძლება ყოფნისა აღარა მაქვს. აწ იგი არაკი გამართლებულა, თუ: “უმეცარი მოყვარე მესისხლესა უარეაო”. თუ თავისა შვილიცა უმეცარი იყოს, მისგან გარიდება ჯამს. მე აქა თოვლთა და ყინვათა შიგან ვდგა

და შენ ნებიერად ტფილსა სახლსა ფოცხვრისა უპითა ხარ
და ათასი რამე ბედითი საუბარი დაგიწყია.

არაა აწ ჟამი ნაზობისა და ნებიერობისა! შენ იგივე და
იგივე საუბარი არ დაგელევის და ლამაზობა, და მე
სიკვდილი ჰაერისა სიფიცხისაგან მომწურვია. ჩემი
სიკვდილი ომსა შიგან ვამს, რომელ ლაშქარნი თავის-თავ
შემომრეოდეს, არ ესრე უნაცვლოდ და ბედითად
თოვლთა შიგან. აწ რადგან არ გინდი, არცა მე გეპატიჟები.
რა ცოცხალ ვიყო, მე მოყვარე არ დამელევის; მე შენგან
ჩემსა დათმობასა არა ვეჭვ, შენ მოაბადისი იყავ და
მოაბად შენი იყოს; მე წავედ, ღმერთმან თქვენ
ერთმანერთისანი გყვნეს”.

76. [ვისისაგან პასუხი]

ვისმან ეგრე უთხრა:

“ეგრემცა არის, ვითა სთქვი! ღმერთმან მშვიდობა მოგცეს, ძილი და სიარული ორივე გაამოს და დღე სვიანი და გული მხიარული მოგცეს. და მე, ვისი, საჯამსოღს მეცნიერი და სანატრელი მოყვარე ვარ და ჩემებრი არა გინახავს და არცა გასმია. მე იგივე ღაწვთა სინათლითა კაცთა განმანათლებელი მზე ვარ და ლამაზთა სიტურფეთა მეფე ვარ ზანგეთისა. ჩემთა ღაწვთა სიახლითა ვარდთა პატივი ასრე აეკდების, ვითა ვარდისა სიახლითა ვმელთა ნართა; მე რომელ გენახე, მას ზედა არა მომკლებია მატებისაგან კიდე; ჯერეთ ელვარეობა არ დაბნელებულა, არცა მუშკისა ფერი თმა ჩემი არ გაქაფურებულა, არცა კბილთა ჩემთა მარგალიტობისა ელვარება მოჰკლებია, არცა სიმართლე ნაკვთისა ჩემისა გამრუდებულა. თუ მაშინ ახალი მთვარე ვიყავ, აწ კვლა მზე ვარ, სიტურფითა კელმწიფეთა კელმწიფე ვარ. მძინარეთაგან ოქროსა ტარალი ესრე ვერ წაიღებს, ვითა მე

მღვიძარეთაგან გულსა; ლომი ირემსა და ავაზა თხასა
ეგრე ვერ შეიპყრობს, ვითა მე ჩემთა მიჯნურთა გულსა!

თუცა მე შენთანა უპატივო, ძაბუნნი და ბედითი ვარ,
სხვათაგან არა მჭირს. აწ იგიცა მოიგონების და მეცა.
ვარდიცა გინდა და იაცა. ასეთი დღე მომხვდა ასეთისა
თათბირისაგან: ადრე აოჯრდების ქალაქი, რომელ ორნი
ამირანი სხდენ. სად გინახვან ორნი ვრმალნი ერთსა
ქარქაშსა შიგან ჩაგებულნი, ანუ დღე და ღამე ერთგან
მყოფი? უმეცრობასა მე მაყვედრებ და შენ თვით
უმეცრობისაგან გასრულ ხარ მტერთა საშუროდ.

შენ თუმცა უმეცარი და შლოუ არ ყოფილ იყავ, ერთიმცა ეგე
არ დაგემართებოდა. რადგან მე უმეცარი და გონება-
ნაკლოული ვარ, ჰმადლობდი ღმერთსა, რომელ შენ
ესეთისა უმცოდნელოდსა მოახლეობისაგან აღარ
დაპყრობილ ხარ; და ეგზომ დიდისა კელმწიფისა და

თვით მისებრ უმეცრის და, ვითა შენ ბრძანებ, შენისა
პატრონისა ცოლი და მოახლე ვარ და აღარ შენი!”

*

* *

რა ვისმან ესე საუბარი გაასრულა, არცა ეგრე
მოიღმობიერა გული, სარკმელთაგან გარე შეიქცა და
მალლად გუშაგთა ეგრე უთხრა: “ფრთხილად იყვენით,
ამას ღამე ნუ დაიძინებთ; ავი ღამეა. ნუთუ ჰაერობისაგან
ციხესა რა ევნოსო!” ესე ამად თქვა, რომელ რამინს
სრულად იმედი გარდაუწყდეს.

რამინ მუნით წავიდა სიცივისაგან გაყინული, სულთა და
მოყვრისაგან გაწირული. მიეფლვოდა თოვლთა შიგან
გახელებული ვისის ჯავრისაგან. თავის თავსა თვით

გულსა უღებდა და ეგრე ეტყოდა:

“ნუ შეიჭირვებ, გულო, თუ მოყვარემან გაგწირა. მიჯნურობასა შიგან ესე დიდად იქმნების. მიჯნურთა უპატიობა ღია დაემართების და, თუ აწ ცოცხალი დარჩე, დაეცენ ესეგვარსა საქმესა. აქათგან აზატი ხარ ყოვლისა ჭირისაგან და აზატი კაცი მონისაგან ჭირსა და ჯავრსა ვერ გასძლებს უსამართლოდ. არ ეგების გვარიანი კაცი უსამართლოდსა მოქმედი და გონიერი კაცი – უპატიობისა დაუბედავი. შენ აქათგან მიჯნურობასა დაეცენ და, ვირე ცოცხალ იყო, გარდასრულთა დღეთა სტიროდი, ვისის ნაქმართა იგონებდი და ამასა იტყოდი: “ვაი, ცუდად დალევნულნო დღენო ჩემნო, რომელ იმედისაგან კიდე ვაების მეტი კელთა არა დარჩა! ვაი, ბურთსა უკანა ცხენისა ცუდად მოკლვა, რად ჰელოი ვერ წავიღე!” გულო, გეტყოდი, თუ: შეიქეც გზასა, – აჰა, ორმო დაგზვდებისა! ენაო, შენცა შეგაგონებდი, თუ: ხვაშიადსა ნუ

გამოაცხადებ! უსაეჭვოდ ვხედვიდი ჩემსა გაბედითებასა, რომელ, რა შენსა გულის ნადებსა ვისსა აცნობებდი, იგი მუნამდის გააგრძელებდა მისსა ნებიერობასა და ნაზობასა, რომელ საამოვნო აღარ დარჩებოდა. გულო, გიჯობდა სულისა დაღება! აჰა, აწ გითქვამს და არა გერგო! მართალი თქვა კაცმან ვინმე, თუ: დათმოზა ფრინველთათვისცა კარგია”.

საწუთრო ასრე მალორებელია, ვითა ვისი და რამინ მიჯნურობამან დაიძაბუნა. საწუთრო ეკიცხევს ყოველსა კაცსა, მომზიდაობასა და ბუნებასა კაცთასა ესრე აბრუნვებს, ვითა თვალთა-მქცეველი მძივსა: ზოგჯერ მოხარულია და ზოგჯერ შეჭირვებული, ზოგჯერ მოყვრიანი და ზოგჯერ მტერიანი და მეშურნეთაგან შეფრობილი. და თუმცა ამისი ღირსი არ იყო კაცი, დიდის გემოდთა ვერცავინ ნაზობდა, არცავინ ვისთვის გამიჯნურდებოდა, და არცა თავსა ჭირისა და

სიკვდილისათვის დასდებდა. და თუმცა ამა საქმისაგან დაღალატებულნი არ იყვნენ, საწუთრო ეგრე ვერმცა აბრუნებდა, ვითა ვისის და რამინს დაემართათ: სიყვარულისა უარაკოხსა შედეგად უარაკოსავე საერთმანერთოხსა უწყალო გამწირაობასა მიჰხვდენ.

რა რამინ იმედ-გარდაწყვედილი, გულ-დაწყლულეული, თვალ-ცრემლიანი და სიცივისაგან სიცოცხლე მოძულვებული წავიდა, ვისი ზე უკუმოდგა. და შეექმნა სინანული და შეჭირვება ვისის რამინისა შინა არშეშვებისა, ტიროდა, პირსა, თავსა და მკერდსა უწყალოდ იცემდა; მოიტყოდა, ვითა ჭირისა-უფალი, მოსთქმიდა, თავსა უმეცრობასა ემდურვოდა, თვალთაგან სისხლისა ცრემლთა იდენდა და ნაკადად გასდიოდეს; ქვითა გულსა იცემდა, თვით მასცა გაქვაებულსა პირი განაცრისფერებოდა, ჩანგისაებრ კვნესოდა და იტყოდა:

“რად მოვკალ თავი თავისითა ველითა? რად ვქმენ, რად მოვიწყინე სიცოცხლე ჩემი? რად ვიყიდე თავისა ჭირი უმეცრობისა ჩემისაგან? აწ ვინღა დაავსებს გულისა ჩემისა ცეცხლსა? რაღა მივსნის მე ჩემთა ჭირთაგან? რასაღა ჟამსა მოველოდე სულთა ჩემთა დგმისა მიზეზად, რომელ ბედისა ჩემისა უსულოსაგან არაოდეს მაქვს გამოსვენება? ვაი და ვაგლახ მე! რა ვქმნა, სხვა ჩემგან კიდე ვინ დამტერებია თავსა თავისა საკლავად ანუ თავისა ნაქმარსა რა ვისგან ეწამლების?”

მერმე ძიძასა ეგრე უთხრა:

“ჰხედავ, თუ რა წამეკიდა! ვის დამართებია ადამისობითგან ესე, რომელ კაცსა ესრე უცნობო-ქმნით და გახელებით, მისთვის სანატრელი საქმე ღმერთსა კაცისათვის მიეცა და მან თავისითა უბედურობითა თვით დაიკლო? ვინ დაბადებულა ჩემსა ეტლსა ზედა სხვა კაცი?”

კარსა ზედა მოვიდა სვებედნიერობა ჩემი და უმეცრობითა ჩემითა გავღევნე; უკვდავებისა ჭიქა მქონდა და მისგან სილაღითა მთრვალმან კელთაგან დავაგდე. შავისა ბუჩისა გრიგალისაგან მტვერი ადგა ჩემთვის, ლურჯისა ღრუბლისაგან ფათერაკი წვიმდა ჩემთვის; რაზომი თოვლი და წვიმა ამას ღამე ცისაგან ჩამოსრულა, ასი ეგზომი შეჭირვება ჩემსა გულსა ზედა დადგომილა. სიხარულისაგან დავგლაზაკდი და თავისა სანთელი თვით დავავსე. აწ ამისგან კიდე ჩემი ღონე არა ვიცი, რომელ შენვე მიშველე, ძიძაო. ადევ და სწრაფით მოეწიე, სადავეთა მოეკიდე, დააყენე ჩემი სულისა წამლებელი და ეგრე მოაჯსენე:

“ჰე, გამწყრალო, რად ვამს მიჯნურობა უნაზო!? კაცი მიწყით იმედისა მომლოდნეა და მიჯნური კაცი მოყვრისაგან დია ნებიერობასა გასძლებს. შენ რაცა საჩემოდ ჰქმენ, საგულისო იყო, და ჩემგან ესე სათქმელი

– შენი სალაღობელი და საცდელი იყო. არ იქმნებიან მიჯნურნი ესრე, თუცა მათ შუა ესეგვარი რამე არ გარდაცდეს. ვის შეუყვარდების ესეთი მოყვარე, რომელ ერთსა სიტყვასა ნაზსა ვერა გაუძლებდეს? თუ მე საუბრითა დაგამძიმე, შენ რაზომ დიდითა ნაქმრითა დამამძიმე, იციცა? თუ შენგან იგი ნაქმარი საჯამსო იყო, ჩემგან ესე საუბარი რადლა არა? თუ შენგან მისი ქმნა ვამდა, ჩემგან თურე სულისა დაღება ვამს?” და თქვა: “ვირე მე მოვიდოდე, შენ დააყენე, ძიძაო, და მერმე მე ვითხოვ შენდობასა”.

ძიძა წავიდა სწრაფით და ვისი უკანა წაუდგა, მიჯნურობისა და შეჭირვებისაგან გახლებული და თმობა-უქონებელი. მას მისითა სიყვარულითა არცა ბუქისა ჰგაოდა და არცა სიცივისა; გზა-გზა თოვლი ვარდის ფურცლად უჩინდა.

რამინ ძიძასა დაეყენა და ეუბნებოდა. მერმე ვისი მივიდა, სიცვივისაგან თრთოდა და ტანისა მისისა სითეთრითა თოვლი დალიბრდა, ღამისა სიბნელე მისისა პირისაგან განათლდა და თმათა მისთაგან ქვეყანა გასურნელდა, – ვითამცა ახლად რამინისათვის მზე ამოსულ იყო. მოვიდა რამინს წინა, თვალთაგან მარგალიტსა ყრიდა, ვითა ცა თოვლსა. ეგრე მოაგსენა:

“ჰე, ჭაბუკთა სანთელო! იცი, თუ შენ ჩემთვის რა გიქმნია ანუ რაზომ-ფერად მოგიკლავ, მოგიყივნებივარ? იგი არ კმა იყო, აწ კვლა ჰლამი ჩემსა მოყივნებასა? ვიცი, რომელ ჩემგან არა გრცხვენიან, მაგრა ღმრთისაგან რად არ გეშინიან? გაბრჭე თავისა თავსა ზედა, რომელ ყოვლისა კაცისა გული შენებრ ნაზუჟია. ყოველსა კაცსა ეწყინების, რა მოყვარე აწყენდეს და დაამძიმებდეს; ყოველსა კაცსა ნება თავისათვის უნდა; რაზომცა უფრო მიჰხვდეს, ეგზომცა უფრო მოუნდების. ვითა აწ შენ ჩემგან გწყენია,

აგრევე და კვლა უფრო მე შენგან მიმძიმდა; რაცა სათავისოდ მოგეწონოს, იგივე სხვისათვის გინდეს. საწუთრო ესეთია, რომელ ერთსა ზედა არ დაიდგამს: ერთხელ შენ-კერძი და ერთხელ ჩემ-კერძი. თუ მტერი ესრე გაჯდეს, ვითა შენ გწადდეს, მაშა ნუთუ შენცა ასრე გაჰჯდე, ვითა მას სწადდეს. ვინცა შენებრ ავისა მოქმედი იყოს, ერთისა სიტყვისა სალაღობელისათვის რად გაწყრეს? ნახე, თუ შენ ჩემზედა რა ჰქმენ ანუ რა მიყავ, რაზომნი აუგნი მომითვალენ! შენგან ავისა მოქმედება რომელ ვიცოდე, ამისათვის მგმობდე? ტვირთსა ზედა გამწირაობისა ტვირთი მომმიმატე, არ იყოფინე იგი, რაცა ჰქმენ, და წახვედ, ფიცი გამიტეხე, სხვა ცოლი შეირთე და მის გვერდით იხარებდი.

და თუ ღონე არ იყო ცოლისა შერთვისაგან კიდე, ისეთი წიგნი რად მომწერე, რომელ ჩემი და ჩემისა ძიძისა სააბეზარო იყო და გინება? რა მოგემატა მით. რომელ

გვიყავ? თუ შენისა მოყვრისაგან არ შეგრცხვენდა, ფიცისაგან რად აღარ შეგრცხვენდა, რომელ შემოგეფიცა თუ: “ვირე ცოცხალ ვიყო, ფიცი არ გავტებო”. თუ ჯამდა შენგან ფიცი და ფიცისა გატება, ჩემგან რად აღარა ჯამდა მის ჟამისა შენი დაყვედრება? რად ჰქმენ ესეთი საქმე, რომელ მისი ვსენება სააუგოდ გიჩნს? არ გასმია, რომელ ავისა ქმნა საყვედურითა უფრო მოყივნდების? მით ავია ავისა ქმნა, რომელ უკუნისამდე ავსენებენ. რადგან საყვედურსა ვერ გასძლებ, მშვიდობასა რად არ გამოირჩევ? გასინჯევდი ყოველსა საქმესა და ზვალისასა დღეს ნუ იქმ. თუ შეება ვისმე და დასცემდე, განალა რამე მისგანცა გეცემის; თუ ჯამი შესტყორცო, კუტალსა შემოგტყორცებს; თუ ავი დასთესო, ავსა მოიმკი; ავი სთქვა, ავიცა გესმის; რაცა გითესავს, ნაცვალი გინახავს და, რაცა გითქვამს, პასუხიცა გასმია. უნაცვლო შეცოდება არვისგან ქმნილა საშენოდ.

მაგრა ესე არ პირიანია, რომელ შენსა შეცოდებასა მე გარდამაცდევ! ნუ სწყრები, შენ ხარ ბრალისა უფალი და დამამძიმებელი. შეცოდება არა ვიცი, შენდობასა რასა გთხოვო? ამას რად არ მითხრობ, თუ – ესეთი ამირაობა ვინ მოგცა ჩემზედა?

შენ ბრჭყე იყავ და გამოაჩინე ჩემი ბრალეულობა. ამასაცა ვიკითხავ, თუ ჩემსა თავსა, ტანსა და პირსა ზედა რა არის სააუგო და არ კარგი! მე ჯერეთ იგივე ვარ, რომელ მიცნობდი: იგივე პირი, იგივე თვალ-წარბი, იგივე ბაგე-კბილი, იგივე ნაკვთად კარგი, რომელ საროსა ვჰგავ; პირი სისავსითა თხუთმეტისა დღისა მთვარესა მიგავს, რომელ სინათლესა მზესა მოუღებს; ვარდი ღაწვთა ჩემთა სიახლითა დაყვითლდების; მარგალიტი კბილთა ჩემთაგან გაწბილდების, თმანი მუშკობისაგან არ შემცვალეებიან და, თუ გაზაფხული პირსა ჩემსა ნახავს, ხისა მწვერვალთათ ფურცელსა ჩამოჰყრის სირცხვილითა.

რა იცი ჩემთანა მიზეზი, შენისა მიჯნურობისა და გაუწირაობისაგან კიდე? არ შენი მოყვარული ვარ, არ შენგან კიდექმნილობასაცა შიგან შენი მომდურებული ვარ, არ ყოვლითა საქმითა შენი საკუთარი ვარ, არ ადამისობითგან გვარიანი და უზადო ვარ, კეკლუცთა დამადუხჭირებელი და კელმწიფეთა დედოფალი? რაზომი თმა მასხია, მისგან უმრავლე არიან ჩემნი მიჯნურნი! ჩემგან კიდე ვის შვენის სიკეკლუცე ანუ ვინ ზნე-უკლები, რომელ სულთა და ოქროსაებრ ყოველსა კაცსა უნდი? ჩემსა სიყვარულსა შიგან ჰქმენ ჯომარდობა და აწ ცოტად მუდარა მექმენ; თუ სრულად აბეზარ-გიქმნია ჩემი სიყვარული, აწ გულსა ეგრეცა მოერიე.

ნუ გამოაცხადებ, ამა მოყვარესა ნულარ მოაყივნებ, კმაა, რაცა აქამდის შენგან აუგი დამმართებია! ფრთხილი კაცი მას უფრო აქებს, ვინცა თავისა ხვაშიადსა შეინახავს,

რომელ მისი გულისნადები ვერცა მისმან პერანგმან ცნას და ვერცა მისისა თავისა თმამან: შენცა ჩემსა დამტერებასა ნუ გამოაცხადებ, სრულად ნუ გამწირავ! რა ვიცი, ნუთუ ოდეს მოგეჯმაროს ჩემი სიყვარული! საწუთრო ერთ კალიბად არაოდეს დაიდგამს, დღესისა შედეგად სხვა დღე მოვა. თუ სიძულვილი მოგემატა მეტისა სიყვარულისაგან, მაშა ნუთუ მტერობისაგან სიყვარულიცა მოგემატოს; ვითა სიცივისა შედეგად სიცხე მოვა, აგრევე სიცხესა სიცივე მოუდგს. აწ მოისმინე ჩემი სათქმელი”.

77. [რამინისაგან პასუხი]

რამინ გულ-ტკივნეულმან ეგრე უთხრა:

“უკლებო ვისო! რაცა ჰქმენ, ვნახე, რაცა სთქვი, მოვისმინე. ვაი მას კაცსა, რომელი თავისა უპატიობასა

ვერ შეიგნებდეს, სირეგვნითა გაბედითდეს! და მე ესე საჭმე თვით ეშმამან მაქმნევინა და ვინანიცა ღია, თუ რად მომაცთუნვა! დიდი გზა ვიარე და ღმერთმან იცის, თუ რაზომნი ჭირნი ვნახენ გზათა სიძნელისა და სიცივისაგან. მე არ ესეთი კაცი ვარ, რომელ თავისა ბედითობასა ვერ შევიგნებდე. მაგრა მემართლები, რასაცა მიზამ, და კვლა უარესსა, თვარა ჩემი დიდება ვისთვის დავაგდე. ანუ ორსა თვესა დღე და ღამ ვისთვის ვიარე? მე ამა გზისაგან სარგებელსა მოველოდი და ეს-თურე ცუდსა ჭირსა ვნახევდი!

ქოისტანს ვჯედ გამოსვენებული, ნებიერი და მზიარული; გული საგონებელთაგან აზატი მქონდა. და ესე ყველა თავისა ნებითა დავაგდე. მე ამის ყველაღსა ღირს ვარ, რაცა შენგან მჭირს. უმეცარი გული თავისა ნებასა სდევს. ვისცა გამოსცდიდე, თვალი პატიოსანი მიეც; თუ იგი არ უნდეს, ნაბერწკალი მიეც. ჩემთვის საწუთროსა თვალი

პატიოსანი მოეცა და, რა იგი დავაგდე, ნაცვლად
ნაბერწკალი და კენჭი მომცა მე ბოლოდ. და განაღამცა ესე
უსვეობა დამემართა! რა საწუთროფსაგან უიმედო ვიქმენ,
მანცა გამაუმადლოა და ეგრე თქვა, თუ: რადგან ეგრეა,
თვით არ გიცნობო! კარგი ჰქმენ, რომელ გამომდევენე.
ათასი ტრელობა და აბლაობა შემომაყვედრე. მე თუცა
ეგეთი რეგვენი არ ყოფილ ვიყავ, ესეთსა ადგილსა ესეთი
მიჭირვებული შენადმცა მოქენედ არ ვიყავ. აწ წაედ! ნუ
მოკიდებულ ხარ ჩემთა სადავეთა და შეიქეც! ერიდე ჩემსა
სიყვარულსა!

ვითა სთქვი, მე აგრე არას ვპატიჟობ, მე დასტურ
აბეზარქმნილ ვარ შენგან და უკუნისამდის ერთგან
მყოფად არ ვეგებით. მე თვით ესე არაოდეს მითქვამს,
თუ: არ მზე და მთვარე ხარ; ყოველთა კეკლუცთაგან
უტურფესი ხარ, შენნი თვალნი გრძნეულთა სათავნონია,
შენი პირი ყოვლისა კაცისა გამამხიარულებელია, შენნი

თმანი მუშკისა ტოილონია; ყოველთა შვენიერთა შვენებისა თავი და დასაწყისი ხარ და შენი ჭკრეტა სამოთხისაგანცა უფრო სანდომია; ყოველთა მნათობთა უნათლესი ხარ: ღამისა შემამკობელი მთვარე ხარ, მაგრა, თუ მზეცა და მთვარეცა, – არ მინდა, რომელ შენითა ნათლითა ვნათლობდე, აბეზარი ვარ შენგან. თუ უკვდავებისა წყალიცა ხარ, არა გსვამ; შენგან დარჩენასა სიკვდილი მირჩევნია. რაზომცა უებროდ ტურფა ხარ, უგულოთა მკურნალი და მიჯნურთა წამალი, რომელ რგება შენგან კიდე არვინ იცის, – ჩემთვის შენი წამალი ნუ მარგებლობს; აქათგან რაზომცა დიდად ჭირვეული ვიყო, კურნებად შენსა არ მოვალ!

ვიცი, რომელ ბაგეთა უკვდავებისა წყალი გითქს და, ვინცა გაკოცებს, არ მოკვდების, მაგრა მე, რაზომცა წყურვილმან და სიკვდილისა შიშმან მიმაჭირვოს, მას საკურნებელსა წყალსა აღარა ვსვამ. და თუ ჩემი

მიჯნურობა ცეცხლიცა არის, შენ აქათგან მგზებარესა ველარა ნახავ. კვამლიანსა ცეცხლსა ერთობით განაცრება სჯობს.

მე რაცა არა მჭირს, ათასი საქმე ესეთი შემომყივლე, რომელ მისთანასა ერთსაცა ჩემი მტერი ვერ მეტყოდა. აწ იგი ყველა დაგვიწყებია და ჩემგან სიყვარულსა ეძებ! მას მშობელსა ჰგავ, რომელ ასული ბრმა ესვა, მისსა სიბრმესა ვერა ხედვიდა და სიძესა გვარიანსა და უმიზეზოსა ეძებდა. შენ თავისა აუგსა ვერა ჰხედავ და მოყვარესა უაუგოსა ეძებ. ამისი მდომი ხარ, თუცა ყოვლისა კაცისა ზნესა და აუგსა შენ ეძებდი და უზრახევდი. ჩემთანა ესეთი აუგი რა ოდეს გენახა, რომელ ყვედრებისაგან არ მოისვენე? გამაძე, შენ მოგძულდი და უხანობასა მე მაყვედრებ. უხანობისა და გამწირაობისა ნიშანი აწ შენთან უფრო ჩანს, რომელ არცაღა ფიცი მოიგონე და თვით არცაღა მიცნობდი და ჩემი სახელიცა არ გასმიოდა.

ვითა ჳამდა ესრე უწყალობა და გაბედითება ჩემი? აჰა, ვითამცა არა შენითა, არ თუ სურვილითა ნახვისა შენისა მონდომილი, გამოჰრჩილ ვარ ადრინდელი შენთვის თავგანწირული მოყვარე, მაგრა ერთი ღარიბი კაცი, ღამესა ბნელსა უსახლო და დანჰრევისა მომლოდე.

და თუ შემცოდეცა ვიყავ, ათთავე თითთა გაქნევით ზენაარისა და შენდობისა მთხოველი რად არ შემიბრალე, რომელ პირველ თოვლთა და ბუქსა შიგან მადგომე და მერმე უპატიო გაბედითებით გამომდევენე? მეტისა უზენარობისაგან ველარ მოალმობიერე გული, ჩემი სიკვდილი იგი თოვლთა შიგან გწადდა, მტერთაებრ უწყალოდ მქმნოდი. და თუ შემეცოდა რა ესეთი, ეგრეცა არა, რომელ საკლავად არ გეწყაღვოდი. შენ ეგზომ უზენაარო ხარ, რომელ მოყვარეთა სიცოცხლესა სიკვდილი გირჩევნია. აჰა, ვითამცა მოგეკალ, შენ რა გერგებოდა ანუ რა სიხარული დაგრჩებოდა?

ნუთუ შენი საეჭვი არ ასრე იყო, ვითა მოგიჯდა? თვარა მე უღონოდ მიჯობდა, რომელ ვცან მტერობა მოყვრისა! დაჭირვებასა ესეოდენ სჭირს კარგი, რომელ გამოაჩენს მტერსა და მოყვარესა კიდის-კიდე.

აწ რადგან შენი საქმე ვცან, უმაღლავად მტერი ვარ შენი, შენისა უწყალოდსა გულისაგან დამესისხლებული, ვინაძთგან მკეცთა და ფრინველთაგანცა უფრო გული უღმობელი გიც და თვალი უზენაარო. შენისა სიყვარულისათვის თავსა ჭირსა ნუვინ ჩაიგდებს, მით რომელ არა სარგებელია.

აწ ამისთვის მაღლი ღმერთსა, რომელ ესეთი საქმე მეჩვენა შენგან, რომელ მიჯნურობისაგან მიჯსნა და გული ჩემი გააზატდა უწყალოთა და უზენაროთაგან. მე ვირე ცოცხალ ვარ, ჩემი პირ-მთვარე, სახელ-ვარდი გულ

მეყოფის საყვარლად და მე მას, რომელ სიკვდილისა
დღემდინ ჩემია. ვინაფთგან ღმერთმან და ჩვენმან ბედმან
ერთგანვე შეგვყარნა, ერთმანერთისა დაჯერება
გვმართებს”.

78. [ვისისაგან პასუხი]

ვისმან პასუხად ეგრე უთხრა, საყელო-გარდახეულმან და
ესრე მტირალმან, რომელ თვალთაგან სისხლისა ნაკადი
გასდიოდა:

“ჰე, გულისა ჩემისა სიხარულო, სულთაებრ საჯმარო და
საყვარელო, შენ ხარ ჩემისა ბედნიერობისა ბედი! თუ ავი
და დასამძიმებელიცა რა გითხარ, შენცა ეგრე მიზამ. ნუ
ამკდი შენსა საფარველსა! ნუ დამაგდებ და ნუ
დამანავლლებ ჩემსა სიცოცხლესა! ექვსსა თვესა შენისა
კიდევანობისაგან ესრე მიჭირვებულმან და სიკვდილად

მიწურვილმან თუ ვთქვი რამე, რა საკვირველი იყო? მე შენითა სიყვარულითა ვთქვი კიდევანობა, უჭიროდ არ ეგების ღზინი და არცა მიჯნურობა უნაზო. ვისიცა გული მიჯნურობისაგან დამწვარია, მას მოყვრისა ნებიერობა იამების. რადგან მე ჩემითა ეგზომ ცოტადთა ნაზობითა ესრე დია გაწყინე, თუ მო-აღარა-მემატების, ღმერთმან ესე ჭირი გა-რე-მიძნელოს, რომელ უფრო და უფრო ვიჭირვოდე. თვით რადგან შენი გული საჩემოდ გაუვლენელი დამისკვნია, რასალა განებიერებდე ანუ გულისა მოუცემელითა სიტყვითა რასალა გცდიდე?

ვით მეგონა, არ ეგრე მომიცდა. არ მეგონა, თუ მესისხლე ვითა შემცოდედ გამოვჩნდები, და, თუ მაშინ იგი ვთქვი და დაგამძიმე, აწ ნახე, თუ ვით ქენებით გეძებ! ცუდი ჩაუქობა ვიკმარე შენთანა და მით ესრე ჩავიჭერ. თუ სიხარულისა ჟამსა გიახელ, აწ ჭირსა შიგან არა ვარ კიდევანი. ასე რა თოვლთა შიგან ჩაფლული შენს წინა

ვდგა, მე რადგან შენისა სიმორისათვის ეგზომნი ჭირნი მინახვან, გარე აღარა შევიქცევი. არცა დაგაგდებ, შენთა სადავეთა კიდე არ გაუშვებ და მუნამდის ესრე საბრალოდ ვტირ, ვირე აქა არ მოვკვდე და ამით შენცა მოგაყივნო და თავიცა აღარ შევიწყალო.

და თუ აწ ჩემი შეხვეწა მოისმინო და შენდობასა ზედა სიუჯვე იჯმარო, სიკვდილისა დღემდინ შენი ნასყიდი მკევალი ვიყო; შენისა ბრძანებისა ასრე მომსმინარი ვიყო, ვითა პატრონისა, და, თუ ესრე არ ვქმნა და არ შეგაგუო, ოდესცა გწადდეს, ჩემზედა მაშინცა შეგიძლია ესევე. ზე ძირთა ადრე მოიკვეთების, მაგრა მოკვეთილი გვიანად იზარდების, და აგრევე შენგან მაშინ ადვილად ეგების ჩემი გაწირვა, თუ დამამძიმებელი შენი ვიყოლა”.

79. [რამინისაგან პასუხი]

რამინ ეგრე უთხრა:

“სულდგმული აღარ გავმიჯნურდები და არცაღა უპატიობასა ჩემსა მოვინახავ, არცაღა ამა ბედიტსა საქმესა უკანა-უდგები. რად ვამს აზატისა თავისა მონად გავდომა, ანუ სიხარულისა ჟამსა დაღრეჯილობა? მრავალჯერ მინახავს ჩემი თავი ესრე გაბედიტებული მტერთაგან სიხარულად, და მე ესე აწყალა დამმართებია შენგან; კვლა არაოდეს ეგების, რომელ დავივიწყო აწინდელი გულის ტკივილი. ჯოჯოხეთისაგანცა კიდე ადგილი ნურა მაქვს ჩემად საყოფად, თუ მე გამოცდილსა კვლა გამო-ღა-მცდი. თუ შენისა პირისაგან აქვს მზესა სინათლე, აღარცა მისგან მაქვს იმედი. თუ ლიტრა ერთი ქვა სამ ლიტრად თვალ-პატიოსნად ღირდეს, ასსა ლიტრასა ქვასა მას სიძვირესა შიგან ეგრეცა ვიყიდი და გულსა დავიდებ, ნუთუმცა ამით დავეცსნა ამა აუგიანობასა, რომელსა შიგან ვარ.

თუ შენსა საძებნელსა გზასა ზედა ათასი საჭურჭლე ძეს, არცა ეგრე ღირს ამა ჭირად; გულსა ტანისაგან გამოვიკვეთ, თუ აქათგან შენლა გეძებდეს ანუ სზვათა მოყვარეთა! თუ უგულო დავრჩე, დია მიჯობს, რადგან ესეთია, რომელ ყოველი კაცი უყვარს და მე ვსძულ და მაჭირვებს თვით, ნუთუ ბედნიერობა იყოს ჩემი. ამას ლამე შენი ჩემთვის ესეთი სიჭუშე დიადი საქმეა, ესეთი, რომელ თავსა ზედა დია ძნელსა ჰგავს და ბოლოსა ადვილად მოკდების. ღმერთი ზოგჯერ ესეთსა საქმესა მოავლენს კაცისათვის უზაროდ, რომელ მიღმა სააჯო იყოს.

აწ ჩემი საქმე აგრე მოკდა: დავეკსენ ეგზომსა ჭირსა; მე აქამდინ მონა ვიყავ და აწ გავკელმწიფდი, მიწა ვიყავ და ცად შევიქმენ. ასრე ვმზიარულობ, რომელ გულსა შეჭირვება ბეწვისა ოდენიცა აღარაა. მთრვალი ვიყავ და

გავფხიზლდი, აწ უჭირველად დავჰყოფ, რომელნიცა დღენი მისხენ. სირეგვნისა ძილისაგან აწლა გამღვიძებია, უმეცარი სული ჩემი აწლა გამეცნიერებულა. რა უპატოოსა ბედსა ჩემსა დავეცსენ, ფერჯნი ასრე ამსუბუჭებიან, რომელ ჩემისა ფერჯისა მტვერსა ფრინველნი ვერ ეწევან. მე ეგეთსა ველარ მნახავ, ვითარი აქამდის გინახავ მიჯნური. ვინცა საწუთროდსა გონებასა დაეცსნების, ჭირთაგან გააზატდების და მოილხენს მრავალფერისა ჯავრისაგან. სადაცა იყოს, სარგებელსა არ ეძებს ზიანისა შიშისაგან.

შენცა ესრევე ქმენ. თუ ცნობანი გისხენ, ჩემებრ იყავ, ნულარცარას შენ შეიჭირვებ. სიბრძნე და გონიერება იკმარე, მით რომელ სიბრძნე კელმწიფობა არის. თუ ას წელსაცა უდგები მიჯნურობასა უკან, ბოლოდ ოდენ დახედე: მისგან, ქარისაგან კიდე, არა დაგრჩების კელთა სარგებელი”.

80. [ვისისაგან პასუხი]

ვისსა რამინის კელი კელთა ჰქონდა და მიჯნურობისაგან უჭკუო უბნობდა, და მისისა სიყვარულისაგან და თვით სიცვივისაგანცა თრთოდა, ნარგისთათ სისხლსა ვარდსა ზედა ღვრიდა და ეგრე ეტყოდა:

“შენ ხარ ჩემისა სიცოცხლისა მიზეზი, ჩემთა თვალთა ჩენა და გულისა სიხარული! ვიცი, გაგაწყრე და არ კარგი ვქმენ: ერთ-კერძ ჩემგან სიყვარული და მეორედ მეფედ საჩენელი, სასახელო კელმწიფე! უშენოდ არ მინდა სიცოცხლე და საწუთროსა შიგან ყოფნა. რომელ გაგაწყრე და ჩემგან ნათქვამითა ეგრე გამიკუმტდი, მითცა ამისისა ნავლლისაგან ჩემითავე კბილითა გარდამიჭამიან მკლავნი. ნუ შემომტყორცნი მტერობისა ისარსა, ნუ მაწვევ უპატიოდ კიდევანობასა. აწ ვეახლნეთ

მზიარულნი ორნივე ერთმანერთსა, გარდასრულსა ნუ ვიჯსენებთ, ნუ გიმძიმს ჩემგან მაშინდელი შენი უპატიობა. ეგრე სწორისა და მტერისაგან დასამძიმებელი არის, არ ჩემებრ მოყვრისა, რომელ რაზომცა ვინ დიდი და მორჭმული ყოვლისა ქვეყანისა მპყრობელი კელმწიფე იყოს და გა-ვისთვის-მიჯნურდეს, მისთვის ეგრეცა დამდაბლდების, რომელ ფერჯთა ეგების, მოყვარეთა ნაზთა წაკიდებად ვინ იტყვის, არცა მათგან დათმობა აუგად ითქმის.

აწ დათმე ნაზობა ჩემი, შენვე წაგიღია ჩემთვის გული, შენვე დაგიალაფებია. მიმუდარე! შენგან ვარ ესრე უცნობო-ქმნილი; შენ შენსა თავსა აბრალებდი ჩემსა ესრე გასლვასა, თვარა მე შენი დამძიმება არაოდეს მწადებია. რას პასუხს გასცემ ღმერთსა ჩემთა სისხლთა მოკიდებისათვის, ანუ მე ამის უარესი რაღა წამეკიდების, რომელ არცაღა გული მქონდეს და არცაღა მოყვარე მყვეს!

ვისთვის გული დამეკარგოს, მას ჩემი სიყვარული ასრევე აღარ ჰქონდეს, ვით მე გული! მაგრა, თუ ღმერთი უვის მსაჯულად სოფელსა, არ დაარჩენს ჩემთა ბრალთა. ნეტამცა ჩემი გული ჩემთა საქმეთა მთნებელი იყო, და, თუ გული არა, ბარე მოყვარემცა ჩემი გულს-რულად მოყვარე იყო!

თვით გული ვით გეტყვის ჩემსა მოშორებასა? შენ არ იგი ხარ, რომელ ხანიერსა გიტყოდეს? ვაი, რომელ ბედისა ჩემისაგან შენცა აბეზარ-მქმნიხარ! რა იქმნა ეგზომი ფიცი შენი, რომელ აწ ერთიცა არ გაგსოვსლა? ამისათვის შევაგუებდი ამა რეგვენსა გულსა ჩემსა, თუ ნუ გამიჯნურდები ამა უხანოღსათვის, რადგან რამინის გულისა დაუდგრომელობა იცი-მეთქი? მაგრა არ მოისმინა, შეგონება ცუდად წამიკდა და აღარ ვიცი, თუ ბოლოსა ჟამსა ვით იქმნების ჩემი საქმე. და აქაცა ეგზომსა რას მაყოვნებ და თვალთაგან სისხლისა ცრემლსა

ვირემდი მადენ?

თუ შემოიქცევი, ზენაარ, შემოიქცე. მე აქა სიცივემან მომკლა და, შენ თუ არ შემოიქცევი, მე თანა წამიტანე; სადაცა წახვალ, არსად არ დაგაგდებ. რაზომცა ძნელი გზაა, შენსა მოახლოებასა შიგან მეადვილების; რაზომცა შენგან უსაფარველ მყო და არ გინდე, თუ ანუ კელსა არ მომკვეთ, ანუ კალთასა არ მოიკვეთ, მომიწყვედ ვერა. წამსაცა უშენო სიცოცხლე არ შემიძლია. თუ გული ჩემი სიმაგრითა კლდეცაა, შენსა კიდევანობასა ვერ მოითმენს. აჰა, ჰლამი წასლვასა, ჩემთა სულთა სარჩევი, და მე მომცდარსა და დაღონებულსა ველთა ზედა დამაგდებ! წახვალ და წაიღებ ჩემისა პირისაგან ფერსა და ტანისაგან ძალსა და თმობასა და ცნობასა. რად ხარ საჩემოდ ესდენ უწყალო და გულ-მაგარი, რომელ ეგზომისა ქენებისათვის არ შეგებრალე!”

ექენებოდა გულისა წამლებელი ვისი, მაგრა რამინს გული არცა ეგრე მოუღბა. ეკიდა, ვითა აღმასი სამისო; ვითამცა რამინის უღმობისა გულისა წყრომა, ცათაგან თოვლი და მათათაგან ქარი დანაძლევებულ იყვნეს გაუყრელობისათვის, აგრე გათენებამდის არცა იგი დაცხრა და არცა იგი. ვისმან რამინ ვერ დაიჭირა და მისგან უიმედო-ქმნილნი ვისი და მისი ძიძა გარეშემოიქცეს სიცივისაგან დამძრალნი და მტირალნი.

მოვიდოდა მთვარე, ღამისა დამაშვენებელი; გული მისი უკვამლოჲსა ცეცხლისაგან იწოდა, თვალნი ცრემლთაგან სისხლად გარდაქცეოდეს, ტანი სიცივისაგან, ვითა ცხროიანსა, უთრთოდა და რამინისაგან იმედ-გარდაწყვედილობისათვის ღმრთისაგან ათასჯერ სიკვდილსა იაჯდა. ეგრე ტიროდა:

“ვაგლახ მე, ჩემისა ბედისა უბედურისა შესწრობილსა! მე

ამა ჯავრსა ვით გაუძლო? მე ჩემი ბედი მებრძვის მტერობით, ვირე უგრძნეულოდ სამე არ წამაგებს. ძიძაო, ჩემგან უფრო ბედითი და საკლავი ნუვინ იცი სხვა, თუ აქათგან ვისილა რა გამივიდოდეს ანუ მიყვარდეს. და თუ წალმა გამიჯნურებული მნახოლა, ორნივე თვალნი შენითა კელითა ამომიყარენ. ასრე უღონო ქმნილა ჩემსა ტანსა შიგან ჩემი სული, ვითა უსულო სამარესა შიგან. მე თუ ამა ბედითობასა და აქანამდისებრ გულ-წყლოლობასა შიგან მოვკვდები, ქვეყანასა ზედა არა რომლისა მიწისაგან ვარ ჩასაშვებელი. რამცალა წამეკიდა ამის უარესი, რომელ მოყვრისა და სულთაგან მოწყვედილ ვარ! ანუ მიჯნურობისაგან ამის უძნელესი რალა ეგების? აწ ვიცი, რომელ შავი სხვაფერად არ შეიღებვის”.

81. რამინისი და ვისის ერთგან შეყრა

რა გულისა წამღებელი ვისი წამოვიდა რამინის ჯავრისა

და იმედ-გარდაწყვედილობისაგან საბრალოდ გულ-
დადაღული, რამინს თავის ბრალობა შეექმნა.
შეჭირვებითა ჰაერი გამწყრალისა ვეშპისაებრ ეჩვენა,
ბუჩისაგან თვალთა წინა აღარა ჩნდა; ჰაერისა სიფიცხესა
და ქარსა ესრე მოემატა, რომელ პილოსა წააქცევდა.
რამინის გზა თოვლმან შეკრა, თოვლთა შიგან ოდითგან
მოუსვენებლად დგა, ტანსა ჰყინვიდა და გული ცეცხლთა
შიგან ეწოდა, თუ: რაღსათვის გაუკუშტდი ჩემსა გულისა
წამლებელსა და სიცოცხლის წამლებ-მომცემსა ვისსაო?
ანანდა თავსა და სწყევდა თავისა გონებასა, თვალთაგან
ცრემლისა ნაცვლად სისხლსა იდენდა, ჳმა-მაღლად
ეგზომი იტირა და იზახა, რომელ სულნი ამოსლვად
მიეწურნეს. შემოიქცა, გამოაჭენა ცხენი, გარდაიჭრა, ვისსა
წინა დაეცა, მუკლნი ჩაიყარნა, შეეხვეწა, ექენებოდა
ზენაარსა და შენდობასა ითხოვდა. და ეგრე უთხრა:

“ჩემითა უმეცრობითა აწ შეცოდება გამოორკეცებია და

თვით სირცხვილისაგან არა ვიცი, თუ რა ვთქვა. გარნა ღონე შენდობისავე თხოვა; შემინდევ დიდად შეცოდებულსა, რომელსა პირი არა მათქს შენად საუბრად. ვითა მეტი ხარ ყოველთა ადამიანთაგან შვენებითა, აგრე მეტი ქმენ ჩემზედა შენდობითა. მე ჩემითა სირეგვნითა ორჯერ პირის-წყალი წავილე შენს წინა. აწ თვალნი არ მასხენ სირცხვილითა შენად შემოსახედავნი, არცა ენასა ჩემსა შენდობისა თხოვა შეუძლია; გული ჩემი შენისა სირცხვილისაგან დაბნეულა, ენა ჩემი შენისა შიშისაგან გამონასკულა: არცა შენდობისა თხოვა შემიძლია, არცა უშენოდ ჩემი სიცოცხლე ეგების! ჩემისა თავისა გზა აღარა ვიცი, დარჩომილ ვარ აწ საბრალო, უღონო და უმოყვრო, გული ჭირთაგან ამვსია, თმობა წამსლვია, სიტყვა აღარა მაქვს და სული შემმცრებია! სიცოცხლისა იმედი არა მაქვს და შენდობისა სიტყვა. შენისა სიყვარულისა თესლი გულისა ჩემისაგან წამსაცა არ ამოქარვებულა. მან ღმერთმან, რომელმან დამბადა, აწ შენ ჩემი შეცოდება

უკსოვნელად გაქმნევინოს. მაგრა აწ ჩემი ბედმან და
ეშმა მან მაქმნევინა და მომილო გონება შენი შესაგვარი.
აქათგან თუ არა შემინდობ და მაგასვე გულსა ზედა ხარ,
აწვე თავსა მოვიკლავ და არცალა შენ გწყალობ,
შეგიპყრობ კელთა და შენცა მოგკლავ და ეგრელა თავსა
მოვიკლავ, რაზომცა შენოდნად არავინ მიყვარს. რა მე არ
ვიყო, ნულარცამცა შენ ხარ! მოყვარე სიკვდილისა ჟამსა
მინდა, რომელ აღდგომასა ერთგან ვიყვნეთ. მე რა
შენებრი მოყვარე მახლვიდეს და კელთა მყვეს,
სიკვდილისა სიძნელე მომიადვილდების. შენ ჩემი
სამოთხეცა ხარ და სოფლისა შვენებაცა. ვის უნდა ამა
ორისაგან კიდევანობა! მას საუკუნესაცა შენი სიახლეა
ღმრთისაგან ჩემთვის თხოილი და აქა ამისი გონება
ნუგეშინის-მცემელი ჩემი და ჭირთა დამავიწყებელი. აწ
ესე ვთქვა, რომელ, თუ მაშინ ჩემგან მის ავისა ქმნა არ
გკეთებია, ეგეთსა ავსა ნუცა შენ იქმ ჩეზედა. თუ მე ავმან
ავი ვქმენ, შენ კარგმან ამად მსგავსად კარგი ქმენ

ჩემზედა. შენითა მოლმობიერებითა თვით შენთა ფერჯთა ქვეშე მომიგე, რომელ აქათგან ბრძანებისა შენისა, ვითა მონა ნასყიდი, ეგრე მომსმენი ვიყო და მიწათაებრ მდაბლად გამსახურებდე. მომმადლე ჩემი შეცოდება. ნუ მომაკლევ თავსა და ნუ მიისხამ სისხლთა ჩემთა. მე შენი ვარ და შენ ჩემობასა ნუ ინანი. მე მიწყივ იმედიანი შენისა სიყვარულისა გაუყრელობისაგან ვარ”.

რამინ გულ-წყლოლი ესრე-გვარსა უბნობდა და დაუდუმებელად ტიროდა და გულსა მჯილღითა იცემდა. რაცა რამე ქმნილ იყო და ერთმანერთისაგან დამძიმებოდა, კვლა დაუწყეს ერთმანერთსა საუბარი. და ყვედრება გაგრძელდა ასრე, რომელ საწუთროსაცა გაუკვირდა მათი საქმე. ვისის გული მთასა ჰგვანდა და პირი მისი მაზედა ყვავილსა, რომელ რამინის საუბრისაგან მის მთისა თოვლი არ მოღობა და არცა სიცივისაგან ყვავილი დაჰნა.

რა ცისკარმან მისი დროშა გამოაჩინა, ორნივე შეშინდეს
გათენებისა და გამჟღავნებისაგან. და სიტყვა
დაუმოკლდა, მომცდარი გული მათი გზად გამოვიდა და
მტერობისა ეშმამან უკურიდა. კელი ერთმანერთსა
მოჰკიდეს და ზე კოშკსა გავიდეს. გული შეჭირვებისაგან
ნატანჯი ჭირისაგან გაააზატეს. დარბაზისა კარი დაჯშეს.
სიხარულისაგან ახალ აყვავებულსა წალკოტსა
დაემსგავსნეს, დაწვნეს მაშვრალნი და სიცივისაგან
დამზრალნი ფოცხვრისა უპისა ტყავსა შიგან და ერთსა
საგებელსა ზედა, ვითამცა ორსა ტანსა შიგან ერთი სული
სდგმოდა, ეგრე შეიერთნეს. იყვნეს, ვითაცალა მათ
სწადდა. მათი საგებელი ვარდისაგან სავსე და მათი
სასთაული მზისა და მთვარისაგან ელვარე; მათისა
პირისა და თმათაგან სახლი სურნელებითა სავსე იყო.
ვითა ორთაგანვე ერთგან შეყრა სანატრელი იყო, აგრე
დაუამდა ერთგან ყოფნა. თავით ფერჯამდის

ერთმანერთსა წამსაცა არა მოეშორვებოდეს, არცა მათ შუა ბეწვი გაიარებოდა.

თვესა ერთსა იყვნეს ესრე, რომელ არავინ იცოდა მათი საქმე. არ მოისვენეს სინარულისა, ლაღობისა, ყმაწვილობისა და ერთმანერთისა ხვევნისა და კოცნისაგან. რა მოსწადდის, მათთა წადილთაებრ საჭამადი და ღვინო მოაღებინიან. არა იყო მათი საწყენელი. თუცა ადრითგან ერთმანერთისა სიშორისა და დამძიმებულობისაგან გულ-წყლულნი იყვნეს, აწ კოცნის სიმრავლითა და წადილთა მიყოლითა ჰკურნებდეს ერთმანერთისა გულსა, ემაღამებოდეს ერთმანერთსა.

შაჰი მოაბად ჯდა საკელმწიფოთა საჯდომთა ზედა მორჭმული და მზიარული. აზრადცა არა იცოდა რამინის საქმე. არცა ამას ეჭვდა, თუ ჩემსა ძმასა რამინს მისი ქვეყანა დაუგდია და აქა ჩემსა ცოლსა მოუშორვებლად

დღივ და ღამე გვერდსა უწევსო, ერთგან იხარებენ და ჩემზედა იცინიან და ამა ორსა თვესა სიხარულითა დაუვიწყებია მათი ექვსისა თვისა კიდევანობისა სიძნელე და შეჭირვებაო. რომელსაცა საწუთრო ესრე გულისა ნებასა მიახვედრებს, მას მიჯნურისა ჭირთა ჯსენება რად უნდა ანუ თავისა რიდება?

რა ორსა თვესა ერთგან ყოფნითა გაიხარნეს და საწუთროდსა სიხარულისაგან თავისი ნაწილი აიღეს, მოვიდა გაზაფხული. რამინ ეგრე უთხრა ვისსა:

“აქათგან აღარა პირიანია ჩვენი ესრე ყოფნა. აწვე სჯობს გამოცხადება და შაჰი მოაბადის ნახვა, ვირე არ დამჟღავნებულ ვართ”.

მოიგონა გონიერმან რამინ თავისა ღონე. შუაღამე ციხისაგან ჩამოვიდა და ნახევარ-დღისა სავალი იარა.

მერე, რა გათენდა, შემოიქცა და მოჰმართა მარავს ქალაქსა. ცხადად მოვიდოდა შარასა გზასა და მარტო შემოვიდა ქალაქისა კართა; ვითა შორით მომავალსა მართებდა, აგრე დამაშვრალ-გვარად და მტვერიანად აჩვენა თავი ყველასა. მოვიდა მგზავრად დარბაზისა კარსა ზედა. მაშინვე მოაგსენეს შაჰინშასა: “ქვეყანისა დიდებისა მზე გამოვიდა, ქვეყანისა დამამშვენებელი რამინ მოვიდა, პირად მთვარისაებრ გავსილი და ნაკვთად საროდსა მსგავსი, გზათა სიგრძისა და სიცივისაგან წყენილი, და ესერა კარსა ზედა დგასო”.

გაიხარნა შაჰინშა, ვითა მართალ იყო, უბრძანა და შევიდა მას წინაშე რამინ. თაყვანი-სცა და პირი მიწასა დასდვა, დალოცა და შაჰინშა ამოდ მოიკითხა და მოჰკოცნა. მერმე რამინს ამბავი ჰკითხა. მან გზისა სიშორისა ჭირნი მოაგსენნა და ესეცა ვითა:

“ჰე, მაღალო, სახელოვანო და მოსამართლეო მეფეო!
ყოველთამცა ჯელმწიფეთა და მეფეთაგან უფროა სახელი
შენი და მტერნი შენნი ქვეშე ფერჯთა შენთა! სახელიმცა
თქვენი ცამდინ მაღალია და სახელოვანადმცა
გამარჯვებულია ბედი თქვენი! ანდამატისა მსგავსი
სიმაგრე და მაღნიტისა მთისაგან უფროსი გული ჯამს,
რომელ შენსა უნახაობასა გასძლებდეს და თქვენისა
სამსახურისაგან კიდევანობასა. ცოტა თქვენთა უბეთა
შიგან გაზრდილ ვარ, სულნიცა თქვენგან მიდგან და
დიდება ეგზომ დიდი თქვენგანავე მაქვს, რომელ ცად
გაგიწევივარ. თქვენსა უნახაობასა ვერ გავსძლებ და
უთაყვანებლობისა თქვენისა მიჭირვებული ვარ. ესე არ
იცი, არ თურე თქვენისა გვარისა ვარ, თქვენსა კარსა ზედა
ჩემი მეკრედ დგომა ღმრთის წყალობაა ჩემთვის.
თქვენისა სამსახურისაგან კიდევანობასა ვერაოდეს
დავთმობ. თქვენითა ბრძანებითა წავედ გურგანს და
ჯრმლითა მთა და ბარი მტერთაგან დავცალე. ქოისტანი

ესრე გამიჯდია, რომელ თხისა ბრძანებასა ლომი მოისმენს. მუსლით, არანით შამამდინ ერთი თქვენი მტერი არა ჩანს. მე, თქვენსა მონასა, ღმრთითა და თქვენისა ბედითა ყოველი გულის-ნება მქონდა თქვენისა სიშორისა და უთაყვანებლობისაგან კიდე; დამბადებელი ცისა და ქვეყანისა რაზომცა უხვია, ერთსა კაცსა ყოველსა გულისნებასა არცა ეგრე გაუსრულებს, ასრე ვითა მე, რომელ დღივ და ღამით თქვენსა ნახვასა ვინატრიდი და აწ ველარ დავთმე წამოუვალობა. წამოვედ ესრე სწრაფად, ვითა ღვარი მთისა თავისაგან; მოვალ მარტო მინადირებია გზასა და, ვითა ლომსა, უმგბარი ჯორცი მიჭამია. აწ რადგან ღმერთმან შემეწყალა, თქვენ მშვიდობით გნახენ და თაყვანის-გეც, ბედისა ჩემისაგან ვპოვე იმედი, რომელ არ თურე უბედური დამბადა ღმერთმან. გული ჩემი გამხიარულებულა და ერთი სული ჩემი გაათასებულა სიხარულითა, გვირგვინი ჩემი ცამდი მიმწვდარა. სამსა [თვესა თქვენსა წინაშე] ჭიჭითა

ღვინოსა მზიარული ვსვამ; [მას უკან] თქვენსა ბოძებულსა ქვეყანასა წავიდე, თუ არა, რაცა მიბრძანოთ, იგი ვქმნა. მე მის უკეთესი არა წამეკიდების, რომელ თქვენისა ბრძანებისა მოსმენისათვის თავი არ შევიწყალო. თვით ცოცხალი და უკვდავი მაშინ ვარ, რა თქვენისა წადილისა აღსრულებისათვის სული ჩემი გავწირო”.

რა შაჰინშას ესმა ესე ამო რამინისაგან საუბარი და შეწყობილნი სიტყვანი, მოეწონა, დაიმაძლა და ეგრე ბრძანა:

“მომეწონა შენგან ეგე, რომელ გიქმნია, გამოგიჩევია მართლის-მეტყველება და ჭაბუკობა შენი გამოგიჩენია. მე შენი ნახვა გულსა გამიმზიარულებს, ერთსა დღესა ნახვა შენი არ მეყოფის და ვერცა გავძლები მოკლედ ნახვითა შენითა. აწ ჯერეთ ზამთარია. სხვა რა ეგების სმისა და

გახარებისაგან კიდე? მუტრიბთა ვამლერებდეთ და ერთგან ვიყვნეთ. რა გაზაფხული მოვიდეს, დღენი დათბეს და ჰაერი დაამდეს, მუნ მიმავალთა მგზავრთა დიდად იპოვებენ, ასრე რომელ სადამდისცა გწადდეს, თვით მეცა თანა წამოგყვები გურგანამდინ: ნადირობად მინდა წამოსლვა, გაზაფხულ სახლად ყოფნა საწყინოა. აწ წაედ აბანოსა, იბანე, ტანისამოსი გამოიცვალე და მოისვენე”.

რა რამინ მხიარული წავიდა აბანოსა, შაჰინშა მრავალი ტანისამოსი გაუგზავნა. და სამი თვე მას წინაშე დაჰყო რამინ სიხარულითა და არა ნახა გულის-ნებისაგან კიდე სხვა დამძიმება. ბედმან ყველა ესრე მოუვლინა, ვითა მას უნდოდა: მალვით ვისსა ნახვიდა და გულის-ნებასა ჰპოებდა მისგან. სიხარულითა იყვნიან ერთგან, ხვაშიადი მათი დაიმალა. ესეთსა ადგილსა შეიყრებოდნიან ერთგან, რომელ მოაბადის აზრი მუნ არ მივიდოდა, და არ

გამოცხადდა მათი საქმე და ვერცავინ უგრძნა.

82. მოაბადის ნადირობად წასლვა

რა გაზაფხული მოვიდა, მათა და ბართა სიშვენვარე დაიწყეს, მინდორნი აყვავდეს, საწუთრო და ჰაერი სამოთხესა დაემსგავსა, მიწა შვენებითა – ცასა, ბერი ქვეყანა გაყრმდა ვარდისა, იისა და მრავალფერთა ყვავილთაგან. ჯელმწიფეთა საჭურჭლესა დაემსგავსა ქვეყანა, ფრინველთა ჭიკჭიკება დაიწყეს და იადონნი ვარდთა ზედა მრავალთა ფერთა ჯმათა იტყოდეს. ქვეყანა მრავალ-ფერობითა ჩინურისა სტავრისაებრ გასრულ იყო. ცამან ჰაერი გარდაიწმიდა და ქვეყანა ნამისაგან მოცინარობდა. ნადირთა მინდორს სიარული დაიწყეს და ხეთა შტომან ჯმელმან სინედლე დაიწყო და ყვავილისა გამოღება. ნარგისმან თრობა დაიწყო. ბაღნი და წალკოტნი შვენებითა კეკლუცთა ქალთა დაემსგავსნეს და ქვეყანა

საკელმწიფოძსა მეჯლიშისაებრ გაცდა გულ-მხიარული. ვინ იყო თუ შეჭირვებული, ყველასა თამაში მოუნდა ველსა. ფეროვანისა ღვინითა ჭიქასა ესრე არ გაუშვებდეს, ვითა ზვასრავ შირინისა ველსა. ოდეს წალკოტსა იყვნიან, ოქროსა და გოარსა აყრიდის ნიავი თავსა და მოყვარეთა სიხარულად სულსა მხართმიდის. წვიმამან მდელოსა და მდელომან კაცთა გულსა ჯანგი მოჰკოცის. მარავის მიდამო ესრე შვენოდა და ელვიდა, ვითა სამოთხე. მიწა დამბალ იყო, ვითა შუშთარი.

ამა ქვეყანისა სიმწვანისაგან შესწრაფებით-რე მოუნდა მოაბადს ველსა თამაში და ნადირობა. სწრაფით უკმნა დიდებულთა და აწვივნა ლაშქარნი და უბრძანა, ვითა: “ჩვენ ნადირობად გურგანისა ქვეყანასა წავალთ და დაეკაზმენით! ნადირთა და მკეცთა სიმრავლე დიადი არის მუნ”. ლაშქართა კაზმა დაიწყეს. რა ვისმან რამინის მუნ წასლვა იგრძნა, ვითა ხელსა, ცნობა და გონება

წაუვიდა, თიობა და ჭკუა აღარ ჰქონდა. ძიძასა ეგრე უთხრა:

“ამის უსაკვირველესი რაა, რომელ ცოცხალსა კაცსა სიცოცხლე აღარ უნდეს? აწ იგი მე წამეკიდების, რომელ, თუ ამას გავძლებ. უღონიოდ სიცოცხლე მომწყენია. თვით ათასჯერ ვრმლითა საკვდავად დაკოდილ ვარ მისგან. აწ გურგანს ნადირობად წასლვასა ჰლამის შაჰი მოაბად, რომელ ღმერთმან ყორანი დაახვედროს, ეტლი უბედური და ჟამი არა სვიანი მოაგებოს! ვითა გავძლო რამინის კიდეგანობა? ანუ ამა ეშმაღსა სიძულვილისაგან ვითა ვიჯსნა? თუ ხვალე რამინ წაჰყვების, ჩემი გული დასტურ ველარ მიჰყვების, მით რომელ მოვკვდები მისისა წამავლობისა მგონებელი. აჰა, ვაგლახ მე, რომელ მისი ცხენი ჩემთა თვალთა ზედა ლუსმრიანსა ფერჯსა დასდგამს, და რაზომსაცა ბიჯსა წასდგამს, ეგზომსაცა დაღსა დაასვამს ჩემსა გულსა. მოყმეთა მეფისაგან მე დღე

და ლამე გზათა ზედა გავგუშაგდები და თვალთაგან წყაროსა ვადენ და მისგან ღარიბთა წყალსა ვასვამ. ნუთუმცა ღმერთმან ჩემი ლოცვა შეისმინა და ჭირთა და ფათერაკთაგან მივსნა, რომელ ჩემი ჭირი მოაბადისაგან კიდე არავინაა, რომელ ავისა მოქმედი და მთქმელი იგია! ნუთუმცა ღმერთმან მივსნა და წამითი-წამ არ მივსცემოდე ჭირთა! აწ წაედ, ძიძაო, და მოაგსენე ჩემმაგიერ რამინს, თუ უმისოდ მე რას ყოფნასა ვარ. ცან მისი გულის-სიტყვა საჩემოდ, თუ რას მიზამს: კვლა გამწირავს და გაახარებს ჩემთა მტერთა, თუ არა? ხვალე წაჰყვებიცა მოაბადს? მოაგსენე ჩემმაგიერ: შენად მოსლვამდის ვინ დარჩების ცოცხალი? ვის უც გული ესრე შეუწონელი, რომელ უშენოდ ცოცხალ იყოს? თუ წახვალ, რა შემოიქცე, შენმან მზემან, ცოცხალსა ველარ მპოებ. თუ ჩემი სიკვდილი გეწყინების, თანა ნუ წაჰყვები, შინა დგომისა მიზეზი რამე მოიგონე. ჩვენ აქა მხიარულნი ვიყვნეთ და იგი დაღრეჯილი და ჭირვეული სადა-გინდ

იყოს-თქო”.

წავიდა ძიძა და მოაგსენა რამინს. წყლულსა ზედა კვლა ამა სიტყვათაგან მარილი დააყარა. თვით რამინს გული შეჭირვებათაგან უფეთქდა და გააღმასებული ჯდა. ამა მოციქულობასა ზედა ტირილი დაიწყო და მოშორებისა გონება გულსა ისრად ესობოდა. ცოტასა ხანსა მოიტირა, მერმე გული დაიწყნარა, ამით რომელ სიყრმე მისი შიშსა და შეჭირვებასა შიგან იყო მიწყით, და ჟამსა სრული სიხარული არაოდეს მიეცა! მერმე ძიძასა ეგრე უთხრა, ვითა:

“თვით ამისთანა მოაბადს ჩემთვინ არა შემოუზრახავს და არცა უბრძანებია. ნუთუ დავვიწყებდვარ? და თუ მიბრძანოს და მაწვიოს, მაშინ ეგების მიზეზისა შემოღება; აწვე ფერჯთა ატკივნებასა ვიტყვი. რა ესე ესმის, უღონოდ არ მაწვევს. ამას მოვაგსენებ: “თქვენცა იცით,

ვითა მე ნადირობა მიყვარს; მაგრა უფერვოდ მგზავრობა არ ეგების. აწ უღონოდ თქვენცა გასმია, რომელ ფერვთა ტკივილისაგან ქვე წოლილ ვარო”. რა ესე ესმის, წვევა აღარ ეგების. აქა მარავს ქვე დავდგები უშაჰინშაოდ. თუ ღმერთი შემეწყალებს და ესრე იქმნების, სხვა უკეთესი რა წამეკიდების?”

რა ძიძამან ესე ამბავი ვისსა მოავსენა, ესრე გაეხარნეს, ვითამცა ორნივე უკვდავ-ქმნილ იყვნეს და მეფობა ეხარა. ფერი მოუვიდა და გონებად მოვიდა.

დილასა შაჰი მოაბადის და მისთა ლაშქართა ბუკმა ზახილი დაიწყო და ზრიალი შეიქმნა ლაშქართა აყრა-გადენისა. დაულევნელი ლაშქარი მიდიოდა. მოაბადს წინაშე მივიდა რამინ შეუკაზმავი. შაჰინშა შეხედნა, დიდებულთა წინა ეგრე უბრძანა:

“ეგე კვლა რალა ბიჭობა მოგნდომია და მიზეზი, რომელ ეგე შეუკაზმავი მოსრულ ხარ? ნუთუ კვლა შენებურად დასნეულებულ ხარ? აწ წაე, აილე საჭურჭლით, რაცა გინდა. მე უშენოდ არსად წავალ, არცალარად უშენოდ ჩვენ გვიამების”!

ღონე აღარა იყო, უნდოდა თუ არა, საგურგანოდ კაზმა დაიწყო. ვისსა მაშინვე გულმა უგრძნა და შეჭირვებასა მიეცა. რა თვით დაიდასტურა სრულად, გული გაუსქდა. რამინ უნებლივ გამგზავრდა პირ-ალმასითა ისრითა გულ-დაკოდილი და ღზინთაგან აბეზარ ქმნილი. ვისსა მისითა წასლვითა თმობა წაუვიდა და უჭკუო ქვე იდვა. გული, სიხარულისა დაჩვეული, ესრე გაუცდა, ვითა ქორისა ჭანგთაგან ჯოჯობი დანაყილი. ტიროდა და ეგრე იტყოდა:

“ვერა ვპოვებ პირველისაებრსა მოყვარესა და ვერ ვთესავ მიჯნურობასა პირველისა მიჯნურობისაებრ! უმოყვროდ

მყოფისა ჩემგან სულ-დაღებულობა არ ეგების. არა თუმცა სხვად რად სარგებლად მიჩნდა, მაგრა მართ მეაუგების ტირილი და ზახილი, კაცისაგან ასრე დაჭირებისა ჟამსა მოგონებული. და თუ ამა ჩემსა გულისნადებსა, სიცოცხლე-მოუწყენელობასა ჩემსა არ ჯერ ხარ, ძიძაო, ნახე გულისა ჩემისა მოწამე ჩემი გაყვითლებული პირი და ზედა წითელნი ცრემლნი. მე აღარა მოყვრისათვის ვტირ, ჩემისა სიცოცხლისათვის ვტირ. რადგან რამინ წამივიდა, ჩემნი სულნიცა მას უკანა წავლენ. მე ერთითა გულითა ეგზომი ჭირი ვით დავიტიო? მიწყითისა ჭირისა და მოუსვენელობისაგან დამდნარ ვარ და გაძლებისა ღონე არა მაქვს რა”.

რამინ კოშკიდაღმა უნებლივ გამგზავრებული დაინახა, აბჯარშერტყმული მოაბადს გვერდით მივიდოდა თვალცრემლიანი, პირდაყვითლებული, ვისის გამოუსალამებელი და დაუთხოველი. ვისის გული ესრე

აშფოთდა, ვითა ზღვასა შიგან მრჩვალნი კაცისა. მერმე გულსა საუბარი დაუწყო:

“სასურველსა მიჯნურსა, ღმობიერსა მოყვარესა ჩემსა, გულისა წამლებელსა, ტურფათა ამირასა, კეკლუცთა პატრონსა, შვენიერთა კელმწიფესა, მოყმეთა დამაშვენებელსა აწვე დიდსა სალამსა მოვაჯსენებ და გაუძლებელად საზომ-უთქმელსა სურვილსა. ჩემად უნახავად წავიდა და უღონიოდ კვლაცა გამწირა. წავიდა ლაშქარსა და ჩემსა გულსა შეჭირვებისა ლაშქარი გამოუზახა. გული დავაბი ათასითა ბასრითა ტოილოდთა, ყველა გაწყვიდა და შენთანა გამომგზავრდა. რამინ, მე თუ დავრჩები უშენოდ, შენად მოსლვამდინ ვტირ სიშორისათვის. ჩემისა გულისა კვამლსა ღრუბლად გამოვგზავნი და ჩემთა ცრემლთა მისად წვიმად დავსწვიმ შენსა სადგომსა ზედა, მტვერსა ჩამოვჭრცხნი ღირსისა პირისა შენისაგან. შენი პირი გაზაფხულისა

ყვავილი არის და მას გაზაფხულისა წვიმა და ნამი აშენია”.

დღისა ერთისა სავალი რა იარა, რამინ ესრე გაკდა, რომელ თავისა გზა არ იცოდა და გზა-გზა ვითა სნეული კვნესოდა. არა საკვირველი იყო კვნესა, რადგან ესე სნეულისა საქმეა. ვითა გული მოსცემდა, ეგრე მოსთქმიდა და ამას იტყოდა:

“წუხანდლისაებრ ღამე ჩემთვის საჭირო არ მინახავს, რომელ კოცნა ისარსა ჰგვანდა. აწ ესეთსა დღესა ვხედავ, რომელ სული ჩემი თხა იყო და მიჯნურობა ავაზა. სად წამივიდა ამა დღეთა სიხარული? გული ადრინდელთა შეჭირვებათაგან მომეცალა. ჩემი საგებელი მზითა სავსე იყო და სასთაული ვარდითა. მე, რომელსა ეგეთი ჟამი გარდამეკადა, აწ ესეთსა დღესა ვითა გაუძლო, ანუ რომლითა თვალითა ვჭკრეტდე უმისოსა ადგილსა? ესე

არ დღე არის, ცეცხლი არის სულისა და ფათერაკი მიჯნურობისა. ღმერთმან ნუ რომელი მიჯნური დააპყრას ესეთსა უნებელსა ყოფნასა გულ-დამწვარი და დაუთმობელი! თუ საწუთრო სწყვიდეს, ამა ერთისა დღისაგან ასსა წელიწადსა გამოსწყყავს”.

რა შაჰინშა გარდავდა სადგომსა, მას წინაშე უგულო რამინ მივიდა. პირსა ზედა ათასი მოწამე ჰყვანდა, თმობა მისისა გულისაგან გაპარულ იყო. მას წინაშე არცა ღვინო სვა და არცა გაიზარნა. ვითა ცეცხლსა ზედა ცეცხლი მოემატა, აგრე უძნელე იყო ყოვლისა ჟამისასა. არა ჰქონდა ტანსნეულსა გამოსვენება და გულ-მტკივანსა.

83. [ძიძისაგან ვისის შეგონება]

ვისის რა მისგან სანდომი რამინ მოეშორა, სიზარული და ნიშატი მისგან აბეზარ-იქმნა. მიწყვი ვარდი მზე იყო და აწ

გამთვარევდა, მისებრვე დაყვითლდა და აგრე უსმელ-
უჭმელად შეიქმნა, წამსა არ მისცილდებოდა რამინ და
მისნი ამბავნი. პირი დაეხოჭა უჭკუოღსა შეჭირვებითა.
ძიძასა ეგრე უთხრა:

“ძებნე ჩემისა სიცოცხლისა ღონე ჩემისა და რამინის
შეყრისათვის, ნუთუმცა შემოიქცა წარსრული მოყვარე!
გეწყალოდე, ძიძაო, ესრე უთმობლობისათვის! ჩემი
სიყრმე და შენგან გაზრდილობა მოიგონე. ვერ გავძლებ
უმისობასა, მოისმინე ჩემი ამბავი და მე ყველასა
დაუფარავად გითხრობ და გესმოდეს: მე ოდეს რამინ
მიჩვენე, მაშინ მოაბადის სიძულვილითა და მისგან
ჩემზედა ავის ქმნითა გული სამისოდ გამყინვოდა, და
რამინს გული ასრე მივეც ჩემისა სიყმაწვილითა და
რეგვნობითა, რომელ მე ჯერეთცა კელთა აღარა მაქვს. აწ
ხელი და უჭკუო ვარ. უგულობისაგან მთრვალსა ვჭგავ.
ნუ გიკვირს ჩემი საქმე, ნუცა მეკიცხვი. მე მისისა

სიშორისაგან სიკვდილი უფრო მიაშობს, მაშინ იგი ერთი იქმნება და აწ სიკვდილი და სიშორისა გონება ორივე მჭირს. ერთი ცეცხლი მოგვედვა მე და შენ, ძიძაო, მაგრა მე გულსა, რომელ ველარა დავავსე, და შენ – კალთასა. წყალსა თანა ცეცხლი ძაბუნია, მაგრა მე ცრემლთა ჩემთაგან დავსებისა ნაცვლად უფრო და უფრო მომემატების. ვასხამ გულისა ცეცხლსა ზედა წყალსა, – ვის უნახავს წყალი ცეცხლისა მგზებელი?! წუხანდელსა ღამესა, ვითამცა ეკალსა და რკინასა ზედა, წოლილ ვიყავ, ესრე არ მქონებია გამოსვენება. და აწ დღე არის, სადილოობისა ჟამი, მაგრა მე ღამისაებრ მებნელების. ჩემი სინათლე, ჩემისა სიყვარულისა პირისა ჭვრეტა, ასრე, ვითა სიცოცხლისა წამალი, მისგანვე მაქვს და მალამა მისთა ბაგეთაგან. ვირე რამინს ვშორავ, ვერცა ნათელსა ვნახავ და არცა წამალსა ვპოებ. არ ვიცი, რა წინა მიც ბედისა ჩემისაგან საქმედ! შეუგვარად რამე წავალ, გავიჭრები. მეცხოვრეთა თანა ვიარები და მიჯნურსა

აღარავის ვნახავ. ჩემისა ტირილისაგან ქალაქსა ღვარი წაიღებს და კლდეთა დაღეწს ჩემი საბრალო კვნესა! რა ვქმნა? ვის გვერდით დავჯდე? რამინის ნაცვლად ვის შევხედნე? აღარ უჭვრეტ საწუთროსა, დავიხუჭავ თვალთა, მით რომელ, რასაცა ვნახავ, არა მომეწონების. რა მერგო ნახულისაგან ამისგან კიდე, რომელ ძილისა, სიცოცხლისა და გამოსვენებისაგან მოწყვედილ ვარ? თავისა ყოფნასა ვიმწარებ, ოდესცა გამოცდილსა ვცდი. აწ ყველა გასმია ჩემი საქმე და ამბავი და ღონე ძებნე, რომელ შემრჩენ სულნი და მარგე რა”.

ტირილით ეუბნებოდა.

ძიძამან ეგრე უთხრა:

“თავისა საქმისაგან შეჭირვება არა ჯამს, არცა სარგებელია. მაგა ტირილისა და შეჭირვებისაგან არა გერგების, მართ

ჭირი ჭირსა მოგემატების. შენნი სწორნი მიწყით მხიარულობენ და თავისა ნებისაგან მიწყით თავადებულნია. შენ მიწყით სჩივი და სტირ. გაგიხლებივარ ეგზომითა შენითა შეჭირვებითა. საწუთროდსა სიამოვნე კაცსა თავისათვის უნდა და მალამა წყლულისათვის. შენ მალამაცა და წყლულიცა კელთა გაქვს. შენნი კელნი ღონისაგან რად შეკრულან? ღმერთსა შენთვის მოუცემია კელმწიფობისა სისრულე და დიდება; შაჰროსაებრი ქებული დედა გივის, ვიროსებრი მოყმე უკლები ძმა, რამინისებრი მიჯნური, შენთვის თავგანწირული მოყვარე, მეფობისა მომლოდე! კელმწიფე უკლები კელთა გყავს. დიდება და ნებისაებრ ყოფნა ღმერთსა უბოძებია, შენ რასალა მიზეზობ, რომელ მიჯნურობისაგან კიდე თავისა ღონისა მძებნელი აღარას აღარა ხარ? მაშა, რომელ მიწყით მაგა ჭირსა შიგან ხარ, ესრე მიჯნურობისათვის ძებნე ღონე, რომელ უშიშად იახლნეთ ერთმანერთსა. აწ ყველაღსა ღონე და ჟამი გაქვს:

საჭურჭლე საქონელითა გატენილი გითქს და ზურგისა მამაგრებელი უამრავი ლაშქარი გყავს. მოაბადის საქმე დია და მრავალჯერ დია დაგიმძიმებიაცა. აწ მთისა ოდენი წყრომა მისი არ დამცრობილა, არცა ეშმა მისი დაშვენებულა. რაცა იყო. იგივე და იგივეა და შენცა იგივე ხარ. მართ უკუნისამდის მაშიგან იქმნებით, რაცა აქამდის გარდაგივდია. აწ თუ კაცი ხარ, ძებნე შენისა სიცოცხლისა ღონე. მიწაცა არის და თესლიცა. და რეცა ვირე პირველ მოაბად ცნობდეს და სამთავე დაგვკოცდეს, – რომელ ჩვენისა მტერობისათვის მალულსა ზის, ლომსა ვითა, ჩვენთა სისხლთათვის სწყურიან, რომელ ოდესცა ჟამი აქვს, უღონოდ სამთავე დაგვკოცს, – აწვე იურვე საქმე, რომელ ერთმანერთისანი იყვნეთ. რამინისებრსა საკელმწიფოსა არცა ეგრე ჰპოებ! დაარქვი სახელმწიფო გვირგვინი თავსა, დასხედით ორნივე ტახტსა, ვითა ცასა ზედა მზე და მთვარე. არვინაა ქვეყანასა ზედა ეგეთი კელმწიფე და დიდებული, რომელ არ თქვენ გნატრიდა

და მერმე არ გიშველეს. შენი ძმა ვირო გიშველის, სხვად
ყოველნი ამირანი და კელმწიფენი თქვენისა
სამსახურისათვის მონისაებრ სარტყელსა შეირტყმენ.
სრულად ლაშქართა და დიდებულთა მოაბადის ყმოზა
მოსწყენია, ემტერებიან და მისსა ადგილსა კელმწიფედ
ანუ ვირო უნდა და ანუ რამინ. შენ მათზედა დიდი
წყალობა გიქმნია და მათისა გულისათვის დიდად
გიმუდარებია. იგინი უღონოდ შენისა სამსახურისათვის
დია მოიჭირვებენ. შენისა სიყმისაგან მიჯნურობითა ვერა
გაგიხარებია; აწ ბედი გამოგიჩნდა და მიჯნურობითა
შენი ჭირი ღზინად შეცვალე. თათბირისაგან თავსა
სიხარული მიახვედრე და ქმენ, რაფსაცა საქმისა ქმნასა
ჰლამი. საოდესოდცა მოკლვა გაგიგია, ამის უკეთესსა
ჟამსა ვერაოდეს ჰპოებ. მარავს შიგან არცა შაჰი მოაბად
არის და არცა მისნი ლაშქარნი. ერთმანერთისა მტერობასა
არა ჰმაღავთ და შენ ვითა მესისხლე გიჩნს და მრავალჯერ
იგი შენსა და რამინის სიკვდილსა ცდილა. რასაღა სდგა?

საჭურჭლე ყველა შენთა კელთა შიგანაა. მას დიდნი ჭირნი უნახვან საჭურჭლეთა შეყრისათვის და ღმერთსა ყველა უჭიროდ შენთვის უბოძებია. მისითავე ოქროფთა იყიდე თავისა კელმწიფობა. ვიდრე იგი ვახშამსა სჭამდეს, შენ მიუსწარ და სადილი ჭამე. თუ ამა თათბირისა ქმნასა ჰლამი, წიგნი მიუწერე რამინს, გამოეზრახე და უთხარ ესე საქმე, რომელ შემოიქცეს და წამოვიდეს ქარისა და მოაბადის უმაღლე. რა იგი მოვიდეს, სხვა ღონე ვძებნოთ და მოაბადს ყოფნა დავანავდლოთ”.

რა ესე ვისსა ძიძისაგან ესმა, იამა და სიხარულისა ყვავილი აუყვავდა პირსა ზედა.

84. ვისის წიგნი რამინს თანა

სიშორითა გულ-ტკივნეულმან ვისმან წიგნი მიუწერა რამინს ესრე საბრალო, რომელ ასოთა მისთა სისხლი

სდიოდა და მეღნად მას იგმარებდა:

“ჰე, მიჯნურო, სიყვარულისა მზრდელი და სიშორესა შიგან ლხინთა მნასებელი! რა წიგნსა მიუწერდე მოყვარესა, ასრევე საბრალოდთა გულითა მიუწერდი, რომელ ამას წიგნსა და კლდესაცა ზედა წაიკითხავ, კლდისაგან კვნესა, ვითა ჩანგისაგან ჳმა, გესმეს.

მოყვრისა არ გამწირავისაგან – გულმაგარსა, სიყვარულისაგან აბეზარ-ქმნილსა, უგულოსა! მონისა უძილისაგან – კელმწიფეთა მზესა, მთვარისა მსგავსსა თანა! სნეულისა მიჯნურისა, მტერ-გახარებულისა, მოყვრისა მოშორვებულისა, დაჭირვებულისა, დამწვარისა, ბედ-წასრულისა, საწუთრო-დანავლლებულისა, მტირალისა, საბრალოდსა მისქინისა, თვალ-ცრემლიანისა, გულ-სისხლიანისა, გულ-წყლულისა, გონება-წასრულისა, ჰაერთაგან წაღებულისა,

ლაწვ-დაყვითლებულისა, დაღრეჯილისა, ჭირვეულისა, რომელ თმა მისი საგებელია მისთვის, დაუთმობელისა წიგნი – სასურველსა მისსა წინაშე, ასრე მყოფისაგან, რომელ ქვეყანასა ზედა ჩემგან უფრო საბრალო არავინაა!

გული ჩემი ტანითურთ შენისა კიდევანობისა ცეცხლითა იწვის, სანთლისაებრ ვენტები, მისგანცა ამით უარე მყოფი, რომელ: იგი თუცა იწვის, სრულადცა დაილევს, და მე მიწყით ვენტები, ვიწვი და დაულევნელობითა ვიჭირვი. ყოველთა წამთა ცრემლითა ვიბანები და მისგან ჩემი დავსება არ ეგების. ბნელთა ღრუბელთაებრ გულკვამლიანი ვარ, ფათერაკისა ნადიმი და ჭირისა არიფი ვარ. კიდევანობისა ზღვასა შიგან ვიშთვები საბრალო, მიწყით მტირალი. ერთი კელი გულსა ზედა მიც და ერთი თავსა. ბაგეთა ჩემთა ლალობა გაფეროზებულა და ყოველი კაცი ჩემისა სიბრალოლითა იწვის. ერთი თვალი და ათასი ღრუბელი წვიმრიანი, ერთი გული და

ათასი ფერი შეჭირვება. კიდევანობამან გამიმჟღავნა
ზვაშიადი ჩემი, სისხლითა და ცრემლითა სწერს ყვითელსა
ლაწვსა ჩემსა ზედა. გულსა ჩემსა ასეთი ცეცხლი აეგზნა,
რომელ თმობა და სიხარული ორივე დამიწვა. ზღვასა
დაემსგავსნეს თვალნი ჩემნი მეტად ცრემლითა დენითა,
რომელსა შიგან თვალთაგან ძილი დამეკარგა. რა საძილი
ადგილი წყლითა სავსე იყოს, მუნ ძილი ვითლა ეგების? მე
რომლითა კელითა ესე წიგნი დამიწერია, მითვე
სიხარულისა საგებელი დამიკეცია. გული ჩემი გაიქცა
მეტად ჭირვეულობისაგან და ტანი ჩემი დაილია
სასჯელთაგან!

რად მომაშორვე მზისა მსგავსი პირი შენი, ჩემი
სულთაგანცა უფრო საყვარელი? ქვეყანასა გულის-ნება
და სიხარული ვითლა ვძებნო, რადგან ტანსა შიგან არცა
გული დამრჩომია და არცაღა სული? ანუ ვით შემეძლოს
სიცოცხლე, ვინაფთგან უსულოსა და უგულოსა

სიცოცხლისა მიცემა ღმრთისაგანცა კიდე ურგებია? მე უამისო ვით დავრჩე, თვით ოდითგან შენგან გამოუსვენებელი, რომელ აქამდინ სიკვდილისა ნატრა დღეს დამვიწყებია ჭირთა მიმატებისაგან? მე პირისა შენისაგან ჭვრეტასა მოვშორდი, შენისა თმისაებრ დაწლობილ ვარ. დღისით მზესა ვჭვრეტ შენისა მსგავსებისათვის და ღამით სიბნელესა შენთავე თმათა სახებისათვის. თუ ჩემოდენნი ჭირნი მთასა დაემართნეს, წყალისა ნაცვლად მასცა სისხლი გამოეცემის

შემაგონებენ მოყვარენი და მაყვედრებენ მტერნი და ქვეყანასა შიგან არაკობასა იტყვიან. მაგრა შენისა სიყვარულისა და მიჯნურობისათვის ვერცა ეგრე მოწყვედილ ვარ. ნუთუ თვით მიჯნურსა შეგონებით წყრომა, ცვა და წვრთა უფრო გაახელებს, ვით მე? დღითი-დღე უარე ვარ. ესე, რაცა მე მჭირს, არ სიყვარულია, დღითი-დღე მომატებული ღრუბელია მწვიმელი. ესე არ

კიდევანობაა, მაგრა მოწამლული დაშნა არის გულსა და სულსა! თვით გონებიანი კაცი რად გამიჯნურდების, თუ ღონე აქვს? რად მიეცემის ეგზომსა ჭირსა? რად მოეწონების თავისათვის ეგზომი მოუსვენებლობა და ნავლელი? ვინ იცის, თუ მე შენსა სიშორესა შიგან რაზომნი ჭირნი გარდამივდიან! და თუ ყოველი მიჯნური ამა ჭირსა შიგანა და ჩემებრ საბრალოა, ნუთუმცა დარჩების მიჯნურობისა ნიშანი? მრავალჯერ მიკიცხევია და მიცინია მიჯნურთა ზედა და აწ ნაცვლად მითცა მიტირია და სინანულად გამსლვია, ვიცინოდნი მათზედა, ვითა მტერი მათი, აწ იგინი ჩემითა სიბრალოითა ტირან ჩემზედა. ასრე მე უსაბრალოე ვარ ყოველსა მიჯნურსა!

გენახე წინასცა, რომელ მზისაებრ ელვარე ვიყავ, აწ სისავსე ჩემი დამჭნარა და ღაწვისა ჩემისა ფეროვნება გაზაფრანებულა. ნაყოფიერი შტო თუ სისავსისაგან დადრკების, მე ჭირისა სიმრავლისაგან მოდრეკილ ვარ,

მშვილდისაებრ გამრუდებულ ვარ, საროძსა მსგავსი, და მშვილდისა საბლისაებრ დაჭნობილა ტანი ჩემი. აქა ასრე დამაგდე საბრალოდ და კიდევანობისა ცხენი გააჭენე. შენისა ცხენისა მტვერი თვალთა შიგან, ვითა ლუსმარი, მასვია და შენი სახე თვალთა შიგან დამრჩომია და სახელი – ენასა. სული მიბნელდების და გული მიბნდების შენისა ნატრისა და სურვილისაგან. ეგრე მეტყვიან: “ვირემდინ ჰკვნესი? დალეულ ხარ გონებითა. გარდასრულსა დღესა ჰგავს მოყვარე წარსრული და ნუ შეიჭირვებ, თუ გული გაქვს და გონება”. მაგრა მე გული არა მას მემოწმების, რასაცა იგინი მეტყვიან. ღვინო ჩემი დაიღვარა, მაგრა სული არ წავიდა, მისი ღამე არის და აწ მზე წარსრულა; ჩემი ქვეყანა ერთობ დამბნელებია. იმედისა მომლოდე მე ამით ვარ, რომელ დილისა ჟამსა მომავალია ყოველი ყვავილი და ვარდი გაზაფხულ გამოჩნდების. ნუთუმცა ჩემიცა ვარდი გამოჩნდა!

შვენიერო, ტან-სარო, პირ-მთვარეო, სულ-ამოო,
სურნელო, წყლიანო, თმა-გრუზო, მე შენი ასეთი უზიარო
მოყვარე ვარ საკუთარი! თვით შენ იცი: მე არა თუ ამა
ერთსა, მაგრა ათასსა სულსა შენთვის გავწირავ. ერთი
შენი თმა ასრე საყვარელია ჩემთვის, რომელ ათასჯერ
სულთა მირჩევია. შენ მინდი, რომელ არ მინდა წამსა
სიცოცხლე ჩემი უშენოდ. შენ გეძებ მიწყით, არ ვეძებ
უშენოსა ლხინსა. გამოგიცდივარ მრავალჯერ და
ხანიერობა გიცნია, რომლისაგან არცა შენ უმადლო
ყოფილ ხარ. აწცა იგივე შენი მოყვარე შენთვის ხელი და
მოსვენებული ვარ, რომელ მოწმად მყვანან სისხლისა
მადინებელნი თვალნი.

მოედ, ნახენ ჩემნი მოწამენი, რომელ შეგაჯერონ ჩემი
საქმე!

მოედ, რომელ ღაწვნი ნახენ ჩემნი წითელნი, აწ

ყვითელნი, ათისა წლისა სნეულისა მსგავსნი!

მოედ, გაიცადენ ცრემლნი ჩემნი, ჯეონისა მსგავსად
ნადინები, და ქვეყანა ჩემი, ჯეონისაგან სისხლითა
შეღებილი!

მოედ, რომელ ნახო ტანი ჩემი, მარტოობისა და შენისა
გონებისაგან მოდრეკილი, რომელ სიხარული ჩემგან და
მე კაცთაგან დამფრთხალ ვარ, ვითა გული ჩემი შენგანვე
კიდე სხვისა რაფსაცალა გონებისაგან!

მოედ, რომელ ნახო მიჭირვებული ჩემი ყოფნა! აღარაა
ჩემთანა კაცობა, გამოსრული ვარ ყოველთა
სიხარულთაგან, ვითამცა წამითი-წამ ორთავე თვალთა
დანითა ვინმე მჩხვლეტდა!

მოედ, რომელ ჩემი საშენოდ სიყვარული და მიჯნურობა

დღითი-დღე ესრე მომეტებული ნახო, ვითა თვით შენი შვენება!

თუ არ მოისწრაფებ, მე ცოცხალი აღარა დაგხვდები. თუ ჩემი მოსწრაფება გწადიან, ნულარ დაიყოვნებ წამსაცა. ქვე ჰზი, ზე ადევ და ზე სდგა, ნულარ დაჯდები! წამსაცა ნულარ მოისვენებ. რა ესე წიგნი წაიკითხო, სწრაფით წამოედ, დღივ და ღამე იარე. შენად მოსლვამდი უცნობოსა მიგონებდი და თმობა-უქონებელსა; შენთა გზათა თვალისა-მგებელ ვარ, ვითა გუშაგი, და, თულა მიმჭირდების შენი კიდეგანობა, გაუშმაგებელი უღონოდ არ დავრჩები. შენად მოსლვამდინ ამისი მთხოველი ვარ ღმრთისაგან, რომელ გაძლება მომცეს და შენი უნახავი არ მოვკვდე, და ნუთუმცა მანვე მისითა მოწყალებითა ესეცა ქმნა, რომელ გულის-ნება გაგვისრულოს და უშიშად ერთმანერთისა სიახლე მოგვხვდეს, ეგზომნი ჩვენნი ჭირნი მოიწყინნეს და ფათერაკთა მომლოდეობანი.

მაგრა აწ თუმცა ღმერთმან შენისა პირისა ნახვა მომცა და მერმე მოვკვდე, აღარა მგამა! მე თუ ამა შეჭირვებასა შიგან მყოფი მოვკვდები, ჩემისა გულისა კვამლი ქვეყანასა დააბნელებს და ცასა დააჭვარტლებს”.

რა ვისმან წიგნი გაასრულა, მაშინვე სწრაფით ჯამაზითა აქლემითა თავისა მისანდობელი ყმა გაგზავნა ფიცხლა.

85. [აქა რამინს ვისის წიგნი მოუვიდა]

ყმა გულოვანი და მისი ერთგული მისთა წადილთაებრ ფიცხლა, ვითა ფრინველი, წავიდა და ვისის წიგნი რამინს მიაართვა. რა ნახა, გულმან ძგერა დაუწყო და, ვითა ცხროიანი, ათრთოლდა. თვით მისთვის მოსურვებულმან რა მისგან დაწერილი [წიგნი] ნახა და წაიკითხა, სრულად შმაგთაებრ თავისა გზა ველარა გაიღო. დაიდვა მრავალჯერ

პირსა ზედა წიგნი, თვალთა და მკერდსა ზედა ედვა, აკოცებდა, უთმინობისაგან თვალთა ცრემლსა ვერ იჭირვიდა და გულისა მისისა კვამლი ცამდის აღვიდოდა. ესეთნი კარგნი სიტყვანი მრავალნი თქვნა, რომელ არ გაიგონების:

“გულო, ვირემდინ ითმენ ესეთსა ყოფასა, რომელ თვე შენი მიწყით ჭირსაა და წელიწადი ფათერაკსა! გულო, თავისა ნებისა მძებნელი არ ესრე ვამს. რასა იქმ, უნდო, რომელ ბოლოსა ჟამსა იგონებდეს და არ შეშინდეს ჩემებრ უგულო მკვეთისა ვრმლისაგან, პილოძსა გამწყრალისაგან, ლომისა მშიერისაგან? არცა სიცვიისა და არცა სიცხისაგან არ შეშინდების, არცა ბუჩისა და არცა ზღვისა ზვირთისაგან შეშინდების. რადგან მიჯნური ხარ და ყოველთა მიჯნურთა, გარდასრულთა და მომავალთაგან, უსაბრალოესი და უფრო მიჭირვებული, რასა სწყალობ თავსა? ესრე სიჯაბნე რა საშენოა? რად არ

ეძებ ღონესა რგებისასა? ვირემდინ იკითხავ შენ ეტლისა
საქმესა? ვირემდინ სჩივი და სტირი? რასა ვინ გარგებს
სხვა, თუ თავისა თავსა შენ არარას არგებ? რად ვინ რას
მოიჭირვებს შენთვის, რადგან თვით მიჯნურობა
ძაბუნია? შენვე დაუმდაბლდი მიჯნურობასა. დამცრობა
მტერისა სიმაღლეა.

აწ გარდაიგდე სრულად გულისაგან სიმძიმე ტვირთისა.
კაცსა ყოველი უბედურობა შეფრობილისაგან ეკიდების;
სრული სიხარული და სიამოვნე მალვასა შიგან ოდეს
იქმნების? და რადღა ესრეთ უბოლოო მალვა ჩვენ გვჭირს
და ყოველთა მოყვარეთაგან უფრო ჭირგადანაცადობა?
ესრეობასა შიგან ერთსა სარგებელსა ათასი ზიანი სდევს
და ერთისა დღისა სიხარულსა – ერთისა წლისა
შეჭირვება. აწ ანუ, ღმერთო, დავდვა თავი საკლავად და
სრულა წავკდე, ანუ აქამდინ ნასკვი გავვსნა და დავვსნა
თავი ჭირთაგან! მე ჩემისა ვრმლისაგან უმაგრესი

მეშველი არავინ ვიცი და არცა ჩემისა მკლავისაგან უკეთესი ძმა მივის!

არა თურე ჩემისა, ჩემთვის თავ-განწირულისა, ვისის მიჯნური და საკუთარი ვარ და არცა მამაცი, თუ აქათგან ვისიცალა მუდარა ვიყო! გამჟღავნდეს ჩემი საქმე და, რაცალა სწადდეს, იგიცა მოვდეს! სიკვდილისა უარესი რა წამეკიდების, ანუ ვრმლისაგან უმახვილესი რა მეცემის! მე რა ვისის ვშორავ, ვკვდები და, რა ვიხილო, უსაკუთრობისა მისისათვის გული ვრმლითა მეჭრების. სახელისა მძებნელი მტერსა არ ერიდების და მარგალიტისა ვაჭარი – ზღვასა. სიხარულისა გზისა მცველი ლომია და ნებისა ღვინისა ჭიქა – ვრმალია. გარდაიარე ლომისაგან უშიშად და გამოისვენე ურიდად. ზამთრისა სიცივე რა გარდავდეს, ზაფხულისა სიამოვნე მაშინლა მოვა. ნუთუ შეიბრალა ღმერთმან ჩვენი საქმე და ჩვენისა ჭირისა დღე დაილია და სიხარულისა ჟამი

მოგვივიდა, წავიდა ზამთრისა სიძნელე და ზაფხულისა მოგვეახლა?!”

რამინ ამა გულისა საუბარსა შიგან ერთსა ადგილსა ველარა იდგა, იწვდებოდა: ზოგჯერ გააცივის და ზოგჯერ გააცხელის გონებამან, ტიროდის და ოხრევდის; გულისა ფიცართა ზედა ვისის სახე გამოესახა და თვალნი გზასა ზედა ჰქონდეს, შელამებასა მოელოდა, ცისა ჰაერსა უჭვრეტდა შელამებისათვის, რათამცა უმაღლე გაეცნა გზამისი.

86. [ვისისი და რამინის თათბირი და ბრძოლა მარავისა ციხისათვის]

რა დღისა ცეცხლისაგან ღამისა კვამლი დარჩა და ჰაერი დაბნელდა, წამოვიდა თმობა-უქონებელი რაგსოსანი მზე რამინ ხორასნისაკენ და ვერავინ ნახა მთვარისა და

ვარსკვლავთაგან კიდე. მოაბადის ლაშქართა თანა მან ვერავინ ცნა, თვით იგი და ვისის მოციქული ორმოციოთა დარჩეულითა ყმითა ზოგჯერ ცორვითა და ზოგჯერ რბევითა მოვიდოდეს სწრაფით. ერთ კვირა მარავს მოვიდეს გურგანიდაღმა. რა მინდორი მშვიდობით გარდმოიარეს და ერთისა დღისა სავალი დარჩა მარავამდის, მაშინ ვისის მოციქული წინათ გამოგზავნა და გულისა მონაცემთაებრ დიდი სალამი და სურვილი შემოსთვალა. და ამა საქმისა ჟამად გაუმჟღავნებლობა შეაგონა, კაცსა ესე დაავედრა:

“ვისის და ძიძას მეტსა ნუვის უთხრობ ჩემსა მოსლვასა და ესე ხვაშიადი შეინახე, მით რომელ ჩვენი სათავნო და სარგებელი ძიძა ოდენ არისო, და ჩვენი საქმე ესრე გაასრულა, რომელ აქათგან აღარ დაიმაღვის. ვერცაღა მოაბადის პირსა ვნახავთ და, თუ ვნახოთღა, რაზომცა ავი წამეკიდოს, მე მმართვებს. ხვალე ღამე ციხეს ზედა

ფრთხილად იყავ, შუალამე მომელოდი და ესეთი რა ღონე ძებნე, რომელ ერთგან შევიყარნეთ. მერმე რაცა ვამს, მისი თათბირი ვქმნათ და ჩვენი საქმე ვიურვოთ. და ჩემად მოსლვამდინ ესე საქმე დამალე, რომელ არავინ ცნას”.

წავიდა მოციქული. ვითა მახრობლისა წესია, ეგრე ფიცხლად მივიდა. მაშინ ვისი მას მარავისა ქალაქისა ძველსა ციხესა შიგან იყვის, რომელ ქუჭანდეში ჰქვიან, და ერთობით ძველი და ახალი პაპის-პაპეული მოაბადის საჭურჭლე ყველა მას ციხესა შიგან იდვა. და ზარდი, მოაბადის ძმა, ციხის მცველად იყო და ვისისაცა, რომელ საჭურჭლისა და ციხისაგანცა იგი უფრო დაეჭირებოდა. თვით ზარდის საჭურჭლესა მუნვე იდვა, რომელ მოაბადის საჭურჭლისაგანცა უფრო იყო. მის უმდიდრესი კაცი მიწასა ზედა არ იყო, ამით რომელ მოაბადის ძმა იყო, მისი მისანდობელი სახლისა-უხუცესი და თვით ერთგული მისი.

და ესე ვისის გაგზავნილი მალვით ქალაქს შევიდა და მერმე დიაცურად ზეწარი ჩაიცვა და ვისსა წინაშე ეგრე მივიდა. ყოველთა დღეთა ვისის წინაშე დედათაგან დარბაზობა იყვის. ესეთი დღე არ გარდაცდის, თუმცა ხათუნნი, დიდებულთა ცოლნი, არ ეწვივნიან და მათთვის არ გაეხარებია და მაემანი არ ექმნა. ესე ყმა, მოციქულად გაგზავნილი, ზეწარითა ესრე მივიდა, რომელ ვერცა თვით ვისმან შეიტყო მისი შესლვა. მერმე გამოეცხადა და რამინის ამბავი წვრილად მოაგსენა და შეთვლილობა გააგონა, ვითაცალა იყო, ვისსა. ვით ესე ამბავი იამა ვისსა და გაეხარნეს, თვით მისისავე გულისაგან კიდე მიწთომა ვისმცა ჰქონდა?! მოეწონა რამინისაგან ამისი ქმნა, დაიმაძლა ურიცხვად, რა დაისკვნა მისგან მისი ულევრობა. და ღონესა ძებნა დაუწყო მისისა შეყრისა.

მერმე მასვე წამსა ვისმან ზარდის კაცი მიუგზავნა, ვითა: “ჩემი ძმა ვირო ავად ყოფილა, მესმა და მზმანებია, რომელ მოუჯობინებია. აწ მისთვის საღმრთოღსა ქმნასა ვლამი, მუნ დია რამე შეწირვა გამიგია და გლახათა მიცემათ”.

ზარდმან ეგრე შემოუთვალა: “აგრე, ღმერთო, ქმენ, ნეტამცა მიწყით საღმრთოსა და სასჯულოსა საქმესა იქმოდე! რაცა სჯობს, ღმერთმან იგი გაქმნევინოსო”.

მაშინვე ციხისაგან ვისი ჩამოვიდა და ჯიმშედის აგებულსა საცეცხლესა მივიდა ლოცვად. დიდებულთა ასულნი და ცოლნი ჰყვნეს თანა. შესაწირავი გასცა დია უამრავი, და ზროხა და ცხვარი მრავალი დაჯოცეს გლახათათვის, და სტავრა-ოქრო წააგო შეწირვით და გაცემით დიადი. ღამე რა კარგად დაბნელდა, რამინს აცნობეს, და მივიდა რამინ მალვით. გაახალვათეს ადგილი. ერთმანერთისა სიხარულითა გაიხარნეს,

თათბირი ქმნეს რამინის ზე-გასლვისათვის. რაზომცა ძნელი და საჭირო საქმე იყოს, რა ღმერთი და ბედი შესწევს კაცსა, ყველა მოუადვილდების. ვითა მით ვინცალა დიდებულთა ცოლნი იყვნეს, თავის-თავის გაიყარნეს. გარეგანნი კიდე ყველა წავიდეს. და მათ მათი მისანდობელნი კარგნი ყმანი დაიჭირნეს. რამინ და ვისმან ორმოციოდენ კაცნი ზეწრებითა შეასხეს და თვით რამინცა ეგრევე შეეკაზმა. წინათ კვლა მსახურნი სანთლოსან-მაშხლოსანნი მივიდეს, ხოჯანი და ჩაუშნი. ამით ღონითა ქალაქს შევიდეს, რომელ ვერავინ უგრძნა. კაცსა სცემდეს გზასა ზედა და ჯალაბსა აყენებდეს ვისის კრძალვისათვის. ამით უაზროდთა საქმითა ვერავინ უგრძნა მათი ხვაშიადი და ორმოციოთა კარგითა აბჯრულითა ყმითა-ჭაბუკითა ციხეს გავიდეს.

ციხოვანთა ციხისა კარი გამოვშეს, ზღუდეთა ზედა გუშაგნი დააყენნეს წესისაებრ და ესე არ იცოდეს, თუ

მოაბადის ციხე-დარბაზი მტერთა სავსეაო. გუშაგთა ციხისა ცვა დაიწყეს და ყივილი. ღამე სრულად დაბნელდა დაღრეჯილისა გულისაებრ, ჰაერი შეიღება მძივითა და ფისითა, ცა აივსო, ვითა ზღვისა ფსკერი მარგალიტითა. ამა დაკაზმულმან ლაშქარმან გამოდენა დაიწყო, ვითა ალექსანდრეს ლაშქარმან ბნელეთით. მათი ომი მოედვა ციხესა ცეცხლისაებ. სრულად ციხოვანთა ჭრა დაუწყეს. რამინ მძინარესა ძმასა ზარდსა ზედა მივიდა. ზარდი გულოვანი და ფიცხელი იყო, აიჭრა და შემოჰფრინდა, ვითა ვეფხი, რამინს, ვითა თვით ბედსა მისსა სიკვდილი და მოაბადსა წაწყმედა.

87. რამინისაგან ზარდის სიკვდილი

რამინ ზარდსა მუდარითა ეგრე უთხრა:

“ჩემისა მტერობისა და სიკვდილისათვის ნუ ხარ მიწყით

გაფიცხებული, ჩემგან შენი ვნება, ღმერთმან იცის, არ მწადიან. დააგდე ჯრმალი და მიმიშვი. მე შენი უმრწემესი ძმა ვარ, ავსა ნუცავისა სხვასა უზამ და ნუცა თავსა”.

რა ზარდსა რამინის ჯმა ესმა, მტერობისაგან დაუბნელდეს თვალნი, ვერა გაიგონა და დაუწყო რამინს გინება და ავთა ზნეთა ყვედრება. შემოუტევა თავსა ჯრმლისა საკრავად. რამინ დარაკა იფარა; დარაკა სრულად გაკვეთა. მერმელა რამინ ჰკრა ზარდსა, თავი და კელი მოჰკვეთა და შეიღება ციხე მისისა სისხლისაგან. თვითოსა ბანსა ზედა ათ-ათი კაცი მოკლული იდვა და თვითოსა უბანსა ზედა მკვდრისა გორი იდვის. მრავალნი სიკვდილისა შიშითა ციხით ჩამოხლტიან და სიკვდილისაგან ვერცა ეგრე ივსნიან; მრავალთა მოიჭირვეს სიცოცხლისათვის და ვერცა ეგრე დარჩეს. დღე იყო და მისთა მჭვრეტელთათვის ღამე და ღამისაგან უბნელესი. ჯერეთ ქათმის ყივილი არ იყო და ზარდი

სრულად დაილია. რამინს საწუთრომან და ეტლმან რაზომცა გულის-ნება მისცა, მუნამდი ვერცა ეგრე, ვირე ძმისა წაგვრითა არ დაწვა. საწუთროსა რასდონჯერცა გამოსცდი, მიწყით ესრეა, რომელ ლხინი მისი უჭიროდ არ იქმნების. ვარდი მისი ეკლიანია და ლხინი ჭირიანი, მიჯნურობა ფათერაკია და სარგებელი მისი ზიანია.

რა რამინ თავისა ძმა მოკლოული ნახა, გულსა შეუკდა და სისხლი აუდუღდა; საყელონი გარდიხივნა, თავსა იცემდა და მოთქმა დაიწყო: “ვაგლახ მე, ჩემო ძმაო სვიანო და სულთაებრ საყვარელო! რაზომცა შენ დამმტერებოდი, რად არ აღვუდეგ გულსა წინა? რად მოგკალ? კელნიმცა ვინ გარდამჭრნა და თავიცა ვინ მომკვეთა! ვით მოვკალ შენებრი ძმა, რად ამოვიყარენ თავისითა კელითა თვალნი?! რაზომცა დიდი სინარული ვპოვო და დიდება მომხვდეს, შენებრსა ძმასა ვერცა ეგრე ვპოვებ”.

მოთქვა რამინ ძმისა საქმესა ზედა, იტირა, მაგრა არა ჭირისა-უფლობისა ჟამი ჰქონდა. ჭირისა და შუღლის ჟამი იყო. რა მეცხოვრე მოკვდა, ცხვარნი მგელსა უმეცხოვრეონი დარჩნეს. რამინის ვრმალი მის ღამისა სპარსთა ხატებისაებრ მამბარსა ზედა მაღლად ჩნდა, რომელ მისთა მტერთა ბედისაებრ მას ღამესა ბნელი იყო. ეტლნი და ფილაქნი რამინის კელმწიფობასა თურე ინატრიდეს, რომელ მისთა წადილთაებრ უმარჯვებდეს საქმესა.

რა გათენდა, რამინის ბედი ნათლად გამოჩნდა, ქვეყანასა ზედა მზემან ამბავი მოჰფინა მისისა კელმწიფობისა. დილასა დარბაზთა ზედა დაჯდა ვისის გვერდით გამარჯვებული და ვისის გვერდით ყოფისათვის მხიარული და მოვლენილი, ყოველთა შიშთაგან უშიშქმნილი და შეუჭირვებელი. მისი წინააღმდეგომი არავინ იყო. დაჰყო ორი დღე შინა ციხეთა და ლაშქართა

საქმე დაიურვა. მერმე რაცა მარავს შიგან ჯორი და აქლემი იყო, თუ პილო, ყველა შეყარა. და, რაცა მოაბადის საჭურჭლე იყო, ყველა ასრე აჰკიდა ათასსა აქლემსა, ჯორსა და პილოსა, რომელ საჭურჭლესა შიგან ერთი სტავრა და ერთი დრაჰკანი არ დააგდო. დატვირთა ყველა თვალითა, მარგალიტითა, ოქრომთა და სტავრითა; გამომგზავრდა მისითა მოყვარითა და ლაშქრითა. ჩასვა თვალითა და მარგალიტითა მოკაზმულსა კუბოსა შიგან ვისი. მივიდოდა ესრე საჩინოდ, ვითა ვარსკვლავთა შიგან მთვარე. მოვიდოდეს ფიცხლად დღე და ღამე, ორისა კვირისა გზა დღივ გაიარეს. გარდაიარნეს მთანი და მინდორნი.

ოდეს რამინის ამბავი შაჰი მოაბადს მოაგსენეს, რამინ ყაზმინს მისრულ იყო და ყაზმინით დელამთა ქვეყანასა. დიდნი და მაგარნი და ლაშქარ-მრავალნი დელამნი და გელანელნი ეგზომ კარგნი ყმანი, ბნელსა ღამესა არ

დააცდუნვებენ, თმასა მაზარაკითა გააპობენ და ნავქსა შესტყორცნებენ, გრდემლსა გაარბენენ, შუბსა უტევნისაგანცა უფრო შორს გასტყორცებენ, დიდროანი და კარგი დარაკები აქვს. თავ-თავიანთ შინა ერთმანერთისა მებრძოლნია; ჳრმალსა, შუბსა და ისარსა კარგად ივმარებენ. ესრე კარგნი ყმანია, რომელ რაზომცა ვინ დიდნი და კარგნი სპარსეთისა ჳელმწიფენი ყოფილან, მათთვის ვერცავის ხარაჯა დაუც და ვერცავის წაუღია. დღესამდინ იგი ქვეყანა ამით ქალწული არის, რომელ ვერა რომელსა ჳელმწიფესა აუღია და მისგან გულის-ნება ვერ უპოვნია.

რა რამინ მუნ შევიდა საჭურჭლითურთ დაუკლებლად, ოქრო აკუმად დაასხა და ჳამითა გაყოფა და გაცემა დაიწყო, – მტერმან და მოყვარემან მიჰმართა. რა მისთა ჳელთაგან ოქრო წვიმდა და ბედი უყვაოდა, ლაშქარნი ჳღვის ქვიშისაგან და ხის ფურცლისაგან უფრო

გაუმრავლდა, დროშა მისი ცად გაიწია. მოჰმართა ყოვლისა ქვეყანისა ლაშქარმან; მაგრა არ მას მოჰმართა, – ოქროსა და ლარსა. რაცა დიდებული იყო, ყველა მისად სამსახურად მოვიდეს, ესეთთა ვითა: ამიამ და ქიშარ, ვირო და ბარამ, რაჰამ და გელო. და [ვინცა] სხვანი კელმწიფენი იყვნეს, რომელნი სიშორითა და ჟამისა უქონლობითა მაშინ ვერ მოვიდოდეს, ყველათა წინათვე ლაშქარი გამოგზავნეს, მერმე თვით მოვიდეს. ესრე გამრავლდეს რამინის ლაშქარნი, რომელ მიწასა ზედა არ ეტეოდეს. ამირ-სპასალარი მისი და ვაზირი ვირო იყო და მსახურთ-უხუცესი და ეჯიბი - სამი და გულო.

რა ესე ამბავი მოაბადისა ლაშქართა შიგან მივიდა, შიშითა მოაბადს ვერ აცნობეს, მით რომელ ავცნობობასა და წყრომასა შინა დაუბუნებელი იყო. კელმწიფეთა შიგან ავცნობობისა უარესი ზნე არაა. ყველამან ამის საქმისა დამალვა გამოარჩია, სამსა დღესა ვერავინ მოაგსენა და,

ვინცა ვინ მისი იყო, ყველანი თავისთავ გაიყარნეს. რა მოაბად ამბავი ცნა, გაშმაგდა, ცნობანი წაუვიდნეს, ბედსა შეება და მისისა თავისა გზა და ღონე ველარ შეიგნო, თუ სთქვა, წინაფთ და უკანით გზა შეეკრა. ზოგჯერ ამასა იგონებდა: “წავიდე ხორასანს, რომელ ნუცა ქვეყანასა ზედა ვისი და ნუცა რამინ და ნუცა გურგანი, რომელ წამოვედ!” ზოგჯერ ამას იტყოდა, თუ: “აქაფთ წავიდე, ქვეყანასა შიგან სააუგოდ დავიდები, ამას მიზრახვენ: შეშინდა რამინისაგან, თვარა ხორასანს [რად] არა მოვიდოდაო?” ზოგჯერ ამას იტყოდა: “წავიდე რამინისა საშულლად, ნუთუ ჩემი ბედი თანა აღარ დამადგეს! ჩემნი ლაშქარნი მემტერებიან, მეფედ ყველასა რამინ უნდა, ყრმა კაცი არის და ბედიც მისი ყრმაა. ამას ვეჭვ, რომელ გამარჯვება მისვე იქმნას, ჩემი საჭურჭლე ყველა მას აქვს. მე გლახა ვარ და იგი მდიდარი. ვერ ვჭამე იგი და ვერ ვიჭმარე, ყველა მისთვისვე მედვა. მე დედამან ჩემმან მიყო, რომელ რამინს შემანდობინა და მართლად

წამეკიდა, თვარა რად ვისისა სიტყვასა უკანა უდგებოდი?”

ერთსა კვირასა დარბაზობა არ შექმნა ამისის გონებისაგან, თუ რა ვქმნაო. მისმან გონებამან ზღვა და ჳმელი ყველა მოიარა, მერმე ბოლოსა ჟამსა ესე დაასკვნა, რომელ რამინის ომად წავიდეს და შეეხას. გაქცევა ეაუგებოდა და გურგანით ამუღს მიჰმართა და დადგა ლაშქარი მისი ამუღის ველსა და აივსო ქვეყანა ლაშქრითა და კარვისა სიმრავლითა დაშვენდა.

88. შაჰი მოაბადის სიკვდილი ტახისაგან

რაზომცა ვინ საწუთროსა სცდიდეს, მისსა მალუღსა ზვაშიადსა ვერცავინ ეგრე სცნობს. მისისა გუღისაგან უფრო დამალული არაა და არცა მისისა გონებისაგან უმაზვიღესი. საწუთრო ძიღია და ჩვენ შიგან სიზმართა

ვჭგავთ. რად მოველი შიგან დაყოვნებასა? არ არის ერთფერად მდგომი, არცა დაემორჩილების კაცსა, არცა სიყვარულსა მტერობისაგან გამოარჩევს და არცა მოყვრობასა ვის გაუსრულებს. ვინც მისგან სიყვარულსა მოელის, ასრე, ვითა ბრმისა გულისა გუშაგობასა, საექვ უჩვენებს კაცსა. მრავალფერადი საქმე შიგნით სხვაა და გარეთ სხვა, თვალთ-მაქციერსა ჰგავს. მრავალფერნი მეკვებენი მივლენ, მაგრა შიგან დიდხან ვერავინ დაჰყოფს. მას მშვილდიანსა ჰგავს, რომელ ბნელსა ღამესა ისროდეს: ისარი მისთა კელთაგან წავა და არ იცის, სად დაეცემის. და ვეძებთ მისგან სარგებელსა და არაა. თუმცა მისგან დაგვრჩა, არცა თვით დავრჩებით. ასრე სიზმარსა შიგან ვართ. რა ერთი დღე გარდავიდეს და მეორე მოვიდეს, იგი პირველი დაავიწყების და მისიცა შემდეგი სხვა გააკვირვებს კაცსა. საწუთროდსა მრავალფერობა ერთსა გაადიდებს და მეორესა დაამცრობს. მოაბადის უკეთესი კელმწიფე, ქვეყანასა შიგან, ვითა მზე,

გაცხადებული, გააბედითა და წააცდუნვა. ბოლოსა ჟამსა დაღრეჯილი და ნებაგაუსრულებელი დარჩა.

რა ლაშქარნი ამულს დააყენნა, მას ღამესა გათენებამდინ სმად დაჯდა. სრულად დიდებულნი დამოსნა, სხვათა ლაშქართა აბჯარნი, ცხენი, ოქრო და ლარი უბოძა, აავსნა საბოძვრითა; მათისა მომადლობისათვის იჭირვოდა. თავისა მორჭმულობასა იურვოდა და ესე არ იცოდა, თუ ღმრთისა განგებასა მის ღამისა შედეგად რა გაეგო მისთვის, მას ღამესა მზიარული და მთრვალი ქვე დაწვა; მერმე მისისა უბედურობისა დილა გათენდა.

მოაბად დარბაზობა გამართა და დიდებული ყველა მას წინაშე მისრულ იყო და საურავი ჰქონდა. თვით მოაბადის კარავნი და მისთა ლაშქართანი ტყის პირსა დგეს.

ანაზდეულად ტყისაგან დიდი ტახი გამოვიდა. ლაშქართა

ნახეს, დევნა დაუწყეს. ღორმა მიდამო-ბრუნვა და სირბილი დაიწყო. კარავთა შიგან შემოუკვდა. მოაბადს ვმა ესმა ლაშქართაგან ღორისა დევნისა, ჭარმაგსა ცხენსა შეჯდა, კელთა სათხედი აიღო და მანცა დევნა დაუწყო. ტახსა შემოსტყორცნა სათხედი და დააცდუნვა. მერმე ღორმან შემოუტევნა, ეცა ცხენსა და წააქცია, შაჰინშა თავდაღმა დაეცა. ცხენსა ასწრობასა ლამოდ; კვლა მოუკვდა ღორი, მოჰკრა ეშვი მკერდსა და უპემდის გაუპო. დაეცნეს ცხენი და შაჰინშა ორნივე ერთგან.

ესრე დიდი კელმწიფე, ვითა შაჰი მოაბად იყო, ისრე საბრალოდთა საქმითა მოკვდა. დაილივნეს დღენი შაჰინშასნი, დაივსო მოაბადის სახლისა სანთელი, მისნი ერთგულნი და დაზრდილნი მიეცნეს შეჭირვებასა და ორგულთა და მტერთა გაეხარნეს.

აჰა, საწუთროო, არაა შენი ხანიერება! სხვათათვის ვნახო

და გავიცადო შენი მონდობა, – სიყვარული გულისაგან ამომეჯოცების. არა მაქვს მონდობა შენისა ლმობიერებისა! ჩვენისა მტერობისათვის მიწყით მალულსა გვიზი, შეცოდებასა წინა არ დაგვიდებ. რაცა მოგეცეს, ყველათავე მოგვთხოვ. ორსა დღესა მიმასპინძლებ და მერმე მისად მუქფად სულთა მთხოვ. რად დაღვრი ესრე უწყალოდ ჩვენ უბრალოთა სისხლსა? თუცა საცხადოდ ნათელი ხარ, დაფარულობასა შიგან სიბნელე დია გაქვს. წისქვილისაებრ მბრუნავი ხარ; წყლითა, ქარითა და მტვერითა გატენილი ხარ. რა ბედი ჩემი ორმოსა ჩააგდო, შენი სიმაღლე მე აღარას მერგების. რაზომსაცა ვინ გამოგცდის, იგივე და იგივე უხანო, უზენარო, მუხთალი და გამწირავი ხარ. ვინცა ზნეთა შენთა სცნობს, ნიადაგ გგმობს!

89. რამინის გაკელმწიფება

რა რამინს აცნობეს ესრე დაფათერაკებით სიკვდილი და ესე, რომელ საწუთროდსა მზე ვეშაჰმან უგრძნეულოდ ჩანთქა, ზეპირ დია შეჭირვება დაიჩინა, ტირილი და ჭირისუფლობა გარდაიჭადა, გარნა ღმერთსა მალვით დია მაღლი მისცა, რომელ იგი ესრე იქმნა და არა ომი დაემართა, თუმცა გლახათა სისხლი დაღვრილ იყო. მოაბად მოკვდა, რამინს მისი საწადელი გაუსრულდა. ღმერთსა თაყვანისცა და ქება შეასხა, ეგრე თქვა:

“ჰე, ღმერთო მოწყალეო და სახიერო! განაღამცა შენ იყავ დამბადებელი ცისა და ქვეყანისა, რომელ იცხნი ფათერაკთაგან კაცთა! აწ აღთქმასა დავდებ შენსა წინაშე, რომელ, ვირე ცოცხალ ვიყო, შენს ბრძანებასა არ გარდავჰვდე; მოსამართლე, მდაბალი, ღმრთის მოშიში, მართლის მეტყველი, სიმართლის მძებნელი, გლახაკთა დაუჭირველი და მოწყალე, შენთა დაბადებულთა და მონათა მეშველი ვიყო და შენ მოწყალე მექმენ და

დამიცევ, უფალო, მტერთა და მეშურნეთაგან მივსენ!”.

სამადლობელად გლახაკთა ზედა გასცა და მერმე მაშინვე შეეკაზმნეს წამოსავლად იგი და ვისი. საწუთროდსა და მტერთაგან უშიშ-ქმნილნი და მხიარულნი იყვნეს. გამოემართნეს დიდითა ლაშქრითა, ასაყრელთა ბუკთა სცემდეს, ქოს-ალამნი ჯეონისებრ მოდიოდეს. ლაშქართა ზრიალი იყო სიდიდისა; ვითა ქარისაგან ხევნართა შიგან შეიქმნების ჯმა, აგრეთვე მათისა მეტად სიდიდისაგან ისმოდა. საუკუნოსა ჰგვანდა იგი გზა ჯალაბისა სიდიდისა და ზეიმისაგან.

დელამთა მთით ამულამდინ მოვიდა რამინ მისის საყვარელითურთ მხიარული და ნება-აღსრულებული. შაბათსა დღესა სვიანითა ეტლითა და მხიარულითა გულითა შემოვიდა მოაბადის ლაშქართა შიგან, გარდაცდა ნობათთა-კარავთა. მივიდეს მოაბადისეულნი

დიდებულნი და ლაშქარნი, თაყვანისცეს, ოქრო, თვალი და მარგალიტი გარდააყარეს და შაჰინშაობასა ზედა დალოცეს. ყოველსა კაცსა გაუკვირდა მისი ეგეთი სვინობა და მოსამართლეობა მისისა აღთქმისათვის. მაისისა ღრუბელსა ჰგვანდა კელი მისი და მისისა კელისაგან ოქრო და ვეცხლი წვიმდა.

კვირა ერთი ამულს დაჰყო ლაშქართა გვერდით. ყოველთა დღეთა დიდებასა ემატებოდა, იხარებდა, გასცემდა, სმიდა, კელმწიფეთა და დიდებულთა საკარგავი მოუმატა და მათგან სათავისო ერთგულობა და სამსახური მოიმატა. რომელ დიდი და გვარიანი კაცი იყო, როსტომისი ტომი, ტაბარისტანი მას უბოძა, ბასანელსა როჰამს, და რე ქალაქი ბეჰროზს უბოძა, ადრინდელი მოყვარე იყო მისი. თვით რამინ და ვისი, ოდეს გარდაიხვეწნეს მოაბადისაგან ცეცხლისა ფიცებისა შიშითა, მაშინ მისსა მივიდეს რე ქალაქს და მან კარგად

უმასპინძლა და ხვაშიადიცა კარგად შეუნახა, და ამისა მუქფად თვით იგი რე ქალაქი უბოდა. კარგის მოქმედობა კაცისა ესრე არ წაჯდების. გურგანი ადინას უბოდა და გაადიდა. იგიცა ძველი მოყვარე იყო და მოეჭირვა მათისა სამსახურისათვის. ამირ-სპასალარობა ვიროს უბოდა და მსახურთ-უხუცესობა – შეროს, გვარიათნი იყვნეს და ორნივე ტანნი ვისის ძმანი იყვნეს, და ვისის სიყვარულითა კარისაგან აღარ გაუშვნა.

რა ესე საქმე დაიურვა, თვითო ქვეყანა თვითოსა აზნაურსა მისცა და თვითო ქალაქი თვითოსა ყმასა. მოირჩვნა და გამომგზავრდა ხორასნისაკენ, მით რომელ მათი საჯელმწიფო საჯდომი მარავი ქალაქი იყო. სრულად ხორასნისა ქალაქები და ქვეყანა შეჰკაზმეს, ყოველი კაცი, დიაცი და მამაცი, მათ უჭვრეტდა. ყოველნი გზანი სამოთხისადა დაემსგავსნეს, ყოველი კელი თვალსა და მარგალიტსა მათ ასხმიდა, და ყოველი ენა ვისსა და

რამინს აქებდა. მათ ულოცვიდეს და ყოვლისა კაცისა გული მათ სჭვრეტდა სიყვარულისა თვალითა.

რა მარავს შევიდა შაჰინშა, სამოთხისაებრ უჩნდა ქალაქი მხიარულად და სიამოვნითა მათსავე ბედსა ჰგვანდა და სიტურფითა ვისის პირსა. ათასფერნი მუტრიბნი სხდეს და აგრე მრავალფერთა ჳმათა იმღერდეს და მათი სიმღერა ყველა რამინის საქებარი შაირი იყო. აკმევდეს ყოველგან აღვასა და ამბარსა, აყრიდეს ყოველგნით ოქროსა და ვეცხლსა, თვალსა და მარგალიტსა. ცხენსა მისსა ფერჯთა ქვეშე უფენდეს სტავრათა საპატიოთა. სამსა თვესა ასრე შეკაზმული იყო ქალაქი. დღივ და ღამე სიხარულისა და ნიშატიანობისაგან არ დაცხრებოდეს.

და არა ოდენ მარავი ქალაქი იყო ასრე შეკაზმული, გარნა მართ სრულად ხორასნისა ქალაქნი მაშიგანა იყვნეს.

მოაბადისაგან ღია მისჭირვებოდა ქვეყანასა და მისითა სიკვდილითა ყველა დაჯსნილ იყო ჭირთაგან. მოაბადის უსამართლობისაგან იჯსნნეს და რამინის მოსამართლეობისაგან გამხიარულდეს, ასრე ვითამცა ყველა ჯოჯოხეთისაგან ჯსნილ იყო. ავისა მოქმედთა მიწყით ავი წაეკიდების და უკუნისამდინ წყევა დარჩების. მართალი არაკი თქვა ხვასრომან, თუ: “ღმერთსა ავნი ამისთვის დაუბადებიან, რომელ ჯოჯოხეთი არ დაცარიელდეს. რომლისა მიწისაგან დაბადა, ბოლოსა ჟამსა მუნვე მიიყვანს”.

რა რამინ ესეთი მოსამართლეობა დაიწყო, ფათერაკმა დაიძინა ქვეყანასა შიგან. დამშვიდება მან გაიღვიძა. სითცა ლაშქარნი გაგზავნა, ყოველგნით გამარჯვებულნი შემოიქცნეს. ჩინით ბარბარამდის ყოველი ქვეყანა დაიჭირა, თვითოსა ქალაქსა შიგან თვითო დიდებული გაგზავნა და შეჰვედრა და თვითოსა ციხესა შიგან თვითო

ციხის-თავი გაგზავნა და დააყენა. რაცა ქვეყანანი აოჯრებულნი იყვნეს, მისითა ბრძანებითა აშენდეს. ათასი ქალაქი უფრო ააშენა და სოფელი. განაღამცა ავისა-მოქმედნი ამოსწყვიდნა და დაჯოცნა. ყოველთა გზათა ზედა თვითო ფუნდუკი საქარავნო ააგო და სოფლები შესწირა მგზავრთა მადლისათვის და დასცალა ქვეყანა ავისა-მოქმედთა და გზის-მლეწელთაგან. ეგზომი ოქრო და საქონელი გასცა, რომელ ძვირთა სახელი ამოჰკოცა. ყოველსა ქვეყანასა დაავიწყდა პირველი ჭირი და უსამართლობა, ყოველნი გალხინიანდეს: მთხოელნი გამდიდრდეს, ცხვარნი მგელთა თანა ძოვდეს. კვირასა შიგან ერთსა დღესა დარბაზობა შექმნის, დაჰვედრის ლაშქართა და კელის-უფალთა მოსამართლეობა, შეაგონებდის და სწვრთიდის. დარბაზისა კარსა ზედა კაცნი დააყენნა მოჩივართა გამკითხავნი; ბრჭობისა ჟამსა მას წინაშე სწორად იყვის კელმწიფე და მთხოელი, მდიდარი და გლახა; სწორად უკერძებდის სამართალსა

შიგან ძლიერსა და უსუსურსა. ბერი, დიაცი და მამაცი პატივით დაიჭირნის; მეცნიერთა კაცთა, მლოცავთა და მეღმრთეთა ერთსაზე პატივსცის და ეკრძალვოდა. ცოდვისა ყველასაგან უცხო იქმნა. მეცნიერი და ფრთხილნი კაცნი საახლოდ უყვარდეს. ვითა მზე, მოეფინა ქვეყანასა არანისასა. კელმწიფენი ყველანი მისგან ისწავლიდეს მოსამართლეობასა.

ას და ათი წელიწადი დაჰყო რამინ. ოთხმოცდასამი კელმწიფობასა შიგან დაჰყვეს მან და ვისმან. ბედნიერი და სვიანი იყო თავისა ქვეყანისათვის: ზოგჯერ სმასა, სიხარულსა და გაცემასა შეექცის, ზოგჯერ სამეცნიეროთა წიგნთა და სასულიეროსა საურავს შეექცის, ზოგჯერ ხორასანს ინადირებდის, ზოგჯერ ქოისტანს, ზოგჯერ დარბისტანს იყვის და ზოგჯერ ხუზისტანს და ბაღდადსა. რაზომნიცა ციხენი და ქალაქნი ააშენნა, ყოველგან წყაროს თვალნი გამოადინნა. მისთა აშენებულთა ქალაქთაგან

ერთი აჰვაზა-ქალაქია და მაშინ რამინ აჰვარუქმია დაარქვა და აწ აჰვაზობით უკმობენ. რამინისებრ გამარჯვებული კელმწიფე არ ყოფილა და არცა ეგრე გონიერი. მოხარული ესრე იყო, რომელ პირველ ჩანგი მან მოიგონა, რომელ მუნით აქამდინ სასიხარულო სხვა ეგზომ ამო არავის მოუგონია. და მისგან მოგონებულობითა პირველ თვით რამინს ჩანგობით უკმობდეს. იყო ესრე მორჭმით რამინ, რომელ არავინ ჩნდა მისი მეუნებლე.

მიეცნეს ორნი ძენი ვისისაგან, დედისა და მამისებრნი ტურფანი, და გონიერნი ჭაბუკნი შეიქმნეს. ერთსა სახელად ხორშედ უკმეს და მეორესა ჯიმშედ. ყოველთა კელმწიფეთაგან სანატრელნი და უკლებნი კარგითა ზნითა შეიქმნეს. ხავარის ქვეყანა ხორშედს უბოძეს მშობელთა მისთა და ბახთორისა ქვეყანა – ჯიმშედს. ერთსა ხორასანი და ხვარაზმი გაუსაკუთრეს და მეორესა შამის ქვეყანა, ეგვიპტისა და ყიროანი მისცეს. არანი, სომხითი

და სრული ადრებადაგანი თავისთვის დაიჭირა.

რამინ დიდხან მორჭმულობასა შიგან კელმწიფობდა და ყოველნი საწადელ-სათხოელნი აუსრულდეს ღმრთისაგან. ესრე გრძლად ცოცხალ იყვნეს, რომელ შვილის-შვილნიცა მოესწრნეს.

რა ვისმან რამინის გვერდით ოთხმოცდაერთი წელიწადი დაჰყო, სიბერითა ძალი მოეღო, სიკვდილად მიეხარნეს, რომელ სხვისა მომლოდუობა აღარაღსა ჰქონდა. მისვე აუჯდელისა საქმისაგან კიდე მშვილდისაებრ მოდრკა და დაჭნა და დადუხჭირდა.

ვისცა მტერი არ ესვას, რა გაიცადოს, მტერად თვით საწუთრო ეყოფის. საწუთრო რაზომცა კაცისათვის კერძობდეს, ბოლოსა ეგრეცა მას იქმს, რომელსა მტერი ვერ უზამს. რაზომცა საწუთროსა კაცმან ზურგი

მიაყუდოს და მიენდოს, ბოლოდ ეგრეცა უიმედობითა ზურგსა მოსტეხს. თუცა ვისი საწუთროდსაგან გულისნება პოვა, ბოლოსა ჟამსა ეგრეცა ესე წაეკიდა, დაიძაბუნა საწუთრომან, რომელ შვიდნი ასონი მისნი ბრძანებასა მისსა ველარ მორჩილობდეს უსუსურობითა. ინატრა ღმრთისაგან, რომელ რამინის შედეგად იგი არ დარჩეს, რამინ უჭირველი დააგდოს. ამისად შედეგად გალუული მთვარე მოკვდა. რამინის გული მისისა სიკვდილისაგან ჭირთა სადგომად შეიქმნა და თვალთა მიწყით შეუშრობლად ცრემლთა ადენდა. ტიროდა და ესრე მოსთქმიდა:

“ჰე, საყვარელო მოყვარეო, სულთაგან უსარჩევესო! წახვედ, სრულად გამწირე და დამაგდე გულდადაღული, დამწვარი, საწუთრო გაარმებული! არვის ოდეს სმია შენებრი მოყვარე! აწ რად აბეზარ-მექმენ? განაღა მრავალჯერ შემოგეფიცა ჩემი გაუწირაობა! აწ რას

შეცოდებისა მიზეზითა უწყალო მექმენ? რად გამიტებე ფიცი შენი? ოდითგან სულ-შეერთებით მოყვარული რად გამკადე სავაგლახოდ? მაგრა მე ვითარსა შენსა გულსა ვიცნობდი, უღონოდ არ მეცრუებოდდი. საწუთრომან თურე მიმუხთლა, თუცა მისგან არა საკვირველია. მუნით აქამდის კარგი ვის გაუსრულა! ქვეყანა სიხარულისაგან შენითა წასლვითა დააცარიელე, ყოველი სიკეთე თან წაიტანე. მე სიბერისა ჭირი და უსუსურობისა, კვლა უშენობისა დაღრეჯა ვით შემიძლია, ანუ ცოცხალმან ამისა გონებასა ვით გაუძლო? ჭირი ჭირსა მმატებია! მე ტახტსა ზედა მწოლი და შენ მიწასა შიგან მყოფი ჩემგან ვერ იგონები!.

განალა მიბრძანებდი: სულთა შენთვის გავსწირაო! შენ უღონოდ გაგისრულებია შენი სიტყვა, მაგრა მე ჩემი თავი უშენოდ არმად მიჩნს სიცოცხლისათვის. ნეტარძი ჩემთვის, თუმცა ჩემსა სამარესა ზედა შენ იყავ ტირილად

და ჩემად საურავად! მე უბედური ვით ვიგონებდე წმიდასა ტანსა შენსა მიწათა ქვეშე მყოფსა? რომელსაცა მიწასა შენისა პირისა სინათლე და ტანისა შვენება დაუფარავს, მას მიწასა ზედა ფერჯი ვითლა დავდგა?! მე კელმწიფობა შენითა მეამებოდა, მე სიხარულიანი შენგან ვიყავ, მე დიდებიანი თავი შენით მინდოდა, არ საჭურჭლისა და ლაშქართა სიდიდისაგან.

აწ უშენოდ არცა დიდება მინდა, არცა კელმწიფობა, არცა საჭურჭლენი და არცა ლაშქარნი. არამ ჩემზედა სიხარული! აწ ვირემდინცა ცოცხალ ვარ, თავსა მიწასა ვისხამ და საყელო-გარდახეული ვზი. აწვე სრულად თავსა ამითა არ მოვიკლავ, რომელ ვირემდინცაღა ვიყო, სიკვდილისაგან უძნელესსა ყოფნასა ვიყო. არცა ბერისაგან შეფრფივნით ავისა ქმნა ჯამს. გული ჩემი ჭირთაგან სავსეა და თვალნი ჩემნი სისხლთაგან. დათმობა ბერისაგან ქებაა. და მეტად ასრე მიჭირვებულსა

ჟამსა მოთმინებისა მიჰხვდა იგი დიდება. ყოველნი ჭირნი მოთმინებითვე გაკეთდებიან, თუცა მე აღარაღს ლხინისა მომლოდუობა მაქვს. შენი სევდა საყულოთა მაგრად დამიჭირავს და სიყვარულსა ვერ მოვითმენ, შენსა გონებასა ვერ მიგრიდებ და ჯელთა შენისა სამსახურისაგან არ დავიწყნარებ; არცა თვალითა ჩემითა უშენოდ ლხინისა გამცდელი ვეგები. ვირე ცოცხალ ვარ, ვიწვი შენითა გონებითა. რალა ვთქვა შენი სამართალი ქება, თუ გონება აღარა მაქვს და ენა დამბმია? მოშორება შენი არცა აწ შემიძლია”.

მოსთქმიდის საბრალოდ და ტიროდის დაუცხრომელად ვისსა ზედა. სამარხავი ააგო მისადვე შესაფერად კარგი ოქროდსა და ლაჟვარდისა და თავისათვისცა. ეგრე თქვა მისად შედეგად დარჩომისათვის: “მკვდარიცა ვიგლოვ ამა დღესაო”. მისსავე სიახლესა საცეცხლე სახლი ააგო სალოცავად, რომელ თავი მისი ღრუბელთამდის

მიუწვდებოდა და მაგარი, უკუნისამდინ არ დასარღვეველი. დღე და ღამ მუნ შიგან ღალიასა და სურნელსა აკვამლოდის.

თავისა უხუცესი შვილი ხორშედ უჯმო, დიდებულნი და ლაშქარნი, და ხორშედ საკელმწიფოსა ტახტსა ზედა დასვა, თავისა გვირგვინი დაარქვა, წელთა ვრმალი შეარტყა, მეფედ დალოცა და სახელად ხვასროვ უჯმო. ეგრე უთხრა:

“ოთხმოცდასამი წელიწადია, რომელ სვიანი კელმწიფე ვარ. აწ შენთვის ამით მომიცემიან ჩემნი საყოფნი და ტახტი, რომელ კელმწიფობა გშვენისცა და გმართებსცა. სვიან გყოს ღმერთმან! ყრმა კაცი ხარ და ბედიცა შენი ყრმა არის! ნუ არცხვენ ვისსა, დედასა შენსა, და ნუცა მე. რაცა ჩემგან მოგინახავს, მას იქმოდი, რომელ მე შენა არა გკითხო, რაცა მას საუკუნესა ღმერთმა მე მკითხოს.

გაუფრთხილდი საღმრთოსა, მოსამართლეობისათვის
იჭირვოდით”.

შეჰვედრნა თავისა გვირგვინი, ტახტი, სამეფო, ლაშქარნი
და საჭურჭლენი. იგი ვისის შედეგად სიკვდილისა მისისა
სამარხავისაგან არ გამოვიდა და არცაღა კარი გააღო, არცა
ვინ ნახა.